BASMELE ROMÂNILOR

IV

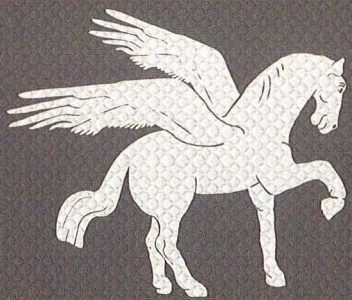

O colecție nemuritoare

Alexandru Vasiliu (1876-1945) s-a născut în localitatea suceveană Tătăruşi. După ce învaţă la şcoala din sat şi apoi la Fălticeni şi Iaşi, în 1895 ajunge învăţător, meserie pe care o va îndeplini cu mult har vreme de peste 30 de ani. Apropierea de cercul revistei *Şezătoarea* i-a stârnit interesul pentru culegerea de basme, balade, strigături sau cântece populare, adunate în volume precum *Cântece, urături şi bocete de-ale poporului* (1909) şi *Poveşti şi legende* – volum finalizat în 1914, dar care a văzut lumina tiparului abia în 1927.

I.C. Fundescu (1836-1904), versificator şi prozator muntean născut la Piteşti a rămas cunoscut mai cu seamă pentru două culegeri de basme, elogiate de cărturari de seamă precum B.P. Hasdeu sau Ilarie Chendi. După studii în oraşul natal, la 21 de ani ajunge secretar şi inspector în Comitetul teatrelor, unde lucrează vreme de 12 ani. A editat publicaţii precum *Pepelea*, *Teatrul*, *Telegraful*, *Tombatera* şi a colaborat la *Dâmboviţa*, *Naţionalul*, *Românul*, *Satirul*. Pe lângă versuri, nuvele sau chiar încercări de roman, I.C. Fundescu a publicat volumele *Literatură populară. Basme, oraţii, păcălituri şi ghicitori* (1867) şi *Anecdote, păcălituri, basme, oraţii şi ghicitori* (1896).

ALEXANDRU VASILIU
I.C. FUNDESCU

BASMELE ROMÂNILOR

volumul IV

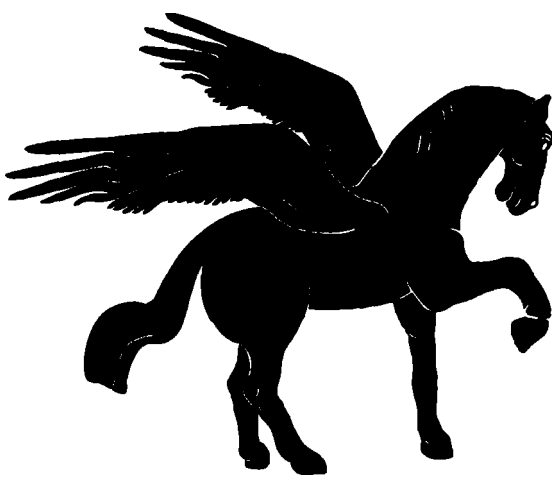

BUCUREŞTI, 2010

Textul volumului este reprodus după Alexandru Vasiliu, *Poveşti*, Editura Tineretului, Bucureşti, 1960 şi I.C. Fundescu, *Basme, oraţii, păcălituri şi ghicitori*, ed. a IV-a revăzută şi adăugită, Tipo-Litografia şi Fonderia de Litere dor. P. Cucu şi Editura Librăriei H. Steinberg, Bucureşti, 1896.

Copyright © 2010 Curtea Veche Publishing, pentru prezenta ediţie.

JURNALUL NAŢIONAL

Director general Marius Tucă
Director executiv Sorin Stoian
Director marketing Adriana Ioniţă

Piaţa Presei libere nr. 1, Corp D, etaj VIII, Bucureşti,
Sector 1, tel.: 021-318 20 37, fax: 021-318 20 35
E-mail: editura.jurnalul@jurnalul.ro

Curtea veche

CURTEA VECHE PUBLISHING
str. Aurel Vlaicu nr. 35, Bucureşti
tel.: (021)222.57.26, (021)222.47.65;
www.curteaveche.ro; redactie@curteaveche.ro

Editor: Grigore Arsene

Redactor: Răzvan Năstase
Ilustraţii: Adrian Barbu
Tehnoredactor: Crenguţa Rontea

Design copertă:

GRIFFON & SWANS
creative services
www.griffon.ro

BANCA COMERCIALĂ FEROVIARA
www.bfer.ro

Adresa: Str. Popa Tatu nr. 62A, Tronson A,
Sector 1, Bucureşti, România
E-mail: office@bfer.ro
Telefon: 021 303 4000, 0758 050 004

Tipărit la G Canale Bucureşti

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României

VASILIU, ALEXANDRU
Basmele românilor / Alexandru Vasiliu, I.C. Fundescu - Bucureşti : Curtea Veche Publishing, 2010
10 vol.
ISBN 978-606-588-004-7
Vol. 4 - ISBN 978-606-588-019-1

I. Fundescu, I.C.

821.135.1-93-34

ION MILEA

Amu într-o zi s-o dus trei oameni la cosit. Se vede c-o fost prins mai mult de lucru, că ş-o făcut o colibă, ca să aibă unde dormi pe noapte, şi unde şedea pe vreme rea.

Într-o sară se strâng ei la colibă, şi după ce-o făcut mâncare ş-o ospătat, o-nceput să li se puie sfântul Dumitru pe ochi, şi s-o lăsat, care-ntr-o parte, care-ntr-alta.

Dar zice unul: „Măi, când aş găsi acasă un cuptor de plăcinte." Altul: „Măi, eu când m-oi duce-acasă, să găsesc numai galbeni oriunde m-oi întoarce; să nu mai ştiu ce să fac cu ei." Dar celălalt zice: „Măi, eu când m-oi duce-acasă, să găsesc o mie şi unu de feciori!"

Amu după ce gătesc ei de cosit, se pornesc pe la casele lor. Cel dintâi o găsit un cuptor de plăcinte... mă rog, după cum o gândit el. Cel de-al doilea o găsit numai galbeni, de era bucuros amu de ei; dacă era plină lumea de galbeni: pe pat galbeni, supaturile erau pline de galbeni... ce să mai vorbesc, oameni buni... n-aveai să te fereşti şi unde să şezi de-atâta nămol de galbeni.

Cel de-al treilea când o ajuns acasă... mamă, mamă... o găsit o mie şi unu de feciori. Nu mai ştia încotro să cârnească de atâta pojatic*; mă rog, doară ce vorbă...

* pojatic – mulţime mare de copii

erau băieţi acolo nu ceva: o mie şi unul! Unul cerea de una, altul de alta. Tată-su, de groaza lor, s-o luat şi s-o dus într-o pădure, să trăiască singur, c-amu se lehămetuise de atâta huiet.

Cu vremea, băieţii o crescut, s-o făcut mari, şi-ntrebau pe mă-sa:

— Mamă! Vedem că ne eşti mamă; dar cine ne-o fost nouă tată? Să ştim şi noi unde-i tatăl nostru, să vedem şi noi, ce fel de om îi?

Mă-sa, deodată nu se da să spuie, dar mai pe urmă n-o avut ce face ş-o căutat să le spuie.

— Măi băieţi, tatăl vostru îi dus de-acasă, de când eraţi voi copii mici; s-o dus de răul vostru, din pricină că sunteţi aşa de mulţi.

— Da' unde s-o dus, mamă?

— Da' ia, în pădurea ceea, dacă li-ţi găsi.

Ţ-ai găsit să nu deie peste el! Când s-o dat ei o mie şi unu de oameni la căutat prin pădure, doar în bortă de şarpe să fi şezut, să nu te găsească. L-o găsit umblând bezmetic, umblând aşa fără niciun capăt. Se sălbătăcise amu; îi crescuse păr şi pe trup şi pe mâni şi pe obraz... nu-l mai cunoşteai. Îl iau ei şi-l duc acasă, îl grijeşte femeia după cum se cuvine şi pe urmă cei o mie şi unul s-o dus la treabă. Lui nu-i dase altă de lucru, fără decât să le care mâncare cu căruţa.

Pe feciorul cel mai mic îl chema Ion Milea. El era mai isteţ şi mai priceput şi mai ajuns de cap decât toţi fraţii lui. La lucru era printre dânşii ca un fel de capan.

Într-o zi o vrut ei să cerce mintea tatălui lor, să vadă dac-o şezut atâta vreme singur în pădure, nu s-o făcut asemenea cu dobitoacele? Pe când venea moşneagul cu mâncare într-o amiază, ei n-o lăsat să se apropie hăt bine de dânşii, că numai ce-o dat foc la un stog de fân – c-amu erau la adunat.

Şi zice Ion Milea:

— Apoi am dat foc la stogu ista, că fânul dintr-însul era cam stricat, cam aprins.

— Nu-i vorbă şi nu-i pricină despre-aceea, măi băieţi. De-aţi fi sănătoşi c-ăţi face voi altul la loc.

Amu o văzut ei c-o grăit destul de gospodăreşte; o-nţeles că-i om în toată firea şi-n toată mintea.

Dar vremea trecea, şi băietanii o ajuns flăcăi şi le sosise ceasul însuratului. D-apoi unde să găseşti tu o mie şi una de fete?! Să răstorni pământul, şi nu găseşti atâta amar de fată.

Şi zic ei către tată-su:

— Tată, să te iei şi să te duci să ne găseşti o mie şi una de fete.

— D-apoi unde v-oi găsi eu, măi, atâta fată?!

S-apucă femeia şi face un cuptor de mălai, pune omului în traistă; omu-şi ia traista-n băţ ş-apucă înspre amiazi. Umblă el vreme de trei zile, dar nu găseşte nimic. Cine, Doamne iartă-mă, era să aibă atâtea fete?

Vine românu-napoi, dar feciorii nu-l slăbeau: să se ducă să le cate fete, nu altceva. Se ia el şi se duce înspre asfinţit şi umblă şi pe-acolo lumea amară; dar nu găseşte nimica. Se-ntoarce iar acasă. Feciorii, de tot că să nu şadă; să se ducă unde-a şti el, dar fără răspuns că le-o găsit fete, să nu vie. Se duce omu' înspre miezul nopţii... tot pe-aceea urmă; nu găseşte nimic.

Măi, ce-i de făcut?! Mare lucru-atâta umblătură degeaba. Pune femeia şi-i mai face un cuptor de mălai, şi zice că de-amu, dacă n-a găsi nimica, nici n-are ce mai căuta acasă. Apucă bietul om înspre răsărita soarelui, şi se duce el câtă lume-mpărăţie, ca cuvântul din poveste, că-nainte mult mai este. Merge el zi şi noapte... nu mai avea hodină; tot întreba şi ici şi colo de păcatele lui.

Într-o duminecă dimineaţă ajunge aproape de un sat. Când colo, vede un popă arând c-un cucoş şi cu doi răţoi.

— Părinte, te-ai apucat de arat?

— D-apoi ce să fac, fiule? Nu mă rabdă inima să şed nici cât te-ai şterge la un ochi, că-s om necăjit de nu mai am păreche: mi-o dat Dumnezeu o mie şi una de fete... şi la atâta lume trebuie ba mâncare, ba straie, ba mult de toate; iară dac-oi şedea degeaba, unde merg eu cu socoteala, mai cu samă amu când le-o veni vremea de măritat?

— He, heee, cuscre, să fii sănătos, că doară pe dumneata te căutam; că iacă şi eu am o mie şi unu de feciori, şi mi-o ieşit părul prin căciulă, de când umblu să le găsesc soaţă la fieştecare.

— Mulţămesc, cuscre, de cuvântul cel bun, o zis popa cel cu fetele, către omul cel cu feciorii.

S-o prins cuscri ş-o rămas să vie cu feciorii, să deie mâna, să-şi ieie fetele şi să le ducă la casele lor. De-acolea se-ntoarce românul meu acasă, spune feciorilor că le-o găsit soaţă, ş-amu numai să se pornească după ele, să le aducă acasă s-apoi să facă nuntă.

După toate gătirile ca pentru o nuntă ca aceea, se pornesc oamenii la drum. Ion Milea n-o vrut să meargă cu dânşii; el o zis că şede acasă să facă ceea ce trebuie pentru rânduiala nunţii, iar soaţa lui să i-o aducă tată-su. Le-o dat de grijă c-amu când s-or duce, n-au să se ducă pe unde s-o dus tată-su dintâi; are să le fie drumul prin pădurea de aramă. Şi când or ajunge de-or intra în pădurea aceea, să nu facă huiet, să nu cumva să rupă crengi din copaci, c-apoi n-are să fie bine de dânşii.

Se pornesc ei la drum şi merg şi merg, până ce într-un târziu ajung în pădurea de aramă. După ce-o intrat în pădure, n-o mai ţinut samă de cuvântul lui Ion Milea.

— Hă, hăăă! D-apoi doară suntem o mie şi unu de oameni! Cine are să ne mai poată face ceva?

Şi s-apucară de răcnit, de chiuit prin pădure, de rupt crengi... mă rog... de toate poznele, făr-a se gândi c-or da peste vreo primejdie. Cum făceau huiet şi rupeau crengi, numai ce se trezesc închişi de jur împrejur cu un zid nalt de piatră, şi deasupra şedea un om bătrân cu comanac* în cap. Era diavolul. Pădurea de aramă era a lui; iară dacă ăştia nu ş-o cătat de drum, necuratul i-o închis, ş-amu nu-i lasă să se ducă unde aveau de dus.

— Dă-ne drumul de-acolea, o zis moşneagul către diavol.

— Ba nu, la ce v-aţi apucat de făcut stricăciuni, de rupt crengi? N-aţi ştiut că pădurea-i a mea?

Se roagă ei cu toţii; d-apoi degeaba, că diavolul ţinea una şi bună, că nu-i lasă. Mai pe urmă o zis că le dă drumul de-acolo, dacă i-or da pe cel ce le-o rămas acasă. Ei uitaseră de Ion Milea. Ş-apoi ce-aveau să mai zică la un timp ca acela? O zis că i-l dă – mai cu samă tată-su – că cu tată-su se înţelegea diavolul mai mult, din vorbă.

— Eu vă las să vă duceţi de-aici; dar vină dumneata şi pune degetu', pe cum că te ţii de ceea ce ai făgăduit.

Şi scoate dracul o cărămidă şi omul o pus palma, cu degete cu tot. Şi dac-o pus palma, s-o văzut oamenii slobozi, cum o fost mai înainte.

De-acolea, pornesc ei la drum şi haidi, hai, până ce ajung la popă. Mai fac ei acolo olecuţă de masă, şi pe urmă tatăl lua din fete şi le da la feciori.

— Asta-i a ta, măi, asta-i a ta, şi tot aşa până ce i-o împăcat pe toţi. A lui Ion Milea o rămas în socoteala tătâni-su s-o ducă.

---

* comanac/comănac – acoperământ pentru cap de formă cilindrică, fără boruri, purtat de călugări

Ion Milea era oleacă şi năzdrăvan şi ştia tot ce-o fost în pădurea de aramă. Când o ajuns ăştia cu miresele acasă, el era călare pe cal, gata de pornit să se ducă la diavol, după cum l-o giuruit tată-su.

— Da' unde ţi-i gândul să pleci, măi Ioane, de nu vrei să stai la nuntă?

— Încă mă mai întrebaţi că unde mă duc? Nu v-am spus eu să vă căutaţi de drum, iar în pădurea de aramă să nu v-apucaţi de pozne? Aşa aţi făcut? Dar pe mine la ce m-aţi giuruit diavolului?

— Da' nu te-am giuruit nimica, ce mai grăieşti degeaba? Unde-am avut noi grija aceea?

— Heeei... nu umblaţi cu şopârcăieli, a mai spune minciuni. Faceţi nunta, mai bine, şi rămâneţi sănătoşi, că eu de-amu mă duc. Dac-a fi ş-oi avea parte să mai vin înapoi, bine de bine; dacă nu, apoi sănătate... luaţi-vă grija de mine.

Şi s-o dus omul în drumul lui; da' ce-avea să facă? Cei ce-o rămas pe loc, s-o apucat de făcut nunta; iar el o ajuns la diavol. Acolo la diavol era o fată a drăcoaicei celei bătrâne, dar frumoasă fată de mama focului; las' nu-i vorbă că nici Ion Milea nu era din cei urâţi. Era frumos, de nu mai avea potrivă pe podul pământului. Când l-o văzut fata, i-a rămas inima la dânsul.

Amu diavolul, se vede c-avea de gând să-l prăpădească pe bietul Ion Milea, că iacă ce i-o spus fata: că are să-l lase trei zile să se mai hodinească, ş-apoi de-acolea are să-l puie la treabă. Şi nu altă treabă, fără numai să grijască un cal.

Şi zice fata:

— Dacă-mi făgăduieşti că mi-i lua de nevastă şi-i fugi cu mine, eu te-oi scăpa.

— Oi face ş-aşa, numai să mă văd scăpat de-aici.

— Iacă, la trei zile, diavolul are să se facă el singur un cal, şi-ai să-l grijeşti iar când ai să-l încaleci pe dânsul, are să zboare tocmai în nouri şi de-acolo are să-ţi deie drumul jos, să nu s-aleagă nimica de tine. Tu iaca ce să faci: într-astea trei zile să te duci la ţigan şi să dai să-ţi facă un buzdugan de fier, şi când a fi să-ncalaci pe el şi ş-a lua vânt înspre nouri, să-l tot plesneşti cu buzduganu-n cap, că el are să se lase încetişor jos ş-are să se ducă liniştit în grajd.

Şi-şi face Ion al meu buzduganul. La trei zile se duce şi vede calul. Îl grijeşte, îi dă mâncare, apă, ş-aşa cam de cătră sară pune şaua pe el, îşi ia buzduganul, şi cum o-ncălecat, tocmai cătră nori ş-o făcut haramul vânt. Dar nici Ion Milea nu-l slăbea: tot una-l pocnea cu buzduganu-n cap, până ce într-un târziu îşi dă drumul jos. Ion îl duce în grajd şi pe urmă se duce să mănânce.

Dar diavolul s-o prefăcut din cal iară diavol şi s-o dus la mă-sa.

— Mamă, că rău m-o mai buzdugnit flăcăul ista! Oleacă să mai fi mers cu dânsul, îmi făcea capătul. Da' las' că l-oi juca eu.

Fata o auzit tot sfatul, i-o spus lui Ion ce i se pregăteşte ş-aşa cam pe după miezul nopţii o iau amândoi la drum.

Când se trezeşte necuratul şi cu maică-sa dimineaţa, ia fată şi flăcău dacă ai de unde.

— Aleargă degrabă după dânşii, zice drăcoaica cea bătrână, c-ai să-i ajungi.

Şi se porneşte diavolul după dânşii.

Cum mergeau ei aşa pe drum, zice fata către Ion Milea:

— Ia uită-te, Ioane, înapoi, de vezi ce se vede, că pare că mă arde nu ştiu ce în spate.

— D-apoi se vede o pară roşie din cer şi până-n pământ.

— Ia, acela-i tata. Ce-i de făcut? Eu m-oi da peste cap şi m-oi face o biserică veche, ca cum ar fi de trei-patru sute de ani... şi să fie putredă draniţa* de pe dânsa... şi muştile cele moarte să fie spânzurate de aţele păianjenilor în jos. Tu să te faci un călugăr bătrân, bătrân, ca de trei-patru sute de ani şi să ceteşti pe carte. Şi când a veni să te-ntrebe dacă n-ai văzut trecând o fată ş-un flăcău, să-i spui că i-ai văzut, dar demult, demult, pe când se lucra la biserica asta – şi „pe când eram eu copil mic şi mă-nvăţam a ceti."

Aşa o făcut precum o zis.

Fata s-o făcut o biserică veche, veche, de erau numai păianjeni şi muşte moarte printr-însa; iar draniţa de pe ea, putredă şi pe unele locuri şi picată. El s-o făcut un călugăr bătrân, bătrân, şi cetea, cetea pe-o carte acolo în altar.

Dracul ajunge la biserică, intră-nlăuntru. Popa cetea încet de tot că abia-i auzeai gura: numai boscorodea, dar nu-i mai înţelegeai nimica.

— Părinte, părinte!

Dar popa se făcea a nu auzi; el tot cetea înainte.

— Părinte, părinte!

— Aud, fiule.

Dracul se prefăcuse în om.

— N-ai văzut trecând pe-aici o fată c-un flăcău, amu de curând?

---

* draniţă – şindrilă

— Ehe, hee, he, he, dragul meu! Ce mă-ntrebi dumneata! Apoi eram eu mic, ca de vreo şapte-opt ani; atunci mă-nvăţam a ceti, şi biserica asta... atunci lucrau oamenii la dânsa, de-o făceau. Atunci i-am văzut trecând, dragul meu. Apoi îi demult; abia mi-aduc aminte. Te-i mira de le-i mai da de urmă. Du-te mai bine acasă şi-ţi cată de treabă.

Când o auzit dracul aşa, nici n-o mai stat mult la gânduri, fără ş-o luat rândeaua* şi s-o-nturnat acasă.

— Ei, măi, i-ai găsit? l-ai ajuns?

— Da' n-am găsit nimica.

— Cum? Nimica, nimica?

— Ba am dat peste-o biserică, mai risipită... veche de când lumea, şi-n ea era un popă bătrân, bătrân, şi l-am întrebat, ş-o zis că el era copil ca de şapte-opt ani şi se-nvăţa a ceti... ş-atunci se lucra la biserica aceea, pe când a văzut el trecând o fată şi c-un flăcău.

— Vai, trăsni-te-ar, prostule, că tare mai eşti prost! Măi, d-apoi doară ei erau aceia! Ea s-o făcut biserică şi el popă. Aleargă fuga înapoi după dânşii, că-n scurt îi ajungi.

Se ia dracul şi după ei, băiete!

Dar ei se făcuseră iarăşi oameni cum o fost, şi mână pe drum înainte. Cum mergeau aşa, numai ce zise fata către flăcău:

— Ioane, ia uită-te-napoi, că nu ştiu ce mă arde-n spate.

— Se vede-o pară verde din cer şi până-n pământ.

— Acela-i tata. Dă-te peste cap şi te fă un cioban bătrân tare şi eu m-oi face o turmă de oi, cât cuprinzi cu ochii.

Şi se face el un cioban bătrân c-un fluier de cele mari în mână. Ea se face o turmă de oi, aşa de mare, de nu-i mai ştiai capătul.

Iacă ajunge şi dracul ostenit de fugă.

— Moşule, moşule!

Dar ciobanul trăgea una de jale din fluier, de huiau văile. Nici nu auzi, ori n-o băgat samă când l-o strigat diavolul.

— Moşule, moşule! L-o prins de mânică şi striga.

— Aud, dragul moşului.

---

* ş-o luat rândeaua – ş-o luat drumul, calea, s-o pornit degrabă la drum (*nota culegătorului*)

— N-ai văzut trecând pe-aici o fată c-un flăcău, amu de curând?

— Ehe, heee, dragul moşului! Eram de vreo şapte-opt ani; atunci mă-nvăţam a cânta din fluier ş-a da oile-n strungă... ş-aveam numai o oaie ş-un berbece... şi uite c-amu-s bătrân şi am oi de nu le mai ştiu sama. Tare-i demult de-atunci! Or fi vreo trei-patru sute de ani, de când i-am văzut trecând. Cată-ţi mai bine de treabă şi te du acasă, că nu le mai dai de urmă cât o fi hăul şi părăul.

Când o auzit dracul vorbele moşneagului, s-o-nturnat înapoi acasă.

— Ei, măi, nici amu nu i-ai ajuns?

— Ţ-ai găsit să-i ajung. Ce s-ajung, dacă n-am avut ce-ajunge.

— Chiar n-ai văzut nimica-n cale?

— Ba am văzut un cioban bătrân ca de vreo trei-patru sute de ani... şi l-am întrebat şi el o zis că era copil mic când i-o văzut pe-aceştia trecând.

— Ucigă-te ucigăile, prostule! D-apoi doară ei erau aceia! Ciobanul era el şi turma de oi era ea.

— C-apoi, oricum a fi, nu mă mai duc după dânşii, că m-am hrănit de-atâta alergătură.

— Lasă dară, că m-oi duce eu. O muscă de-oi întâlni în calea mea, şi pe-aceea am s-o înghit, zice drăcoaica.

— Ia uită-te, Ioane, înapoi, că straşnic mă mai frige, zice fata.

— Se vede-o pară albastră din cer până-n pământ.

— Ia, aceea-i mama. De-om scăpa ş-amu, apoi să ştii, Ioane, c-am scăpat. Să mai cercăm şi de rândul ăsta. Eu m-oi face un lac de lapte dulce, iară tu să te faci un răţoi şi să-noţi pe lac.

Când s-o apropiat baba mai bine, fata era lac de lapte dulce, iar flăcăul coşcogemite răţoi. Baba s-o aşezat pe mal ş-o-nceput a suge lacul. Dar n-o apucat a-l suge batăr pe jumătate, c-o crăpat ş-o pierit şi pierită-i şi-n ziua de azi.

Fata şi cu Ion Milea s-o făcut oameni cum o fost, şi de-acolea la drum, băiete! Nu după multă vreme o ajuns acasă. Ş-apoi de-acolea nuntă, măi tată, şi petreceri.

Şi eram şi eu pe-acolo, şi mi-o dat aceia să mănânc un picior de iepure de la genunchi în jos, că-i mai cărnos. Apoi i-am lăsat pe dânşii bând şi petrecând ş-am venit la dumneavoastră călare pe-o roată şi v-am spus-o toată.

Auzită în noiembrie 1887 de la moşneagul Gheorghe Nistoraş al Nuţului.

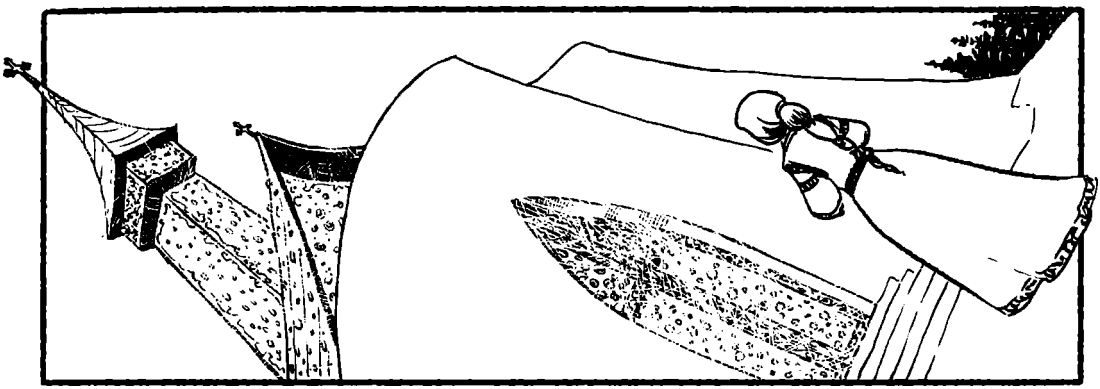

TRIŞTI COPIL ŞI INIIA DINIIA

O fost, o fost, că dacă n-ar fi fost, nu s-ar povesti, nici eu a lehăi*, ca un purice-a plesni. Şi eu nu-s de când poveştile; îs mai încoace cu vreo două-trei zile. Poveştile pe la poartă treceau când pe mine mama mă făcea. Ş-am luat şi eu una de coadă ş-am zvârlit-o peste poartă şi ţ-o spun amu dumitale.

Cică era un împărat bogat de nu se mai afla altul ca el pe sub soare: bani măi, aur şi argint... ciubere pline de galbeni. Ş-avea numai o fată. Şi ce i-o venit fetei prin minte, c-o zis către tată-su:

— Tată, să-mi faci o mănăstire.

— Ţ-oi face, draga tatii.

— Da' iacă cum să mi-o faci: să fie numai de aur şi din argint din sorocoveţi**, că ştiu că ai de unde...

Cum n-avea să i-o facă dacă era plin de avere cum îi stupul! Unde-o-nceput a scoate cu ciuberele bani ş-a plăti la meşteri ş-o dat în scurtă vreme gata mănăstirea:

---

* a lehăi – a spune verzi şi uscate, a vorbi mult şi fără rost; a trăncăni

** sorocovăţ – veche monedă de argint

cât din bani zidită, cât cu aur şi argint poleită. Mănăstirea era cam strâmtuţă nu-i vorbă, dar înaltă.

— Tată, zice fata, eu aici singură, în mănăstirea asta, n-oi şedea. Să te duci prin ţară şi să cauţi douăsprezece fete tot aşa de tinere şi frumoase ca şi mine, să nu mă cunosc eu dintre ele.

Şi s-o dus împăratul ş-o căutat şi-o găsit numai unsprezece fete; iară după ce le-o găsit le-o adus acolo la mănăstire.

— Da' unde-i cea de a douăsprezecea?

— D-apoi n-am găsit-o.

— Se află să n-o fi găsit?

— Nu-i vorbă, am dat eu peste una, tot aşa de la fel ca voi; da' iacă cum îi pricina de n-o venit: fata aceea a avut mamă şi mă-sa după ce-o făcut un copil, o trăit numai vreo trei zile, ş-o murit, ş-amu a rămas fata să-ngrijească de băiet.

— Numai asta-i toată pricina? D-apoi cât îi împărăţia dumitale de mare nu s-a găsit cineva să crească un biet copil? Cât de fără zăbavă, s-aduceţi fata cu copilul aici.

Ş-o adus slujitorii fata cu copilul (cu frate-su). Da' ce frumuseţe de copil, de nu mai era altul ca el pe sub soare! Cum l-o văzut fata-mpăratului, îndată i-o adus o dădacă şi i-o poruncit:

— Ia copilul şi să mi-l creşti într-o zi, ca alţii într-o lună; şi-ntr-o lună, ca alţii într-un an.

— Aşa oi face.

La un an, băietul era mărişor, putea umbla, putea grăi, ca cum ar fi unul de ăştialalţi la zece-doisprezece ani.

Pe fata-mpăratului o chema Iniia Diniia. Iar băietului ş-o bătut multă vreme capul cum să-i puie numele, şi s-o ales ca să-l cheme Trişti Copil.

Amu aude fata că-ntr-o ţară depărtată este o şcoală împărătească ş-o zis către tată-su:

— Babacă, să iei şi să duci băietul la şcoala aceea, c-aista, pe cum văd eu, are să fie om scump.

Ş-o pus împăratul doi cai la trăsură şi s-o dus peste nouă mări, peste nouă ţări, peste nouă vineţii, a şaptelea-mpărăţie. După ce-o ajuns acolo, i-o lăsat băietului bani de cheltuială, iar el ş-o luat drumul spre casă, ş-o mers multă lume-mpărăţie, ca cuvântul din poveste, mai înainte este.

Dar la despărţire, Iniia Diniia o zis către băiet că oricât de mult a şedea acolo la şcoală, de ea să nu pomenească, pentru că de-o pomeni, Trişti Copil acasă nu degrabă a veni.

Cum o intrat băietul în şcoală, numai o dată i-o arătat calfa pe hârtia asta, pe cealaltă, pe cărţi – şi când o venit şi l-o luat la cercetare, singur calfa s-a mirat: măi, că nici aşa băiet, încă nu mi s-o dat ochii a vedea şi urechile a auzi. Aista are să fie mare om la vremea vremii!

O stat el în şcoala aceea preţ de-un an, şi-n vremea asta, toată cartea o-nvăţat-o, mai-mai că-l întrecea pe calfă.

La împlinirea anului, s-o dus la-mpăratul cel cu şcoala ş-o zis aşa:

— Înălţate-mpărate, eu de-amu mă duc acasă. Cartea cât am avut de învăţat am învăţat-o: n-am la ce mai sta să mai mănânc pâinea străinului.

— Dă, măi băiete! Dacă nu vrei să mai stai, cu de-a sila nu te poate ţine nimenea. Ş-apoi alta: măi dragul tatei, zice către un fecior care-nvăţase cu Trişti Copil, adă v'un pahar de rachiu şi cinsteşte băietul ista, că la drum i-a prinde bine.

Şi i-o dat un pahar de rachiu. Când să-l puie la gură, răspică Trişti Copil:

— Aai!, bogdaprosti, să fie de sănătatea dumitale, înălţate bezede.

Ş-o băut paharul, de duşcă.

— Mai dă-i unul, zice împăratul.

Când l-o pus la gură o zis că să trăiască înălţatul împărat şi să fie de sănătatea lui.

— Mai dă-i un pahar, măi!

Când l-o pus la gură şi pe-aiesta, o zis că să trăiască toată gloata împărătească şi să fie de sănătatea înălţatei împărătese.

— Mai dă-i un pahar, măi băiete, că-i drumul depărtat. Când l-o mai pus şi pe-aiesta la gură, o zis că să trăiască toţi oamenii împărăteşti, şi să fie de sănătatea Iniiei Diniiei.

— Da' cine-i acea Iniia Diniia, măi băiete?

— Da' cine să fie? Aceea-i stăpâna mea; aceea m-o crescut şi m-o dat pe mine la carte.

— Noa, de-amu să stai aici, că nu-ţi dăm drumul acasă.

— D-apoi de ce?

— D-apoi ia, până ce n-a veni stăpână-ta; că vrem şi noi să ştim cine-i aceea Iniia Diniia.

— Cum are să vie ea, dacă nu ştie nimica ce-i de capul meu?!

— A veni ea, la un an, la doi, la trei; ce mai la deal la vale, până n-a veni ea, nu-ţi dăm drumul. Să-l puneţi la opreală, măi!

Şi l-o pus la opreală pe Trişti Copil. Nu era închis, avea voie să umble pe-afară prin ogradă, făr' decât n-avea voie să se ducă acasă. Urât îi mai era bietului băiet, sărmanul! Umbla şi el când încolo, când încolo, mai dihai decât un om beat.

Amu, ce-i vine-mpăratului prin minte: să-şi facă nişte binale*. Adus-o lemne multe; tocmit-o meşteri şi s-o apucat de lucru. O dat lemnele la topor, la bardă, la şfară, ş-apoi s-o apucat de-ncheiat. Trişti Copil şedea toată ziua pe lemne şi se uita la meşteri cum lucrau. După ce-o încheiat lemnele, le-o rădicat sus care-şi la locul lor; iar băietul s-o suit şi el acolo sus.

Da' zice calfa meşterilor acelora:

— Înălţate bezede! Ce şezi, rogu-te, aşa de scârbit?

— Nu-mi mai zice bezede, că eu nu-s bezede; eu nu-s de-aici. Eu îs cine ştie de unde: de peste nouă ţări, de peste nouă mări, de peste nouă vineţii, a şaptelea-mpărăţie.

— Ee apoi dă, dragul meu, cu mâna ţ-aş lua durerea de la inimă; dară dacă nu pot!

— Ştii ce una, calfă?

— Ştiu dacă mi-i spune.

— Eşti dumneata meşter?

— D-apoi mai este ca mine altul pe podul pământului?

— Putea-vei să-mi faci un cobuz**?

— A hăăă, mă miram, ce-ai să mă-ntrebi. Ţi l-oi face cât de degrabă.

— Şi cât mi-i cere?

— Nu mult; ia, de-o ocă de rachiu.

— Ţ-oi da şi de două ocă, numai să mi-l faci.

S-apucă meşterul de cobuz; dar numai sara la lumânare lucra la el, că ziua nu dovedea cu lucru-mpărătesc. În trei seri o dat cobuzul gata. Când l-o pus Trişti Copil la gură, aşa cânta de se răsuna palatul.

A doua zi s-o suit acolo sus şi aşa cântare cânta bietul, că s-o auzit răsunetul tocmai la mănăstirea Iniiei Diniiei.

---

* bina – clădire în construcţie sau în reparaţie

** cobuz – fluier, caval

— Fetelor, zise ea, dac-o auzit sunetul cobuzului, cântarea asta nu-i a altuia, fără numai a lui Trişti Copil. El trebuie să fie la opreală. M-o pomenit cumva pe mine, şi iacă amu nu-i dau drumul. Degrabă vă gătaţi cu ce aveţi voi mai frumos şi mai minunat şi să mergem la băiet.

Şi s-o-mbrăcat ele şi s-o gătat, o-ncuiet mănăstirea şi-o ieşit cu toatele afară.

— De-amu ţineţi-vă de mână.

Ş-acelea puteri le-avea Iniia Diniia că numai ce s-o înălţat toată ceata în văzduh, şi cât te-ai şterge la un ochi, o ajuns la împăratul cel ce oprise pe băiet.

S-o minunat împăratul de frumuseţea femeii ăsteia.

— Da' la ce-aţi pus băietul la opreală?

— D'aia, ca să vii să te văd şi eu cine eşti.

— Apoi bine, iacă asta-s, care mă vezi. Dar băietul unde mi-i?

— Ia, într-o odaie de-iestea.

Atunci numai ce iese şi Trişti Copil.

— Aşa-i că n-ai ascultat de sfatul meu? Aşa-i c-ai pomenit de mine?

— Apoi aşa-i.

— De-amu dragul meu, du-te acasă şi să-ţi faci un băţ de fier şi opinci de fier. Ş-atunci mi-i găsi, când s-o roade băţul, de-a rămânea numai cât ţii în mână, şi opincile să se roadă pân-or rămânea numai nojiţele! Să mă cauţi la mănăstirea Calu Gastru într-un pai razemă şi într-un păr spânzură.

Unde s-o dat băietul meu la plâns, de se scutura cămeşa pe dânsul, pentru că vedea că rămâne singur pe lume.

— Nu umbla a-ţi mai face inimă rea, zice Iniia Diniia, c-aista-i canonul. Eu, de aceea mă duc la acea mănăstire, ş-apoi de-acolo are să-ţi fie bine.

Şi s-o rădicat în văzduh Iniia Diniia cu cele douăsprezece fete şi s-o făcut nevăzute; iar Trişti Copil s-o pornit spre casă. Dac-o ajuns acasă, ş-o făcut opinci de fier şi băţ de fier ş-o plecat spre mănăstire. Da' în mergerea lui, nu mai avea drum hotărât. Apuca peste dealuri, peste văi şi peste păduri. De la o vreme a ieşit din nişte păduri ş-o văzut cam depărtişor nişte curţi. El o mers până de-aproape; dar n-o tras deodată la curţi, o tras la nişte odăi. Cei de la odăi l-o-ntrebat că-n ce fel umblă el pe-acolo – „De unde eşti şi unde te duci?"

— Şti-mă Dumnezeu. Nu mi-ţi primi să vă slujesc, să capăt o bucăţică de mămăligă, să nu pier de foame?

— D-apoi te-om primi, măi. Dar carte ştii vreo leacă?

— Ştiu oleacă.

Şi-l ieu şi-l duc la şcoala împărătească. Calfa de-acolo cum l-o văzut, l-o-ntrebat dacă ştie carte.

— Ia, oleacă ştiu.

Şi-i dă băietului nişte cărţi să cetească. Şi când o prins el a ceti, o rămas calfa ca cum ar fi încremenit.

— Măi, măi, carte ştiu; dar aista mai-mai să mă-ntreacă!

Văzând el că Trişti Copil îi dobă de carte, n-o mai stat de dânsul să-l înveţe, că n-avea ce. L-o pus să cerceteze pe ceilalţi ucenici. Da' amu, o samă de ucenici o prins ciudă pe äst străin şi s-o sfătuit să-l bată, să-l alunge de-acolo. Un băiet de aceia, mai mare de trup şi mai zdravăn, o început a căta pricină lui Trişti Copil, o sărit la el şi l-o bătut.

Văzând străinul c-aici nu poate trăi, aşa cam pe după miezul nopţii, s-o luat şi s-o pornit spre mănăstirea Calu Gastru.

Când dimineaţa, calfa dă de băiet că nu-i. Nu se da nimenea să spuie din ce pricină nu-i. Ce folos c-o aflat de ce n-o vrut să mai steie; amu cela era dus în lumea lui.

Noi să lăsăm pe Iniia Diniia acolo la mănăstire şi să vedem ce-o mai făcut Trişti Copil.

El mergând pe drum o dat de-o pădure, o dormit noaptea într-o poiană din mijlocul ei şi a doua zi pe-amiază a ieşit din pădure şi cum o ieşit, s-o făcut înaintea lui un şes cât vedeai cu ochii. Pe şesul acela se vedeau de departe doi, izbindu-se; dar ce era, el nu putea să ştie. Să fie oameni, să fie cai, măi... ce să fie? Când se mai apropie, vede o zmeoaică bătându-se cu o drăcoaică. Dar ce bătaie se băteau, Doamne! Se făceau două roţi de foc... şi când se izbeau una-n alta săreau bucăţile şi scânteile din ele, cine ştie unde.

Dacă l-o văzut, o-nceput a se ruga să le judece el şi cum le-a judeca el, aşa s-or lăsa şi ele.

— De ce vă mâncaţi voi şi vă bateţi în fel ca aiesta? zice Trişti Copil.

— Iacă de ce, răspunde drăcoaica, zmeoaica o făcut copilul acesta, şi după ce l-o făcut, l-o lăsat, ia, încolo; i-o fost lene să-l crească. Eu l-am luat şi m-am năcăjit şi l-am crescut până în starea în care-l vezi, ş-amu vrea să mi-l ieie crescut gata. Apoi îi cu dreptu'?

— Zmeoaică, să laşi băietul drăcoaicei, dacă ţ-o fost urât şi greu a-l creşte. Ai fi bucuroasă să vii la masă de-a gata. Să te duci, zmeoaică, în drumul tău, şi tu, drăcoaică, cu băiet cu tot, în drumul tău; dacă vă place.

— Ai... îţi mulţămesc de facerea de bine; pentru treaba asta să ştii că te-oi ajuta şi eu cât de curând, zice drăcoaica.

— Fi-ţ-ar de cap şi de ciolane, că mi-ai luat băietul, zise zmeoaica.

Trişti Copil le-o lăsat şi s-o dus unde avea de dus. Zmeoaica o apucat şi ea într-o parte; drăcoaica cu băietul a rămas pe loc. După ce Trişti Copil s-o depărtat, că de-abia-l mai puteai vedea, zice drăcoaica sfătuindu-se cu băietul ei:

— Trişti Copil ne-o făcut nouă un bine. Se cuvine ca şi noi să-i facem bine. Să te duci să-l ajungi şi să-i fii de ajutor, că în drumul lui are să treacă peste nişte ape, şi l-or sluţi podarii.

— Mă duc, mamă, să-l ajung.

Şi cât te-ai şterge la un ochi, o fost pe-aproape de Trişti Copil, care s-o cam spăriet văzând pe fiul drăcoaicei că vine ca un nour.

— Nu te teme nici leacă, pentru că eu nu vin nici c-un rău, far' vin să-ţi fiu mână de-ajutor până ce-i trece trei apa, c-altminterea au să te sluţească podarii.

— Apoi hai dară înainte şi-ţi mulţămesc de cuvântul cel bun.

Şi merg ei o bucată bună, până ce ajung la o apă de cele mari.

— Măi podare, trage-mi podul, c-am să trec de cea parte.

— L-oi trage şi te-oi trece apa, dacă mi-i lăsa să-ţi scot un ochi.

— Te-oi lăsa, grăieşte feciorul drăcoaicei.

Cum o trecut podul, le-o ieşit podarul înainte să-şi ieie vama.

— Giuruită-ţi trebuie, zice feciorul drăcoaicei, ochi îţi trebuie, ochi ţ-oi da.

Şi când l-o luat o dată, măi, şi când l-o rădicat în sus, tocmai în mijlocul apei cu capu-n jos l-o zvârlit. O mai fost ieşit ei nişte oameni şi mai huiau; dar văzând că-i feciorul drăcoaicei, o tăcut mâlc. Ieşti doi s-o dus înainte, ş-o mers până ce-o ajuns la apa cea mare din mijloc.

— Trage podu', măi, c-am să trec de ceea parte.

— L-oi trage, da' pentru asta să mă laşi să-ţi tai o mână.

— Te-oi lăsa, răspunde tot feciorul drăcoaicei.

Cum o trecut apa, ş-o venit podariu la vamă, o păţit-o ş-aiesta ca şi cel dintâi.

Ş-o mai mers ei – Trişti Copil şi feciorul drăcoaicei – până ce-o ajuns la apa cea de la urmă – a treia.

— Trage podu' şi mă trece de cea parte, măăi!

— Te-oi trece, măi, dacă mi-i lăsa să-ţi tai un picior.

— Te-oi lăsa.

Şi l-o-necat şi pe-aiesta ş-apoi o zis feciorul drăcoaicei:

— Eu aş merge cu tine la mănăstirea lui Calu Gastru, da-i departe tare şi-s cam trudit. Mergi sănătos, că eu mă-ntorc înapoi.

— Mergi sănătos şi dumneata, şi bogdaproste că m-ai adus teafăr pân-aici.

Ş-o mers Trişti Copil, s-o mers până ce-o ajuns la un părău mare şi repede. Şi era pe părăul ista o moară de făcea numai piclă*. Morariul, cum l-o văzut l-o întrebat că de unde-i, şi cu ce capăt umblă pe-acolo?

— Şti-mă Dumnezeu. Umblu şi eu să găsesc undeva vreo bucăţică de mămăligă.

— Dacă ţi-i vorba de-aşa, rămâi la mine, măi băiete, că tot îs eu singur şi n-am pe nimeni de ajutor.

Ş-o rămas Trişti Copil argat la morariul cela. Amu iacă cum îi socoteala: la moara ceea venea întotdeauna un om călare pe un poloboc de grâu şi măcina. Trişti Copil în scurtă vreme o deprins meşteşugul morăriei, şi făcea treabă mai dihai decât morariul cel bătrân.

Moara era cu două pietre. Când venea omul cu polobocul, turna într-amândouă coşurile. La o covată şedea moşneagul şi la alta Trişti Copil. Văzând morariul cel bătrân ce lucru de treabă bună face băietul, o mai lăsat moara în sama băietului, iară el s-o dus la târg.

Când o ajuns cel cu polobocul la stăpână-sa, bucătăriţele şi chiar stăpâna l-o-ntrebat cine i-o măcinat grâul, că bun lucru de făină i-o făcut.

— Un băietănaş îi tocmit slugă la morar, şi băietănaşu' mi-o făcut treaba asta.

— Na – zice stăpâna – să-i duci un galbăn şi să-i spui că tot de astă făină să facă.

Apoi, domnule, moara aceea era a Iniiei Diniiei; iar cel cu polobocul, la pităriile ei ducea făina. Nu tocmai tare departe de moară era şi mănăstirea Calu Gastru, cu chiliile celor douăsprezece călugăriţe.

Omul cel cu polobocul, după ce-o ajuns la moară, o dat galbenul lui Trişti Copil.

— Na măi, ţi-o trimes stăpână-mea un galbăn ş-o zis că tot de astă făină să-i faci.

---

* piclă – făină de bună calitate, foarte bine măcinată

— Ba i-oi face eu pe trei părţi mai bună.

Dar baba morăriţă crăpa de ciudă că n-o luat moşneagul ei galbenul.

— Numai drumurile le păzeşti, probozea* baba pe moşneag, după ce venise de la târg. Iacă o venit cel cu polobocul ş-o dat băietului ăstuia un galben. Nu era mai bine să-l fi luat tu? În loc să ne putem noi hrăni, hrănim un venetic din lume.

— Lasă, măi babă, lasă că ne-om hrăni noi şi singuri, dacă-i vorba de-aşa.

Şi cheamă băietul şi-i spune să se ducă unde l-a-ndrepta Dumnezeu – „că eu, dragul meu, nu te mai pot ţinea".

— M-oi duce, moşule, dac-aşa mi-o fost scris, să umblu pribeag prin lume, ca al nimănui.

Şi mergând băietul aşa pe drum, se-ntâlneşte cu cel cu polobocul, care ducea făină la mănăstire.

— Bună vremea, om bun.

— Mulţămesc dumitale, măi băiete.

— Nu mi-i lua şi pe mine pân-acolo unde mergi dumneata?

— Ba lua; da' nu drept până la curţi, că mă tem să nu bănuiască stăpâna.

Şi s-o suit Trişti Copil pe poloboc, şi când mai-mai să se apropie de mănăstire, s-o dat jos şi s-o făcut un zugrav ş-o intrat într-o chilie la o călugăriţă.

— Bună ziua.

— Mulţămesc dumitale.

— N-aveţi nevoie de-a zugrăvi ceva?

— Ba avem, cum nu.

Şi s-aşază Trişti Copil ş-o zugrăvit chiliuţa aceea aşa de inimos, de gândeai că eşti pe altă lume, când ai fi intrat acolo.

— Ce mi-i cere pe lucrul care l-ai făcut?

— la, nimica; numai sănătate şi voie bună. Celelalte călugăriţe tare s-o minunat de zugrăveala chiliei.

— Nu mi-i zugrăvi şi mie chilia? zice o călugăriţă.

— Ba zugrăvi.

Şi ce-o făcut la astă călugăriţă, era pe zece părţi mai frumos şi mai minunat decât la cea dintâi. Raiul pe pământ era în chiliuţa aceea.

— Ce mi-i cere pe lucru?

---

* a probozi – a mustra cu asprime

— Ia, vreo zece galbeni.

— Ţ-oi da, că şi face.

Nu mult trece şi vine Iniia Diniia pe-acolo şi i-o plăcut şi ei ce-o văzut.

— Nu-i merge să-mi zugrăveşti şi chilia mea?

— Merge, cum să nu merg?

Şi s-o apucat Trişti Copil de zugrăvit; dar frumuseţe ca la chilia cea de a doua n-o mai făcut.

Când o rămas în chilie numai Iniia Diniia şi cu Trişti Copil, apoi s-or cunoscut. Amu, iacă de ce-o zugrăvit mai frumos la cea de-a doua călugăriţă: aceea era sora lui dreaptă.

Ş-apoi de-acolea, măi tată, sărutatu-s-o Trişti Copil cu Iniia Diniia, drăgostitu-s-o, strânsu-s-o în braţe, rogu-te, ca unii care nu s-or văzut de-atâta amar de vreme. Ş-apoi mai zi, că erau tineri, ş-aşa-i tinereţea asta, bat-o s-o bată!

Eu am lăsat pe dânşii acolo petrecând, ca-n vremurile-acelea, ş-am venit şi v-am spus povestea lui Trişti Copil ş-a Iniiei Diniiei.

Auzită în sara de joi, 30 octombrie 1897, de la moşneagul Pavăl Bârtea.

POVESTEA LUI PAROLIŢĂ

O fost cică odată un împărat ş-avea numai un fecior mic, ca de şapte ani. Acolo unde locuia el nu era şcoală, ş-o dat băietul la învăţătură în alt loc departe, peste o pădure. Amu, când o ajuns la pădure, ce spaimă ş-o făcut odrasla ast' împărătească, el ştie; c-o venit într-un suflet acasă ş-o zis că el la şcoală nu se mai duce. Împăratului nu-i era de fel îndemână să-i crească băietul ca o tufă, ia acolo, fără nici oleacă de carte. Şi zicea el că mult ar da să găsească un băiet de-o seamă cu băietul lui: l-ar îmbrăca şi i-ar purta de rânduială, cum se cuvine, numai să aibă al lui cu cine se duce la şcoală.

Într-o zi iese băietu-împăratului afară şi vede răzimat de stâlpul porţii alt băiet mititel şi prizărit, vai de capul lui.

— Du-te, dragul tatei, şi spune-i să vie înăuntru.

Şi zice-apoi împăratul:

— Vrei tu, măi băiete, să stai la mine, să te dau cu al meu la şcoală şi să-ţi port de grijă drept cum ai fi venit din trupul meu?

— Oi vrea, de ce să nu vreau.

Amu băietu-împăratului avea cu cine se duce la şcoală; trăia cu istălalt mai dihai decât fraţii cei buni. Cel străin zicea celui drept al împăratului bădiţă. Împărăteasa le-o pus mâncarea-n trăistuţă şi i-o trimes la şcoală. Ş-aşa de uşor ce-nvăţau băieţii, de nu se mai pomenise. Ei, în toată săptămâna se duceau la şcoală, luni, marţi, miercuri şi joi. Pe joi sara veneau acasă şi şedeau acasă până duminică sara ş-apoi iară se duceau la şcoală.

Amu odată când veneau ei acasă, văd că în mijlocul pădurii s-o fost făcut un palat mare, cu douăsprezece odăi, şi-n odăile acelea şedeau şi petreceau nişte hoţi şi fiecare hoţ avea câte-o drăguţă în braţe ş-o pupa ş-o dezmierda. Când s-o apropiat băieţii de palat, i-o văzut un hoţ de aceia şi i-o chemat înlăuntru, să le deie câte un pahar de vin. Dar cel mai mare (căpitanul) o zis cum de ce i-o chemat, c-aiştia-s feciorii împăratului. S-o mai spăimântat ei hoţii; dar pe băieţi tot i-o chemat la cinste. Ş-apoi atunci să fi văzut pe cel drept fecior al împăratului, cum scotea galbeni din buzunar şi da la hoţi. De-acolea s-o aşezat pe băut şi pe petrecut. Celălalt şedea-n pragul uşii, nu voia să intre înlăuntru. După ce-o mai luat oleacă în cap, apoi feciorul împăratului o chemat şi el două duduci şi şedea una de-o parte şi-l pupa, şi una de cealaltă parte. Celălalt sta scârbit în pragul uşii.

— Hai, bădiţă, acasă.

— Ce-ţi trebuie casă, măi? Nu-i destulă casă ş-aici?

După rânduiala de la început, ei pe joi sara trebuia să vie acasă. Da' amu trecuse şi vineri şi sâmbătă şi duminică, şi ei, pace bună, nu mai veneau.

Împăratul şi-mpărăteasa o intrat la grijă.

— Măi, ce să fie, de nu mai vin băieţii?! Ori i-o fi oprit profesorul ori cine ştie ce-o păţit. Numai că să las toate în pământ şi să mă duc să văd ce-i.

—Ba m-oi duce eu, zice-mpărăteasa de colo.

Şi pune patru cai la carâtă* şi porneşte spre şcoală. De la o vreme ajunge în pădure. Când o fost la mijlocul ei, dă cu ochii de palatul hoţilor, unde benchetuiau şi feciorii ei (cel mare mai cu seamă). Opreşte caii, se dă jos şi se duce să vadă cine-i acolo. Când să intre, dă cu ochii de cel mai mic.

— Unde-i frate-tu, măi?

— Ia, acolo-nlăuntru.

Cât pe ce să plesnească de năcaz, când o văzut în ce lucru de stare-i fecioru-su.

* carâtă/caretă – trăsură închisă, caleaşcă

— D-apoi aici ţi-i casa ta şi masa ta, măi?

— Aici.

— Cum, măi?

— Ia, aşa.

— Ş-apoi la ce te-ai dat tu-ntre hoţi?

— Ş-apoi dacă m-am dat.

— Şi te ţii tu voinic, măi?

— Vezi bine c-aşa. Unde sare cineva la mine, să-i arăt eu ce pot.

— Te ţii tu voinic, dar ai să dai peste voinic, de, când te-a strânge în mână, ai să plesneşti ca un purice.

— Aşa ţi-i vorba, mamă? Să fiu afurisit de-oi mai da ochii cu dumneata până ce nu m-oi întâlni cu voinicu-acela... Hai, măi frate!

— Hai, bădiţă.

Şi s-o luat ei şi s-o dus peste nouă ţări, peste nouă mări, peste nouă vineţii, a şaptelea-mpărăţie ş-o ajuns la Muntele Didiotat. Mă-sa o rămas cu jale-n inimă că i se duce feciorul, d-apoi n-avea ce să facă. Pe-o parte ea singură era de vină, c-o luat băietul prea de scurt. Ei, d-amu o lăsat jalea şi s-o pornit acasă.

Băieţii, cum o ajuns la Muntele Didiotat, ş-o căutat un loc ca un fel de aşezătură. După ce-o găsit locul acela, Paroliţă – c-aşa-l chema pe feciorul împăratului – o scos un măr de aur din sân. Ş-o dat aşa cu mâna-n jos, iar când o rădicat-o-n sus, s-o făcut înaintea lui nişte palaturi ca acelea, de nu mai erau altele să le steie-mpotrivă pe faţa pământului. Ale tătâni-su nu plăteau mai nimica pe lângă aiestea. Ce să mai vorbesc, oameni buni... era frumuseţe acolo, nu şagă. Toate celea făcute numai din aur şi din mătasă. Nu te mai ajungea capul ce să mai zici. De atâtea minunăţii, se mirau singuri băieţii... Acelea puteri le-avea Paroliţă. Ş-apoi palatul şi pe dinafară strălucea ca soarele.

După ce s-o aşezat ei în palat, iacă ce făceau. Paroliţă se ducea ziua la şcoală, iar noaptea venea acasă şi-nvăţa pe frate-su. Numai o limbă mai avea să înveţe a grăi, ş-apoi ştia toate limbile câte-s pe pământul ista. O-nvăţat-o şi pe-aceea.

Dar zice Paroliţă:

— Măi frăţioare, carte aşa-i că ştii cât mine?

— Aşa, bădiţă; bogdaproste c-am învăţat şi trăiesc bine.

— Iaca ce-i, măi frate: tu să şezi să păzeşti palatul, că eu mă duc la vânătoare. Acolea ai de toate celea.

— Aşa oi face, bădiţă.

* * *

La casa-mpăratului, la curte, era scârbă[*] şi cramură[**] şi huie pe împărătească c-o probozit băieţii; că de-amu ce-are să facă el fără de ei.

Da-ntr-o sară, era senin. Şezând împărăteasa în cerdac afară, aruncă ochii înspre amiază şi iată că vede ceva strălucind, hăt departe.

— Oare ce minunăţie sa fie? Ce soare se vede-ntr-acolo? Ia, acolo dacă n-or fi băieţii mei.

N-o stat mult pe gânduri; fără o poruncit să puie caii, s-o suit în trăsură, ş-o luat tovarăşi mai mulţi căpitani de la curtea-mpărătească ş-o plecat la drum, chiar atunci noaptea. A doua zi, când era soarele la prânzul cel mic, o ajuns la muntele Didiotat. Băietănaşul cel mai tânăr i-o văzut venind; cel mai mare nu era acasă.

Cum s-o apropiet împărăteasa de palat, o găsit uşile închise, că băietănaşul o intrat înlăuntru, iar uşile s-or închis singure singurele în urma lui.

Împărăteasa o strigat să le deschidă, şi cum le-o deschis ş-o văzut frumuseţea şi aurăria şi mătăsăria ce era acolo, o rămas cu mâinile-ncrucişate, nu altă ceva.

— Măi, da' al vostru-i palatul iesta?

— Al nostru.

— Da' cine l-o făcut?

— Da, ia, bădiţa.

— Da' amu unde-i?

— El îi dus la şcoală, că ziua umblă la şcoală, iar noaptea mă-nvaţă pe mine.

— Şi cum o făcut palatul, măi băiete?

— Cum l-o făcut? D-apoi o dat cu pumnul în jos, şi când o rădicat mâna în sus, o ieşit palatul care-l vezi înaintea dumitale.

— Da' nu vine amu acasă?

— Nu.

---

[*] scârbă – întristare, supărare

[**] cramură – văicăreală

— Apoi de-a veni, să-i spui c-am zis eu să se mai abată pe-acasă, că şi mie şi tătâni-su tare ni-i dor de dânsul.

— Cum a veni, cum i-oi spune.

Şi împărăteasa se duce scârbită (întristată) acasă.

Pe-nsărate vine şi Paroliţă la casa lui. El ştia c-o fost mă-sa pe-acolo. Amu, ori c-o oblicit de la cineva, ori că era oleacă de năzdrăvan.

— Ei, măi frate... să-mi spui tu, cine-o fost pe-aicea?

— D-apoi cine să fi fost? Mama.

— Şi ce te-o mai întrebat?

— Ce să mă-ntrebe? O zis ce facem noi aici? Eu i-am spus drept ş-adevărat că m'neata umbli ziua la şcoală şi la vânat, iar noaptea mă-nveţi carte pe mine. Şi m-o mai întrebat că de cine-i făcut palatul şi eu i-am spus că-i de dumneata şi i-am spus şi cum l-ai făcut.

— Şi alte celea ce-o mai zis mama?

— O zis că să faci toate chipurile să te duci pe-acasă, că tata şi mama mor de dorul dumitale.

Dac-o auzit Paroliţă cum îi rândul, o zis aşa:

— Măi frăţioare, carte te-am învăţat destulă de ştii toate limbile câte se vorbesc pe pământ. Apoi dac-o venit vremea de m-o chemat, eu gândesc că tot să mă duc, să văd ce-aşa mare dor au ei de mine. Vezi tu palatul ista? Ai acolea într-însul bani şi bogăţii să trăieşti cât lumea; al tău să rămâie. Ţi-i găsi şi tu un suflet de femeie şi te-i căsători, şi tot bine-ţi trăi până ce zilele vi s-or sfârşi. Eu de-amu mă duc acasă.

— Mergi sănătos, bădiţă, şi bogdaproste că m-ai adus în starea asta.

Paroliţă când o plecat, i-o spus frăţână-su să nu vie până nu l-a chema.

Împăratul nu mai putea de bucurie, când ş-o văzut feciorul. Dar mă-sa, tot a dracului, măi oameni buni! Tot să nu tacă!

— Şi zici tu, măi, că eşti voinic?

— Da, îs voinic, mamă, şi ce mai atâta vorbă?

— Măi, da' ai să dai peste-un voinic, de când te-a strânge în mână, ai să plesneşti ca un purice.

— Aşa, mamă? Să ştii că de-amu nu mai vin acasă până n-oi da de voinicu-acela.

Şi ia Paroliţă puşca şi ocheşte-n stâlpul porţii ş-o făcut acolo o bortă cât ai băga pumnul. Apoi o pupat mâna tătâni-su şi a mâni-sa, ş-o scos o basma ş-o zis aşa:

— Na basmaua asta şi na veriga asta (ş-o scos veriga din deget)... şi când te-i uita acolo unde-am dat cu puşca-n stâlpul porţii şi-i vedea curgând sânge... şi când îi vedea că basmaua-i plină de sânge, să ştii că eu am să fiu mort. Atunci să scoţi veriga din deget, că ea are să pornească înainte; iar dumneata să vii după dânsa, să mă găseşti acolo unde-oi fi eu.

Şi pleacă Paroliţă la drum şi merge până ce ajunge la un pod peste-o apă. Poposeşte el acolo trei zile şi când să se pornească, o scris pe pod aşa: că de-a fi ş-a veni mă-sa, apoi aici să poposească şi ea tot trei zile. De-acolea o mers o bucată bună ş-o ajuns într-o ţară unde se bătea împăratul Roş cu nişte zmei.

Rogu-te, iacă cum îi socoteala: zmeii aceştia aveau o soră frumoasă, da' frumoasă nu ceva, că numai o dată s-o fi văzut, îţi rămânea inima la dânsa. Împăratul Roş se bătea cu zmeii, doar i-a putea dovedi ş-apoi să le ieie sora de nevastă. Şi cum se bătea împăratul cu zmeii? Iacă cum se bătea: zmeii aveau fiştecare loc de şezut în nişte stânci, iar împăratul Roş venea cu oastea. Picau ei şi din zmei, dar din oştenii împăratului cădeau mai ca frunza de pe copaci, când o bate toamna bruma. Ş-atâta de mult s-o bătut ei, că din zmei numai patru rămăseseră; împăratul tot mai avea oaste.

Pe când o ajuns Paroliţă în satul zmeilor, ei aveau un popas de trei zile, şi după aieste trei zile, să iasă iară la bătaie. Intraseră la mare grijă bieţii zmei, ş-amu ziceau ei:

— Când am găsi într-aieste trei zile un om care să ne îngrijească de cai şi să ne ascută săbiile, noi tot poate-am dovedi pe cânele de-mpăratul Roş.

Cum grăiau ei aşa, numai ce văd că Paroliţă trecea pe la poartă, schimbat în alte straie, să nu mai samene a fecior de împărat. Zmeii l-or şi întrebat dacă nu vrea să se puie argat la ei, pe-aieste trei zile, „să ne grijeşti caii şi să ne ascuţi săbiile, c-avem năcaz cu împăratul Roş că vrea numaidecât să ieie pe sora noastră."

— D-apoi doară, dacă-i vorba, aceea caut eu. Şi s-o împăcat din cuvinte ş-o intrat în ogradă.

Sora zmeilor, când l-o văzut că-i aşa de frumos, nu mai ştia singură ce să facă. Pupatu-s-o, drăgostitu-s-o, de gândeai că se cunosc de când lumea. Ş-o zis dracul de fată, că dacă n-or da-o după Paroliţă, apoi singură ea-şi face capătul.

— Te-om da noi, nu-i vorbă, da' amu să vedem în ce fel om scoate-o la capăt cu împăratul Roş.

Paroliţă, într-aieste trei zile, grijea caii: le da mâncare, îi adăpa, îi sărcela; iară zmeii beau şi mâncau. La împlinirea celor trei zile, zmeii s-o gătit de drum ş-o zis către băietan şi către soră-sa:

— De-amu voi drăgostiţi-vă, faceţi ce-ţi şti, numai să fiţi cuminţi şi s-aveţi grijă de casă.

Dar n-apucă ieştia a se depărta bine, şi Paroliţă ia şi el degrabă nişte crăcani, un ceaun, nişte făină şi-o bucată de lemn, şi fuga după zmei.

— Da' ce faci tu, măi băiete? Unde mergi?

— Merg şi eu să mă bat cu-mpăratul Roş.

— Măi, du-te-acasă, că te-or împuşca, nu de alta.

— Ba la acela lucru nici nu mă gândesc.

Zmeii cum or ajuns la locul lor, s-or băgat în stâncile acelea. Paroliţă o poposit pe-un deal, o pus crăcanile cum trebuie, o aşezat ceaunul pe foc, adică o pus de mămăligă. Flămânzise ş-avea de gând să-şi puie pântecele la cale. Oastea împăratului o vedea el ca de-aici la Paşcani: da' n-avea nicio grijă. Şedea lângă foc, ceaunul începuse a fierbe, ş-amu era gata să puie făină. Împăratul Roş o pus ocheanul la ochi şi l-o văzut pe muchea dealului. Îndată a trimes vreo cinci-şase ostaşi să spuie omului celuia să se ducă de-acolo, c-amu or începe a da cu puştile şi nici praf nu s-a alege dintr-însul. Oamenii, ce folos... o venit, dar parc-o avut cui spune?

— Măi, zice, duceţi-vă-n treaba voastră şi-mi daţi bună pace.

Atunci ostaşii o vrut să se răpeadă asupra lui. Paroliţă o pus mâna pe-o bucată de lemn şi când s-o răpezit asupra lor, pe toţi şase i-o doborât la pământ.

Împăratul, văzând ce-i acolea, o mai trimes cincizeci de ostaşi. Paroliţă avea grijă de mămăligă. Dacă i-o văzut şi pe aieştia viind, o pus mâna pe bucata cea de lemn, i-o culcat pe-aieştea ş-apoi o apucat spre oastea-mpărătească. Şi când o ajuns acolo, o-nceput a-i pocni pe toţi, de-o rămas viu numai împăratul Roş. El atunci o-ngenuncheat înaintea băietanului şi s-o rugat să-l lase cu zile, că orice-a zice el, aceea a face.

— Şi robul tău mă dau, numai nu-mi scurta viaţa.

Zmeii vedeau de colo ce face Paroliţă: că i-o dat împăratului o bătaie asemenea cu moartea. Când zicea că se dă rob, numai ce vede Paroliţă apropiindu-se ceva ca un nour. Era un zmeu, care venea-n fuga calului.

— Dacă te dai rob mie, dezbracă-te să-mi pun pecetea pe tine.

Şi cum o zis aşa, o suflat în copita calului zmeului şi s-o-nfierbântat potcoava de s-o făcut roşie şi aşa fierbinte o pus-o Paroliţă pe şoldul stâng al împaratului, oleacă mai jos. Apoi i-o dat drumul să se ducă la casa lui; da' să-şi vadă de-a lui nevoi, c-altminterea de-a face, a fi vai ş-amar.

Amu o văzut zmeii ce fire de voinic îi cel ce s-o pus argat la dânşii.

De-acolea s-o dus ei acasă ş-o cununat pe sora lor cu Paroliţă, ş-apoi de-acolea nuntă şi petreceri, nu altceva. După ce-o gătat nunta, o zis zmeii:

— Cumnatul nostru şi fratele nostru: palatul cu averile şi bogăţiile din el, ale voastre rămân că de-amu noi ne ducem să vecuim în ostroavele noastre. Aici nu mai avem la ce şedea, dacă am scăpat pe sora noastră de dragostea împăratului Roşu. Rămâneţi sănătoşi.

Şi s-o dus zmeii în ostroavele lor, iar tinerii o rămas gospodari aici pe loc. Amu să vă spun eu una, oameni buni: cât îi omul tânăr şi cu nevăstiucă frumoasă lângă dânsul, chiar şi mai nevoiaş de-ar fi, mai uită din cele nevoi. Iară dacă are noroc să fie om bogat apoi îl bate fericea, nu alta. Apoi aşa era socoteala cu ieşti doi tineri. Frumoşi erau, bogaţi erau, de-mpăcat se-mpăcau şi ziceau numai fiştecare: dă-mi, Doamne, zile să trăiesc. Dar nu ştie omul ce poate aduce ziua de mâine! Te uită dumneata, că te culci sara sănătos, bun teafăr... şi când te-ai trezit dimineaţa, te-ai trezit în pat de moarte... ori, cine ştie, ce greu şi ce năcaz te paşte. Dar omul aşa-i făcut: să gândească înainte şi tot la bine.

Nu ştia bietul Paroliţă, când era dragostea mai dulce, nu ştia ce i se pregăteşte. lacă, v-oi spune eu ş-apoi îţi vedea cum îi socoteala.

Într-o zi se primbla nevasta pe-afară; bag samă bărbatu-su era dus de-acasă. Umblând ea aşa prin ogradă, numai ce vede o babă trecând pe la poartă. Ş-avea baba un zbgicuţ* în mână.

— Ce mai faci, draga mătuşei? zice baba.

— D-apoi ce să fac, mătuşă, ia, mai umblu şi eu prin ogradă şi-mi aştept bărbatul, că nu mai pot de dorul lui.

— Ei, apoi dă, draga mătuşii, ce să faci? Aşa-i tinereţea bat-o s-o bată. Dar în gândul ei: te-oi hrăni eu de cântat şi de primblat şi de drăgostit cu bărbatu-tu, mare căţa ce eşti!

Astă babă, oameni buni, era Vid-baba.

---

* zbgicuţ – bici mic

Cum o gătat de grăit cu nevasta s-o dus întins la-mpăratul Roş ş-o zis aşa:

— D-apoi bine-mpărate, pentru ce eşti aşa de scârbit?

— Cum n-oi fi: că vrând să iau pe sora zmeilor, m-am luptat cu zmeii şi mai-mai să-i dovedesc, ş-o venit un nebun c-o bucată de lemn în mână şi mi-o omorât toată oastea, că am rămas şi fără oaste, şi fără fată, ba încă m-o-nsemnat şi de rob, că mi-o pus pecete pe şold.

— Ce mi-i da să te fac eu cu sora zmeilor şi să te curăţesc de năucul acela?

— Nu m-aş gândi amu la dat, fără să mă gândesc că dacă nu l-am putut dovedi eu cu oastea, apoi ai să-l dovedeşti dumneata?

—Mă rog, de nu l-oi dovedi, să-mi iei capul; iar de l-oi dovedi, să te dai rob mie.

—Mă prind ş-aşa, mătuşă.

Şi se ia baba şi se porneşte la drum şi cât te-ai şterge la un ochi, o fost la casele lui Paroliţă. El se primbla cu nevasta prin ogradă. Nu ştia că-i sosise ceasul! Cum ajunge Vid-baba şi-i vede primblându-se, s-apropie de poartă şi zice:

— Ş-apoi vă-mprimblaţi voi, măi?... Voi vedea eu mai amuş cum vi-ţi primbla!...

— Mătuşă, du-te-n treabă-ţi şi nu mai pupăi° atâta.

Baba nu se da dusă de-acolo. Atunci cela o pus mâna pe paloş şi când s-o răpezit la babă, i-o şters capul. Dar afurisită treabă: capul ce socoteală o avut, că s-o întors şi s-o lipit de trup şi baba o-nviat ş-apoi o venit la voinic ş-o zis:

— Oi, sărace, tu măi câne ce eşti! Să nu socoţi tu că-i mai trăi cu sora zmeilor.

Ş-o scos zbiciul acela şi când i-o dat lui Paroliţă una peste mijloc, drept în două l-o tăiet: picioarele or rămas pe loc, iar ceea jumătate de trup s-o-nvârtit de-o ajuns cu capul cam aproape de prag. Baba o luat nevasta şi s-o dus cu ea la-mpăratul Roşu.

* * *

Amu după ce-o tăiet baba pe Paroliţă, nu-ş ce-i vine maică-sii prin minte – acolo acasă – şi se uită la stâlpul porţii: curgea sângele, oameni buni, ca pe-un şipot. Căută în buzunar, basmaua toată plină de sânge.

— Săracul băietul nostru... ia, amu-i drept mort. Numai că să mă pornesc după dânsul.

° a pupăi – a flecări, a cleveti

Şi se gată de drum, scoate veriga din deget. Şi ce-avea veriga aceea, că mergea ea singură înainte. Şi cum mergea? Nu mai alegea nici deal, nici pădure... mergea ca şi cum ar fi dus-o vântul. De era-n calea ei v'un deal, ori v'un munte, săpa şi făcea loc cam cât ar fi încăput împărăteasa. Unde era pădure, să fi fost pădurea cât de deasă... veriga curăţa în cale toţi copacii, făcea drum şi mâna înainte. Cât or fi mers, nu putem şti de-ales, dar într-un târziu o ajuns la podul acela unde o fost poposit şi fecioru-su. Când o văzut scrisoarea aceea, nu mai putea de năcaz. S-ar fi dus înainte, dar veriga nu se urnea din loc. La împlinirea celor trei zile, veriga o pornit; iar împărăteasa după dânsa, şi mână de dimineaţă până pe la prânzul cel mare, ş-o ajuns la curţile fecioru-su. El era mort: picioarele într-o parte, capul cu trupul la prag. Mai tras-o împărăteasa nişte plânsete, nişte bocete de huiau văile.

Amu picioarele o fost început a putrezi; asemenea şi trupul. Iacătă, cum şedea împărăteasa şi-şi jelea feciorul, vede viind patru pui de şerpi şi se dau a ciuguli din picioarele lui bietul Paroliţă. Atuncea ea pune mâna pe-un beţişor şi poc într-un pui de şarpe şi-l omoară. Ceilalţi trei or luat-o la fugă sub talpa casei, la şerpoaica cea bătrână. Ea o cunoscut că nu i-s toţi puişorii. Când se duce să vadă ce-i, găseşte pe al patrulea mort lângă picioarele lui Paroliţă. N-o stat mult şerpoaica la chiteală; o umblat pe unde-o umblat şi numai ce vine c-o frunzişoară în gură. Cum o atins puiul cu frunzişoara, cum o-nviet ş-o luat-o la fugă cu mă-sa sub talpa casei. Şerpoaica, de degrabă, o uitat frunzişoara acolo jos.

Împărăteasa s-o minunat şi ea de ce-o văzut ş-apoi o luat frunzişoara aceea, de ce-a fi fost şi uitându-se la ea zice:

— Ia să fac o cercare.

Şi ia picioarele, le aduce lângă trup, le potriveşte acolo cum o socotit că trebuie, şi-apoi pe unde-o fost tăietura o atins cu frunzişoara. Cum l-o gătat de atins, numai ce sare fecioru-su drept în sus şi-şi face cruce:

— Mulţămesc, mamă, c-ai venit, că de nu veneai, aici aveau să mă mănânce viermii.

— Hei dragul mamei! Ţ-am spus eu că degeaba te ţii voinic. Cu toată voinicia ta, dacă nu veneam eu, chiar viermii aveau să te mănânce.

— Aşa-i, mamă. Da' iacă ce: dumneata să te duci acasă şi să nu-mi mai ai grija, că la vremea vremii am să vin şi eu, ş-apoi atunci are să vie şi frate-meu de la muntele Didiotat.

— De ce nu mergi amu, dragul mamei, că uite ce păţeşti, dacă n-asculţi!

— Ba, mamă, eu mă duc să dau peste voinicul cel ce m-a strânge în mână, să plesnesc ca un purice.

Şi se-ntoarnă biata-mpărătească cu lacrimile-n ochi acasă; iar Paroliţă o mers într-o-ntinsoare până ce-o ajuns la hotarul împărăţiei împăratului Roş.

Se vede că curtea-mpărătească nu era tocmai departe de hotar. Amu voinicul meu face el ce face şi-şi găseşte un rând de straie ciobăneşti: o pereche de opinci, o pereche de bernevici*, o cămeşă, o tohoarcă**, ş-o căciulă de cele late-n fund... mă rog era cioban ca de când l-o făcut mă-sa; nu mai sămăna a fecior de împărat... Decât că faţa lui era frumoasă, că nu mai era nimeni să-i steie împotrivă. Amu el s-o dus la o stână de-a împăratului Roş, şi din trei vorbe s-o tocmit cioban. Da' cică zice baciul către ciobani:

— Nu mai samănă aista a cioban cât a fi lumea asta! Te uită la faţa lui. Cine ştie de unde-a fi; dar de harnic, văd că-i harnic... n-am ce zice. În câtă vreme mulgeţi voi o găleată, el mulge două.

Da-mpăratul Roş era dus la bătălie, că mai avea de bătut un împărat, ş-apoi toate împărăţiile de pe pământul ista aveau să fie subt stăpânirea lui.

Împărăteasa cea tânără şedea acasă, cu Vid-baba. Era de râsul babei biata-mpărătească. La toată vorba: tu haită, tu căţa, tu potloagă. Tăcea fata şi răbda, c-amu la-mpărăţie baba era mare şi tare, ales de când o omorât pe Paroliţă. Ochii împărătesei în toată ziua erau uzi de lacrămi.

Da' era rânduială de la curte, că-n toată ziua să ducă câte un cioban la împărătească câte o cupă de caş dulce. Amu iacă vine rândul şi ciobanului celui tânăr. Se ia el dimineaţa cu cupa de caş şi se duce la curtea împărătească. Împărăteasa dormea pe când o ajuns ciobanul: nu s-o fost sculat încă. El dac-o văzut aşa, s-o dus în bucătărie. Acolo bucătăriţa pregătea nişte aluat să facă pâine pentru împărătească.

— Da' încă nu s-o sculat stăpâna? zice ciobanul.

— Încă nu.

— C-abia oi mai sta şi eu oleacă de m-oi mai odihni.

Şi pune cupa pe laiţă şi se uită cum frământa bucătăriţa aluatul.

— Nu mi-i da şi mie oleacă de aluat să-mi fac şi eu un bocăneţ?

---

* bernevici – pantaloni ţărăneşti, largi şi groşi

** tohoarcă – cojoc mare ciobănesc, câteodată cu lâna afară

— Ba ţ-oi da.

Şi cum o luat bucata ceea de aluat, s-o înturnat aşa cu spatele la bucătăriţă şi s-o apucat şi el de mocoşit aluatul. Da' ce mocoşea el acolo? Apoi iacă ce: o scos încetişor din deget inelul de cununie şi l-o pus în aluat şi l-o tot purtat prin mână, fără să bage de samă bucătăriţa. Văzând el că împărăteasa nu mai vine, s-o făcut a uita aluatul pe masă şi-o zis către bucătăriţă că de-amu se duce la stână, că-i soarele amiazi şi-i vremea mulsului.

În urma lui se trezeşte împărăteasa. Şi era poruncă să nu scoată nimenea pâinea din cuptor câte una, făr' numai câte două, câte patru; de aceea venea ea la scos pâinea. Bucătăriţa când o dat pâinile în cuptor, o dat şi bocăneţul ce l-o fost uitat ciobanul.

Când vine împărăteasa şi se uită bine, vede în fundul cuptorului o pâine cât ţi-i pâinoiul de mare. Celelalte erau numai nişte bocăneţe pe lângă asta.

— Muiere păcătoasă ce eşti! D-apoi ce-am zis eu, că să nu dai în cuptor numai câte-o pâine?! Ia te uită şi vezi ce-i aceea din fundul cuptorului?

— Să am iertare, înalţată-mpărătească, eu nu-s de vină; iacă cum îi treaba: o venit de dimineaţă un cioban tânăr c-o cupă de caş, şi dumneata dormeai. Amu el o cerut să-i dau şi lui oleacă de aluat să-şi facă un bocăneţ. Văzând că nu mai vii, o lăsat cupa aici şi s-o dus la stână, da' el o uitat să ieie şi aluatul. Eu, ce-am făcut? Am dat bocăneţul în cuptor. De nu mă crezi, iacă pe masă cupa cu caşul cel dulce.

Stă împărăteasa la scos pânea, şi pe urmă ia pânea cea mare, se duce-n odaie şi zice în gândul ei:

— Pânea asta trebuie să aibă un cântec.

Şi ia un cuţit şi dă să taie pâinea, drept în două. Când pe la mijloc numai ce face cuţitul: hraaşti! Mai taie şi-n cruciş, cum se taie pânea în patru. Când o dat cu cuţitul a doua oară, numai ce vede inelul. Cum l-o văzut, l-o cunoscut, ş-apoi s-o pus pe un plâns ca acela şi ş-o adus aminte de Paroliţă, bărbatul ei cel dintâi.

— Se vede că o-nviet ş-amu o ajuns pe locurile iestea, zice-mpărăteasa.

Ca să nu cunoască Vid-baba ceva, ş-o schimbat faţa şi inima ş-o-nceput a răcni pe-afară:

— Să-mi aduceţi numaidecât pe ciobanul cel de azi dimineaţă să-i arăt eu hoţului şi potlogarului. Cum de n-o stat să-mi deie caşul? Lasă că mi l-oi muştrului eu, nu se teamă!

Ş-o trimis şase feciori boiereşti să-l aducă numai în bice până la curte. Slujitorii cum or ajuns la stână, l-or şi luat la roată. Dar ciobanul, dacă era fecior de-mpărat, avea la dânsul bani cât lumea. O scos un pumn de galbeni ş-o dat oamenilor:

— Na-vă bre, numai să nu mă chilăviţi* rău.

Când o văzut feciorii atâta galbăn în mâna lor, l-o pus între dânşii ş-apoi s-o luat ei între ei la croit, unii pe alţii, şi răcneau de sta lumea-n gura lor. Ei se băteau, ei răcneau ca şi cum ar răcni ciobanul; iar împărăteasa şi Vid-baba sa socoată că chiar ciobanul răcneşte. Un huiet ş-un răcnet o ţinut ceia până la curte.

— Ha, haa, hoţule şi tălhariule ce eşti! Ia să-l aduceţi sus în odaie la mine, să-l judec.

— Mă rog lăsaţi-mă, că mi-aţi rupt oasele, striga ciobanul.

— Aduceţi-l mai repede, măi!

Şi l-o băgat în cămara ei.

Vid-baba, pesemne că tocmai atunci era dusă de-acasă, că n-o văzut ce-o păţit ciobanul.

Când l-o cunoscut împărăteasa că-i drept Paroliţă, nu mai ştia ce să facă de bucurie.

— Unde-i cânele de împăratul Roş? zice Paroliţă.

— D-apoi îi dus la bătălie.

— Ei, ce-i de făcut şi cum îi de făcut să te scap de-aici?

— Om vedea noi ce-om face şi cum a fi; da' amu odată, du-te ia acolo-n ietăcuţul cela, să nu deie Vid-baba de tine, c-apoi a fi vai ş-amar de noi de-amândoi.

Şi l-o dat în ietăcuţ. Nu mai băga nimenea samă ce-i acolo.

Dar zice cela până a nu se duce-n ietăcuţ:

— Ia să întrebi pe babă, să-ţi spuie unde i-s puterile? De n-a vrea să-ţi spuie amu, apoi te-oi învăţa eu ce să faci.

Nu bine gătesc vorba, şi numai ce s-aude baba viind. Tânăra degrabă o-nchis uşa la ietăcuţ, şi şedea pe pat şi se uita la fereastră.

— Da' ce şezi haită şi te uiţi pe fereastră?

— Da' ia, mă uit şi eu şi mă gândesc că împăratu-i dus de multă vreme, şi tare mă tem să nu fi păţit ceva.

---

* a chilăvi – a schilodi

— Cât oi fi eu pe pământul ista, nu păţeşte nimica.

Mai vorbesc ele ce vorbesc, şi de la o vreme zice-mpărăteasa:

— Mamă, te-aş întreba...

— Ei măi, căţauă... ei, ce m-ai întreba?

— Unde ţi-s puterile dumitale?

— Bată-te să te bată! În ce fel vrei tu numaidecât să ştii?

— D-apoi, mamă, mi-i în gând să-ţi cinstesc puterile.

— Apoi, puterile mele-s în stâlpul hornului aceluia.

Şi cum zice, vorbele iestea, iese baba din casă. Împărăteasa se duce în ietăcuţ.

— Ei, ce ţ-o spus? întrebă Paroliţă.

— O spus că puterile ei îs în stâlpul hornului.

— Te-o amăgit; dar iacă ce să faci: să chemi un zlotar şi să-i dai cât i-i da şi până dimineaţă să-ţi facă stâlpul hornului numai aur şi pietre scumpe.

Şi chemă zlotarul şi s-o-mpăcat cu el, şi până dimineaţă i-o făcut stâlpul hornului aur şi pietre scumpe. Strălucea de-ţi lua vederile când te uitai la el. Numai ce vine şi Vid-baba.

— Bată-te Dumnezeu să te bată, muiere şi căţa ce eşti! Cine te-o pus pe tine să risipeşti toată averea împăratului?

— N-am făcut niciun rău, mamă; fără numai ţ-am cinstit puterile dumitale.

— Apoi degeaba, că puterile mele-s în stâlpul porţii, ia acolo.

Şi se duce baba pe-afară, unde s-o fi dus. Paroliţă o şi ieşit din ietăcuţ.

— Ei, cum îi? întrebă el.

— O zis că puterile ei îs colo în stâlpul porţii.

— Te-amăgeşte holera de babă. Da' iacă ce să faci: trimite după zlotar să vie să-ţi facă stâlpul numai aur şi pietre scumpe.

Când s-o uitat baba ş-o văzut stâlpul, fuga la-mpărătească.

— Fir-ai a dracului, muiere ce eşti! Tu sărăceşti pe împăratul Roş cu ticăloşiile tale.

— D-apoi de ce, mamă? Pentru că vreau să-ţi cinstesc puterile?

— Fată hăi, nu mai umbla cheltuind şi risipind averea, că puterile mele nu-s în stâlpul porţii.

— Apoi dară, unde-s? Şi adicătelea de cine te-ai teme a-mi spune?

— Apoi, draga me, iacă ţ-oi spune: puterile mele-s tocmai în pădurea porcului... Şi este acolo un iezer de lapte dulce... şi-n iezer un porc, şi-n porc este-o capră, şi-n capră este un iepure, şi-n iepure este o raţă, şi-n raţă este o prepeliţă, şi-n prepeliţă este o tabachere, şi-n tabacherea aceea sunt trei viermuşori. Şi când s-a găsi cineva de-a omorî viermuşorii aceia, atuncea mor şi eu. Da-i vorba că acolo nimenea nu poate ajunge, şi măcar de-ar ajunge îl mănâncă porcul. Şi făr' de-aceea, eu tot trăiesc ş-am să trăiesc cât a fi lumea şi pământul.

Tânăra împărătească doară atâta o aşteptat. Cum o ieşit baba din casă, s-o dus în ietăcuţ la Paroliţă şi i-o spus toată istoria.

— De-amu lasă, că m-oi învăţa eu ce să fac, zice Paroliţă.

Da' n-apucă bine a găti vorba, că numai s-aude viind baba. Oleacă de nu i-o găsit grăind.

— Da' am auzit că ai un hoţ de cioban închis la cămară.

— Amu l-am închis, hoţul şi tâlhariul! Ia să vezi cum am să-l pornesc de-acolea.

Şi cheamă împărăteasa patru ţigani, apoi scoate pe Paroliţă afară şi-l dă pe mâna lor să-l ducă până ce l-or trece hotarul, da' nu altminterea, iară numai bătându-l.

Se vede că Paroliţă o grăit cum o putut cu ţiganii şi le-o dat câte-un pumn de galbeni, numai să nu-l chilăvească de tot... Ţiganii l-o luat pe voinicul nostru între dânşii şi unde-o început a se croi cu harapnicele, ş-a răcni de sta lumea-n gura lor. Ei se băteau şi tot ei strigau: „Văleu, nu mă omorâţi!" ca să socoată baba că ciobanul strigă. Şi tot o cramură o ţinut până ce s-o depărtat hăt de curtea-mpărătească. Apoi o zis ţiganii:

— Mergi sănătos, măi omule!

Şi s-o-nturnat ţiganii înapoi, iar Paroliţă o mers el o mers până ce-ntr-o zi, când era soarele mai jos de ojină, o ajuns într-un sat aproape de iezerul cu lapte dulce. În satul acela era un popă, care în vremea lui a fost avut cinci mii de capre şi i le mâncase porcul mai pe toate. Rămăsese amu, din cele multe, numai cu cinci capre. Şi se temea bietul popă c-a rămânea şi făr' de-aistea. Cum se bătea popa cu gândul ce să facă şi cum să facă, să nu ajungă drept flăcău, numai iacă şi Paroliţă, schimbat în straie prostuţe, pe la poartă.

— Bună vremea, părinte!

— Mulţămesc dumitale, fiule.

— Nu-ţi face trebuinţă de-un argat?

— Cum nu, fiule. Îmi face, că iacă am nişte capre şi n-are cine mi le păzi; că eu cum le dau drumul din ogradă, ele se duc întins la iezer ş-acolo iese porcul şi mi le mănâncă. Da' pe cât vrei să te pui argat?

— Da' ia, pe vreo săptămână.

— De ce nu te pui încaltea pe-un an?

— Numai pe-atâta pot, părinte.

— Apoi dară, fie ş-aşa; iară dimineaţă te-i lua şi te-i duce cu caprele.

A doua zi dimineaţă, scoate omul caprele din poiată şi le dă drumul. Ele, când s-o văzut slobode, ca pe hăţaş* s-o dus drept la iezer şi s-o dat la băut lapte dulce. Paroliţă şedea olecuţă mai încolo. Cum se uita la capre, numai ce vede ieşind porcul din iezer şi da de tot năvală la băietan. Amu nu-ş cum s-o repezit Paroliţă, că mi l-o prins pe porc de cap şi de picioarele de dinainte. Şi s-o vânzolit ei acolo, cât s-o vânzolit şi într-o vreme porcul ş-o făcut vânt spre pădure. Aici în pădure se izbeau amândoi de toţi copacii. Da' cum s-o sucit porcul, că o lunecat din mâinile lui Paroliţă şi tocmai în fundul iezerului s-o oprit. Caprele popii o scăpat nemâncate. Ciobanul le-o luat şi le-o dus acasă.

Când la muls, fetele popii s-o minunat de-atâta lapte ce-o dat caprele.

— Tată, zice o fată, în celea seri umpleam o doniţă de la toate caprele, ş-amu am umplut o doniţă de la una.

— Să te iei mâine în urma lui, să vezi ce-a face.

A doua zi, ciobanul se duce iarăşi cu caprele; ele s-o dus iarăşi la iezer şi s-o dat la băut lapte. Fata s-o fost luat şi ea după cioban, cât colea, şi aproape de lac, s-o ascuns în nişte dudăie.

N-o trecut mult şi numai ce-o ieşit porcul, şi-o năvălit la cioban. Atunci ciobanul l-o prins şi s-o luat amândoi la luptă ş-atâta ce s-o luptat, că ostenise amândoi. Paroliţă apucase pe porc dedesubt ş-aşa gâfâind îl ţinea de nu putea nici să mişte.

Cum şedeau ei aşa, zice porcul:

— Când mi-ar aduce cineva o sorbitură de lapte, ţi-aş arăta eu ce pot, măi bade!

— D-apoi şi mie, când mi-ar aduce cineva un corn de prescură ş-o carafă de vin, cum aş mai prinde la putere şi cum aş mai curăţi lumea de tine, măi brânca dracului!

---

* hăţaş – cărare, potecă

Fata popii când o auzit vorbele argatului, o luat-o la fugă spre casă de-a dreptul: nu mai alegea nici spini, nici nimic. Şi dac-o ajuns acasă, o zis aşa:

— Dă-mi degrabă un corn de prescură ş-o carafă de vin, să duc argatului, că se luptă cu porcul, ş-amu mai-mai îl dovedeşte. Popa o luat îndată un corn de prescură, ş-amu nu găsa cheile de la pivniţă, ş-o luat vin de cel din slujbă şi le-o dat fetei, şi fata o plecat la iezer.

Acolo porcul numai gâfâia şi făcea aşa: uă, uă, uă! Atunci Paroliţă c-o mână ţinea bine porcul, iar cu cealaltă o dus prescura la gură ş-o mâncat-o, ş-o tras şi duşca cea de vin, ş-apoi o mai prins la putere, şi când o luat porcul şi când l-o izbit odată de pământ, numai s-o-nţepenit pe loc. Apoi o scos cuţitul, ş-o spintecat porcul, ş-o pus mâna pe capră. O tăiet capra, şi când colo, iese raţa. Pune mâna şi pe raţă şi mi-o spintecă şi dă să iasă prepeliţa. O pus degrabă mâna pe prepeliţă, o tăiet-o şi numai ce o dat de tabachere. O pus tabacherea-n sân şi, mergând spre casă, o deschis tabacherea ş-o omorât doi viermuşori ş-o lăsat numai unul cu viaţă. De-acolea o pus tabacherea bine, să n-o prăpădească la drum, ş-o luat ziua bună de la popă ş-o plecat spre împărăţie.

Da' cum o ucis cei doi viermuşori, Vid-baba o şi picat la zăcere, şi se văita, că vai de ea, că nu mai poate, că de-amu i se sfârşesc zilele.

— Trimite degrabă, zice, după-mpărat, să lese tot în pământ şi să vie acasă, că eu de-amu mă duc.

Da' până să trimeată împărăteasa după împărat, Paroliţă o şi ajuns la curte. O mai grăit ce-o grăit cu drăguţa lui, apoi o scos viermuşorul cel viu şi-l ţinea în mâna stângă, ş-aşa cu el în mână o intrat în odaie la babă.

Da' ea când îl vede:

— Da' dumneata eşti, dragul mătuşii?

— Eu, mătuşă.

— Vină şi dă mâna cu mine, că eu de-amu mă duc de pe lume.

Paroliţă era cu viermuşorul în mâna stângă. Baba, aşa de tare-l strângea de mâna dreaptă, că ista, mai să pocnească cum pocneşte un purice, cum i-o spus mă-sa mai demult. Da' şi el ş-o adus aminte de viermuşor şi când l-o strâns o dată, o plesnit baba pe loc. Nu-i vorbă că şi frica lui o plătit vreo câteva parale. Ia, tocmai amu ş-o adus el aminte de cuvântul maică-sii.

Şedea de vorbă cu-mpărăteasa, când numai ce pică şi împăratul Roş.

— D-apoi, măi Roşule, eu te ştiam că-mi eşti rob, nu împărat. Ce mi-ai făcut tu mie?

— Nu eu, baba.

— Am pus eu şi pe babă-n cale, n-avea grijă, şi te-oi pune şi pe tine, dihanie rea ce eşti!

Şi i-o tăiet capul, ş-o rămas Paroliţă împărat, în locul împăratului Roş. Da' vezi că lui nu-i trebuia împărăţia asta. O luat ş-o cununat un boier de-acei tineri, c-o fată şi i-o zis aşa:

— Măi finule, de-amu rămâi tu-mpărat în locul meu, că eu mă duc unde mă trage aţa pe mine.

Şi l-o lăsat pe cela aici; iar el, cu sora zmeilor, s-o pornit spre casa părintească. Mergând pe cale, i-o ieşit înainte cumnaţii lui, zmeii, şi mână cu toţii la împăratul cel bătrân la nuntă. Pe-aproape de casă iacă pică şi frate-su de la Muntele Didiotat. Şi nu multă cale o mers ş-o ajuns acasă la părinţi.

Ş-apoi de-acolea, măi oameni buni, să fi văzut bucurie şi veselie. Ş-apoi de acolea nuntă din nou, şi petreceri ca la o curte împărătească.

Şi m-am suit pe-o roată şi v-am spus-o toată.

Auzită în sara de sâmbătă 29 noiembrie 1897 de la Toader Mihai Buchilă.

POVESTEA VATAVULUI

Cică era odată un vatav[ş] gospodar. Şi ce i s-o întâmplat, că de la o vreme o fost rămas sărac. Îi dase Dumnezeu doi băieţi şo fată, şi mai-mai n-avea cu ce să-i hrănească. Vatavul ista era şi puşcaş. Se ducea într-o zi la vânat, împuşca doi-trei iepuri şi la o casă cum era aceea ajungea hrana pe-o săptămână. De câte ori se ducea la pândă, acasă cu mâna goală nu venea.

Într-o zi ducându-se omul să mai găsească ceva de-a mâncării, iacă ajunge într-un codru mare. Nu mult stă la pândă, că numai ce vede o căprioară. Pune puşca la ochi şi dintr-un foc o nimerit-o; dar n-o murit ea chiar atunci; o mai mers ce-o mai mers, până ce de la o vreme o căzut capra. O lăsat-o omul să moară, că era jurat să nu puie cuţitul în dobitoacele-mpuşcate, până ce nu piereau ele drept de puşcă.

De-acolea o luat vânatu-n spate şo apucat înainte până ce-o ajuns la marginea codrului. Pe acolo trecea un drum şi lângă drum era o casă. În casa aceea erau făclii aprinse, mese întinse, pe mese mâncări de tot felul, da-năuntru nu era nimenea. Omul intră în casă, se spală pe mâni şi s-aşează la masă. Mănâncă el bine, bea bine

[ş] vatav – vătaf

şi după ce se scoală şi mulţămeşte ca şi cum ar fi mulţămit cuiva, îl păleşte somnul. Atunci se lasă într-un cot şi adoarme. Cum o adormit, o visat că peste o lună, el are să fie împărat în ţara aceea; iar fecioru-su cel mai mare are să fie crai la dânsul. Când să iasă pe uşă, mulţămeşte şi-şi ia ziua bună, cum ş-ar fi luat dac-ar fi fost casa plină de oameni. De-acolea ia capra-n spinare şi porneşte spre casa lui, cu foarte mare bucurie, că de-amu are să scape de năcaz.

Acasă dac-o ajuns, o spus femeii şi băieţilor tot ce s-o întâmplat acolo la marginea codrului. Şi zice către fecioru-su cel mai mare:

— Ia şi tu puşca, măi băiete, şi te du şi vânează ceva ş-apoi să intri în casa aceea, să vezi ce vis îi visa.

Şi face băietul cum o zis tată-su. N-o mers mult prin pădure, şi numai ce i-o ieşit un iepure înainte. Dă cu puşca şi-l ucide, îl ia-n spinare şi apucă înspre casa aceea. Cum o intrat înăuntru, o văzut iarăşi mese întinse, făclii aprinse, şi pe mese felurimuri de mâncări şi băuturi; dar în casă nimenea. După ce-o intrat acolo, o pus iepurele jos, o luat apă şi s-o spălat pe mâni şi pe urmă s-o dat ş-o băut ş-o mâncat cât i-o trebuit lui. Apoi s-o sculat de la masă şi s-o lăsat aşa-ntr-un cot ş-o adormit. Cum o adormit, iacă ce vis i-o venit şi lui prin somn: că tată-su, peste o lună are să ajungă împărat, iar el are să fie crai la dânsul.

De-acolea s-o pornit acasă, cu inima bună, că de-amu are să scape de-asupra nevoii. Cum o ajuns acasă, l-o întrebat tată-su ce vis o visat.

— D-apoi ce vis să visez, tată? Ia, am visat că dumneata peste-o lună ai s-ajungi împărat şi eu, crai.

Bucurie mare la casa oamenilor acelora.

— Apoi, tată, zice feciorul cel mai mic, să-mi dai şi mie puşca să mă duc şi eu, să văd ce vis oi visa.

— Mai stai oleacă, măi frate, îi dă soră-sa de colo, că-i rândul meu, că eu îs mai mare.

Şi nu s-o pus băietul de pricină. Fata o luat puşca şi pe ici ţi-i drumul... Cum o ajuns în pădure, o văzut un iepure, l-o-mpuşcat, l-o luat în spinare şi s-o dus la casa aceea. O intrat înăuntru, o mâncat ş-apoi s-o lăsat într-un cot, şi-n scurt o adormit. Cum o adormit, cum o visat că tată-su, peste-o lună are să fie împărat, frate-su cel mai mare, crai; şi ea are să fie cu coroană de aur în cap şi cu inel scump în deget...

ş-are să-i facă tată-su un leagăn, ş-are să-l suie pe scripeţi, până mai aproape de naltul ceriului. Şi fata are să steie în leagăn, acolo sus. Şi cine dintre feciorii de crai, de-mpăraţi s-o găsi s-ajungă cu calul să-i ia coroana din cap şi inelul din deget, aceluia-i dă fata de soţie şi jumătate de-mpărăţie.

Când s-o trezit, nu mai ştia ce să facă de-atâta bucurie. O luat iepurele ş-o pornit spre cásă.

— Ei, draga tatei, ce-ai visat?

— Iacă ce-am visat: că peste-o lună ai să fii împărat, fratele meu, crai, iar eu am să locuiesc într-un leagăn de mătasă, tocmai aproape de ceriu. Am să fiu cu coroană de aur în cap şi cu inel scump în deget. Leagănul are să se suie ş-are să se scoboare pe scripeţi.

Altă bucurie din nou, la casa vatavului. Şi cum n-avea să fie bucurie, când se gândeau ce noroc îi paşte?

— Du-te şi tu, măi, dragul tatei, zice vatavul cătră fecioru-su cel mai mic, de vezi ce vis îi visa.

Şi ia băietul puşca, şi cum ajunge-n pădure, îi iese un iepure-nainte. După ce-l culcă la pământ, îl ia-n spate şi se duce şi el unde-o fost tată-su şi frate-su şi soră-sa. Intră-n casă, stă la masă, mulţămeşte ca după rânduială, şi de-acolea se lasă-ntr-un cot ş-adoarme. Iacă ce i s-o arătat lui prin vis: că nu mult are să treacă, şi tată-su are să fie împărat; frate-su, crai, soră-sa are să fie-mbrăcată în haine de mătasă... în leagăn de mătasă, cu lăcaşul aproape de ceriu. Da' el are s-ajungă aşa, de-are să-i toarne tată-su apă să se spele, iar mă-sa are să-i ţie şervetul să se şteargă. Amu băietul, după ce s-o trezit şi ş-o adus aminte ce vis o visat, mare supărare l-o cuprins, şi sta la cumpene: să se ducă acasă, ori să nu se mai ducă; pentru că ştia că lui tătâni-su nu bine are să-i pară, când a auzi că altul să fie mai mare decât dânsul. Mult s-o gândit ce să facă şi cum să facă; da' la urmă ş-o tras pe samă că să se ducă acasă.

Cum o ajuns, l-o şi întrebat tată-su:

— Ei, măi băiete, ce-ai visat?

— Da' n-am visat nimica.

— Cum nimica? Să cauţi să spui drept. Nu umbla a mai şovârcăi* că de pe faţă te cunosc că n-ai spus drept.

---

* nu umbla a şovârcăi – nu umbla să ocoleşti ori să ascunzi adevărul

Se mai codeşte el, băietul, ce se mai codeşte, dar văzând că n-are-ncotro, o cătat să spuie tot adevărul:

— Iacă, tată, ce-am visat: că dumneata ai să fii împărat, fratele meu, crai... soră-mea are să fie-mbrăcată în straie de mătasă, în leagăn de mătasă, cu coroană de aur în cap, cu inel scump în deget, iar leagănul are să fie urcat pe scripeţi tocmai în înaltul ceriului. Şi cine dintre voinici s-a găsi s-ajungă cu calul acolo sus, să-i ia coroana din cap şi inelul din deget, aceluia ai s-o dai de soţie şi jumătate de-mpărăţie... Eu am s-ajung de-ai să-mi torni apă pe mâni să mă spăl, iar mama are să-mi ţie şervetul să mă şterg.

— Cum se poate, măi?

— Da' aşa!

— Apoi las' că-i vedea tu cum îi ajunge mare.

Amu o trecut poate ca o săptămână, două, şi numai ce s-aude c-o murit împăratul ţării aceleia. Şi boierii sfatului pe cine să aleagă-n locul celui mort? O ales pe vatav.

Şi iacă visul s-o izbândit drept cum l-o visat. Iară dac-o ajuns vatavul la-mpărăţie, n-avea altă grijă-n cap, fără numai să scape de feciorul său cel mai mic.

O adus doi ţigani si le-o poruncit aşa:

— Să duceţi ticălosul ista, măi, în pădurea ceea, să-l omorâţi şi să-mi aduceţi inima lui şi degetul cel mic de la mâna dreaptă, c-aista om, pe cum văd eu, îi mare câneriu[*] şi mare câneriu are să fie.

Ţiganii o luat băietul şi l-o dus în pădure. În urma lor s-o fost luat un cotoiaş. Cum o ajuns în pădure, o zis ţiganii:

— Aşa-i, măi, că noi trebuie să te omorâm?

— Aşa-i, bre; da' iacă ce-i vorba: ori mi-ţi omorî, ori nu mi-ţi omorî, eu acasă la tata nu mă mai întorc. Ştiţi ce m-aş ruga eu de voi? Nu mă omorâţi pe mine; omorâţi cotoiul ista şi scoateţi-i inima; iar cu degetul n-am să pot scăpa, mi l-aţi tăia şi vă veţi duce cu semnele acasă.

Ceia nu s-o mai pus de pricină; or ucis cotoiul şi i-or scos inima. Băietul o pus mâna pe-un trunchi de copac ş-o dat c-o bărdiţă şi ş-o tăiet degetul şi l-o dat ţiganilor. Aieştia s-o dus cu semnele la curte.

Feciorul de-mpărat, dac-o rămas în pădure, s-o legat la deget cu nişte buruiene şi-ndată mare i-o trecut.

---

[*] câneriu – om rău la fire şi la inimă, câinos

Împăratul n-o mai cercetat să vadă de-anume inima dacă-i de om ori îi de câne, făr' decât iacă ce-o cuvântat:

— Nu ziceam eu c-acela-i un câne la firea lui? Uite că şi inima i-i ca la câni.

* * *

Amu Alexandru – c-aşa-l chema pe feciorul cel mic al împăratului – umblând prin pădure, o găsit o bucată de lemn de paltin şi dintr-acea bucată ş-o făcut un fluieraş, ca să-l aibă tovarăş cât a şedea singur prin cel codru. După ce-o făcut fluieraşul, o-nceput băietul a cânta aşa de frumos, că pare că te arde la inimă nu altă. Până şi păsările codrului or venit la dânsul şi s-or rugat ca să nu mai cânte aşa de cu jale.

— D-apoi cum n-oi cânta, păsărilor, dacă-s singur-singurel în pădurea asta, şi nici n-am mâncat de vreo trei-patru zile. Ş-apoi, să şi vreu a mânca, nu ştiu unde să mă duc să caut de-a mâncării şi unde să pun capul jos şi să mă hodinesc oleacă.

— Ă-hăăă, de aceea ţi-i inima rea?

— D-apoi de ce de altă?

— Iacă ce să faci, o zis privighetoarea, apucă pe cărarea asta înainte, c-ai să ieşi la marginea codrului. Acolo ai să dai de-un zid mare, că o zi întreagă să umbli şi abia-l găteşti de înconjurat. Să intri înăuntru, că-n ogradă-s nişte curţi şi-n curţile acelea trăieşte un zmeu ş-o zmeoaică, amândoi orbi, că le-o luat ochii cele trei zâne. În curte, în palat, unde te-i întorna ai să vezi movile de galbeni. Să intri în casă şi să te prinzi de gâtul lui şi să zici că ei te-o făcut, c-apoi las' dacă n-oi trăi bine. Câtă avere-i acolo, toată are să-ţi rămâie ţie.

Şi s-o despărţit băietul de păsări ş-o apucat pe cărare ş-o mers până la zidul cel mare. O înconjurat zidul o zi întreagă ş-abia de cătră sară o dat de poartă. O intrat în ogradă şi de-acolea în curtea zmeului. Acolo când s-o uitat, o văzut odăi întregi pline de galbeni, cum ar fi nişte hambare încărcate cu pâine. Da' el n-o zis nimica, făr' decât s-o dus încetişor în odaia unde şedea zmeul şi ţuşti subt scaunul lui.

O şezut acolo cât o fi şezut, că de la o vreme, Alexandru iese de subt scaun şi ţup în braţe la zmeu şi-ncepe a-l prinde de gât şi a-l pupa ş-ai zice „tată".

— Să fii sănătos, dragul tatei. Babăă, babă! Tu nu ştii una!

— D-apoi, de unde să ştiu?

— Iacă, ne-o dat Dumnezeu un băiet. De-amu am scăpat de-asupra nevoii; are cine ne mai căta de rânduială... Du-te, dragul tatei, şi-mi adă apă. Dă şi babei.

Băietul, tot cu fuga-n toate părţile. O făcut el mâncare şi s-o dat tustrei la ospătat. Unde-l trimetea, acolo se ducea. Ce la deal la vale... dase de bine şi nici nu se mai gândea acasă.

* * *

Zmeul acela avea nişte capre. Şi iacă în ce fel a rămas el orb: se ducea cu caprele la păşune. Într-o zi le-o scăpat pe moşia celor trei zâne. Atunci ele o venit şi s-o luat la luptă cu zmeul, l-o dovedit, l-o pus jos şi i-o luat ochii şi lui, şi zmeoaicei. După asta s-o înturnat – amândoi zmeii – orbi acasă.

Când o venit Alexandru la ei, se împliniseră şapte ani de când n-aveau ochi. După ce-o trecut vreo trei zile, zice zmeul către băietan:

— Dragul tatei, să iei caprele şi să le duci la păscut în cutare loc, dară nu pe moşia zânelor, că te-or orbi şi pe tine cum ne-o orbit pe noi.

— Aşa oi face, tată.

Băietul o luat caprele şi s-o pornit cu ele la păşune; da' să nu gândeşti c-o mai stat undeva. Tocmai pe moşia zânelor s-o oprit. Cum o ajuns acolo, o-nceput Alexandru a cânta de joc, că se strica zânele jucând, nu alta. Ele şedeau mai deoparte, nu s-apropiaseră încă de băiet.

Când jucau ele mai cu toată inima, Alexandru strânge fluierul între dinţi şi-l strică. Dar zânele de colo:

— Heeeei, fecior... cum de numai ne-ai întărâtat la joc ş-amu ţ-ai stricat fluierul? Ia las' să venim noi la tine să te facem ca pe zmeu.

— Da' poate-aţi mai avea gust să vă mai fac o cântare?

— Numai c-am vrea să mai jucăm un răstimp.

— Veniţi dară, tustrele încoace, c-am găsit un lemn de frasin, bun de făcut fluier; da-i cam gros, şi eu singur n-am să-l pot despica.

Ş-o luat băietanul bărdiţa ş-o dat o dată în butucul cel de frasin ş-o făcut o crăpătură cât ai băga mânile. Şi zice către zâne:

— Veniţi şi ţineţi colea cu mâna bine, că eu am să scot afară inima lemnului, c-aceea-i bună de fluier.

Zânele o băgat mânile în despicătură. Atunci Alexandru o scos bărdiţa, iar zânele o rămas cu mânile prinse mai ceva decât într-un cleşte. Nu puteau să mişte nicicum, nici într-o parte. Atunci să fi văzut cum o-nceput ele a se ruga să le deie drumul.

— E-he-heee, zânelor, ia amu aţi dat voi peste om!

— Mă rog, dă-ne drumul de-acolea, că orice-i zice, aceea ţ-om face.

Da' el se uită la cea mai mare...

— Ce zici, fa, îi aduce ochii zmeului ş-ai zmeoacei, să-ţi dau drumul de-aicea?

— I-oi aduce.

Atunci el pune bărdiţa în despicătură şi-i dă drumul. Zâna se duce acasă, şi-n loc s-aducă ochii zmeului ş-ai zmeoaicei, o adus nişte ochi de câne.

— D-apoi aieştia-s ochi de zmeu, fa?

Şi n-o mai zis altă vorbă, iară numai s-o răpezit asupra ei şi i-o luat capul cu bărdiţa. Pe-nserate, băietanul o luat caprele şi capul zânei, şi s-o dus acasă. Cum o intrat în tindă, o zvârlit capu-n pod.

— Da' ce hodorog îi în pod, dragul tatei? zice zmeul.

— D-apoi, tată, ia, s-o bătut, s-o bufnit doi ţapi şi eu am tăiet pe unul care era mai gata, ca să nu moară mortăciune.

— Despre-aceea nu-i nimica, măi băiete; de-ai fi tu sănătos.

Pe urmă face băietanul mâncare, stau cu toţii la masă, şi de-acolea, s-aşază la hodină. A doua zi dimineaţa, băietanul ia caprele şi n-o mai ascultat de cuvântul moşneagului; tocmai la zânele cele două s-o dus.

— Ei tu, zice către cea mai mijlocie, îi aduce ochii zmeului şi ai zmeoaicei, să-ţi dau drumul de-aici?

— Cum să nu-i aduc?

Zâna, după ce s-o văzut scăpată, s-o dus acasă şi-o adus nişte ochi de mâţă.

— Aăă, bată-te mama lui Dumnezeu să te bată! D-apoi tu te joci cu mine?

Şi i-o şters capul cu bărdiţa.

Pe sară o luat caprele şi le-o dus acasă; iar capul zânei l-o zvârlit în pod.

— Ce huiet s-o auzit, măi băiete? glăsuieşte zmeul.

— Da' ia, s-o bufnit doi ţapi, şi eu m-am apucat de-am tăiet unul, că era mai gata.

— Nu-i pricină, dragul tatei; de-ai fi tu sănătos.

A doua zi dimineaţa, Alexandru porneşte cu caprele tot unde-o fost mai înainte. În cele două rânduri, el era foc de mânios; n-o avut când să se mai uite să vadă faţa

zânelor. Amu îi mai trecuse mânia. Când s-o uitat la zâna asta mai mică ş-o văzut-o că-i peste samă de frumoasă, pare că i s-o încleştat limba deodată. Şi zice către ea:

— Ei, drăguţă, te strânge tare lemnul?

— Nu tocmai aşa de tare, cum s-o nimerit la mine.

— Ei, da' ochii zmeului ş-ai zmeoaicei îi aduci, să-ţi dau drumul?

— Cum să nu-i aduc? Numai dă-mi drumul. Şi făr' de aceea, hai cu mine acasă, să vezi că nu spun minciuni.

Băietanul dă drumul zânei şi s-o pornit împreună la casa ei. Amu, dac-o ajuns acolo, el s-o uitat la ea mai de-ales. Şi când o văzut că-i aşa de frumoasă, în braţe mi-o luat-o, în faţă mi-o sărutat-o şi pe urmă iacă ce-o zis către ea:

— Să nu socoţi tu, zână, zânişoară, că nu-i vrea să te iubeşti cu mine...

— He-heee, voinice, voinicele, să ştii că de când îs pe lume, până într-astă vârstă, cu bărbat lângă mine n-am stat, că m-am temut de păcat; dară dacă socoţi tu că ţi-s dragă peste samă, şi te-apuci că să-ţi fiu soţie, apoi nu mă pun nici de-o pricină.

Amu, Alexandru nu mai ştia pe ce lume se află. Ce-or fi mai făcut ei cât o stat acolo, nu ştiu, iară decât amu nu se-ndura să se despartă unul de altul, aşa de straşnic se-ndrăgise. Ş-apoi de-acolea, oameni buni, dreptate aveau, că erau tineri şi frumoşi, bat-o vina ei de tinereţe!

De la o vreme, o lăsat drăgostitul, că s-apropia sara, şi băietul trebuia să se ducă acasă că-l aşteptau moşnegii.

— Toate ca toate, drăguţă, dar ochii zmeului să mi-i dai.

— Ia, ţi i-oi da.

Şi duce pe flăcău într-o odaie, unde erau numai ochi de toate vietăţile câte-s pe lumea asta.

Ş-o-ntrebat el ce socoteală aveau ele de luau ochii oamenilor.

— Apoi, noi am fost trei fete ş-am fost blăstămate să luăm ochii nu numai de la oameni, da' de la toate jigăniile câte-s subt soare.

Caută ea ochii zmeului ş-ai zmeoaicei, care erau mari cam cât o faţă de arie. Alexandru o-ntrebat pe zână, cum să facă să poată pune ochii zmeului ş-ai zmeoaicei la loc.

— Eu, puiuţul meu, te-oi învăţa, dară dacă te-i duce acasă şi-i aduce capetele celor două surori ale mele, să le-nviu.

— Le-oi aduce.

Şi vine omul cu caprele acasă. Face el ce mai avea de făcut pe-mprejurul casei, şi a doua zi ia cele două capete şi se porneşte la curţile zânelor. Zâna cea mai mică o poruncit de i-o adus trupurile, o lipit capetele la locul lor şi le-o mai uns nu ştiu cu ce, ş-apoi de-acolea o suflat asupra lor. Cum o suflat, o şi-nviat cele două zâne. Văzând pe Alexandru, aşa o cuvântat:

— Eeei, sora noastră şi cumnatul nostru... că de nu erai tu, soră, şi tu, cumnate, era să dormim somnul de veci. Şi să ştii, cumnate, că de nu ne aduceai capetele, apoi câte păcate-am făcut noi, toate pe capul dumitale aveau să rămâie. Da' aşa, tot noi suntem cu greul pe cea lume. C-amu cât am fost moarte, şedeam în fundul iadului, într-un loc unde era numai păcură până la gât. Norocul tău ş-a surorii noastre, că ea dacă s-o dat tovaraşă cu tine, s-o curăţit de toate păcatele.

De-acolea i-o spus ele cum să puie ochii zmeilor: să-i aşeze acolo la locul lor şi să-i spele miercuri dimineaţa, vineri dimineaţa şi luni dimineaţa, cu rouă de pe busuioc, c-au să vadă mai ceva decât cum vedeau când erau de şapte ani. Iară zâna cea mai mică zice către Alexandru:

— Drăguţul meu şi puiuţul meu! Noi de-amu ne ducem la lăcaşurile noastre în văzduh. Da' na basmaua asta şi inelul ista şi când te-a ajunge dor de mine, să te ştergi cu basmaua pe obraz, c-atunci dorul meu s-a găsi în sânul tău. Când s-a întâmpla că la amândoi să ne fie dor unul de altul, ai să vezi că inelul trage să iasă din deget. Să-i dai drumul, şi pe unde-a merge el, pe acolo să mergi şi tu... să te ţii de dânsul, că tocmai la mine are să te-aducă.

Cum o gătat zâna de cuvântat, dintr-o dată s-o făcut cu toatele nevăzute, aşa de repede s-o urcat la lăcaşurile lor. Iară Alexandru o rămas cu ochii înlăcrămaţi şi cu jalea în inimă, că din bucuria cea mare, s-o trezit iarăşi singur singurel. Dară cu toate cu-acelea, a pus scârba de-o parte, o luat ochii zmeilor şi caprele ş-o venit acasă. Apoi o făcut mâncare ş-o ospătat cu toţii. Alexandru, cum îi miercuri dimineaţa, s-o sculat de noapte, o pus ochii moşnegilor la locul lor, i-o dus într-o grădinuţă, o luat rouă de busuioc şi i-o spălat. După ce i-o lăsat de spălat, zice moşneagul:

— Măi babă, eu văd ca prin sită.

— Că şi eu tot aşa, moşnege.

Vineri dimineaţă, iarăşi îi ia băietanul pe moşnegi şi-i spală binişor la ochi cu rouă de pe busuioc. Şi după ce-i lasă de spălat, moşneagul zice:

— Măi babă, eu văd ca prin ciur.

— Că şi eu tot aşa, moşnege.

Luni dimineaţa iarăşi îi ia şi-i duce-n grădinuţă şi-i spală cu rouă de pe busuioc. După ce-i lasă de spălat, numai ce zice moşneagul:

— Măi babă, eu amu văd mai ceva decât cum vedeam când eram băiet de şapte ani.

— Că şi eu tot aşa, moşnege.

Când s-o văzut moşnegii mei cu lumina înaintea ochilor, nu mai puteau de bucurie, că şapte ani s-o fost împlinit amu de când ei n-o mai ştiut dacă-i ziuă, ori dacă-i noapte.

— Dragul tatei, o zis zmeul, vezi tu bogăţiile câte-s în palatul ista? Ale tale au să rămâie, că noi suntem bătrâni şi ca mâne ne-om duce de pe lumea asta. Dar să trăieşti că ne-ai dat lumină, că vreme de şapte ani am fost ca şi morţii. Toate celea ţ-oi da, numai gândul meu nu ţi l-oi da. Ş-apoi de-acolea, iacă ce-i vorba: aveam o fată măritată – până a nu orbi – tocmai în ţara şoricească, şi ne zice gândul să te lăsăm aici, iar noi să ne ducem acolo. Numai iacă ce: na cheile aiestea şi-n toate odăile să umbli, da-n cutare odaie să nu umbli, că ce-i vedea, ai să te spării.

De-acolea, zmeii o-ncălecat pe câte-o capră şi ş-o făcut vânt tocma-n naltul ceriului, ş-apoi o poposit la fata lor în ţara şoricească.

Alexandru, dac-o rămas acasă, o umblat prin toate odăile celea, şi ce-o văzut în ele, singur el s-o mirat. Ici galbeni, ici bani de argint, colo de aramă. În odaia de pe urmă n-o umblat. Se rabdă el azi şi nu se duce; se rabdă şi mâne. Dar de la o vreme, îşi face socoteală, că ce-are să mai fie dac-a umbla şi-n odaia aceea. N-o stat mult pe gânduri, şi s-o pornit într-acolo. Da' de ce s-apropia, auzea: „poc", „poc".

„Măi, ce să fie? Ia să descui, că doară n-are să fie cine ştie ce lucru mare."

Când o dat uşa-n lături, s-o minunat ce-o văzut acolo. Se găsea în odaie un cal frumos peste samă. Părul de pe el strălucea de nu-ţi mai trebuia lumânare: îţi lua vederile când te uitai la dânsul. Apoi mai era şi năzdrăvan. Cum l-o văzut pe Alexandru, iacă ce-o zis:

— Sărace de tine, voinice! Să nu socoţi că eu nu ştiu cine eşti, de unde eşti şi ce vânturi te-o adus pe-aici! Toate faptele tale le ştiu. Ţ-o lăsat zâna inelul şi năframa; da' să ştii că-i o hăitană*, şi de-i aştepta până ce-a ieşi inelul din deget, apoi ai mult de aşteptat. Mai bine să te sui pe mine şi te-oi duce unde-i vrea, că eu îs gândul zmeului... ş-amu m-am hrănit de trăit cu el.

* hăitan – om de nimic

— Merg cu tine, calule; dar cu banii câţi îs aici, ce facem, c-o zis zmeul că toate bogăţiile lui mie mi le lasă?

— Hee, măi voinice! Te-mbogăţeşti cu gândul. Nu ştii tu ce câne de zmeu îi zmeul ista. Şi, ţine-mi în samă, că de nu-i merge cu mine de-aici, tot el are să-ţi scurteze zilele, batâr că i-ai făcut atâta bine.

Ş-apoi o-nvăţat calul pe băiet să se ungă nu ştiu cu ce fel de unsori pe tot trupul. Pe urmă l-o-nvăţat să se ducă în odaia cea cu diamanturi, să se tăvălească pe jos, de-acolo să se ducă în toate odăile, că toţi banii câţi îs în casa zmăului, toţi s-or prinde de trupul lui. Şi s-o dus în odaia cea cu aur, apoi în odaia cea cu bani de argint. Apoi o zis să se ducă şi-n odaia cea cu bani de aramă să aibă şi de-aieştia la drum. I-o mai dat de grijă să se tăvălească bine, să nu rămâie pe jos v'un ban.

Când o vrut să se rădice, n-o putut, că s-o fost îngreuiat peste samă. Văzând calul cum îi socoteala, o suflat asupra flăcăului, şi i-o dat putere, că încă pe-atâţia bani să fi fost, el i-ar fi putut duce. Până a nu se porni, o chemat calul pe Alexandru şi i-o zis aşa că să-i înnoade tot părul din coamă şi din coadă, fir cu fir; să nu cumva să uite vreo unul ne-nnodat, c-apoi de-acolea, greu a fi şi de unul şi de altul. Ş-aşa o făcut Alexandru.

— Gata treaba, voinice?

— Eu aşa zic, că-i gata.

— Ai grijă, şi te uită bine. Caută că trei fire de păr din coamă o rămas ne-nnodate.

Mai caută el omul, dar nu găseşte nimica.

— De-amu sui pe mine, stăpâne, că tocmai la zâne ne-om duce.

Ş-o-ncălecat Alexandru, şi măi... când ş-o făcut calul un vânt, s-o cutremurat palatul zmeului, că cele trei fire de păr s-o fost prins de palat. Dar nici calul nu era cal de ieştia că să-l iei de coamă şi să-l zvârli încolo. Firele din coamă s-o smuls; iar calul cu flăcăul călătoreau prin văzduh spre zâne.

Când s-o cutremurat palatul, s-o auzit huietul tocma-n ţara şoricească. Ş-o zis zmeul:

— Ee, ce mi-o făcut diavolul de băiet! Vezi? Niciodată să nu laşi laptele în cinstea viţelului. S-o apucat ş-o descuiat la odaia cea tăinuită, o-ncălecat pe cânele de cal ş-amândoi s-o dus în lumea lor.

* * *

Nu mult o mers voinicul prin văzduh, că „gândul zmeului“ zbura drept ca gândul, şi numai ce-o ajuns la palatul zânelor. Ele nici prin vis nu visau că voinicul a da aşa degrabă de dânsele. S-o mai mirat zânele cum de-o putut el răzbate tocmai până la ele. Da' amu, odată o lăsat miratul la o parte. Flăcăul o stat o zi întreagă la zâne. Acolo s-o mai drăgostit, s-o mai strâns în braţe, că doară n-avea să se uite unul la altul, ca nişte oameni străini. Ei da' iacă ce: vremea trecea, şi flăcăul era gata de ducă. Ş-o mai dezmierdat drăguţa, apoi ş-o luat ziua bună de la cele trei zâne ş-o pornit înainte, peste nouă mări, peste nouă ţări, peste nouă vineţii, a şaptelea-mpărăţie, ca cuvântul din poveste, că-nainte tot mai este.

Zmeul, cum o ajuns acasă ş-o văzut ce răsipă o făcut flăcăul, îndată s-o suit şi el şi zmeoaica pe-o capră, şi mână băiete, s-ajungă calul şi flăcăul.

Ieştia, de nu se mai încurcau pe la zâne, nu-i mai ajungeau zmeii. Că fugea ea capra, dar calul fugea de tot. Ei, da zăbava i-o mai pus pe gânduri. Şi zice calul de la o vreme:

— Uită-te, stăpâne, înapoi de vezi ce se vede, că pare că-mi ard copitele.

Se uită flăcăul înapoi şi zice:

— Văd o pară roşie, din ceriu până-n pământ.

— Ia, acela-i zmeul.

— Ne prăpădeşte.

— N-avea grijă. Bagă mâna-n urechea mea cea dreaptă şi scoate o năframă ş-o azvârle-napoi.

Şi cum o azvârlit năframa, s-o făcut în urma lor o apă mare cât cuprinzi cu ochii. Zmeul nu s-o spăriet de asta, că unde s-o pus capra la supt apa şi, ca de când am început povestea, lacul a fost săcat şi du-te, băiete, după fugari.

Calul, iarăşi o simţit că-l ajunge zmeul, că numa ce-o zis aşa:

— Mai uită-te, stăpâne, înapoi, că nu ştiu cum, parcă-mi ard copitele.

— Apoi, calule, se vede viind aşa ca o negură.

— Acela-i zmeul cu zmeoaica.

— Ce-i de făcut?

— Ia bagă mâna-n urechea mea cea dreaptă şi scoate o perie ş-o zvârle-napoi.

Cum o zvârlit peria, s-o făcut, măi, o pădure deasă cum îi peria. Zmeul nu s-o spăriet, că s-o apucat capra la ros pădurea, ş-o pornit înainte. Calul fugea cât ce răsputea el, da' zmeul mai-mai să-l ajungă.

— Ia, uită-te, stăpâne, înapoi, de vezi ce se vede, că nu ştiu cum, parcă-mi ard copitele.

— Se vede viind repede ca o verdeaţă.

— Apoi s-o mai muiet capra dracului, c-o mâncat la copaci până ce n-o mai putut. Bagă mâna-n urechea mea cea stângă şi scoate o cute ş-o zvârle-n urma noastră, şi dacă n-om scăpa nici amu, bine să ştii că ne face capătul cânele de zmeu.

Ş-o zvârlit flăcăul piatra, şi cum o zvârlit-o, s-o făcut un munte de piatră, de nu mai gândeai c-a mai trece zmeul pe-acolo cât a fi lumea asta.

D-apoi, parc-o fost aşa? Că s-o apucat capra de ros în piatra aceea ş-o făcut o bortă cât ar încăpea capul zmeului. Ş-o băgat zmeul capul pe borta aceea, şi când sufla, aşa de tare sufla, că ieşti doi mergeau înainte ca vântul. Când îşi trăgea zmeul sufletul, ieştia veneau înapoi. Şi tot aşa-i năcăjea, că-ntr-o vreme, mai, mai era să puie mâna pe dânşii.

Văzând calul că-i cam anevoie, o zis către flăcău:

— Ţ-am spus eu, stăpâne, că zmeul are-n gând să ne ucidă pe-amândoi? Eu, de fugit nu mai pot fugi, că-s ostenit peste samă. Altminterea n-om scăpa, iară numai dacă te-i ruga să te ierte, că doară şi tu i-ai priit bine, că l-ai făcut cu vedere.

Atunci zice Alexandru:

— Brava ţie, tată! Am umblat lumea amară şi v-am făcut să vedeţi iară cum îi pe draga lume, ş-amu vreţi să mă prăpădiţi de pe faţa pământului?! Da' nu vă gândiţi că-mi eraţi în mână când eraţi orbi? Puteam, hăt şi bine, să vă fac capătul. Aai, ferice de dumneata, că la atâta treabă te duce mintea. Ştii ce m-aş ruga eu? Că de ţi se pare c-am greşit cu ceva, să mă ierţi şi să-mi dai pace să mă duc în lumea mea.

— Eu, măi, pe tine te-oi ierta, dar pe cânele de cal, ba.

— Apoi decât îi ucide calul, mai bine ucide-mă pe mine, că ce pot eu face singur, în drumul meu?

— Da' iartă-i pe-amândoi, zice baba de colo; n-avem noi capre destule să zburăm şi-n nori cu ele?

Se-ndoaie zmeul şi zice că-i iartă. Apoi Alexandru dă să-şi ia ziua bună de la moşnegi. S-apropie de borta cea de stâncă şi pupă mâna zmeului ş-a zmeoaicei.

— Rămâneţi sănătoşi, tată şi mamă.

— Mergi sănătos, dragul tatei; dar tot să stai c-am să-ţi mai spun ceva. Tu, mergând pe drum, ai să dai de-o pădure, ş-au să-ţi iasă înainte doi urşi. Să-i împuşti, şi cu pieile lor să-nvăleşti calul, să nu ţi-l cunoască nimenea, măi, că te-or face fără dânsul. Tu să te-mbraci în nişte straie răle, să sameni a cerşetor, c-aşa cum eşti amu, nu multe zile-i duce-o pe unde-i umbla... Hai, mergeţi sănătoşi. Iară tu, câne de cal, să mai înveţi băietul, pe unde nu s-a pricepe, că tu eşti câne bătrân, şi el îi un băiet; n-o umblat el pe cât ai umblat tu.

Şi se-ntorc bătrânii acasă; iar calul şi voinicul ţin drumul înainte. Ajungând într-o pădure, iacă le ies în cale doi urşi. Alexandru-i împuşcă, ia pieile şi le coase pe cal, şi schimbă faţa calului, de gândeai că-i altă arătare: nu mai sămăna că-i calul cel frumos.

Mai mergând înainte, întâlnesc ei un cerşetor cu nişte straie rupte, şi c-un suman tot petici – cum îi sumanul meu cel de colo de pe laiţă – şi c-o căciulă rea ca a lui Vasile Pâşu.

Şi zice băietanul:

— Bade hăi! Nu-mi dai mie straiele acelea, să-ţi dau bani pe ele, şi straiele mele?

Cerşetorul, văzând că Alexandru-i dă parale multe, n-o stat mult la tocmeală. O făcut schimbul. Şi iacă Alexandru, din voinicul cel frumos şi calul cel fără pereche pe lume, ajuns un biet cerşetor, călare pe-un urs. Cine-i vedea, avea ce râde de dânşii.

O mers ei cât o mers, că de la o vreme o ajuns într-un târg, şi târgul se afla în împărăţia tătâni-su, care era cu şederea chiar în târgul acela.

Împăratul făcuse cu fata drept cum i s-o arătat prin vis. Ş-o dat veste-n ţară, că cine dintre voinici s-a găsi s-ajungă cu calul acolo sus la leagăn, ş-a lua fetei coroana din cap şi inelul din deget, aceluia i-o dă de soţie şi jumătate de-mpărăţie.

Când o auzit lumea ce-i şi cum îi, o venit mulţime de feciori de crai şi de-mpăraţi; da' nu era nimenea în stare s-ajungă tocmai acolo. O samă de cai săreau în sus de la pământ de-o şchioapă; o samă, de-un cot; o samă care erau mai voinici, săreau în sus şi de-o jumătate de prăjină; dar până la fata împăratului, nici de vorbă că să mai ajungă. Rămâneau bieţii flăcăi cu ruşinea-n obraz şi cu caii stâlciţi, dar cu fata-mpăratului nici n-aveau parte măcar să deie ochii.

Ziua o urca sus, iar sara o scobora jos. Multă vreme o aşteptat împăratul să-i vie om după gustul lui; dar nu s-o găsit nimenea.

Alexandru, cum ajunge în târgul acela, se opreşte la o babă, care era-nsemnată că primeşte cerşetori în gazdă.

— Mătuşă, zice el, nu mi-i primi să mân la dumneata?

— Primi, dragul mătuşii. Leagă budihacea* ceea de urs colo-n poiata ceea şi vină-n casă de te-i hodini oleacă.

Băietul, cum o ajuns în târg, o şi auzit de la oameni că-mpăratul ista o strâns o mulţime de lume pentr-o haită de fată, şi că nimenea n-o putut să-i ieie coroana şi inelul. Era vestit de rău şi iacă ce ziceau oamenii:

— Hm, măi oameni buni! Amu nu ţ-ar fi ciudă când ar fi şi el viţă de-mpărat... ei, calea-valea; da' aşa, o fost un vatav calic, de nici cânii n-aveau ce trage dintr-însul. Şi uite ce lucruri răle face!

Şi zice Alexandru către babă:

— Mătuşă, da' de ce-s burzuluiţi oamenii prin târgul ista?

— D-apoi cum n-or fi, dragul mătuşii, că iacă ce lucruri face-mpăratul.

Şi-i spune baba toate de-a mărunţelul, aşa cum i-o spus oamenii.

De-acolea, băietanul s-o dus ş-o cumpărat orez mult şi lapte dulce şi hrăneşte calul cum trebuie. Mai stau ei de vorbă, şi-ntr-un târziu se duce baba-n târg ş-aude că-mpăratul o dat de ştire că să mai cerce o dată cu zburatul cailor la fată-sa, şi dacă nici amu n-ajunge nimenea acolo sus, apoi are s-o deie el după cine-a socoti.

— Ştii ce una, mătuşă? zice băietanul, da' oare eu să nu mă duc să-mi cerc norocul?

— Ptiuu, păcătosule şi ferfeniţosule! D-apoi, măi, feciori de-mpăraţi şi de crai şi de domnitori şi de boieri... cu cai ca zmeii... şi n-o putut izbândi nimica... şi tu cu budihacea ceea de urs ai s-ajungi acolo? Pesemne, măi băiete, eşti cam zărbgit** de minte, ori nu ţi-i dragă viaţa!

Băietanul nu zicea nimica. O stat el la babă cum îi azi, şi cum îi pe mâne avea în gând să se urce la foişor. A doua zi îşi face drum că se duce-n cutare loc; şi pe desară are să vie iarăşi la babă.

Cam aşa pe la prânzul cel mare, o-nceput a curge la feciori de-mpăraţi şi de crai, şi care cum venea să-şi cerce norocul rău îi mergea, că numai îşi stâlceau nişte bieţi cai şi se stâlceau şi pe dânşii.

---

* budihace – arătare, pocitanie

** zărbgit/zărghit – ţicnit

Într-un târziu, vine şi cerşetorul ist cu budihacea ceea de urs. Şi când ş-o făcut un vânt, tocmai acolo sus o ajuns – ş-o luat fetei coroana din cap şi inelul din deget şi s-o tot dus înainte, de nu l-o mai putut vedea nimenea. Pe-nsărate, flăcăul o venit la babă ş-o pus coroana-n tindă după uşă, într-un ştiubei cu cenuşă, iar inelul l-o pus în deget. Pe la asfinţitul soarelui, împăratul scoboară fata cu leagănul. Cum o ajuns jos, ea n-o mai slăbea din plâns.

— Ce ai, draga tatei, de plângi aşa de straşnic?

— Iacă, o venit un cerşetor călare pe-o budihace de urs, şi mi-o luat coroana şi inelul.

Tot atunci o dat poruncă să caute pe la toţi oamenii din împărăţia lui, doară s-a găsi coroana şi inelul. Răscolit-o ei oamenii prin toată împărăţia, de n-o rămas sat şi târg şi casă necăutată, necercetată, dar n-o găsit nimica.

— Măi, da' la cutare babă căutat-aţi?

— Ba.

— Ian duceţi-vă ş-acolo, nu de alta, dar să nu fiu cu inima-ndoită că pe babă am trecut-o cu rândul.

Şi se duc ei vreo patru slujitori şi se dau la răscolit de-a mărunţelul prin toate cotloanele şi când erau gata să pornească, numai ce dau, colo după uşă, de ştiubeiul cel cu cenuşă. Răstoarnă ei cenuşa şi iacă dau de coroană. După ce-o scos-o de-acolo, o luat baba la cercetat, ca să le spuie cine-o adus coroana acolo? Ea, baba, nici cu spatele nu ştia de una ca asta. Flăcăul, deodată, nici el nu se da să spuie. Când se duc slujitorii afară şi mai dau cu ochii de budihacea cea de urs, o zis aşa că numai aista om o luat coroana. Ş-o vrut să-l ducă la-mpăratul.

— Da, mă rog, oameni buni, se făcea a zice Alexandru, nu mă mai duceţi să văd cinstita faţă a-mpăratului, că nu-s vinovat drept de fel.

Ieştia parcă l-o mai cruţat?

Văzând cerşetorul că nu-i niciun chip să mai şovârcâiască, o porni la drum, da' fără să se mai suie călare. O luat şi el budihacea de căpăstru şi mergea ugilit° pe drum, ca vai de capul lui.

Când l-o văzut împăratul aşa de perpelit şi cu budihacea lângă dânsul, l-o pălit râsul deodată; da' mai pe urmă ş-o ţinut firea ş-o-ntrebat pe fată-sa:

— Ei, draga tatei, aista ţ-o luat coroana şi inelul?

° ugilit – slab, prăpădit

— Aista.

— Hai degrabă, slujitori, să-i luaţi pe-amândoi cu budihace cu tot şi să-i daţi în tainiţele cele de dedesubtul pământului, că acelea-s de obrazul lor.

Împăratului îi era ciudă care nu se mai află. După ce i-o aruncat acolo, o poruncit comisului împărătesc să bage peste noapte acolo harmăsarii (c-avea mulţi, de nu le mai ştia sama) şi să-i sfarme, să nu s-aleagă nimic de dânşii.

Calul lui Alexandru, dacă era năzdrăvan, ştia ce s-o fost pus la cale ş-o-ntrebat pe stăpânu-su:

— Câte câţi să pălesc? Câte şapte, opt? Ori câte douăzeci şi treizeci?

— Ba cam câte douăzeci, să vadă el împăratul că cu noi ş-o pus boii în plug.

După ce s-o-nsărat bine, iacă o adus şi herghelia. Calul cel năzdrăvan s-o fost aşezat la uşă, şi pe câte douăzeci odată mi-i trântea la pământ. Când s-o gătat harmăsarii de intrat, năzdrăvanul i-o gătat şi de ucis. Se umpluse amu tainiţa aceea numai de hoituri de cal.

Înnoptase, hăt, de multişor.

Măi, şi când o zvârlit cerşetorul flendurile celea de pe dânsul, o rămas îmbrăcat numai diamanturi; iar acolo s-o făcut o lumină, că din strălucirea aceea se vedea ca şi ziua. Da' când o zvârlit pieile de urs de pe cal, apoi calul strălucea şi mai ceva decât stăpânu-su.

Fetei îi părea straşnic de bine, când vedea cine i-i bărbat. Decât că nu-i cum se chiteşte, îi cum se nimereşte. Şi-ţi vedea de ce. Amu, lui Alexandru îi era somn. El avea un paloş legat de dânsul c-o şfară. Până a nu se culca, o pus paloşul pe grindă ş-o zis către fată că să n-o-mpingă păcatul să-i facă ceva cât a dormi, să-l atingă ori să-l sărute că cum s-a pleca asupra lui, cum cade paloşul şi-i taie capul. Şi cum gată vorba, adoarme.

Fata, când îl vedea aşa de frumos, îl sorbea cu ochii, nu alta. Ar fi vrut să-l sărute, dar se temea de paloş.

— Da' măcar degetul de l-oi pune pe pieptul lui şi tot mi-oi mai răcori olecuţă inima.

Şi numai cât o atins pieptul flăcăului, şi paloşul o picat de pe grindă şi i-o tăiet degetul. Amu ş-o ţinut ea firea cât ş-a fi ţinut-o, da' de la o vreme n-o mai putut răbda ş-o-nceput a se văita, când iacă se trezeşte flăcăul.

— Nu ţ-am spus să nu te atingi de mine, că nu ţ-a fi-ndemână?

Şi cum zice aşa, ia degetul de jos, îl îmbală oleacă şi-l pune la mână la locul lui. Apoi o mai stat ei de vorbă cât or mai fi stat, şi iată că s-o făcut ziuă.

Împăratul a trimes comisul să scoată hoiturile celea şi să le zvârle încolo. Când deschide slujitorul uşa, şi vede calul năzdrăvan cum strălucea, şi vede pe voinic, şi mai vede şi hoiturile cele de cal, într-un suflet s-o dus la împărat şi i-o spus aşa, că-i mare lucru acolo subt curte, în tainiţa aceea:

— Acel om, trebuie să fie un crai mare, de strălucesc pe el aşa de multe diamanturi! D-apoi calul!? Nici nu mai cutezi a te uita la dânsul. Şi-n loc să fie morţi ei, văd numai hoituri de harmăsari.

Când s-o dus împăratul ş-o deschis uşa să vadă ce-i acolo, nu mai ştia pe ce lume-i, fără numai a zis:

— Voinice, fecior de crai! Dacă dumneata ai luat coroana şi inelul fetei ş-ai făcut lucrurile-aiestea, apoi hai mă rog sus în palat.

Nu ştia împăratul cum să se mai poarte cu flăcăul; nu ştia ce puteri are şi se temea să nu păţască cine ştie ce. Amu s-o fost pus bine treaba-n cale. După ce s-o strâns feciori de crai şi de-mpăraţi, s-o fost rânduit că să meargă la cununie.

Înainte de pornire, voinicelul meu face aşa şi-şi suflecă mânecile şi zice că i-i voia să se spele pe mâni. Atunci împăratul degrabă caută un ibric cu apă, să-i toarne să se spele; iar împărăteasa sta cu ştergarul pus pe mână să-l deie flăcăului să se şteargă.

Acolo era strânsă multă lume, ca la o nuntă împărătească. Pe când să-nceapă a se spăla, zice flăcăul:

— Stai oleacă, mărite-mpărate, să-ţi spun întâi o vorbă ş-apoi de-acolea ce-a mai fi, om vedea.

Şi s-apucă Alexandru meu şi povesteşte toată întâmplarea, cum o visat visul şi cum l-o izgonit tată-su şi zice-aşa:

— Apoi, împărate, eu ţi-s feciorul cel mai mic. Şi cum s-o-mplinit visul dumitale, ş-a frăţâne-meu, ş-a soră-mii, iacă şi visul meu s-o-mplinit că dumneata îmi torni apă să mă spăl şi mama îmi ţine ştergarul să mă şterg. Iară dacă mai stai la gânduri, uită-te şi la degetul cel mic, că-i numai semnul în locul lui.

— Ăăra, zice-mpăratul, ian căţaţi în cutia ceea de pe grindă, c-acolo ştiam că era degetul.

Şi l-o luat Alexandru, şi l-o purtat prin gură, până s-o mai muiet oleacă, şi de-acolea, l-o pus la mână la locul lui.

— Ei, tată, şi tu mireasă, socot că mă cunoaşteţi că vi-s fecior şi frate şi că nu se loveşte să mergem la cununie. Da' alege-ţi din tinerii ieştia, unul care ţ-a plăcea, că a mea parte am găsit-o hăt de multişor ş-amu într-acolo mi-i gândul să pornesc. Rămâi sănătos tată, că eu mă duc. Numai de-atâta am venit să-ţi arăt că şi visul meu s-o izbândit.

Şi i-o lăsat pe toţi mergând la cununie; iar el cu gândul lui o zburat în văzduh la zâna cea frumoasă. Ea, săraca – de când s-o despărţit de Alexandru – o purces grea; iar amu la întâlnire, o fost născut unn drăcuşor de băiet de nu mai avea păreche pe lume de frumos ce era.

Eu i-am lăsat drăgostindu-se şi pupându-se ş-am venit la dumneavoastră şi v-am spus povestea.

Auzită în sara de sâmbătă 29 ianuarie 1900, de la Toader Mihai Buchilă.

POVESTEA LUI „NU ŞTIU“

Cică era odată un băiet. Băietului aiestuia i-o fost murit părinţii de mic, când nu ştia el ce-i pe lume. De prost, nu era prost, da' de ce s-a-puca să facă, la capăt bine n-o scotea. Iacă, s-o luat şi el şi s-o dus într-un sat, ca să se puie argat la popa. Acolo la popa, în fundul grădinii, era o stâncă mare. Până a nu da ochii cu popa, se duce la stâncă, se uită-mprejurul ei şi zice: „Eu am să mă alcătuesc* pe-un an la popa ista şi alt hac, altă simbrie nu i-oi cere, fără numai să-mi deie jumătate de stâncă.“

De-acolea o intrat la popa-n ogradă.

— Bună ziua, cinstite părinte.

— Mulţămesc dumitale, fiule. Da' în ce fel umbli pe-aici?

— Apoi, iacă ce-i, părinte. Nu-ţi face trebuinţă de-un argat?

— Ba face, dragul meu. Da' poate-ai vrea să te alcătueşti la mine?

— Aşa, părinte. Mi-i voia să mă alcătuesc pe-un an, nu mai pe mult.

— Bine, fiule, bine. Hai în casă şi-i mânca ceva, că ştiu că-i fi flămând. Adă, preuteasă, băietului o bucată de colac ş-un talger de brânză, că după cum spune el,

* a se alcătui – a se tocmi

vine de departe, şi-n traistă n-o avut nimic. Ş-apoi de-acolea, alta, el are să rămâie argat la noi.

După ce-o mâncat băietul colea gospodăreşte, nu să gândeşti că s-o apucat de vreo treabă; fără că o făcut întâi tocmeala.

— Eu, părinte, iacă ce zic: vezi stânca asta?

— O văd.

— Când oi împlini anul, să-mi dai mie jumătate dintr-însa.

— Ce-ţi trebuie ţie stâncă, măi băiete?! Eu ţ-oi da bani şi vite şi straie. Ce ţi-i bun bolohanul?

O mai ciorobotit ei cât or fi mai ciorobotit şi la urmă s-o-mpăcat. Popa o adus nu ştiu ce ş-o-nsemnat stânca pe la jumătate.

— Asta-i a sfinţiei tale, părinte; asta-i a mea. Da' s-avem în vorbă: până la-mplinirea anului, niciunul din noi să nu vie pe-aici prin grădină. După ce-o rupt tocmeala, s-o apucat băietul de treabă. Şi ce socoteală avea, că unde punea el mâna să facă ceva, mergea treaba strună şi cu spor în toate. Ajunsese popa cel întâi gospodar în satul acela. Văzând cu ce tragere de inimă lucrează băietul, zice către preuteasă:

— Iacă ce-am socotit: tot suntem noi singuri. Să-l luăm ca de fecior al nostru, să-l însurăm noi, să-l înzestrăm noi, că tare bine ne merge de când îl avem la casa noastră.

— Că bine zici, părinte. Tot n-avem noi băieţi...

Amu, cum s-o-mplinit anul, zice băietul:

— Părinte, vremea de slujbă mi s-o mântuit, şi mi-i voia să mă duc în lumea mea. Da' pân' a nu mă porni, hai în grădină să ne uităm la stâncă.

Când colo, ce să vezi? Jumătatea de stâncă a popii era întreagă întreguţă, iar a băietului se făcuse năsip ş-o dus-o vântul de nici nu i se mai cunoştea locul. Scârba băietului! Pentru atâta o muncit el un an de zile... Dac-o văzut el că aşa-i treaba, nici nu s-o mai înturnat în ogradă la popa. O apucat pe drum înainte.

Dar popa tot striga:

— Măi băiete, stai... nu te duce aşa gol de la mine. Hai înapoi şi ţ-oi da boi, cai, oi şi bani măi, că doară, slavă Domnului, am de unde.

Dar băietul, pare că nici nu-l auzea. El tot mergea înainte, până ce de la o vreme a ajuns la marginea unui codru. O intrat în codrul cela şi la câtăva vreme o dat de-o

poiană. În poiana aceea erau nişte case mari şi frumoase, şi în casele aiestea trăia un moşneag cu baba lui.

Băietul, ajungând în drept cu poarta, o fost văzut de-un moşneag şi întrebat ce vânt îl poartă tocmai prin locurile-acelea.

— Ia, necazurile, moşule.

— Măi băiete, nu te-i pune tu argat la mine?

— Ba pune, moşule.

Şi băietul rămâne în slujbă la moşneag. Asta era într-o sâmbătă sara. Pe a doua zi, pe duminecă, moşnegii aveau de dus la biserică. La pornire, i-o dat de grijă să-şi ia făină din poloboc, lapte acru din putină, să-şi facă mâncare şi să mănânce; să nu şadă flămând.

— Noi, măi băiete, ne ducem la biserică şi nu venim până mâne pe-amiazi. Caută şi pe când om veni, să găsim şi noi mâncarea gata. De-acolea, iacă ieste douăzeci şi patru de chei. Ai grijă să nu umbli nicăieri cu dânsele, c-apoi n-are să fie bine.

Şi se duc moşnegii în drumul lor, iar băietul rămâne de gazdă. S-apucă şi-şi face mâncare, mănâncă bine şi pe urmă se uită la chei.

— Măi, a dracului oameni ş-aieştia! Ei au numai o casă cu trei uşi şi eu văd douăzeci şi patru de chei. Unde umblă cu ele?

Când iese afară, dă cu ochii de un coşeriu* şi coşeriul încuiet cu lacăt. Coşeriu-acela avea o socoteală. În el erau închise toate lighioanele câte-s pe lumea asta: câni, mâţe, şerpi, broaşte, ploşniţi, păduchi, purici... multe de nu le mai ştiai capătul. Văzând băietanul coşeriul, o luat cheile ş-o venit la lacăt. Cearcă cu o cheie şi descuie uşa. După ce-o deschide în lături, mai dă de altă uşă, şi tot aşa le deschide pe toate, până la douăzeci şi patru de uşi.

Dac-o ajuns la uşa cea de pe urmă, o descuiet-o şi pe aceea. Acolo înăuntru, lighioile şedeau claie peste grămadă. Când o văzut ele uşile deschise, o trecut buluc peste băietan şi l-o batjocorit, care după socoteala lor: unele l-o udat, altele l-o găinăţat. El amu rămăsese încremenit acolo în uşă; dar ele nu i-o făcut nimica, fără că o apucat care încotro. Puricii şi păduchii s-o aşezat pe om, mai cu samă.

Băietanul, văzând c-o făcut tănoasa**, n-o stat mult la chiteală:

---

* coşeriu – un fel de clădire din nuiele sau din lemne subţiri, în care se pune porumbul toamna

** tănoasa – pozna, isprava, prostia

„Văd eu că n-am noroc şi pace bună. Nu mai bine era să fi şezut în casă, să nu mă fi adus picioarele aici? Eram un om liniştit şi nu-mi zicea nimenea nici măcar fă-te-ncolo. Cu ce obraz oi sta eu înaintea moşnegilor?“

O lăsat toate aşa cum le-o prins vremea şi o apucat prin codru. Nu după multă vreme, iacă şi moşnegii vin de la biserică. Cum o intrat în ogradă ş-o văzut ce-i la coşeri, ş-o pus mânile-n cap nu alta. Apoi s-o apucat ş-o mai strâns din lighioile care erau mai pe aproape; dar pe toate nu le-o putut dovedi: una cu strânsul, şi alta, că cine ştie pe unde erau împrăştiate.

Băietanul fugea prin codru şi se depărtase hăt bine de casa moşnegilor. Dară pare c-o putut să scape de ei? Că unde n-o încălecat omul pe lopată şi baba pe cociorvă[*] şi zburau, nu alta.

Dar zice baba aşa:

— Moşnege hăi, iacă ce-am socotit eu: să iertăm băietul, că după cum bag samă, îi un om năcăjit. Gândeşti că lui nu-i pare rău de ce-o făcut? El amu fuge că se teme de noi.

— Ee, apoi dă, măi babă. M-ajunge capul în ce fel s-o dăm să fie bine? Cum rămâne treaba cu lighioile?

— D-apoi, moşnege, celelalte lighioi s-or duce şi ele care unde le-a fi rânduit; iară de păduchi şi de purici nu-i tocmai mare pricină, că omul s-a lăia şi s-o griji şi s-a pieptăna în toată sâmbăta şi s-a curăţi de dânşii.

Apoi dară să-l iertăm, saracul.

— Măi băiete, dragul moşului, stai măi, că nu-ţi facem nimica.

Băietanul o stat aşa cam depărtişor.

— De unde eşti, măi, ş-al cui eşti?

— Nu ştiu, moşule.

— E he hee, dragul moşului, ce cuvânt ţ-o ieşit din gură! Să ţii tot aiesta cuvânt ori pe unde te-or purta vânturile. Oricine te-a-ntreba, tu numai „nu ştiu“ să răspunzi, că de n-oi face aşa, apoi să ştii că nici bine nu-i petrece.

— Aşa oi face, moşule.

— Rămâi sănătos.

— Meri sănătos, băiete, şi ţine samă de cuvânul meu.

[*] cociorvă – unealtă cu care se scoate jarul sau cenuşa din cuptorul ţărănesc de pâine

Moşneagul şi cu baba o venit înapoi acasă, iar băietanul o ţinut drumul înainte până ce-o ieşit din codru. O mai mers el cale de-o jumătate de zi şi-aşa cam pe-amiazi o intrat în pădurea de aramă. Amu dac-o intrat, să nu şadă binişor? O scos din sân o cioarsă de cuţit şi-o tăiet o creangă să-şi facă un băţ, să nu umble cu mâna goală. Dar cum o tăiet creanga, o început pădurea a răsuna, toţi copacii a se clătina şi într-un târziu s-o arătat înaintea drumeţului o matahală urâtă peste samă.

— Cum te-ai apucat de pozne, măre hoţule ce eşti? Lasă că te-oi învăţa eu.

— Nu ştiu, nu ştiu.

— Poate tu eşti „Nu ştiu"? zice matahala care era muma pădurii aceleia.

— Nu ştiu.

— Apoi dacă tu eşti „Nu ştiu", bine c-ai venit, că de mult te aşteptam. Na, ţine frâul iesta şi te-ncinge cu el, şi când îi avea vreo nevoie, să-l scuturi, că are să vie la tine un cal de aramă şi te-a învăţa el ce să faci.

Băietanul ş-o luat ziua bună de la muma pădurii ş-o mers pe drum înainte, până ce-o ieşit din pădurea asta. Cam aşa de cătră sară o intrat în pădurea de argint. Ce frumuseţe era în pădurea de aramă?! Aici, pe zece părţi era mai frumos. O scos el cuţitul să taie şi de aici o creangă, să-şi facă un băţ de argint. Dar cum o tăiet creanga, pădurea o-nceput a ţipa, un huiet mare s-o făcut şi s-o arătat înaintea lui o matahală şi mai urâtă decât cea din pădurea de aramă.

— D-apoi bine, zice, cum de te-ai apucat să-mi strici pădurea? Ia stai oleacă să te judec eu pe tine!

Băietanul de colo, zice „nu ştiu". Matahala auzind vorba asta, o mai muiet glasul. Măi, poate tu eşti „Nu ştiu"?

— Nu ştiu.

— Apoi bine c-ai venit, că de mult te-aşteptam. Na frâul iesta şi când te-a păli vreo nevoie, numai să-l scuturi, şi are să vie la tine un cal de argint şi te-a învăţa el ce să faci. Mergi sănătos, voinice.

— Rămâi sănătoasă.

Nu mult o mers băietanul şi o intrat în pădurea de aur. Acolo era frumuseţe nu ceva. Noaptea să fi mers prin pădure şi ţi se părea că-i ziua. Ce să mai vorbesc, oameni buni, era pe-o sută de părţi mai frumoasă decât pădurea de argint. Ş-aici o scos omul cuţitul ş-o tăiet o creangă dreaptă să-şi facă un băţ de aur. Dar cum o tăiet creanga,

o prins pădurea a răcni de se cutremura pământul. Nu mult trece şi vine la băietan o matahală mare şi urâtă şi-l întreabă răstit că la ce-o tăiet creanga?

— Nu ştiu, nu ştiu – răspunse cel vinovat.

— Cum ai zis, măi?

— Nu ştiu.

— Poate tu eşti „Nu ştiu“?

— Nu ştiu.

— Eheee, sărace voinicule, că de mult te-aşteptam. Na frâul ista... şi când te-a păli vreo nevoie, numai să-l scuturi, că-ndată are să vie la tine un cal de aur şi te-a-nvăţa ce să faci. Du-te pe drum înainte, c-ai să ajungi om mare, după cum mi s-arată mie.

Băietanul, care frâu îl lua, se încingea cu el pe dedesubt şi da cămeşa peste el, ca să nu mai înţăleagă lumea de ce umblă cu frâiele.

Nu mult după ce-o ieşit din pădurea de aur, o dat de hotarul împărăţiei împăratului Alb. Împăratul Alb era dus la bătălie de doisprezece ani şi nu s-o mai înturnat înapoi. Acasă o fost lăsat trei fete.

Cum ajunge băietanul la împărăţie, se gândeşte să se puie argat la ograda-mpărătească. Acolo era un moşneag grădinar. Moşneagul, când o văzut băietanul pe la poartă, l-o întrebat că de ce umblă pe drum, pe-acolo.

— Nu ştiu, răspunde cela, după învăţul moşneagului din pădure.

Grădinariul, văzându-l aşa de perpelit, ş-o făcut socoteala ca să-l ia să-i fie de ajutor la treaba florăriei. Băietanul, orice-l întreba cineva, el altă vorbă n-avea, fără numai „nu ştiu“. N-o trecut multă vreme şi el o învăţat rânduiala florăriei mai-mai ceva decât florariul cel bătrân.

Altă făină se măcina la moară, când moşneagul avea om cum trebuie la lucru.

Într-o zi se ia el şi cu baba şi se pornesc de-acasă şi dă de grijă băietanului ce să lucreze, că ei se duc la târg.

Băietanul rămâne mai mare la florărie. Amu ce-i vine lui, că scoate frâul cel de aramă şi-l scutură. Şi cum îl scutură, numai ce se trezeşte în faţă cu un cal de aramă.

— Ce porunceşti, stăpâne?

— D-apoi aş vrea să mă sui pe tine.

— Bagă mâna în urechea mea cea dreaptă şi scoate straie pentru tine, şi-n urechea stângă, halaturile de pe mine.

Atunci „Nu ştiu“ o luat şi s-o-mbrăcat cu straiele cele de aramă, o-nchingat bine calul ş-o-ncălecat pe dânsul. Şi calul ş-o făcut un vânt în sus aşa de tare, c-o trecut dincol' de nouri; o-nconjurat lumea şi pe urmă ş-o dat drumul în grădina-mpărătească. Pe unde călca, săreau florile cât colo. În scurtă vreme o făcut grădina de nu mai sămăna c-o fost în ea florile cele mai alese şi cu mirozna cea mai frumoasă de pe lumea asta. După isprava asta, băietanul o descălecat, o scos frâul, iar calul s-o făcut nevăzut. Fata împăratului cea mai mică o văzut tot, dar n-o zis nimic. Pricepea c-aista-i fire de voinic, nu mutul care era slugă la florar.

De-acolea, „Nu ştiu“ se ducea în casă, şi pe când vin moşnegii de la târg, începe a se bate cu mânile peste cap.

— Ce ai, măi, de te boceşti, par-c-o murit mă-ta?

— Nu ştiu.

— Poate-ai păţit ceva.

— Nu ştiu.

Şi plângea prostălăul de se scutura cămeşa pe el. Moşnegii nu puteau să-nţăleagă nimica, pentru că el n-avea altă vorbă, fără numai „nu ştiu“. De-acolea moşneagul s-o dus în grădină să se mai uite la flori. Când o văzut ce-i acolo, ş-o pus mânile-n cap ş-o-nceput a se boci în gura mare ş-a zice că ce să facă şi ce să dreagă, să alcătuiască florăria la loc, c-apoi trebuia să-şi deie samă cu-mpăratul. Se duce la sluga lui:

— Măi... cine o făcut batjocura asta în grădină?

— Nu ştiu.

— Cum măi, să nu ştii?

— Nu ştiu.

Văzând că n-are cu cine se-nţelege din vorbă, o pus nişte parale-n pungă şi s-o dus la târg să cumpere tot felul de sămânţuri, pentru că la o florărie ca aceea trebuiau flori nu bucluc.

Până ce-o umblat moşneagul prin târg, „Nu ştiu“ o scos frâul cel de argint şi l-o scuturat. Ca din pământ numai ce-o ieşit calul de argint, frumos de strălucea ca soarele.

— Ce porunceşti, stăpâne?

— Mi-i voia să-ncalec pe tine.

— Bagă mâna în urechea mea cea dreaptă şi scoate straie pentru tine, şi-n urechea stângă, halaturile de pe mine.

O scos băietul un rând de straie. O pus şaua pe cal, l-o-nchingat cum trebuie... şi când o-ncălecat pe el şi când ş-o făcut un vânt, lumea o înconjurat-o ca de când am început povestea. Apoi s-o scoborât în grădina împărătească, o făcut o primblare printr-însa şi pe urmă o zis către cal să-i închipuiască altă grădină cu flori mai ceva decât cea dintâi.

Când o suflat calul din nări asupra grădinii... ce flori fusese înainte... pe-o mie de părţi erau mai frumoase amu. De-acolea „Nu ştiu“ o scos frâul din capul calului, şi calul s-o făcut nevăzut; iar el s-o dus în bordei şi s-o pus pe-o laiţă să se mai hodinească. Dar fata împăratului cea mai mică o văzut toată isprava flăcăului ş-a calului.

Când o venit moşneagul ş-o văzut grădina că-i mai frumoasă de cum o fost, o zvârlit toate hondrobeiele* la dracu-ncolo, şi fuga la flăcău.

— Măi, cine-o făcut minunea asta?

— Nu ştiu.

— Cum să nu ştii?

— Nu ştiu.

— Hai de-amu, măi babă, în târg să bem şi să ne veselim, că de grădină mi-am luat răcorile.

— Hai, moşnege.

După ce s-o dus bătrânii, „Nu ştiu“ o scos frâul cel de aramă şi l-o scuturat.

— Ce porunceşti, stăpâne? o zis calul de aramă.

— Vezi tu grădina asta cu flori?

— O văd.

— Noa, dac-o vezi, să mi-o faci să nu mai samene a grădină.

Unde face calul vreo câteva învârtituri... ş-o stricat florăria de nu se mai înţălegea nimica ce-i acolo, fără numai urmele copitelor. Unde şi unde se vedea câte-o urmă de cal.

Pe urmă, calul s-o făcut nevăzut.

Când o venit moşneagul de la târg şi s-o dus să-şi mai vadă grădina, mai-mai să înnebunească nu altă. Cum ş-a da el sama cu stăpânu-su? Că-mpăratul o trimes scrisoare, că nu mult mai are şi isprăveşte bătălia şi vine-acasă. Şi dac-a veni, întâi în grădină are să se ducă, ş-apoi în casă.

— Ia, are să mă spânzure şi pace bună.

---

* hondrobeie – unelte de grădinărit

Şi se bocea moşneagul şi se bătea cu pumnii peste cap. De-acolea s-o dus la flăcău să-l ia la roată că cine i-o făcut batjocura aceea.

Da' fata-mpăratului cea mai mică o trimes răspuns să nu-i facă nimic flăcăului, că el nu-i de vină.

Văzând moşneagul cum îi treaba, s-o dus iarăşi la târg să cumpere tot ce-i trebuia pentru florărie, că nu era mult şi avea să vie împăratul şi de-a găsi grădina fără flori, apoi vai ş-amar de capul florarului.

Flăcăul, dac-o rămas singur, o scos frâul cel de aur şi l-o scuturat şi numai ce-o ieşit calul de aur.

— Ce porunceşti, stăpâne?

— Să facem o primblare prin lume ş-apoi dacă ne-om scoborî din înălţimea ceriului, să-ţi dai drumul în grădina-mpărătească şi să deştepţi o florărie ca aceea, de să se mire oricine-a vedea-o.

— Bagă mâna-n urechea mea cea dreaptă şi scoate haine pentru tine, şi-n urechea stângă, halaturile de pe mine.

S-o-mbrăcat flăcăul cu hainele cele de aur. O aşezat apoi şaua pe cal, şi când o pus picioru-n scară, calul tocmai în nori s-o oprit, pământul l-o înconjurat, înapoi spre-mpărăţie s-o-nturnat, în grădina-mpărătească drumul ş-o dat... şi când o suflat asupra grădinii, florile o samă înfloreau, altele îmboboceau, mândră mirozna mai aveau. Să fi fost departe de grădină cale de-o jumătate de zi, că tot îţi venea miros de floare din gradina-mpărătească.

După asta, „Nu ştiu" o scos frâul din capul calului, şi s-o dus la bordei şi s-o aşezat pe-o laiţă să se mai răsufle oleacă.

Da' fata cea mai mică a-mpăratului o văzut toate faptele flăcăului.

N-o trecut multă vreme şi iacă o venit şi moşneagul de la târg şi foarte s-o bucurat văzând ce frumuseţe este în grădină.

Nu s-o mânat mult şi iacă o venit şi-mpăratul de la bătălie. Cum o intrat în ogradă, drept înspre grădină o apucat. Mult s-o minunat el de frumuseţea şi mirozna florilor. O lăudat pe moşneag că s-o purtat cum trebuie, şi i-o dat ş-un stambol* de galbeni. Ş-apoi de-acolea să fi văzut ce bucurie pe capul moşneagului!

— Măi, dragul moşului, spune-mi cine-o făcut trebuşoara asta în grădină?

— Nu ştiu.

---

* stambol – măsură veche de capacitate pentru cereale (*nota culegătorului*)

* * *

Împăratul o venit de la bătălie cu trei mere aur şi le-o dat fetelor. Amu cea mai mare era numai bună de măritat. Tată-su o dat veste să se strângă feciori de împăraţi şi de crai, şi pe care din tineri l-a păli fata cu mărul în cap, acela să-i fie soţ.

Îndată s-o strâns fel de fel de lume şi fata păleşte în cap pe un fecior de-mpărat. Atunci tatăl fetei i-o luat şi i-o dus la cununie. După cununie, tinerii s-o dus la casa lor. La vreo jumătate de an, se mărită şi fata cea mijlocie şi o ia tot un fecior de-mpărat. Când s-o-mplinit anul, hai, împăratul ist bătrân, că să mărite şi pe cea mai mică. Auzindu-se de măritişul celei mai mici, o prins a curge la feciori de-mpăraţi şi de crai şi de boieri, că nu le mai ştiai sama. Fieştecare trăgea nădejde c-a lua-o de soţie, pentru că era frumoasă de nu mai avea păreche pe lume.

Trecut-a pe subt un foişor tot norodul cât era adunat acolo, şi nu ştiu cine s-apucă şi-mpinge şi pe prostălău (că nici nu mai sămăna să fie altminterea, din pricina straielor flenduroase cu care era îmbrăcat). Cum îl vede fata, pac!, cu mărul în cap. Atunci „Nu ştiu“ o rupt-o de fugă răcnind şi ţinându-se cu mâna de cap. Se strica lumea de râs, auzindu-l răcnind şi văietându-se.

Împăratul ş-o cam prăpădit cumpătul oleacă, văzând ce lucru de soţ ş-o ales fată-sa.

— Hai, zice, să mai treacă norodul o dată pe subt foişor.

O trecut norodul, dar fata tot pe prostălău l-o pălit. Împăratul se supără cumplit de una cât asta şi zice-aşa:

— Fată hăi... da' să chem nişte preoţi să-ţi cetească, că poate cine ştie ce-i fi păţit. Ai grijă, draga tatei, pe cine-ai să păleşti. Iacă, are să mai treacă norodul a treia oară.

Ce folos de sfatul tătâni-su, că fata tot pe prost l-o pălit. Văzând împăratul cum îi treaba, i-o dus degrabă şi i-o cununat ş-apoi le-o făcut acolo la poartă, o poiată lipită cu baligă de porc şi cu de câne ş-acolo i-o dat să trăiască.

Amu, tinerii, dac-o intrat în coştireaţa aceea, o stat aşa o bucată de vreme, uitându-se unul la altul. Într-un târziu zice flăcăul:

— Fată hăi, ei, cum ţi se pare în poiata asta?

— Ia, bine, bădiţă.

— Şi nu ţi-i oarecum, că pân-amu ai trăit în curţi împărăteşti, iar amu te afli în poiata acoperită cu urzici şi lipită cu baligă de porc şi de câne?

— Ia, nu, bădiţă.

— Poate socoţi că am vreo putere mare, de ţ-ai legat capul c-un prostălău ca mine.

— E hee, bădiţă... de nu te ştiam, apoi doară găseam eu după cine să mă duc.

— Apoi, drăguţa mea, nu rău ai nimerit-o cu mine. Vină şi te culcă colea în braţele mele.

Aşa o făcut fata şi-n scurt o adormit.

Atunci flăcăul scoate frâul cel de aur şi-l scutură. Numai ce s-arată calul.

— Ce porunceşti, stăpâne?

— Să faci poiata asta mare, să aibă douăsprezece odăi şi să fie într-însa pe sute de părţi mai frumos decât în curtea-mpărătească; da' pe-afară, tot aşa cum îi amu să rămâie.

— Culcă-te şi dumneata, stăpâne, şi dormi fără nicio grijă.

Atunci, calul când o suflat o dată, atâtea frumuseţi s-o făcut acolo, de nu te mai ajungea capul! Prin case, mese cu tot felul de mâncări, singure se puneau, singure se strângeau; iar o tabla[9] cu păhăruţe de rachiu şi de vin umbla singură prin odaie ca şi cum ar fi fost purtată de mână de om.

Când s-o trezit tinerii, nu s-o trezit în mijlocul poieţii, culcaţi pe pământul gol; s-o trezit în leagăne de mătasă atârnate sus, care se legănau uşurel încoace şi-ncolo. Mesele s-o pus singure înaintea lor. Ei s-o dat ş-o ospătat. Pe când mai să se ridice de la masă, numai ce iese tăblăluţa cu paharele. Însurăţeii, după ce-o stat la ospăţ, s-o suit iară în leagăn.

Da' prin casă lucruri scumpe, de nu mai ştiai unde te afli: paturi aşternute cu mătasă; diamanturi, de, când însăra, nu le mai trebuia lumină. Ce să mai vorbesc... palatul împărătesc, pe dinăuntru, era pe lângă poiată – pe dinăuntru – cum era poiata pe dinafară pe lângă palatul împărătesc.

* * *

Amu, împăraţii vecini auzind că împăratul Alb o dat fata după un metehău, ş-o luat pe samă să pornească război, pentru că, cu măritişul fetei, le-o făcut şi lor mare ruşine.

— Auzi, ziceau ei, să dea el fata după argatul din ogradă!?

[9] tabla – tavă, tipsie

Şi i-o trimes răspuns să vie cu oştile în cutare loc la bătălie. Împăratul Alb o făcut gătire de război, şi tare se mai temea că l-or bate şi i-or lua împărăţia. Ginerii o venit şi ei, să fie mână de ajutor socru-su cu oştile lor.

Dar împăratul, scârbiiit!

Amu într-o zi glăsuieşte „Nu ştiu“ către a lui soţie:

— Dragă, du-te şi spune tătâni-tu să-mi dea şi mie un cal de călărie, că mi-ar fi voia să merg şi eu la bătălie.

Se duce nevasta şi intră în curtea-mpărătească. Acolo era numai mămucă-sa. Tată-su era dus de-acasă.

— Ei, draga mamei, nu-ţi pare rău că-ţi petreci tinereţele în poiata aceea?

— Nici de fel, mamă; o duc bine, care nu se mai află. Da' amu iacă zice bărbatul meu că să-i daţi un cal de călărie, c-ar merge şi el la bătălie.

Împărăteasa o grăit cu împăratul, ca să-i dea calul cel de la saca*. Fata-mpăratului s-o dus la casa ei.

— Ei, cum aţi pus treaba-n cale? zice „Nu ştiu“.

— O zis că ţ-a da un cal.

Amu o venit vremea că să se pornească la bătălie. „Nu ştiu“ iese din poiată, pune mâna pe calul care i l-o fost dat socru-su, şi-n loc să-i puie căpăstru-n cap, el îl prinde de coadă. S-aşa putere mare ce-avea, că numai dintr-o zmâncitură s-o despoiat pielea de pe trup ş-o rămas cu dânsa în mână; iar hoitu' o ieşit încolo, ca în fel cum iese trupul mielului când sufli cu o ţăgea** pe subt piele după ce l-ai tăiet.

— Io-ti, măăăi, ce-o făcut metehăul! Dă! Nu mai bine să nu-i fi dat calul?!...

Ş-apucă cu toţii pe drum înainte; iar „Nu ştiu“ rămâne lângă hoitul acela, ca să-l apăre de muşte.

După ce oştile s-o mai depărtat oleacă, el s-o dus în poiată.

— Drăguţă, rămâi acasă! Eu mă duc la bătălie, că de n-oi fi acolo, praf s-a face toată oastea tătâni-tu şi cu-a cumnaţilor tăi.

— Mergi sănătos, bădiţă, şi să vii sănătos.

„Nu ştiu“ s-o dus până mai încolo şi-apoi o scos frâul cel de aramă. L-o scuturat, şi numai ce s-o arătat calul.

— Ce porunceşti, stăpâne?

---

* saca – butoi instalat pe o căruţă cu care se cară apă

** ţăgea – ţeavă

— Să mergem la bătălie, să le stăm mână de ajutor, c-au să-i bată de-au să-i prăpădească.

— Bagă mâna-n urechea mea cea dreaptă şi scoate straie pentru tine... şi-n urechea stângă, halaturile de pe mine, şi umblă repede, c-oleacă de-om mai zăbăvi, pe-aceia îi dau gata.

Se îmbracă omul, pune şaua pe cal, îl închingă bine... şi când ş-o făcut un vânt, tocmai unde era bătălia o ajuns. Rămăsese amu numai împăratul Alb cu ginerii şi puţină oaste, că-mpăratul Roşu îi mai mântuise.

Măăăi! Când ş-o dat drumul „Nu ştiu“ cu calul în oastea vrăjmaşului, pe care-i ucidea, îi ucidea; pe care-i alunga, îi alunga, şi-n câtă vreme ai bea o ţigară, nu se vedea pe-acolo picior de oştean de-al împăratului Roş.

Împăratul Alb şi cu ginerii se mirau cine să fie acela care le-o priit aşa de mult bine?! Că de nu venea el, aveau să-i prăpădească duşmanii. O fost încremenit, când numai ce se-ntoarnă „Nu ştiu“ către dânşii. Dar zice împăratul:

— Mă rog dumitale, spune-ne cine eşti, să-ţi plătim pentru că tare ne-ai fost mână de-ajutor.

— Eu, de la voi nu cer nimic alta, fără numai legăturile de la gât să mi le daţi.

Nici n-o apucat iesta a găta vorba, şi-mpăratul cu ginerii o scos legăturile de la gât şi le-o dat străinului, care s-o făcut nevăzut... După ce-o ajuns acasă, o dat lucrurile nevestei.

— Na, drăguţă, basmalele lor de la gât. Proştii! Nu le vine prin minte că eu le-am ajutat.

Apoi „Nu ştiu“ o scos frâul din capul calului de aramă, şi s-o dus la hoitul cela să-l apere de muşte.

Împăratul Alb cu ginerii veneau cântând de bucurie, c-o dovedit pe duşman. Când colo, văd pe prostălău tot unde l-o lăsat la vremea pornirii.

— A hăă, săracul metehău! Noi am fost la bătălie, ne-ntoarcem acasă, şi el... tot lângă hoit. Duceţi-vă, măi, şi luaţi hoitul cela şi daţi-l într-o râpă, că-mpuţeşte locul numai.

La câtăva vreme, împăratului Alb din nou i-o venit răspuns de bătălie. Amu, altă scârbă pe capul lui.

— Mai bine murea fată-mea, decât o vedeam aşa... că numai din pricina ei pătimesc eu ce pătimesc!

Cum o auzit de război, cei doi gineri o strâns oaste şi-o venit la socru, să-i fie de ajutor. Dar „Nu ştiu“ zice către nevasta lui:

— Du-te, drăguţă, şi roagă pe tată-tu să mă ia şi pe mine la bătălie, că poate şi eu să le-ajut la ceva.

Nevasta s-o dus ea, nu-i vorbă, dar cindră-că (fiindcă) nu cuteza să grăiască cu-mpărățul, s-o pus pe lângă-mpărătească să zică să ia şi pe bărbatu-su la bătălie, că poate i-a folosi măcar cât de cât.

— D-apoi – păcătosul şi metehăul – nu mi-o putut ajuta cei doi gineri cu oştirile lor, şi el, un prostălău ş-un trăncălău, are să-mi fie de vreun folos? Da' dacă zice numaidecât, iaca să spui să-i dea măgarul cel ce cară pâne... că ceea slujbă a face ş-acolo unde-a fi bătălia.

Împărăteasa o spus feti-sa cum s-o pus treaba-n cale.

— Mă iau ei pe mine-n batjocură, dar până n-oi fi şi eu, n-au să facă treabă nici de două parale. Prăpădesc numai în zadar o mulţime de oameni. Dar lasă să-şi facă tată-tu gusturile, că are să-mi vie şi mie rândul.

Şi ia măgarul înhămat la o hodoroagă de căruţă – şi fuga, până a nu se porni oastea şi ajunge la un părău. El, în loc să meargă pe pod ca lumea, da să treacă prin apă.

Părăul era mai mult mocirlos, şi măgarul cum o dat în mocirlă, n-o mai putut mişca nici încolo, nici încolo. Atunci „Nu ştiu“ l-o luat şi l-o înturnat, acolo în mâl, cu picioarele în sus şi cu spinarea în jos; o potrivit picioarele ca în chip de cujbă[3], o aţâţat focul acolo pe pântecele măgarului şi-o pus ceaunul de mămăligă. Bietul dobitoc răcnea de usturime, că se auzea cine ştie de unde.

Iacă numai ce ajunge şi oastea şi dă cu ochii de prostălău.

— Bată-te mânia lui Dumnezeu să te bată, păcătosule! Ia uitaţi-vă ce-o făcut!

Şi se ducea împăratul înainte, la bătălie, că n-avea când să-şi treacă vremea uitându-se la ginere-su cel din glod.

După ce s-o depărtat bine toată oastea, „Nu ştiu“ o scos frâul cel de argint, l-o scuturat... şi cum l-o scuturat, calul de argint înaintea lui s-o arătat.

— Ce porunceşti, stăpâne?

— Să mergem, bre, la bătătie, că de nu ne-om duce noi, duşmanii au să facă mare prăpăd cu oastea-mpăratului Alb.

[3] cujbă – furcă

— Bagă mâna-n urechea mea cea dreaptă şi scoate straie pentru tine, şi-n urechea stângă, halaturile de pe mine... şi hai degrabă, că nu-i vreme de stat mult la gând!

Când o ajuns acolo, puţină oaste mai rămăsese; iară dacă mai zăbovea oleacă, duşmanii aveau să facă pârjol şi-aveau să ia hârtiile pe care le avea împăratul Alb de la împăraţii cei robiţi de dânsul. Da' „Nu ştiu" cum o ajuns, ca un fulger s-o răpezit în oastea neprietenilor, şi pe unde cu calul mergea, în urmă palancă rămânea. Şi care-o scăpat, o scăpat; care nu, apoi acolo şi-o găsit sfârşitul zilelor. Şi iacă voinicul meu o scos şi de rându-iesta de la năcaz pe socru-su. Da-mpăratul şi ginerii îngenuncheaseră şi se uitau la faptele lui „Nu ştiu".

— Spune-ne, mă rog, cine eşti, pentru că tare ne-ai fost mână de-ajutor!

— Eu alta nimica nu cer de la voi, fără numai să-mi daţi cu toţii inelele din deget.

N-o apucat cela a găti vorba, că inelele o fost scoase. Şi după ce le-o legat împăratul într-o basma, le-o dat; ş-o făcut vânt deodată în nouri, ş-apoi de-acolea ş-o dat drumul tocmai lângă casa lui. O scos frâul ş-o dat drumul calului; iar el o intrat în casă, o dat nevesti-sii basmaua cu inelele zicând aşa:

— Ţine dragă şi strânge legătura asta.

Ş-apoi lasă vorba, iese din casă, şi fuga la părăul cel mocirlos, unde iară o-nceput a se năcăji să-şi facă mămăligă. Măgarul, săracu', se zvârcolea de-ţi era mai mare mila de el. Când colo, numai iacă şi oastea că vine bucuroasă de la bătălie.

— Duceţi-vă, măi, câţiva oşteni, îi dă împăratul, şi scoateţi prostălăul cela de-acolo, că ni cum îşi face râs de bietul măgar!

Amu, oastea mergea înainte; iar prostul în urmă, făcând un huiet ş-o larmă, că se strica lumea de râs.

Ginerii s-o dus la împărăţiile lor, da-mpăratul cel bătrân o rămas acasă.

Nu multă vreme s-o mânat, că iară i-o venit cuvânt că să se gate de bătălie.

Scârba-mpăratului nu mai avea margini.

— Bătălie-mi trebuie mie amu la bătrâneţe, săracul de mine şi de mine?!

Şi trimete veste la gineri, să facă şi ei tot chipul să-i vie într-ajutor.

„Nu ştiu" zice şi el către nevastă-sa, să se ducă la tată-su să-l roage ca să-l ieie şi pe el la bătălie, împărăteasa o pus cuvânt pe lângă împărat, ş-o rămas treaba că să-i deie prostului harabaua cea cu bivoli, să aibă cu ce căra mâncare la ostaşi.

Nevasta se-ntoarce înapoi şi spune cum s-o pus treaba-n toporâşte.

— Apoi, măi nevastă, mă iau ei pe mine-n batjocură, dar tot eu am să-i scap ş-amu... şi las' dacă nu le-a da batjocura pe nas, haidi-hai!

Iacă vin cei doi gineri, mai strâng oaste şi pornesc la bătălie.

Înjugă metehăul bivolii la harab. Dimineaţa până a nu se încălzi, bivolii o mers şi ei ca bivolii. Pe când s-ajungă la părăul cela, vremea s-o fost încălzit, şi bivolii, cum li-i treaba – când dau de căldură – o lăsat drumu' şi tot o fugă o ţinut până ce-o ajuns la apă. „Nu ştiu“ şedea c-un picior pe-un draghen* şi cu celălalt pe celălalt draghen şi striga la bivoli de huiau văile. O mai stat el cât a fi stat, până ce oastea s-o depărtat. Apoi o scos frâul cel de aur, l-o scuturat, şi numai ce s-arată calul de aur.

— Ce porunceşti, stăpâne?

— Să-ncalec pe tine şi să mergem să dăm ajutor împăratului, c-au să-l prăpădească duşmanii.

— Bagă mâna-n urechea mea cea dreaptă şi scoate straie pentru tine şi-n urechea stângă, halaturile de pe mine, şi haidam degrabă, că numai vreo câţiva o rămas şi i-o luat lui socru-tu şi hârtiile împărăteşti.

O scos „Nu ştiu“ straiele cele de aur, s-o-mbrăcat cu ele, o pus şaua pe cal, l-o-nchingat şi pe el o-ncălecat şi la luptă c-o plecat. Când o ajuns acolo, puţină oaste rămăsese. Atunci s-o răpezit cu calul şi pârjol o făcut prin oastea duşmanilor.

Împăratul Alb şi cu ginerii o rămas încremeniţi, nu alta.

— Mă rog, spune-mi cine eşti? Că nu ştim singuri cum să-ţi mulţămim şi să-ţi răsplătim pentru că de mare ajutor ne-ai fost!

— Mie altă răsplată nu-mi trebuie, fără numai să-mi daţi caftanele împărăteşti.

Îndată s-o dezbrăcat de caftane şi le-o dat lui „Nu ştiu“. El ş-o luat de-acolea drumul spre nouri şi-n scurt o ajuns acasă. Pe urmă o zis cătră nevastă:

— Na, ţine şi strânge flendurile aiestea. Las' c-or vedea ei cine-s eu.

Apoi ia frâul din capul calului şi fuga iar la bivoli. Când se năcăjea el acolo, în părău, iacă spre sară soseşte şi împăratul cu oastea. Amu mai răcorindu-se vremea, o ieşit şi bivolii din apă, şi hai spre casă după cei ce veneau de la bătălie.

Cei doi gineri s-o dus la împărăţiile lor, iar împăratul cel bătrân o rămas acasă.

A doua zi, de noapte, „Nu ştiu“ zice-aşa:

— Dragă, ia caftanele şi le-ntinde colo pe bordei să le vadă tată-tău când s-a scula.

---

* draghen/draden – partea lungă a coşului căruţei

Cum se trezesc dimineaţa slugile, văd nu ştiu ce strălucind pe poiata cea de la poartă. Când s-o apropiat mai bine, o văzut că erau caftanele-mpărăteşti. Iacă se trezeşte şi împaratul şi trimete o slugă din casă să vadă şi să-i spuie ce-i. Sluga vine şi-i spune că alta nu-i, făr' decât caftanele împărăteşti îs întinse pe poiată.

— Numai că trebuie să aibă o socoteală prostu', de-o ajuns caftanele noastre la el.

O chemat o slugă credincioasă ş-o trimes-o să vadă de ales, ce-i în poiata aceea? Sluga s-o dus acolo şi când o văzut minunăţiile cele o căzut jos ameţit acolo la prag. Dar zice stăpânul dinăuntru:

— Poftim, poftim de vezi ce-i în casa noastră.

Omul împărătesc n-o mai stat, după ce s-o mai răcorit; fără s-o dus la-mpăratul.

— Ei, măi, ce-i şi cum îi?

— Apoi împărate, acolo-i frumuseţe, nu că să zici ceva cumva.

— Ce grăieşti, măi, ori eşti năuc?

— Ba drept nu-s; da' palatul dumitale nu plăteşte nimic pe lângă ceea ce-am văzut în casa ginerelui dumitale.

— Ce spui, măi?

— Da' aşa! Iară dacă nu crezi, te-i duce dumneata singur şi-i vedea cu ochii, că ceea ce-ţi grăiesc eu nu-i minciună.

Şi se duce împăratul să vadă singur ce lucru de minunăţii sunt în poiata aceea. Când o deschis uşa, nu ştia ce să facă; să intre, ori să nu intre. Atunci ginere-su s-o dat jos din legănul de mătasă şi l-o luat de mână.

— Vină, tată, la noi, zice, că doară şi la noi îi casă şi masă.

O-ngenuncheat împăratul, şi s-o rugat de iertare pentru ceea ce-o făcut. Da' „Nu ştiu" nu era fudul. L-o rădicat pe bătrân, i-o pupat mâna şi l-o pus pe divan. După ce-o mai stat oleacă de vorbă, numai ce zice-mpăratul:

— Ferice de tine, draga tatei, că bună parte ţ-ai ales!

— Apoi cam aşa, tată; am ştiut eu ce-aleg, măcar că soţul meu era atunci flenduros.

Cum şedeau ei de vorbă, numai ce se face înaintea lor o masă cu tot felul de mâncări pe ea. Se dau şi ospătează şi îndată se face o tăblăluţă cu pahare şi carafe: care cu vin, care cu tot felul de băuturi, şi umbla ea aşa pe dinaintea lor pe sus, ca şi cum ar fi purtat-o mână de om.

Mult se minuna împăratul şi nu se mai sătura de stat de vorbă cu fata şi cu ginere-su şi de umblat prin toate odăile. Uitase să se ducă sus, că-l aştepta la masă.

Chiar împărăteasa se mira de unde-atâta întârziere. Împăratului i se păruse c-o şezut la ginere un ceas, şi el şezuse drept cinci ceasuri.

Când a ieşit de-acolo, s-o rugat ca să vie şi el sus în palatu-mpărătesc.

— Să-mi faci un pod de şiiag* roşu de la palatul dumitale până la poiata mea, ş-apoi de-acolea oi veni.

Şi s-o dus împăratul sus, ş-amu nu mai găta de spus împărătesei ce-o văzut el în casa feti-sa. Apoi o cheltuit mulţi bani până ce-o făcut podul cel de şiiag.

Când l-o văzut că-i gata, o scuturat „Nu ştiu“ toate frâiele ş-atunci tustrei caii s-o arătat înaintea lui.

— Ce porunceşti, stăpâne?

— Măi, iacă ce: mi-i voia să mă duc la socru-meu. Cum să mă duc?

Atunci zice calul de aur:

— Stăpâne, dumneata şi cu stăpâna să-ncălecaţi pe calul de argint. Calul de aramă să meargă înainte să spintece şiiagul, iar eu din urmă l-oi arde, şi pe când om ajunge la palatul împărătesc nici să nu se mai ştie c-o fost podu aiesta.

Aşa o şi făcut.

Când s-o pornit spre palat, lumea-ntreagă se mira, la ei mereu se uita şi din gură cuvânta:

— Măi, că mare minune de om îi şi ginerele împăratului! Că uite la el: cu trei cai mai dihai decât soarele!

Când o intrat în palat tot aşa pe cal călare, împăratul, împărăteasa şi cu ceilalţi doi gineri o-ngenuncheat înaintea lui „Nu ştiu“ ş-o zis că văzând ei ce putere are, se dau robi de bună voie.

Atunci cuvântează „Nu ştiu“:

— Tată şi voi cumnaţilor! Nu-mi trebuie mie împărăţiile voastre, că să vreu lumea-ntreagă aş cuprinde-o; fără numai am vrut să v-arăt că am puteri destule, da' nu-mi pun mintea cu voi. Na-vă caftanele şi inelele şi legătorile de la gât, şi una să ştiţi că de nu eram eu, apoi de-atunci aveaţi să fiţi duşi de pe lume! Ei, tată! Amu cum vrei să-ţi fac palatu'? Ca la mine, ori mai ceva?

— Apoi, măi ginere, cum îi vrea.

---

* şiiag/şiiac – postav roşcat-cafeniu, de care purtau călugării şi călugăriţele

Ş-o poruncit cailor şi când o suflat caii o dată s-o rădicat palatul în sus cu tot cu oameni. Iară când s-o scoborât jos, era prin palat numai diamanturi şi lucruri scumpe, de socoteai că eşti pe altă lume, văzând ce-i acolo.

Împăratul, de bucurie, îşi săruta ginerele şi fata; ceilalţi dau mâna cu dânsul şi se rugau de iertare, c-o mai râs de el. Da' „Nu ştiu" se uita cu inimă bună şi la unii şi la alţii.

Iară eu i-am lăsat pe dânşii petrecând şi făcând multă voie bună, ş-am venit la domnia-voastră şi v-am spus povestea lui „Nu ştiu".

Auzită de la T. M. Buchilă în sara de sâmbătă 5 februarie 1900.

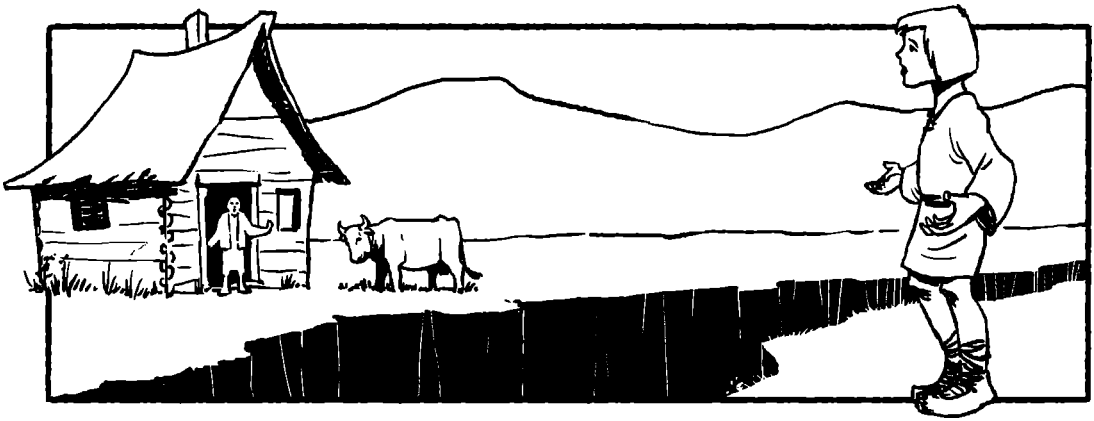

BOGHELŢ

O zis că erau mai mulţi băieţi. Într-o zi băieţii s-o luat la joacă. Jucându-se ei aşa un răstimp, iată că dau de-o groapă nu tocmai largă, fără numai cât ai putea-o sări când ţ-ai face vânt.

Şi zice un băiet:

— Hai, măi, ş-om sări peste groapa asta, iar cine n-a putea-o sări, să se facă mă-sa vacă bălaie.

Şi sar băieţii peste groapă; dar rămâne mai la urmă un băiet mic, ş-aista n-o putut sări. Din pricina asta, mă-sa acasă s-o făcut vacă bălaie. Când se duce băietul, găseşte pe bietul tată-său scârbit peste samă, c-o rămas fără soţie.

Ce să facă? Singur să şadă, nu putea, pentru că n-avea cine să-i facă mâncare, n-avea cine să-i spele cămeşile, n-avea cine să-i poarte de rânduială. Ş-o luat pe samă să-şi aducă femeie în casă, că doară casa fără femeie miroase a pustiu.

Şi-şi găseşte el omul o femeie, care avea trei fete mari. Dar băietului îi era mamă de-a doua. Ea cu fetele ei trăia bine, iar pe băiet să nu-l vadă în ochi.

Omul era tare nevoiaş, şi n-avea altă stare, fără numai cea vacă bălaie.

Amu, la câtăva vreme, fată vaca un viţel frumos şi i-o pus numele Boghelţ. Băietului nu-i dase altă treabă, decât că se ducea cu vaca la păscut, iar sara venea cu dânsa acasă. De mâncare în traistă, mă-sa îi punea o baligă uscată.

Scârba bietului băiet! Cum are să mănânce el baligă de vacă?! Ajungea în ţarină, şi când îl pălea foamea şi se uita în traistă şi vedea ce i-o pus mă-sa, plângea de se scutura cămeşa pe dânsul.

Amu, iacă ce zice vaca într-o zi:

— Nu mai plânge, dragul mamei, că pe cât îi fi cu mine, las' dacă nu-i trăi bine. Vină şi ia cornul meu cel drept şi-l scutură.

Când l-o scuturat, s-o făcut colea o masă încărcată cu tot felul de mâncări şi băuturi. O mâncat ş-o băut băietul drept cât i-o trebuit. De-acolea o zis „strânge-te, cornule". Atunci, toate bunătăţile de pe masă s-o strâns şi pe urmă băietul o pus cornul la locul lui la mă-sa. Spre sară, ia vaca, şi se duce acasă.

A doua zi, mama cea vitregă tot baligă uscată i-o pus băietului în traistă; da' el nici habar n-avea, că-i purta vaca de rânduială.

Nu după multă vreme, băietul, din slab şi perpelit cum era, s-o făcut un băieţaş voinic şi frumos, de să-i tai faţa c-un fir de păr.

— Mare lucru ş-aiesta, zicea maştera-sa! Eu îi pun de mâncare în traistă numai baligă de vacă, şi uită-te la dânsul că-i mai rumen la faţă decât fetele mele, care mănâncă tot bucăţica cea bună!

Şi zice către fata cea mai mare:

— Să te duci azi, draga mămucăi, să vezi ce socoteală are băietu' ista.

Cum se face ziuă, băietu-şi ia vaca de funie, baliga-n traistă şi se duce în ţarină. Dar şi soră-sa cât colea în urma lui. Cum o ajuns la câmp, vaca s-o dat la păscut, iar băietul s-o dat la joacă. De la o vreme o-nceput a-i fi foame. Şi zice către soră-sa:

— Lelică, vină să-ţi cat în cap!

— Cată-mi, dragul lelicăi! Da' să-ţi cânt un cântec!

— Cântă-mi, dragul lelicăi.

Şi băietul începe a zice:

— Adormi un ochi, adormi doi ochi; adormi un ochi, adormi doi ochi.

Ş-o adormit fata. Pe urmă, băietul s-o sculat de-acolo, s-o dus la vacă, o luat cornul, l-o scuturat, şi după ce-o mâncat bine, l-o pus la locul lui. Pe când era soarele aproape de-asfinţit o stârnit pe soră-sa.

— Lelică, scoală şi hai acasă, că de-amu-i sară.

Acasă dac-o ajuns, o întrebat-o mă-sa:

— Ei, ce-ai văzut, draga mămucăi?

— D-apoi, ce să văd? Nimic.

A doua zi trimete pe fata cea mijlocie, iar băietul o adormit-o ca şi pe cea mai mare. Când o venit acasă sara, o spus şi ea că n-o văzut nimic.

A treia zi trimete pe fata cea mai mică. Fata asta avea trei ochi: doi în frunte şi unul la ceafă. Băietul nu ştia că drăcoaica asta are trei ochi.

Şi glăsuieşte într-un târziu:

— Lelică, da' să-ţi caut oleacă-n cap!

— Cată-mi, dragul lelicăi!

— Da' să-ţi cânt un cântec!

— Cântă-mi, dragul lelicăi!

Şi începe băietul:

— Adormi un ochi, adormi doi ochi! Adormi un ochi, adormi doi ochi.

Fata adoarme de cei doi ochi din frunte, dar cel de la ceafă rămâne deschis. De-acolea, băietul se duce la vacă, scutură cornul şi se dă la ospătat. Cătră sară strângeşte pe soră-sa şi se duc amândoi acasă.

— Ei, ce-ai văzut, dragul mamei?

— D-apoi, mamă, iacă ce, şi iacă cum.

Şi spune fata toate faptele băietului. Femeia, cum aude de una ca asta, se pune pe capul bărbată-su că numaidecât să taie vaca... şi de ce s-o taie, că i-o venit poftă să mănânce carne de vacă bălaie.

— Bată-te să te bată, muierea dracului! Mă-ncurcă vitele cele multe, să tai vaca? Nici să nu te mai aud grăind aceea vorbă.

— De nu-i tăie-o, să ştii bine că şi eu mi-oi lua fetele, te-oi lăsa cum te-am găsit şi m-oi duce în lumea mea.

Omul, dac-o văzut nevoia, s-o apucat ş-o tăiet vaca. Atunci băietul o luat pe Boghelţ, o-n-călecat pe dânsul şi s-o cam mai dus în lumea lui. Ş-o tot mers ei până ce-o ajuns într-o pădure, ş-acolo o tras în gazdă la un bordei pădurăresc.

Boghelţ umbla ziua la păscut, iar sara venea la bordei ş-aducea şi de mâncare băietului.

Într-o zi, pe când Boghelţ nu era acasă, iacă numai ce se arătă la bordei un buhai* mare şi zice către băiet:

— Măi băiete, să spui lui Boghelţ să vie să se bată cu mine la Podul de lut.

— I-oi spune.

Pe sară vine Boghelţ de la păscut şi-i spune băietul ce i-o spus buhaiul cela. A doua zi buhăieşul – c-amu se făcuse mare – se duce la Podul de lut, se ia la luptă, la bătaie cu buhaiul cel mare, îl dovedeşte şi chiar îl şi ucide. Iară dacă l-o ucis, o venit acasă. Pe când era la păscut, vine alt buhai, mai mare decât cel dintâi.

— Să-i spui, măi băiete, lui Boghelţ, să vie să se lupte cu mine la Podul de aramă.

— I-oi spune.

Cum ajunge buhăieşul, cum îi spune băietul că să se ducă la Podul de aramă să se lupte cu buhaiul cel mare. Şi omoară Boghelţ şi pe aiesta buhai.

A treia zi, pe când Boghelţ era la păscut, vine la băiet un buhai urât şi cufurit şi zice:

— Ai grijă, băiete, să spui lui Boghelţ al tău să vie să se lupte cu mine la Podul de aur.

— D-apoi o venit alţi buhai mai mari decât tine, şi i-o dovedit, şi i-o ucis; şi pe tine nu te-a dovedi?!

Cum ajunge Boghelţ acasă, îi spune băietul c-o venit un bou afurisit, de-ţi era greu să te uiţi la dânsul, şi că să se ducă să se lupte cu el la Podul de aur.

— Ehe heee, stăpâne! Ia de-aiesta mi-i în grijă, că-i mai tare decât cum o fost cei doi. Amu de rândul iesta să mergi şi dumneata cu mine. Şi de m-a ucide, să te răpezi să iei cornul meu cel drept şi să nu zici „deschide-te, cornule“, pâna ce nu-i ajunge într-un câmp mare. Dacă-i ajunge într-acel câmp, să zici „deschide-te, cornule“; şi ce-i vedea, ai să te minunezi.

De-acolea s-o pornit la Podul de aur. Cum o ajuns, cum s-o luat la luptă. Se vede că mare putere o avut cufuritul, că l-o dovedit pe Boghelţ şi l-o ucis.

Atunci băietul se răpede şi ia cornul cel drept al lu Boghelţ. După ce-o luat cornul, o mers el cât o mers, şi cum o ajuns într-un câmp mare, o zis aşa:

— Deschide-te, cornule!

Atunci nu se mai ştia ce de vite o ieşit din corn, c-o umplut câmpul. De la o vreme, o vrut să se pornească înainte, dar nu le putea strânge. Când se bătea el cu gândul ce să facă, numai ce se trezeşte înaintea lui cu un corb.

* buhai – taur

— Ce mi-i da mie, măi băiete, să-ţi strâng eu toate dobitoacele iestea în corn, aşa cum o fost mai înainte?

— D-apoi ce să-ţi dau?

— Măi, te prinzi să te dai mie să te mănânc, tocmai când ţ-a fi mai drag pe lume?

Ce să zică băietul la un timp ca acela?!

— Mă prind, cum nu; numai strânge-mi vitele.

Ş-o scos corbul de subt aripă un bicişor, ş-o pocnit cu el numai de trei ori... şi toate vitele o intrat în corn. De-acolea, corbul s-o dus în treaba lui, iar băietul s-o pornit spre casă. Dar mergând pe drum s-o abătut pe la Sfânta Vinere, şi i-o spus cum o fost treaba cu corbul. Atunci Sfânta Vinere i-o dat trei câni şi i-o spus băietului, că nici când s-a duce la cununie, să nu-i lase de lângă dânsul, că de i-a lăsa, apoi n-are să fie bine.

Şi-şi ia el ziua bună de la Sfânta Vinere ş-apucă pe drum înainte. Acasă dac-o ajuns, o mai stat el aşa o bucată de vreme, şi pe urmă o deschis cornul şi s-o umplut ocoalele de vite. Iară dac-o mai trecut un răstimp, el s-o făcut mai mărişor, cum îi mai bun de însurat, ş-o căutat o fată şi s-o logodit cu ea.

Amu era gata să se ducă la cununie. Dar zice mă-sa:

— Măi băiete, da' mai lasă cânii ieştia acasă batăr amu, când te duci la cununie; nu-i mai lua cu tine!

Băietul nu s-o mai pus pricină.

Mă-sa o luat cânii şi i-o închis într-o pivniţă să nu mai poată ieşi de-acolo, cât a fi aminu*. Iaca nu trece mult şi vine şi băietul de la cununie şi s-aşază la masă, cum îi rânduiala.

Numai ce s-arată corbul.

— Apoi, măi băiete, am venit să te mănânc, c-amu ţi-i mai bine ţie pe lume.

Băietanu' o fost îngheţat; dar tot ş-o mai ţinut firea ş-o zis aşa:

— Corbule, corbule! Lasă-mă, rogu-te, să-mi cânt cântecul.

— Iacă te las.

Şi-ncepe băietul a striga:

— Nea aude, nea vede, nea greu ca pământul, săriţi cu fuga, că de mine nu-i bine.

Cum o strigat, o şi auzit un căţel ş-o zis:

— Haideţi, măi, că ne omoară stăpânul!

---

* cât a fi aminu – cât a fi lumea asta

Ceilelţi nici nu l-o suferit cu vorba asta. Şi mai strigă băietul până a treia oară, ş-o auzit toţi cânii. Ş-atunci s-o izbit cu toţii în uşă, o stricat-o ş-o venit la băiet în casă.

— Ce-ai păţit, stăpâne?

— Iacă măi, vrea să mă mănânce corbul.

— Ce să-i facem?

— Să-l luaţi la mâncat şi să nu rămâie un ciolănel din el, măcar.

Şi unde mi l-o luat cânii la flocăit şi l-o întins şi l-o crămpoţit, până ce la urmă nu s-o ales nimic din corb.

De-acolea băietul o sfârşit nunta şi pe urmă s-o apucat de gospodărie. Iară pe mă-sa a legat-o de trei iepe, o-nconjurat casa de trei ori cu ea ş-apoi o pus pe ele un tăbultoc* de nuci, şi le-o dat drumul să fugă pe câmpie. Şi unde cădea nuca, cădea şi bucăţica.

Şi iacă aşa o scăpat băietul de năcaz şi pe urmă s-o dat a trăi cu nevastă-sa, c-avea toate de-ajuns şi de-ntrecut.

Povestită de elevul Căşuneanu Gh. Neculai din clasa a II-a primară, în anul şcolar 1899-1900, anume în ziua de 15 februarie 1900.

* tăbultoc/tăbâltoc – săculeţ

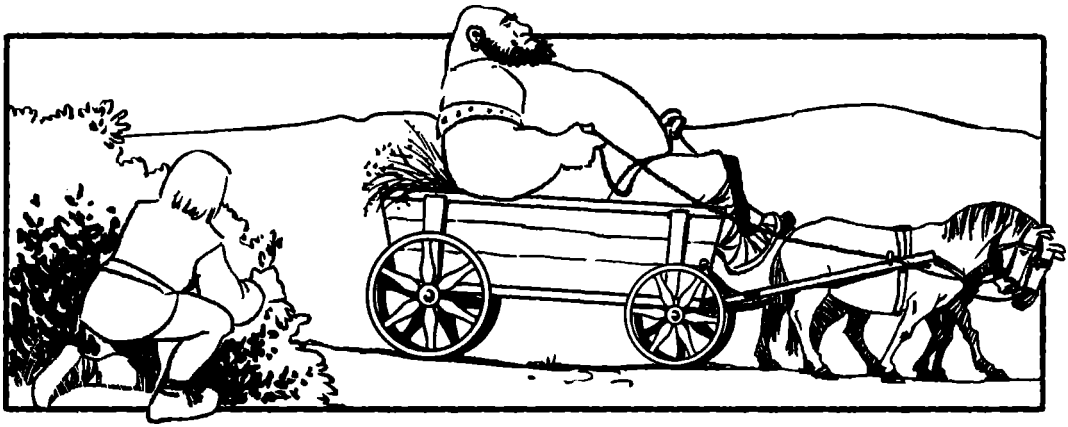

CURPĂN MARE

Amu era odată un împărat. Împăratul acela avea trei feciori frumoşi şi voinici, tot unul şi unul. Dintre toţi, cel mai mic părea mai isteţ decât ceilalţi doi. Tată-său era puşcaş bun. Totdeauna când se ducea la vânat, lua şi pe feciori cu dânsul. Nu după multă vreme, se deprind şi ei cu meşteşugul vânatului.

Într-o zi se porneşte împăratul cu feciorii la vânat şi se duce în cutare pădure; da' o luat cu dânsul o mulţime de oameni, ca la o vânătoare împărătească. Nu mult stă el în pădure, şi cheamă pe feciori la dânsul şi le zice aşa:

— Dragii tatii! Eu îs bătrân; nu mai pot umbla la vânat cum umblam odată. Mi-i gândul să mă duc acasă. Rămâneţi voi aici, şi vânaţi şi umblaţi toată pădurea, dar numai în cutare munte să nu vă duceţi, c-apoi n-are să fie bine.

După ce-o gătat de grăit, s-o luat şi s-o-nturnat acasă; iar feciorii o rămas în pădure cu toată gloata. Amu, ce-şi iau pe samă cei doi feciori mai mari, că se întorc şi ei acasă, şi rămâne în pădure numai cel mai mic, care avea fire de voinic. Vânează el băietanul, iepuri, căprioare şi merge cu gloata prin pădure, până ce-i apucă noaptea şi poposesc tocmai aproape de muntele unde i-o fost spus tată-său să nu umble.

Cum ajung oamenii acolo, s-apucă şi fac un foc mare şi se dau împrejurul lui să se hodinească. Da' numai ce aud într-un târziu dintr-un deal de departe:

— Uhuhuu, măăăi!

Da' ieştia de ici răspund şi ei:

— Hă, hă, hăăă!

De-acolea nu s-o mai auzit nimic, fără numai muştele şi ţânţarii bâzâind şi vântul încetişor bătând.

Şi zice feciorul de-mpărat:

— Măi, flăcăi, toate ca toate, da' voi nu bine-aţi făcut de-aţi răspuns.

— D-apoi de ce, prea înălţate bezedea?

— Apoi îţi vedea voi de ce.

De-acolea o lăsat vorba asta la o parte şi s-o dat ş-o fript iepuri şi căprioare şi păsări; apoi s-o dat ş-o mâncat şi pe urmă s-o lungit toţi împrejurul focului.

Feciorul de-mpărat, se vede c-o simţit ceva, că el nu s-o culcat; fără s-o apucat de ş-o încărcat bine puşca şi s-o dat mai deoparte de foc, cum ar fi de-aici până la poartă şi şedea în dosul unui brad, să vadă ce s-a întâmpla.

Şede băietanul, şede, şede... ş-aşa cam de către miezul nopţii, numai ce-aude de departe prin pădure: troopa, troopa, troapa, troapa. Cine era? O căruţă mare şi la ea înhămaţi doi cai mari cât pădurea... şi-n căruţă, o matahală. Aşa era căruţa de mare, că mergând prin pădure, trecea peste copaci, care se-ndoiau ca bojii. Ş-o mers matahala până ce-o ajuns la foc. Dac-o ajuns la foc ş-o văzut atâţia oameni, nu mai putea de bucurie.

— Ia aici, din vânatu' iesta, am eu cu ce mă ospăta vreo câteva zile.

De-acolea s-o dat jos din căruţă, o luat o mână de om mort ş-o-nconjurat oamenii de trei ori. A treia oară o pus mâna ceea jos, o scos un paloş şi l-o tras ia aşa printre dinţi – se vede că-i era voia să-l ascută. Când trecea paloşul printre dinţi, săreau scântei din el ca şi cum ai scăpăra.

Pe când o vrut să-l mai tragă a doua oară printre dinţi, feciorul de-mpărat o pus puşca la ochi şi tocmai în gura matahalei o nimerit. Matahala o căzut jos, ş-atâta sânge o curs din ea, că până şi focul s-o stins, şi pe feciorul de împărat l-o stropit; iar pe cei ce dormeau împrejurul focului, mai că era să-i înece.

Vizitiul matahalei n-o stat mult la chiteală, fără o-nturnat căruţa ş-o apucat înapoi.

Ei, da' amu ce să facă feciorul împăratului că s-o fost stins focul?! Se ia şi se suie într-un copac mare şi se uită, n-a vedea undeva lumină? Nu mult stă şi vede hăt departe o zare de foc. Îşi face el socoteală încotro să apuce, apoi se dă jos din copac şi porneşte la drum. Merge el ce merge şi de la o vreme ajunge la locul unde văzuse lumina aceea. Acolo era un foc mare. Pe foc era un cazan mare, şi-n cazan erau puşi trei zimbri (adicătelea boi sălbatici). De foc lua sama un zmeu bătrân.

Cum ajunge feciorul de-mpărat, se uită la foc, se uită şi la zmeu, şi vrea să puie mâna pe-un tăciune.

— Da' cine eşti tu, măi, de vii să iei foc ne-ntrebat, ne-nimica?

— D-apoi, moşule, eu îs feciorul împăratului Alb; auzit-ai de dânsul?

— Cum, măi, tu eşti feciorul împăratului Alb?

— Eu îs.

— Ia stăi olecuţă, măi băietane, dacă ţi-i vorba de-aşa. Eu, măi, am doisprezece feciori, şi de douăzeci şi patru de ani se luptă cu-mpăratul Alb să-i ieie fata, şi nici că-l pot dovedi. Bine că mi-ai picat în mână.

— Ia lasă, moşule, nu mai lehăi atâta şi dă-mi un picior de carne să mănânc, că nu mai pot de foame.

Zmeul îi dă un picior de carne. Flăcăul îl mănâncă şi zice:

— Moşule, lasă-mă sa iau foc, c-al meu mi s-o stins, c-apoi oi veni eu înapoi ş-oi merge cu feciorii dumitale şi las' dacă nu l-om dovedi pe-mpăratul Alb, că eu îs feciorul împăratului Verde.

— Măi, măi băiete, dacă ţi-i vorba de-aşa, du-te; dar cată de nu zăbovi mult.

Feciorul de-mpărat ia tăciunele, se duce de aţâţă focul, trezeşte tovarăşii, le povesteşte ce-o păţit cu matahala şi le spune să se ducă acasă, că el are de mers în alte părţi. Oamenii apucă spre casă, iar el spre zmei.

— Ei, bre, ce-i de nu puteţi voi fura fata lui Alb împărat?

— D-apoi, cum dracu' s-o poţi fura... că are un cucoş pe casă, şi când i-a aminosi a om, începe să cânte. Şi mai are o hăituşcă, de când i-a simţit a om, cât de departe să fie, începe a bate, şi nu te poţi apropia de curţi nicicum, că despre străji n-am avea noi nevoie.

— Haidaţi, măi, cu mine.

Şi se pornesc toţi spre Alb împărat. După ce-o mers un răstimp bun, flăcăul o pus ochianu' la ochi ş-o văzut pe curte cucoşul. O tras cu arcul şi l-o omorât. Mai merge

oleacă şi iar pune ochianu' la ochi, şi vede că fata-mpăratului o fost ieşit la primblare cu hăituşca după dânsa. Trage cu arcul, ucide căţaua, şi de-acolea pornesc înainte. Cum ajung la zidurile dimprejurul curţii, feciorul de-mpărat face o bortă pe subt zid până ce iese de ceea parte. De-acolea se bagă el pe sub casă şi spune la câte-un zmeu să vie după dânsul. Flăcăul şedea la gură, şi care zmeu ieşea, îi tăia capul şi-l azvârlea deoparte. Şi tot aşa i-o tăiet până la unsprezece. Cel de al doisprezecelea, Zmeul Alb, o priceput cum îi treaba, ş-o fugit acasă.

Când o văzut Alb împărat şi fată-sa că feciorul iest de-mpărat o ucis zmeii, nu mai puteau de bucurie. O luat ş-o făcut nunta cu dânsul. Apoi o zis către ginere-su:

— Dragul tatei, eu de-amu-s bătrân, nu mai sunt în putere să cârmuiesc împărăţia. Să rămâi tu în locul meu.

— Bine, tată.

— Da' iacă ce-i, dragul tatei. Să ţineţi samă de un lucru: tu ai ucis numai unsprezece zmei. Cel care-o rămas îi mai voinic decât toţi. Căutaţi să nu vă depărtaţi tare de curte, c-apoi rămâi făr' de nevastă.

— Bine, tată, aşa oi face.

Nu multă vreme o trecut, şi ce-i veni tânărului împărat, să iasă la primblare. Da' se vede c-o fost uitat poveţele socru-su, că luându-se cu vorba, s-o depărtat hăt bine de palat. Cum mergeau tinerii fără să se mai gândească c-or păţi ceva, iată că văd rădicându-se un nour.

Era Zmeul Alb.

De ce mergea, norul se apropia. Amu, nu ştiu cum o venit vremea, că feciorul de-mpărat o-nturnat capul în altă parte să vadă ceva. Pe când s-o-nvârtit înapoi, ia nevastă dacă ai de unde. I-o fost luat-o zmeul şi s-o dus cu dânsa tocmai la ale lui curţi; iar tânărul împărat o venit acasă plângând c-o rămas făr' de soţie.

— Dă, dragul tatei! Dacă nu m-ai ascultat! Nu ţ-am spus să nu te depărtezi, că zmeul te face flăcău?

Da' bărbatul, tot bărbat. Lasă plânsul la o parte şi porneşte la drum să-şi găsească soţia. Merge el cale lungă spre moşia zmeului.

* * *

Amu, iacă cum îi socoteala: zmeul dac-o ajuns la curţile lui, o vrut să s-apropie de fata lui Alb împărat. Dar ea nu l-o suferit, fără iacă ce i-o spus: că un an de zile n-are voie nici să grăiască cu dânsa, nici să s-apropie de dânsa, c-altminterea îl prăpădeşte de pe faţa pământului.

Zmeul văzând cum îi rânduită socoteala, îşi căuta de alte treburi... umbla mai mult la vânat. Tânărul împărat o mers el cât a fi mers, până ce-o ajuns pe moşia Zmeului Alb. Pe acea moşie erau nişte stâni. Ciobanii, cum l-o văzut, l-o cunoscut că-i os de împărat, şi l-o-ntrebat de ce îl poartă pe dânsul prin locurile-acelea. El le-o povestit toată pătărania ş-o zis că nu s-ar putea răpezi careva la curtea zmeului să-i spuie împărătesei să vie până la dânsul?

Atunci un cioban zice:

— Da' m-oi răpezi eu, înălţate-mpărate, că-s cunoscut cu dânsa, că doară în toată ziua-i duc caş dulce.

Şi nici nu mai stă mult la vorbă, făr' ia găleata de caş, pleacă la palat şi spune nevestei zmeului cum îi şi ce-i. Ea când o auzit, îndata mare o venit să se întâlnească cu bărbatul ei cel drept.

— Ei, dragă, zice tânăru-mpărat, ai tu de gând să mai trăieşti cu mine, ori ba?

— De bună samă; da' nu ştiu cum am face de zmeu, să nu ne prindă.

— Vină şi sui ici pe cal şi hai cu mine.

Zmeul era la vânătoare. El avea un cal năzdrăvan, cu trei inimi. Pe cal îl chema Curpăn Mare. Tinerii, cum s-o pornit de la stână, Curpăn Mare o prins a necheza, iar zmeul l-o-ntrebat aşa:

— Curpăn Mare,
Curpăn Mare!
Spune-mi ce-ai păţit?
Ori mâncarea ai gătat,
Ori setea te-o potolit?
— Nici mâncarea n-am gătat,
Nici setea m-o potolit...

Fără o venit şi ţ-o luat nevasta şi se cam mai duce cu ea.

— Curpăn Mare!

— Ce-i, stapâne?

— Am când bea cinci buţi de vin, şi când mânca cinci cuptoare de pâne, ş-apoi să-i ajung?

— Ai, stăpâne.

Stă zmeul şi mănâncă cinci cuptoare de pâne, bea cinci buţi de vin, se hodineşte cinci zile, apoi încalecă pe cal, şi ca de când am prins a povesti, i-o şi ajuns... ş-o luat nevasta; iar celuia i-o dat două palme şi i-o spus să-şi ieie grija despre nevastă, dacă-i trebuie să mai vadă soarele.

Zmeul s-o-nturnat acasă. Tânărul împărat n-o prăpădit nădejdea, că mai după vreme, iar s-o abătut pe la curtea zmeului, pe când nu era acasă, şi zice cătră soţia lui:

— Să-l întrebi că de unde are el calul acela aşa de straşnic?

— L-oi întreba.

Cum se apropie sara, zmeul vine acasă; iar nevasta îl întreabă că unde stă puterea calului?

— He he hee, drăguţă! Cal ca al meu se găsesc numai la bunica tatălui meu, în cutare loc. Ea are o iapă care-i fată mânji de-aieştia.

Cum s-o dus zmeul la vânat, iacă vine feciorul de-mpărat; iar a lui dreaptă nevastă i-o spus tot ce-o auzit... şi de-acolea, gata socoteala.

O-ncălecat tânărul pe calul lui şi s-o pornit la drum, spre baba aceea.

Mergând el aşa pe cale, o dat de-un hoit de cal. La hoitu' cela erau doi corbi: unul mai bătrân şi unul mai tânăr. Cel mai tânăr nu lăsa pe cel bătrân să mănânce şi el. Văzând corbul cel bătrân pe feciorul de-mpărat, o alergat la dânsu', s-o jăluit cum îl năcăjeşte cel tânăr, şi tare s-o rugat să-i facă şi lui parte, că la vremea vremii, de mare folos i-a fi.

Atunci drumeţul o luat ş-o tăiet hoitu-n două. Jumătate o lăsat-o pe loc, iar cealaltă jumătate o legat-o de coada calului ş-o târâit-o hăt încolo.

— Na, măi corbule! Tu să mănânci acoalea. Dar când îi vedea că cel tânăr vine la partea ta, tu să zbori la a lui, şi cu rânduiala asta n-ai să mai fii flămând.

— Când îi avea vreo nevoie mare, numai cu gândul să gândeşti la mine, şi eu oi fi lângă dumneata.

Flăcăul se porneşte la drum.

Mergând el aşa prin pădure, numai ce aude un huiet mare. Ce era? Nişte puşcaşi o fost dat de urma unui lup şi-l cată să-l împuşte.

Văzând lupul pe feciorul de-mpărat, o prins a se ruga şi a zice:

— Bezedea frumoasă de-mpărat! Scapă-mă de moarte, că de-oi scăpa şi n-oi muri amu, apoi am să trăiesc treizeci de ani... şi la vremea vremii, de mare folos ţ-oi fi.

Feciorul de împărat o luat degrabă şuba lui ş-o pus-o pe lup. Nu trece mult, şi iacă vede viind puşcaşii în fuga mare.

— Fecior de-mpărat! Nu cumva ai văzut un lup trecând pe ici?

— Ba am văzut. Chiar măi-nainte o trecut pe lângă mine şi s-o dus la vale. După ce s-o depărtat puşcaşii, o rădicat şuba ş-o zis cătră lup:

— De-amu, tu apucă pe ici la deal, că acei ce te caută, o trecut la vale.

— Ai! Mulţămesc dumitale fecior de-mpărat, pentru aiest bine! Când îi avea vreo nevoie mare, numai cu gândul să gândeşti la mine şi eu oi fi lângă dumneata şi mult ajutor ţ-oi da.

Aiesta lup era împăratul lupilor.

Feciorul de-mpărat o pornit la drum. De la o vreme l-o pălit foamea. Descalecă de pe cal, scoate o pâne şi se dă la mâncare. Pe când s-o aşezat la ospăţ, iată un şoarece ugilit că iese dintr-o bortă şi zice aşa:

— Bezedea frumoasă de-mpărat! Dă-mi, mă rog, şi mie să mănânc, că nu mai poci de foame... n-am mâncat de trei zile.

Omul rupe şi-i dă o bucăţică de pâne. Şoarecele o mănâncă toată.

— Apoi, fecior de-mpărat, iacă ce: mai dă-mi o bucăţică, că nu m-am hrănit.

El dac-o văzut treaba de-aşa, o dat şoarecelui toată pânea; iar pe dânsul s-o lăsat flămând. Mai stă şi se mai hodineşte oleacă; pe urmă încalecă pe cal şi se porneşte spre moşia babei. Când colo, numai ce se trezeşte cu şoarecele.

— Mulţămim dumitale, fecior de-mpărat pentru aiest bine! Să ştii că şi eu te-oi ajuta cu ceva la vremea vremii. Când te-a păli vreo nevoie mare, numai să gândeşti la mine, şi eu m-oi afla lângă dumneata.

Aista era împăratul şoarecilor.

După ce iese din pădure, feciorul de-mpărat dă de-o apă. Se vede că fusese ploaie mare pe-acolo, că apa o fost ieşit peste maluri, ş-amu pe când o ajuns el, s-o fost tras la matca ei. Da' pe-o mreană o cuprinsese mâlul, ş-amu nu putea să se ducă în apă. Când o văzut pe feciorul de-mpărat, o-nceput a striga:

— Bezedea frumoasă de-mpărat, fă un bine şi scoate-mă din mâl şi mă dă în apă, că de mare folos ţ-oi fi trăind şi nu murind.

Omul o descălecat, o luat o funie, o legat mreana peste mijloc ş-o târât-o până ce-o dat-o în apă. Amu, săraca mreană nu mai putea de bucurie.

— Ai, mulţămescu-ţi că nu m-ai lăsat la năcaz. Când îi da peste-o nevoie mare, numai să gândeşti la mine, şi eu oi fi lângă dumneata.

De-acolea, cela n-o mers mult şi iată că-n târzie vreme o intrat pe moşia babei. Când s-o apropiet de casa ei, foarte s-o-ngrozit de ce i-o dat ochii a vedea: ograda era înconjurată cu gard de nuiele, şi-n fiecare par câte un cap de om. Casa ei era drăniţită numai cu limbi de om.

O mai fost rămas un par gol, şi pe casă mai trebuia o limbă. Parul tot striga: „Babă, cap!" Iar casa: „Babă, limbă!"

Iacă cum era socoteala: se duceau feciori de boieri, de-mpăraţi să păzească iapa babei. Haramul de iapă, pe la miezul nopţii se făcea nevăzută şi bietul flăcău se-nturna acasă numai singur-singurel. Baba văzându-l fără iapă, îi tăia capul şi-l punea în par, iar limba pe casă.

Amu rămăsese numai un par gol, şi pe casă numai o limbă de pus.

Feciorul de-mpărat îşi ia inima-n dinţi şi-şi ţine drumul.

Baba, când l-a văzut, nu mai putea de bucurie că-i încape ş-aista în mână.

— Bună ziua, mătuşă!

— Mulţămesc, dragul mătuşii. Da' ce umbli?

— Da' am venit să păzesc iapa.

— Bine, dragul mătuşii, bine. Vină colea-n casă şi-i mânca oleacă şi te-i hodini până-n sară, ş-apoi de-acolea te-i duce cu ea, că ea numai noaptea paşte. Da' să ai grijă să nu vii fără dânsa, c-auzi ce zice parul şi casa.

— Aud, aud, mătuşă.

Băietanul se dă şi mănâncă, se mai hodineşte ş-aşa cam de cătră sară se porneşte cu iapa la păscut. Şede el treaz şi-şi ţine firea până pe la miezul nopţii. Când la miezul nopţii, nu mai putea de somn.

Văzând iapa că el îi mai gata, îl ia cu tot cu şa şi-l pune pe-un moşinoi; iar ea se face un corb şi zboară tocmai la porţile ceriului.

Când aproape să iasă zorile, băietanul se trezeşte călare pe moşinoi. Ia haramul de unde nu-i. Ce să facă el, saracu'? Cum să se ducă fără iapă, că baba-i taie capul!

Amu stând aşa pe gânduri, iacă-şi aduce aminte de corb şi zice:

— Când ar fi corbul pe-aici, poate că m-ar putea ajuta cu ceva!

Când, numai ce se trezeşte cu corbul.

— Da' ce scârbă mare te-o pălit, fecior de-mpărat, de şezi aşa?

— D-apoi, iacă cum şi iacă ce...

— N-avea nicio grijă că ţ-o aduc eu. Boala dracului s-o făcut corb şi şede ascunsă tocmai după porţile ceriului. Şezi acolea, şi când îi vedea un corb c-un pui după dânsul, să zici:

— Stăi, iapa babei gogolată,
Cu un mânz alăturată!

Ea are să steie. Dumneata i-i pune frâul în cap, îi încăleca pe ea şi te-i duce la babă cu căciula pe-o ureche.

Ş-o strâns corbul toţi corbii de pe lumea asta şi s-o dat la căutat de-a mărunţelul ş-o găsit iapa tocmai după porţile cerului, c-un pui lângă dânsa. Şi mi-o luat-o corbii la ciocnit şi la ciupit, de mai-mai să-i scoată ochii. După ce-o stârnit-o de-acolo, o luat-o la fugărit spre băietan, iar băietanul când o văzut-o, numai ce-o strigat:

— Stăi, iapa babei gogolată,
Cu un mânz alăturată!

Iapa o stat; el i-o pus frâu-n cap, şaua la locul ei, o-ncălecat pe dânsa ş-aşa cam pe la răsărita soarelui ajunge acasă la babă.

— Bună dimineaţa, mătuşă! Iacă ţ-am adus iapa.

— Bine, dragul mătuşii, bine! Du-te, dragul mătuşii, în casă şi-i mânca oleacă şi te-i hodini, şi de către sară, iarăşi te-i porni.

De-acolea se duce baba-n grajd şi ia iapa la bătaie, că de ce nu s-o ascuns să n-o poată găsi?

— Da' m-am ascuns, zice iapa, tocmai după porţile ceriului, d-apoi dacă m-o găsit!

— Să cauţi să te-ascunzi bine, că de-i face altminterea, te mântui în bătaie.

Cum vine sara, băietanul încalecă pe iapă, ia şi mânzul şi se porneşte în ţarină.

— Ai grijă, băiete, zice baba, să nu vii far' de iapă, c-apoi, vai de capul tău!

Amu el, cum o ajuns în ţarină ş-o văzut că-l păleşte somnul, s-o dat jos de pe iapă ş-o ţinea numai de pana căpăstrului. Pe după miezul nopţii, când băietanul dormea dus, iapa se dă şi se face o mreană şi se duce cu puiul ei, tocmai în fundul mării, după o stâncă.

Aproape de ieşirea zorilor, omul se trezeşte şi dă de iapă că nu-i. Scârba lui!...

— De-amu, de bună samă că-mi pune baba capu-n par!

Dar cum se crămăluia* el aşa, iată-şi aduce aminte de mreană.

— Numa' mreana, săraca, poate că m-ar putea scoate de la un năcaz ca aista.

Pe când grăia şi se gândea la mreană, numai ce se pomeneşte cu mreana dinaintea lui.

— Ce porunceşti, stăpâne?

— Iacă ce-am păţit...

Şi-i spune cum o rămas fără iapă.

— Aăăă, despre-aceea treabă, nici capul să nu te doară. Şezi colea cu căpăstru-n mână, şi când îi vedea c-aducem un peşte cu doi pui lângă el, numa aşa să zici:

— Stăi, iapa babei gogolată
Cu doi mânji alăturată!

Ea are să se facă iapă cu doi mânji alăturea. Atunci dumneata să te sui pe dânsa şi să te duci acasă.

Dac-o gătat de grăit vorbele iestea, mreana ş-o dat drumu-n mare, o adunat toţi peştii şi le-o poruncit să caute iapa. Se dau peştii la căutat, şi numai ce-o găsesc în fundul mării sub o stâncă. Ş-apoi te gândeşti c-o lăsat-o-n banii ei? Nu se află. O-nceput peştii a o pişca ş-a o muşca, până ce-o stârnit-o de-acolo ş-o-ndreptat-o la malul mării.

Atunci cela o şi strigat la dânsa:

— Stăi, iapa babei gogolată
Cu doi mânji alăturată!

Iapa o stat – că n-o avut încotro – băietanul i-o pus frâul în cap, ş-aşa cam pe-aproape de răsărita soarelui s-o pornit acasă.

Baba, când l-o văzut viind, crăpa rânza-n ea de ciudă; da' ca să nu priceapă flăcăul, s-arăta foarte cu voie bună.

— Bună dimineaţa, mătuşă, zice el, iacă ţ-am adus iapa cu doi mânji după dânsa.

— Bine, bine, dragul mătuşii. Du-te-n casă şi mănâncă şi te hodineşte, că desară iarăşi ai să te duci cu ea la păscut!

---

* a se crămălui – a se tângui, a se văicări

Apoi de-acolea se duce baba-n grajd, pune mâna pe-o joapă* şi ia iapa la bătaie, şi bate şi bate, de mai-mai s-o omoare.

— Aai, haită de iapă ce-mi eşti! D-apoi aşa mi te-ai ascuns?

— Vai, mamă, da' m-am făcut peşte şi tocma-n fundul mării sub o stâncă m-am fost aşezat; d-apoi dac-o venit o mulţime de peşti şi m-o stârnit de-acolo, ce era să fac?!

— Ei, las', c-amu am să te fac o cloşcă cu pui, să văd tot te-a găsi?

Da' parul totuna striga: „Babă, cap!" iar casa: „Babă, limbă!"

Cum însărează, feciorul de-mpărat încalecă pe iapă, ia şi mânjii şi... hai la păşune.

Ca şi-n ceea sară, o stat omul treaz până pe-aproape de miezul nopţii. El, amu, nu mai putea de somn. S-o dat jos de pe iapă ş-o ţinea aşa numai de pana căpăstrului. Da' nu mult o trecut, că l-o furat somnul hăt bine, ş-o adormit.

Iapa o scos frumuşel căpăstrul din cap şi... tiva băiete... tocmai în pădure, în nişte dudău, s-o dus şi s-o făcut o lupoaică cu trei pui lângă dânsa.

Când trezeşte feciorul de-mpărat, se trezeşte numai cu căpăstrul în mână. Cată iapa şi ia-o de unde nu-i. Măi şi se pune el pe-un plâns ca acela, de huiau văile. De la o vreme-şi aduce aminte de lup.

— Când ar fi lupul pe-aici, poate că el m-ar scoate de la năcaz.

Nu bine găteşte vorba, şi iată că se trezeşte cu lupu-n faţă.

— Ce-ai păţit, stăpâne?

— D-apoi ce să păţesc? Ia, mi s-o dus iapa, şi de-amu văd bine că mă omoară baba, şi pace!

— Ahăăă, stăpâne, despre-asta treabă, nici capul să nu te doară. Lasă că-n scurt ţ-o aduc. Numai atâta... să ai grijă, când oi aduce-o să fii treaz şi să strigi:

— Ho, iapa babei gogolată
Cu trei mânji alăturată!

Să nu cumva să te fure somnul, că rămâi fără dânsa.

Şi porunceşte lupul de se strâng toţi lupii de pe lumea asta şi se dau la căutat prin toate vizuniile, prin toate tufăriile şi dudăile şi numai ce-o găsesc într-un dudău mare din mijlocul pădurii. Se făcuse, haramul, lupoaică cu trei pui lângă ea. Cum o

* joapă – nuia

dat lupii de dânsa, n-o mai lăsat-o în banii ei, fără o luat-o la încolţit, de mai-mai s-o omoare. Lupoaica dac-o văzut că n-are-ncotro, o cătat să iasă ia lumină şi la vedere.

Pe când o aduceau lupii, flăcăul iarăşi o fost adormit, ş-amu se trezise, dar era buimac de somn. Numai o văzut iapa trecând, dar nu s-o putut scula. Ce folos că l-o trezit el lupul, dar când s-o limpezit bine la cap, iapa era aproape de casă.

Cum o intrat pe poartă, baba o şi făcut-o o cloşcă cu trei pui ş-o pus-o-n casă subt pat.

Scârba bietului flăcău! De-amu hotărât că-i pune baba capu-n par. Da' mergând el pe drum cum ar merge un om beat, îşi aduce aminte de şoarece.

Numai cu gândul o gândit şi şoarecul s-o arătat înaintea lui.

— Ce-i, stăpâne, de eşti aşa de pălit la faţă?

— D-apoi cum n-oi fi, săracul de mine, că numai cât oi ajunge acasă, îmi pune baba capu-n par.

Nu fi aşa de supărat, stăpâne, că, cu ajutorul lui Dumnezeu, nu scapă iapa neprinsă. S-o făcut haramul dracului o cloşcă cu trei pui, ş-amu-i subt pat la babă. Eu ţ-aş stârni-o de-acolo, da' are baba un drac de motan, şi mă tem să nu mă mănânce. Da' iacă ce să faci: eu am să ies în calea lui şi tot am să-l amăgesc, tot am să-l amăgesc, până ce l-oi scoate pe poartă afară. Tu să pui mâna pe ceva şi să-l ucizi. De-acolea, eu am să mă duc subt patul babei, ş-am să iau cloşca la mâncat, ş-am s-o scot de pe cuibar. Atunci să şezi în prag cu căpăstrul... şi cum îi vedea-o că iese, să zici:

— Ho, iapa babei gogolată
Cu trei mânji alăturată!

Să-i pui degrabă căpăstru-n cap ş-apoi te du cu dânsa la babă. Să ai grijă că ea are să te îmbie să mergi în grajd să-ţi iei un mânz; da' să nu te bagi că-i grajdul de ceară, şi cum îi intra te topeşti. Ce-a mai fi, te-oi învăţa mai pe urmă.

De-acolea, şoarecul se băgă subt pat ş-o prins a stârni cloşca, a o ciupi. Cobaia, văzând că n-o mai slăbeşte, o sărit de pe cuibar ş-o dat să fugă pe uşă; dar feciorul de-mpărat i-o aruncat căpăstru-n cap ş-o răcnit la ea:

— Ho, iapa babei gogolată
Cu trei mânji alăturată!

Apoi o luat iapa ş-o dus-o la babă.

— Bună dimineaţa, mătuşă! Iaca ţ-am adus iapa cu trei mânji după dânsa.

— Bine, bine, dragul mătuşii. Da' până una-alta, şezi şi te hodineşte, c-amu oi merge în grajd cu tine şi ţ-oi da un mânz care ţ-a plăcea.

Pe urmă, baba se duce în grajd, ia inimile de la cei doi mânji mai mari şi le pune pe toate la mânzul cel mai mic. El avea a lui drepte şase inimi, şi cu cele douăsprezece de la fraţii lui, avea amu optsprezece inimi.

Face baba pe cei doi mânji mai mari aşa de frumoşi, că strălucea părul de pe dânşii. Cel cu optsprezece inimi era aşa de urât, că-ţi venea oarecum să pui mâna pe dânsul.

Da' şoarecul o învăţat pe feciorul de-mpărat ca să nu-l fure păcatul să ieie vreunul din cei frumoşi, c-apoi o mânca o ceapă degerată. Să ceară numaidecât pe cel urât.

De-acolea baba vine la flăcău şi zice:

— Dragul mătuşii, pentru că m-ai slujit cu credinţă, hai şi ţi-i alege un mânz, care ţ-a plăcea.

Cum ajunge flăcăul în uşa grajdului, dă cu ochii de mânzul cel jărpelit şi dupuros[3], şi nici una, nici două, că pe-acela să i-l deie. Baba zicea că de ce nu-şi alege unul din cei frumoşi; ce se uită la o budihace ca aceea? Geaba grăia baba, ca omul o ţinea una şi bună, că pe cel mai mic să i-l deie.

Văzând că nu-i niciun chip, hoaşca scoate mânzul şi i-l dă feciorului de-mpărat. De-acolea omul îşi ia ziua bună de la babă şi porneşte cu mânzul la drum. Da' baba crăpa de ciudă, nu alta.

Amu, mergând pe drum, zice mânzul către stăpân:

— Stăpâne, lasă-mă să mai sug la mama încă nouă zile, să capăt puteri de-ajuns, ş-apoi de-acolea om merge unde ţ-a zice gândul, şi nici cal ca mine n-a mai fi altul pe lume.

Atunci flăcăul dă drumul mânzului, care sugea pe furiş la mă-sa, până ce s-o-mplinit cele nouă zile. La nouă zile vine la stăpân şi zice:

— De-amu, stăpâne, sui pe mine şi hai la Zmeul Alb făr' de nicio grijă. Da' cum să te duc? Ca vântu', ori ca gându'?

— Ba până la Zmeul Alb să mă duci ca vântu'.

Şi când ş-o făcut calul un vânt, tocmai-n nori s-o rădicat, pământul l-o-nconjurat şi la curţile Zmeului Alb s-o aflat. Zmeul era dus la vânat. Flăcăul ş-o dat drumul cu calul la fereastra unde şedea a lui dreaptă soţie.

— Ei, drăguţă, ai vrea tu să mai trăieşti cu mine, ori ba?

[3] dupuros – neîngrijit

— Cum nu, voinice, numai mi-i cam în grijă de cânele de zmeu.

— Despre aceea treabă, nici capul să nu te doară.

Atunci iese soţia flăcăului pe fereastră, s-aşază pe cal şi se pornesc spre-mpărăţie.

Curpăn Mare, de unde era, o simţit că pe stăpână-sa o luat-o voinicul meu. O-nceput calul a rânceza de se cutremura pădurea.

Zmeul l-o-ntrebat aşa:

— Curpăn Mare,
Curpăn Mare!
Spune mie ce-ai păţit?
Ori mâncarea ai gătat,
Ori setea te-o potolit?
— Nici mâncarea n-am gătat,
Nici setea m-o potolit,

făr-o venit şi ţ-o furat nevasta şi se cam mai duce cu ea.

— Curpăn Mare!

— Ce-i stăpâne?

— Am când mânca cinci cuptoare de pâne şi când bea cinci buţi de vin ş-apoi să-i ajung?

— Ai când mânca cinci de care nu se mănâncă stăpâne; că doară calul voinicului îi cu optsprezece inimi, şi eu îs numai cu trei. La ce mi-ai luat inimile?

Atunci zmeul nici nu s-o mai abătut pe-acasă, fără s-o pornit după dânşii. Da' ţ-ai găsit să-i ajungă! Calul feciorului de-mpărat mergea la pas, iar Curpăn Mare fugea cât ce răsputea şi nu mai era chip să-i ajungă. De la o vreme zice Curpăn Mare, în graiul lui:

— Alei frate, frăţioare, de ce mă faci tu să fug aşa de tare, să-mi rup inima din mine?

— Pentru că eşti tu prost, măi Curpăn Mare, de-ţi pui mintea şi puterea cu mine şi te potriveşti cânelui de zmeu. Aruncă-l o dată tocma-n naltul ceriului şi când o cădea jos, plesneşte-l în cap cu scara de la şa să nu s-aleagă nici praf din dânsul.

Când a auzit Curpăn aşa, unde ş-o făcut un vânt ş-o aruncat pe zmeu tocma-n naltul ceriului şi când o venit jos, l-o pălit cu scara şi l-o făcut numai câte-o bucăţică.

De-acolea, feciorul de-mpărat o stat de l-o ajuns Curpăn Mare. Apoi împărăteasa o-ncălecat pe Curpăn, iar voinicul pe calul lui, şi de-acolea o mers un răstimp bun până ce-o ajuns la-mpărăţia împăratului Alb.

Când i-o văzut moşneagul, o-ntinerit de bucurie, nu alta. Apoi o făcut din nou nuntă, mă, şi petreceri şi cântări şi jocuiri, mă rog, ce vorbă, ca la o nuntă-mpărătească.

Da', eu i-am lăsat pe dânşii acolo bând şi petrecând ş-am venit şi v-am spus povestea.

Auzită în sara de sâmbătă 22 iulie 1900, de la Toader Mihai Buchilă.

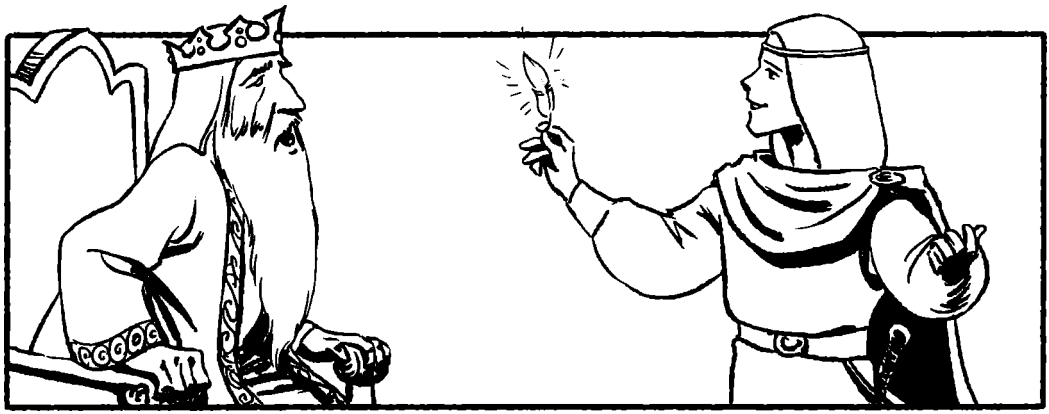

POVESTEA LUPULUI NĂZDRĂVAN ŞI A ILENEI COSÂNZENE

Era odată un împărat. Împăratul ista avea trei feciori. Amu la un timp de vreme, i se îmbolnăveşte împărăteasa. Şi macar c-o căutat-o cu câte leacuri pe lumea asta, n-o fost chip s-o vindece; o murit biata-mpărătească. Scârba-mpăratului! Atâta o plâns el după soţie, până ce mai i s-o scurs ochii. Rămăsese de vedea numai ca prin urechile acului.

La curte amu era şi mai mare supărare. Nu destul că murise împărăteasa! Mai dase Dumnezeu năcaz mare pe bietul împărat. Căutatu-s-o cu câte pe lume, dar pace bună, că nu s-o mai dat peste leac.

Într-o noapte visează că de se va găsi cineva să-i aducă pană de hulub de aur, şi l-a spăla cu ea pe la ochi, lui i-a trece ş-a vedea mai ceva decât cum vedea când era de şepte ani; da' de nu, nu. A doua zi de dimineaţă după ce se scoală, spune visul feciorilor şi se hotărăşte să deie de veste că acela care i-aduce şi l-a spăla pe la ochi cu pană de hulub de aur, aceluia-i dă jumătate de-mpărăţie, şi-i lasă moştenire şi saraiurile împărăteşti.

Atunci cei doi feciori mai mari zic către tată-su:

— Babacă, nu da veste-n lume pentru asta treabă, că gândim noi c-om fi vrednici să-ţi aducem leacul; să nu mai vie vremea să moştenească străinii casele părinteşti.

— Bine, dragii tatei... bun cuvânt aveţi.

Feciorii-aieşti doi, toată ziua umblau creanga, ba la vânat, ba după alte lucruri fără soc̦oteală; iar cel mai mic, Alexandru, şedea cât era ziulica de mare numai lângă tată-su. Ce-i făcea Alexandru? la, îi aducea apă, îi da de mâncare, îi căta-n cap; mă rog, el nu se-ndura să se ducă de lângă tată-su. Las' nu-i vorbă că şi lui tătâni-su îi era drag ca lumina ochilor.

Amu, după ce zic fraţii cei doi, că s-or duce, răspică şi Alexandru:

— Măi fraţilor, luaţi-mă şi pe mine.

— Hăă, pe tine? Da' cine-a mai merge cu tine la drum, măi prostule? Tu, bre, nu eşti de mers la drum; tu eşti bun să şezi acasă, să scarpini pe tătuca-n cap... şi făr' de aceea, n-avem nevoie de-un păcătos ca tine.

Se scârbeşte rău bietul Alexandru, că-l ţineau fraţii aşa de prost şi nu voiau să-l ieie şi pe dânsul. Nu-i vorbă... îl făceau ei că-i prost, dar isteţ la minte ca el nu mai era altul să-i steie împotrivă. D-apoi faţa lui? Frumoasă peste samă.

Văzând împăratul din ce pricină feciorul cel mai mic îi cu inimă rea, zice către cei mai mari să-l ieie şi pe el, că doară n-au să-l ducă în spate. După ce s-o pus, cum se cuvine, treaba la cale, ş-o luat fiecare fecior bani de cheltuială, haine de primineală, cal de călărie şi arme pe lângă dânşii şi se gată de drum.

Amu, bietului împărat nu-i părea rău după cei doi, cum îi părea rău că se desparte de Alexandru, că tare-i mai era drag!

— Dragul tatei, măi băiete, mergi sănătos, dar mie tot la tine mi-i nădejdea.

— Rămâi sănătos, tată.

De-acolea se pornesc ei tustrei şi merg grămadă până ce-ajung la o cruce de drum. Aici se mai hodinesc oleacă ş-apoi pleacă înainte; iar pe-aproape de-amiază, ajung şi intră într-o pădure mare. Merg ei prin pădurea aceea şi de la o vreme dau de-o poiană frumoasă. În mijlocul poienii era o fântână zidită de marmură. Împrejurul fântânii, multe căni de argint legate de torţi cu lanţuri de argint. Care ajungea acolo, poposea; dacă-i era sete, lua apă şi bea, da' nimănui nu-i trecea prin minte să s-atingă de căni, să le ieie. Şi batăr să fi vrut a face aşa, nu putea, că erau legate cu lanţuri.

La fântâna asta o făcut fraţii un popas bun, o stat de-o ospătat şi pe urmă s-o mai şi hodinit oleacă.

— Măi fraţilor, zice într-un târziu fratele cel mai mic, iaca ce-am chitit eu.

— Ce-ai chitit, măi?

— Apoi am chitit aşa, că de ce să mergem toţi pe-un drum? Hai mai bine, ş-om apuca unu-ncolo şi unu-ncolo, că nu se ştie a cui a fi norocul. Aşa, dac-om merge toţi grămadă, tot degeaba. Să ne pornim în lume şi s-avem a ne aştepta tot aici.

— Apoi, aşa... tu, măi, ai vrea să ne despărţim unul de altul. Asta n-om mai face-o.

— Apoi dară cum, bre?

— Aşa nu-i lovită, măi Alexandre, zice, fratele cel mai mare. Eu, de frate-meu nu mă despart, că noi de mici copii tot amândoi am fost. Da' tu du-te singur unde te-or îndrepta ochii; iară până a nu ne despărţi, să lăsăm inelele aici la fântână supt ghizdele.

Şi se pornesc la drum. Cei doi apucă spre asfinţit, iar Alexandru spre răsărit.

Fraţii cei mai mari, ce păsări vedeau înaintea lor, pe toate le-mpuşcau, le smulgeau penele şi le puneau în desagi. Trăgeau nădejde că într-atâta pănărie, trebuie să se găsească şi leac tătâni-su.

Alexandru era bun la inimă; el n-ar fi omorât o jivină. Mergând tot înainte, o intrat în altă pădure mare. Aşa cam pe la jumătatea pădurii, dă de-o râpană mare şi adâncă. Nimenea nu mai era harnic să treacă de ceea parte. Feciorul de-mpărat, dac-o ajuns la malul râpii, o descălecat de pe cal şi s-o dat să mănânce. Pe când să se scoale de la ospăţ, iată că pe malul râpii, de la vale, venea un lup mare cât casa asta. Alexandru s-o cam spăriet oleacă, da' nu tocmai de tot. O pus mâna pe arc şi era gata să-l ochiască. Atunci zice lupul:

— Nu mă săgeta, Alexandre, fecior tânăr de-mparat, că mult bine ţ-oi prinde unde mergi. Ştiu că eşti feciorul cutărui împărat, şi te duci s-aduci pană de hulub de aur, că-i tată-tu beteag de ochi. Să ştii, Alexandre, că unde te duci, fără mine n-ai să izbândeşti nimica.

Şi s-o prins ei fraţi de cruce.

— D-apoi, lupule, îi vrea tu să mergi cu mine?

— Ie şaua de pe cal ş-o pune pe mine şi să te ţii bine.

Aşa o făcut Alexandru. O legat calul lui la un copac, o-ncălecat pe lup, şi lupul când ş-o făcut un vânt o fost de ceea parte de râpă. După ce-o ajuns de ceea parte, zice lupul:

— Alexandre, unde mergem, la greu mergem: da' dacă mi-i asculta pe mine, am nădejde de izbândă bună.

Apoi mai merg ei o bucată bună, până ce ajung la o pajişte frumoasă într-un huciag. Descalecă omul şi dă să se culce. Când să se culce zice către lup că să-l scarpine în cap, cum făcea cu tată-su acasă.

Lupul, ce să facă? Începe a trage uşor cu laba pe cap, drept ca şi cum l-ar scărpina un om cu mâna. Băietanul, dacă era trudit, îndată o adormit. Da' lupul era flămând peste samă. Cum o văzut că Alexandru o adormit hăt bine, numai s-o uitat înapoi şi i-o fost gândul la cal. N-o stat mult la chiteală, din trei sărituri o fost peste râpă la cal şi l-o mâncat.

După ce s-o pornit lupul, Alexandru s-o trezit. Când s-o trezit, s-o uitat încolo, s-o uitat încolo, n-o văzut nimica.

— Ia, amu drept că-s prost. De ucideam dihania, eu aveam cal, aveam mâncare, aveam de toate celea. Aşa, nu-i nici tu lup, nici tu cal, nici tu nimica. Am rămas drept ca-ntâi, fără căpătâi.

Pe când se gânduluia aşa, iată că vede lupul viind. Dihania dacă mâncase calul, ce era mare întâi, amu era şi mai mare.

— Când s-a repezi la mine, zice Alexandru, când mă mănâncă.

Da' lupul n-avea aceeaşi grijă. El avea grijă să fie de-ajutor tânărului fecior de-mparat. Alexandru, când îl vede că s-apropie, bagă de samă că era mai voios şi se tot linge pe bot.

— Măi, lupule, pe cum văd eu, tu mi-ai mâncat calul.

— Mâncat, Alexandre; da' nu-ţi fie inima rea, că abia am mai prins la putere, şi făr' de-aceea, cu calul tău n-aveai să poţi face nimica; acolo la râpă aveai să şezi.

— Hai să fie ş-aşa, măi lupule. Da' oare nu ne-om porni de-amu?

— Ba porni, frate Alexandre. Pune şaua pe mine, încalecă şi hai la drum.

După ce-o mers ei o bucată bună, o ieşit din huciu, la câmp întins. De-acolo, se vedea hăt departe o zare de foc. Lupul se uită bine şi zice:

— Frate Alexandre, vezi zarea cea de foc?

— O văd.

— Noa, dac-o vezi apoi acolo-s doisprezece tâlhari, şi cum om ajunge la dânşii, om căpăta noi mâncare, că Alexandru se tânguia că i-i foame. Da' am să-i fac pe hoţi s-apuce care-ncotro, şi doisprezece ani să nu ştie unul de altul. Ţine-te bine!

Măăăi! Şi când ş-o făcut un vânt, lupul mergea aşa de tare, că cu puşca să fi dat după el şi nu-l ajungeai.

*

Apoi s-o dat ei ş-o mâncat gospodăreşte şi după ce ş-o pus pântecele la cale, s-o gătit de drum. După ce-o pus Alexandru şaua pe el, zice:

— Frate Alexandre, vezi albind ceva departe înspre răsărit?

— Văd.

— Noa, dacă vezi, apoi, ia, acolo-i hulubul de aur. Acolo avem să mergem. Da' aşa-i de departe că trei ani avem de mers până ce-om ajunge la dânsul. Sui pe mine şi ţine-te.

Măăi! Şi mergea lupul... da' mergea aşa de repede, că nimenea nu-l mai putea întrece... ca săgeata, nu altceva. La trei ani o ajuns unde era închis hulubul de aur. Era un loc încunjurat cu zid mare şi porţile încuiete. Când o ajuns acolo, soarele era cruce amiază.

— Apoi, măi frate lupule, zice Alexandru, de ajuns, am ajuns noi aici; da' cine-i harnic să descuie porţile şi să intre înăuntru.

— Despre asta, n-avea grijă, frate Alexandre. Bagă mâna-n urechea mea cea stângă şi scoate o năframă.

— Iac-am scos-o.

— De-amu s-ameninţi cu ea, că porţile au să se descuie ş-au să se deschidă singure. Hulubu-i într-o cuşcă de aur; cuşca-i într-un măr de aur, iar împrejurul mărului stau de pază doisprezece lei părângăi. Tu să te sui încetişor în măr, să iei hulubul; dar să nu zici nimic, şi nici să te puie păcatul să iei vreun măr, ori măcar vreo frunză să rupi, că de nu-i asculta, prin mari nevoi avem să mai trecem.

De-acolea Alexandru o intrat în ogradă, s-o dus în livadă, s-o suit în măr ş-o pus mâna pe cuşca cu hulubul. Da' când să se deie jos, şi când o văzut merele celea numai de aur, nu s-o putut răbda ş-o rupt unul.

— Ce-are să mai fie, dac-oi rupe un măr?!

Da' unde... că după ce-o rupt mărul, toate merele din copac o căzut în capul leilor părângăilor. Ceia îndată s-o trezit şi cum s-o trezit, cum o pus mâna pe vinovat. Unul zicea că să-l taie; altul, că să-l ardă; altul că să-l spânzure. Mă rog, fieştecare zicea că să-l prăpădească de pe faţa pământului. Atunci zice unul din ei mai bătrân:

— Ho, măi proştilor! O dată l-a omorât. Staţi, bre, că de-amu au să se stârnească judecăţile, că doară nu-i lucru numai aşa cum socotiţi voi. Trebuie să fie ş-aista un voinic, măi, dac-o putut el răzbate pân' aici, mai cu samă că pe la noi n-o fost nici măcar pasăre măiastră, da' de cum om pământean.

Şi fac ei, mă rog, ca la judecată: îl cheamă să-şi deie sama cum de-o cutezat să intre şi să fure hulubul şi merele?

— Apoi, iacă cum îi socoteala: să nu gândiţi voi, că eu îs om de rând. Eu îs feciorul cutărui împărat. Tata s-o-mbolnăvit de ochi şi nu vede mai de feliu, ş-o visat că de s-a spala pe la ochi cu pană de hulub de aur, i-a trece. Şi iacă de aceea am venit eu pe la voi.

— Bine, măi. Aşa să fie cum zici tu. Noi ţ-om da nu numai hulubul cu cuşca lui; noi om săpa mărul cu totul şi ţi l-om da, numai dacă ni-i aduce calul cel care-l păzesc douăzeci şi patru de părângăi. Acela cal are părul tot de aur; are soarele-n piept, luna-n frunte, stelele pe spinare şi luceferii pe umeri, şi-n fieştecare fir de păr îi aninat câte-un diamant şi pietre scumpe. De ni li-i putea aduce, bine; de nu, apoi n-ai ce mai cauta pe-aici.

De-acolea Alexandru iese pe poartă afară.

— Ei, măi frate, zice lupul, aşă-i că nu m-ai ascultat?

— D-apoi ce-am făcut?

— Ce-ai făcut?... D-apoi te-ai apucat ş-ai rupt un măr, ş-amu ieştia te-o trimes s-aduci calul ce are soarele-n piept, luna-n frunte şi stelele pe spinare.

— Apoi, dă, măi, frate lupule, am greşit.

— Ei, ai greşit. Nu ţ-am spus eu să m-asculţi pe mine şi tu nu m-ai ascultat!... De-amu trebuie să mai mergem alţi trei ani, până ce-om ajunge acolo. Hai, sui pe mine. Ţ-am spus eu că de nu mi-i asculta, avem de trecut printr-o mulţime de nevoi.

— Iartă-mă, frate lupule, c-am greşit.

Ş-o-ncălecat pe lup şi trei ani o mers până ce-au ajuns la salaşul celor douăzeci şi patru de lei părângăi. Ş-acolo era zid mare împrejur şi porţile încuiete.

— Amu, frate lupule, zice Alexandru, cine-a mai avea putere să intre-aici?

— Nu te-ngriji despre-aceea treabă. Bagă mâna-n urechea mea cea dreaptă, să scoţi o năframă şi s-ameninţi asupra porţilor, că ele singure s-or deschide. Tu să intri în grajd, fără de nicio grijă, c-amu leii dorm. Să iei calul aşa cum se găseşte, cu frâul care l-a avea el. Să nu cumva să pui mâna pe vreo şă, ori pe vreun frâu, că-i vai de capul tău.

— Aşa oi face, frate lupule.

Când o intrat Alexandru şi s-o uitat în grajd, nu-i mai ajungea capul ce frumuseţe de cal era acolo. Calul strălucea ca soarele; frâie de aur şi de argint prin cuie, şei frumoase numai de aur. Da' Alexandru, să n-asculte de lup?!

— Măi, zice, de ce n-aş lua eu ş-un frâu de celea şi de ce n-aş pune ş-o şa frumoasă pe cal?...

Cum o pus mâna pe frâu şi pe şa, toate curălăriile şi toate şeile o căzut în capul leilor ş-o-nceput a-i bate până ce i-o trezit. Când s-o trezit ş-o dat cu ochii de Alexandru, o pus mâna pe el. Şi l-o luat la mustrat şi la cercetat. Alţii ziceau că să-l taie; alţii că să-l frigă; alţii că să-l spânzure; da' unul mai bătrân zice:

— Nu aşa, măi proştilor! Staţi, că de-amu au să iasă judecăţile, că după cum se vede treaba, nici flăcăul ista nu-i tocmai de rând. Nu-i un păcătos, dac-o putut răzbate el până la noi, unde până-ntr-astă vreme n-o putut răzbate pasăre măiastră, da' de cum om pământean.

Ş-l cheamă la judecată.

— Ei, măi flăcăule! Să ne spui cine eşti, de unde eşti şi ce ţ-o venit să intri la noi să ne furi calul?

— Eu, măi leilor părângăilor, îs feciorul cutărui împărat. Tatăl meu s-o-mbolnăvit de ochi ş-amu nu vede mai de feliu. Şi i s-o arătat prin vis că de s-a spala pe la ochi cu pană de hulub de aur, i-a trece. Eu am ajuns la hulub; dar când să pun mâna pe el, păzitorii o pus mâna pe mine, cum aţi pus-o şi voi amu. Ş-o zis că de le-oi aduce calul vostru, ei mi-or da hulubul cu cuşcă şi cu măr cu tot. Şi iacă de-aceea m-o adus vântul şi năcazul pe la voi; că de altă nu veneam pe-aici cât era lumea.

— Apoi, măi flăcăule, dacă ţi-i vorba de-aşa, noi ţ-om da calul cu frâu şi cu şa şi cu trânzări*, dacă ni-i aduce de unde-i şti tu, pe Ileana Cosânzeana, din cosiţă ruja-i cântă, stă soarele ş-o ascultă.

* La caii puternici se pune o zăbală întreagă, numită muştiuc; şi a doua zăbală din două bucăţi, numită trânzare (*nota culegătorului*).

Ş-o ieşit supărat Alexandru, nu de alta, iară numai pentru c-o călcat cuvântul lupului.

— Ei, măi frate Alexandre, nu ţ-am spus s-asculţi de cuvântul meu? Te-ai apucat să iei şi alte frâie şi alte şei! Mai bine şedeai acasă şi scărpinai pe tată-tu-n cap, decât ai fi umblat prin lume... dacă nu eşti tu vrednic măcar s-asculţi pe mine!

— lartă-mă ş-amu, frate lupule, c-am greşit.

— Bre, numai pentru că te ştiu bun la inimă, te iert; că de-ai fi fost altfel, te mâncam când te-am găsit colo la râpă. De-amu, alţi trei ani avem de mers, până ce-om ajunge la Ileana Cosânzeana. Ea se scaldă în lacul de lapte dulce. Noi om merge acolo. Pune bine şaua pe mine şi hai!

Şi trei ani o mers până ce-o ajuns cam pe aproape de lacul de lapte dulce. Apoi o descălecat, ş-o zis lupul:

— Măi, frate Alexandre, de nu mi-i asculta nici amu, să ştii că eu singur te mănânc. Iacă ce să faci: să te duci şi să te-aşezi în mărăcinii cei de pe malul lacului, că Ileana are să vie la scăldat. Şi când s-a dezbraca, are să puie straiele pe spinii ceia. Tu când îi vedea că s-o bagat în lac şi s-o cufundat, să iei straiele şi să vii la mine cât ce-i răsputea; dar să nu te puie păcatul să te uiţi înapoi când te-a striga, că te face stană de piatră... şi făr' de aceea, te mănânc eu.

— C-aşa să şi faci dacă nu te-oi asculta.

De-acolo, lupul o stat mai depărtişor; iar Alexandru s-o dus şi s-o aşezat în spinii ceia. Nu mult o şezut, că numai ce vede că vine Ileana Cosânzeana. Măăi! Trupul şi pielea ei albă ca spuma laptelui. Ochişorii ei, mura câmpului, perişorul ei, pana corbului. Când o văzut-o Alexandru aşa de frumoasă, mai-mai era să sară de-acolo din tufe, dacă nu i-ar fi spus lupul că nu-i bine. Da' o lasat toate la o parte, şi ş-o ţinut firea, că n-avea încotro.

Ileana Cosânzeana, după ce s-o dezbrăcat, o pus straiele pe spini şi s-o aruncat în lac. Când o scos el capul din spini şi n-o văzut pe nimenea, o pus degrabă mâna pe straiele Ilenei ş-o rupt-o de fugă. Ileana când o scos capul din apă şi s-o uitat la spini ş-o văzut că nu i-s straiele, o ţipat o dată de gândeai că s-o rupt inima dintr-însa. Şi când o văzut pe Alexandru fugind, o luat-o şi ea la fugă după dânsul.

— Stăi, mă rog, voinice, stăi, mă rog, şi te uită măcar cât decât înapoi, să vezi ce trupuşor de dezmierdat şi ce gură de sărutat am eu.

Dar Alexandru, de ce se ruga Ileana să steie, el fugea să deie inima din el. Când pe-aproape de lup, nu mai putea fugi, fără numai atâta o zis:

— Nu mă lăsa, frate lupule, nu mă lăsa, că mă găteşte!

— De-amu, n-avea grijă, frate Alexandre!

Când o ajuns Alexandru la lup, mai nu putea grăi, de ostenit ce era. O pus straiele lângă lup, s-o-ntins la pământ şi şedea cu gura căscată, pe când s-o apropiat Ileana.

— Stăi, muiere, de-amu, zice lupul, că ai treabă cu mine!

— Cum am treabă cu tine? Da' de ce mi-o luat straiele? Hai la luptă să ne luptăm.

— Fa muiere, fa! Tu nu mă ştii cine-s eu. De ţi-i voia să te rup în bucăţi, hai cu mine la luptă; iară dacă ţi-s dragi zilele, să-ţi cauţi de nevoi.

— Apoi să-mi deie voinicul straiele, o zis ea, când o văzut pe lup rânjind colţii asupra ei, şi dac-o îndrăznit el de-o venit tocmai pân-aici, iacă vreau ca soţ să-mi fie, soaţă să-i fiu.

Când o auzit Alexandru vorba asta, de bucurie, nu mai ştia că mai trăieşte, ori îi dus pe ceea lume. Apoi s-o făcut pace între dânşii. O dat ea mâna cu lupul şi cu Alexandru. Apoi o zis Ileana:

— Vreţi să mergeţi la lăcaşurile mele să trăiţi, ori să merg, voinice, la saraiurile tătâni-tu?

— Ba să mergem la saraiurile tătâni-su, zice lupul.

— Apoi dacă vi-i vorba de-aşa, haidaţi cu mine-n văzduh la palatele mele, să-mi mai pun nişte lucruri la cale, ş-apoi de-acolea om merge. Ş-apoi altă vorbă, lupule: eu am puteri mari, nu merg numai aşa; eu zbor ca săgeata. Să-mi dai voinicul mie, şi de te-i putea ţinea de noi, bine; de nu, apoi rămâi sănătos.

— Despre-aceea nu te-ngriji, Ileana, c-oi merge şi eu.

După ce-o gătit vorba, Ileana o luat pe Alexandru şi ş-o făcut cu el vânt în văzduh. Da' ce zbura ea... lupul zbura şi mai sus. Ş-o mers ei până ce-o ajuns la palatul Ilenei Cosânzenei. Aicea după ce s-o mai drăgostit băietanul cu Ileana, apoi o-nceput Ileana a se pregăti de drum.

Măi şi unde n-o prins Alexandru a plânge, ş-a plânge, de se scutura cămeşa pe dânsul.

— Da' oare de ce plânge Alexandru? zice Ileana către lup.

— D-apoi pentru că-i prost, de aceea plânge. De ce plângi, frate Alexandre?

— Cum să nu plâng, dacă ştiu că pe Ileana Cosânzeana au s-o ieie leii părângăi, iar eu nu m-aş lăsa de ea o dată cu capul.

— Măi, frate Alexandre, ţ-am spus că dacă pe mine mi-i asculta, n-ai s-o nimereşti rău. N-avea, bre, nicio grijă, că am să mă trudesc să-ţi fiu de folos.

După asta, Ileana o scos un bicişor din sân, o pocnit cu el în patru părţi ale palatului, l-o făcut un măr de aur; o pus măru-n sân şi-apoi de-acolea s-o pornit la drum ca vântul şi ca gândul. Pe-aproape de cei douăzeci şi patru de lei părângăi, se opresc cu toţii din mers, lasă pe Ileana mai depărtişor, şi-i dă lupul de grijă să nu cumva s-o puie păcatul să fugă, c-o fură sfinţii.

El, lupul, s-o dat peste cap, şi... ce era Ileana de frumoasă!... Lupul pe zece părţi s-o făcut femeie mai frumoasă şi-o zis către Alexandru:

— Alexandre, să mă duci la lei, să-ţi iei calul şi să mă leşi la dânşii, iară tu să te-ntorci la drăguţa ta, să vă porniţi la drum, că şi eu cât degrabă am să v-ajung.

Mare bucurie o avut leii părângăi, când o văzut ce lucru de Ileană le aduce Alexandru. I-o dat calul, nu numai c-o şa, fără că i-o mai pus pe deasupra încă patru şei cu frâie, cu trânzări şi cu toate lucrurile pentru treaba călăriei. Alexandru şi-o luat calul şi lucrurile, s-o dus la Ileana Cosânzeana, s-o suit amândoi pe cal şi s-o pornit la drum, că trei ani aveau de mers de la leii ieştia, până la cei cu hulubul de aur.

Amu, ieşti douăzeci şi patru, după ce s-o pornit Alexandru, s-o dat pe lângă bietul lup – că ei socoteau că-i chiar Ileana Cosânzeana. Altu o pupa, altu o chişca, altu o strângea în braţe, mă rog nu mai lungesc mult vorba. Da' la urmă, vine rândul unui leu părângău mai bătrân. Aista s-o dat şi s-o uitat la ea de-a mărunţelul, şi după aceea o zis aşa:

— Doamne, Ileană Cosânzeană, frumoasă mai eşti, de nu mai ai păreche pe lumea asta! Dacă din capul tău iesă mirozmă frumoasă: dacă din cosiţă ruja-ţi cântă... ce să mai lungesc vorba... eşti frumoasă peste samă; d-apoi dară dinţii din gură ţi-s roşii ca la lup!

Atunci lupul scuipă asupra lor şi zice:

— Ptiuu... dacă-i lup, lup să fie!

Şi s-o dat peste cap şi lup s-o făcut. Atunci leii:

— Hoo, tioo, lupu măi...

Şi zvârleau după el care cu ce putea, până ce l-o scos pe poartă.

— Eei, zic leii, după ce-o rămas singuri, că rău ne-o mai păcălit. De-amu am rămas şi fără cal şi fără Ileana. Vai de mintea noastră.

Lupului, nu mult i-o trebuit să meargă până ce-o ajuns pe Alexandru şi pe Ileana Cosânzeana.

— Ei, măi frate, Alexandre, te temeai că ţ-or lua leii pe Ileana... Aşă-i că de-amu Ileana-i a ta?

— Aşa-i, frate lupule. Nu-s vrednic să-ţi mulţămesc, pentru că mult bine mi-ai făcut de când umblăm amândoi prin lume! Da' amu, toate ca toate... când m-ai face şi cu calul, Doamne, bine-ar mai fi!

— Apoi, măi frate Alexandre, să nu te fi ştiut eu că eşti cu inima bună, doară de-atunci te mâncam; da' aşa, n-avea grijă, că te duci acasă şi cu calul şi cu hulubul şi cu mărul.

Pe-aproape de lăcaşul celor doisprezece lei părângăi, Ileana Cosânzeana rămâne cu calul cel frumos mai de-o parte la un loc ferit, iar lupul se dă peste cap şi se face un cal frumos de nu mai avea păreche pe lume. Alexandru ie calul – pe lup – de căpăstru şi intră-n ogradă la cei doisprezece lei părângăi.

Cum o văzut leii că le aduce cal aşa de frumos, nu mai puteau de bucurie. Îndată s-o dat ş-o săpat mărul şi l-o scos din pământ cu rădăcini cu tot şi i l-o dat lui Alexandru şi cu cuşca cu hulubul de aur. Alexandru o luat mărul şi cuşca cu hulubul şi s-o dus la Ileana Cosânzeana, o-ncălecat pe cal şi hai la drum.

Amu, leii părângăii o luat calul ş-o-nceput a se-nvârti împrejurul lui. Altul îl punea la trăsură, altul se suia călare pe el, altul îl ducea de căpăstru, altul îl cerceta, mă rog, de drag ce le era, nu ştiau ce să-i mai facă. Da' la urmă, vine rândul şi leului celui bătrân. Vine el şi se uită la cal de-a mărunţelul şi zice:

— Doamne, măi calule, frumos mai eşti! Şi cum nu-i fi frumos, dacă ai soarele-n piept, luna-n frunte, stelele pe spate... făr-decât, un lucru nu mi s-arată mie, nu mi se loveşte: toate-s bune la tine, şi la locul lor; da' urechile ţi-s scurte ca la lup!

Când o auzit calul vorba asta, numai o scuipat asupra leilor ş-o zis:

— Ptiuu, dacă-i lup, lup să fie!

Şi s-o dat peste cap, şi s-o făcut lup. Atunci leii o-nceput a tiohăi ş-azvârli după dânsul, care cu ce i-o venit la-ndemână. Lupul după ce-o scăpat de-acolo, s-o dus de-o ajuns pe Alexandru şi pe Ileana. Leii părângăii o rămas şi fără cal şi fără măr şi fără hulub.

Apoi de-acolea tustrei o mers vreme de trei ani până ce-o ajuns la râpa cea mare. O trecut râpa ş-o poposit oleacă aproape de fântână.

— De amu, frate Alexandru, zice lupul, mergi sănătos, că eu mă duc în lumea mea, de unde-am venit.

— Frate lupule, eu zic aşa că să mergi cu noi acolo la împărăţia tatei; că de-oi muri eu mi-ţi comănda amândoi cu Ileana Cosânzeana; de-i muri tu, apoi eu nu te-oi îngropa, făr-decât ţ-oi face un săcriu numai de aur şi te-oi pune-ntr-însul.

— Nu rău cuvânt ai, măi frate; da' cu tine tot nu pot merge, pentru că eu îs blăstămat de mama – de când eram mic – să fiu lup vreme de patruzeci de ani şi să fac bine în lume, celor buni la inimă.

Şi cum o gătit de cuvântat, s-o dat peste cap şi s-o făcut un flăcău aşa de frumos, c-amu Ileana Cosânzeana, mai-mai ar fi lăsat pe Alexandru. Dară flăcăul s-o dat iară peste cap şi s-o făcut un lup mult mai mare decât o fost pân-amu, şi pân-a nu se despărţi, iacă ce-o cuvântat:

— Tare mă tem, frate Alexandre, că n-ai să ai parte să trăieşti în palaturile Ilenei, şi n-ai să ai parte de cal şi de hulubul de aur.

Apoi de-acolea, s-o dus în lumea lui prin pădurea cea frumoasă, pe malul râpii la vale. Tinerii o zis bogdaproste c-o scăpat nemâncaţi de lup.

*

Amu pe Alexandru şi pe Ileana cu toate socotelile lor, să-i lăsăm acolo în pădure, şi să vedem ce-o făcut pricopsiţii de fraţi ai lui. Ei, după ce s-o despărţit de Alexandru, s-o dus pe câmpi, prin păduri ş-o vânat păsări de tot felul. Care cum le puşca, le dubgea[*] bine de pene şi pune penele-n desagi. După ce-o umplut desagii, o mai umplut şi câte-o ţiglă de păsări întregi. Hrănindu-se ei de umblat prin lume, o venit la fântână. Caută inelele şi le găsesc aşa cum le-o pus. A lor, le-o luat si le-o pus în degete, iar a lui Alexandru l-o lăsat la locul lui de mai înainte. Amu ei aşteptau pe fratele lor.

Iată că-ntr-un târziu îl văd viind.

— Ioti, măăi, prostul dracului! Vezi tu ce-o dobândit? El are să facă de-are să râdă toată împărăţia de noi.

Zice cel mai mare către cel mijlociu:

— Măi, frate, când s-a pleca să-şi ieie inelul, eu am să-i tai gâtul, iar tu să-l hăcui, că de nu-i face aşa, te tai eu pe tine şi pe el.

[*] a dubgi – a jumuli

Cum ajunge Alexandru, le dă bună vremea. Ieştia, dragă Doamne, se bucură că l-o văzut. Mai vorbesc ei ce mai vorbesc, iară când s-o plecat Alexandru să ieie inelul, fratele cel mai mare harşt!, îi taie capul. Cel mai mijlociu l-o hăcuit tot bucăţele şi l-o dat în fântână; da' de frică, nu de voie bună.

Cum o ucis fraţii pe Alexandru, calul şi cu Ileana Cosânzeana o zburat în văzduh, aproape de palaturile împăratului celui bătrân; da' era aşa de sus, că nimenea nu-i vedea. Ucigaşii o rămas cu mărul şi cu hulubul; făr' decât nu le-o fost nici de-un folos. Da' de ce? Că după ce-o ucis pe Alexandru, hulubul ş-o schimbat penele şi s-o făcut ca o cioară; iar mărul o prins a se veşteji şi pe urmă a se usca.

Amu, ei după ce-o făcut isprava asta, s-o luat şi s-o dus acasă.

— Da' bine te-am găsit, tată!

— Bine-aţi venit, dragii tatei! Ei, făcut-aţi ceva pe unde-aţi umblat?

— Făcut, tată.

Apoi s-apucă cel mai mare şi moaie hulubul cu totul în nişte apă şi spală pe tată-su pe la ochi.

— Ei, tată, zice, amu vezi mai bine?

— Dragul tatei, până-amu, vedeam ca prin urechile acului; da' de când m-ai spălat pe la ochi, nu văd drept de feliu. Ce la deal la vale... m-ai folosit, de m-ai prea folosit. Mai bine mureai, pân-a nu veni acasă. Da' cu Alexandru ce-aţi făcut?

— D-apoi ce-am făcut? Da' nimica n-am făcut!

— Puiul tatei, băietul tatei, că tare mi-i dor de dânsul!

Împăratul nu-l aştepta să vie numaidecât cu leacul; îl aştepta că-i era dor să-l mai audă grăind, să-l ştie lângă dânsul. Că numai Alexandru şedea şi-i purta de grijă şi de rânduială când era acasă!

*

Fraţii, după ce-o omorât pe Alexandru şi l-o dat în fântână, fântâna o secat!

Iată că-n târzie vreme, lupul tot umblând prin pădure – cum îi treaba lui – l-o ajuns setea s-o apucat spre fântână să beie apă. Când pe-aproape, numai ce zice mirosind:

— Hm!... mare lucru să nu fie fratele Alexandru aruncat în fântână, ucis de fraţii lui! Dac-o ajuns la fântână, o dat să beie apă. Când colo, fântâna era seacă. Se pleacă şi se uită mai de-ales şi cunoaşte că fratele lui îi dat în fântână. Atunci o zis el:

— Sărace, frate Alexandre! Aici aveau să-ţi putrezească ciolanele, de nu mă pălea pe mine setea.

De-acolea ş-o dat drumu-n fântână, o scos pe Alexandru aşa hăcuit cum era. O pus bucăţele la locul lor fieştecare, ş-o făcut trupul. Da' amu, numai vinele de supt genunchi lipseau. Ce să facă lupul! O văzut un mânzat păscând prin poiana aceea; l-o mâncat, iară vinele le-o aşezat la picioarele lui Alexandru, acolo unde trebuiau. După aceea l-o luat aşa cum era şi l-o dus mai încolo oleacă; iar el s-o făcut mort şi s-o tolănit lângă Alexandru.

Iată că pe deasupra trecând un cârd de corbi, le-o aminosit a hoit şi s-o lăsat cam aproape de pământ. Când se uită mai bine, dau cu ochii de lup şi-ncep a croncăni-mprejurul lui. Unul zicea: „cronc, cronc, cronc" că lupu-i mort; altul zicea „cronc, cronc, cronc" că lupul nu-i mort, fără numai că se face. O tot croncănit ei cât o croncănit, şi s-o lăsat pe lup.

Atunci lupul când s-o răpezit odată, o prins pe-mpăratul corbilor. Scârba celorlalţi!

— Dă-i drumul, zic ei, c-acela-i împăratul nost', ş-acela ne povăţuieşte pe noi pe toţi, că de l-ăi mânca, rămânem de zbucium şi de izbelişte.

— Măi, măcar dracul să vă ieie, nu-i dau drumul, până nu vi-ţi duce unde-ţi şti voi şi nu mi-ţi aduce apă moartă şi apă vie.

Bucuria corbilor, când o auzit că-i treaba de-aşa. S-o dus în toată lumea, şi numai opt dintr-înşii o venit cu apă moartă şi apă vie. Cum o ajuns la lup, patru o slobozit din cioc apa cea moartă într-o sticluţă, şi patru apa cea vie în altă sticluţă.

Lupul, după ce-o dat drumul corbului, o spălat trupul bietului Alexandru cu apa cea moartă şi l-o făcut ca şi cum ar fi fost mort de-atunci. De-acolea i-o slobozit în gură vreo două picuşuri de apă vie. Atunci Alexandru o-nviet. Nu ştie ce să mai zică dac-o văzut pe lup lângă dânsul!

— Ţi-am spusu-ţi eu, frate Alexandre, că mare lucru s-ajungi tu pân-acasă! Şi cu toate cu-acelea, de nu veneam eu la fântână să beu apă, aici aveau să-ţi putrezească ciolanele. De-amu mergi sănătos acasă, că te-i învăţa tu ce să faci.

*

Cum o-nviet Alexandru, mărul de aur o-nverzit ş-o făcut mere; iar hulubul ţârâie acolo în legea lui, şi făcea o bucurie în cuşca aceea că-ţi era mai mare dragul de el.

Lupul ş-o luat ziua bună de la Alexandru ş-o vrut să cerce şi el să vadă ce iei de inimă a avea frate-su. După ce s-o despărţit, o apucat pe-o cărare prin pădure, iar mai încolo pe unde avea să treacă Alexandru, s-o făcut mort şi putred, şi foşgăluiau viermii pe trupul lui. Da' lui Alexandru, de departe o-nceput a-i mirosi a hoit. Tot trăgea a şa cu nasul, tot amirosea; iară de la o vreme o-nceput a lăcrăma.

— Mare lucru, zice, să nu fie fratele lup mort pe locurile aieştea!

Când s-apropie mai bine, vede lupul mort putred, plin de viermi. Şi era o putoare, de nu erai hărnic să treci pe-acolo. Alexandru, dacă l-o văzut în starea asta, o-nceput a plânge ş-a se boci:

— Of, frate lupule, frate lupule! Că mult bine mi-ai făcut, şi uite-amu în ce stare-ai ajuns!

Ş-aşa bocindu-l, l-o curăţat de viermi şi-l pupa şi zicea:

— Vezi, frate lupule, cât te-am rugat să mergi cu mine şi tu n-ai vrut! Dacă n-ai mers aşa, eu te-oi lua, măi, şi te-oi duce la mine acasă şi ţ-oi face un săcriu de aur şi te-oi pune-n el, măcar ciolanele să ţi le văd înaintea ochilor, că văd că n-am avut parte să te văd cum erai mai înainte.

Şi l-o luat în spate şi-o plecat spre curtea-mpărătească. Pe când mergea el bocindu-se, lupul numai ce face din spate zup!, jos. Înviese. Bucuria lui Alexandru! Atunci zice lupul:

— Amu, frate Alexandre, am văzut şi eu ce inimă bună ai. Şi să ştii că de nu făceai cu mine aşa, tot te mâncam. Mergi sănătos, frate Alexandre!

— Mergi sănătos şi tu, frate lupule, zice Alexandru plângând.

Lupul s-o dus în lumea lui, iar Alexandru spre casele părinteşti. Amu, Alexandru cum s-o apropiat de casă, calul şi cu Ileana s-o scoborât din văzduh, ş-o venit la el; iar hulubul nu-şi mai afla loc în cuşcă, împăratul cel bătrân o priceput că trebuie să fi venit fecioru-su cel mic. Acesta după ce-o ajuns acasă, o poruncit să prindă pe cei doi fraţi ai lui.

— Să mi-i legaţi pe-aieştia doi ucigaşi şi să mi-i ţineţi aşa la opreală, până ce m-oi duce în curte să vorbesc cu babaca.

— Da' bine te-am găsit, babacă! zice Alexandru intrând pe uşă.

— Bine-ai venit, dragul tatei.

— Ei, da' ce mai faci, tată, cum te mai afli? Folositu-te-o cu ceva fraţii ieştia ai mei?

— Hei, dragul tatei! Toate-ar fi bune. Pân-a nu veni fraţii tăi, eu tot mai vedeam ca prin urechile acului; da' de cum m-o spălat ei, nu văd nici de fel... am rămas drept orb ca toţi orbii.

— Apoi, tată, ei o dat pe la ochi cu tot hulubul; de aceea nu te-o folosit. Eu am să dau numai c-o pană, ş-ai să vezi mai ceva decât cum vedeai când erai de şepte ani.

Şi, cum vorbeau ei aşa, hulubul s-o scuturat, ştii cum se scutură păsările, ş-o căzut de pe el o pană.

Alexandru o luat pana, o muiet-o într-oleacă de apă ş-apoi o dat pe la ochii tătâni-su. Cum o dat pe la ochi, tată-său o căpătat vederea, şi nu ştia cum să mai mulţămească fecioru-su.

De-acolea Alexandru o poruncit de i-o făcut o lance mare. După ce-o făcut-o, o ieşit din curte-n ogradă ş-o zis către fraţii lui:

— Măi fraţilor, eu nu v-oi omorî, cum m-aţi omorât voi pe mine.

Ş-o zvârlit lancea-n sus; iar ei tustrei fraţii şedeau apropiaţi cap lângă cap. Când o picat lancea în jos o picat drept în capul celui mai mare şi i l-o crăpat drept în două. De-acolea o mai zvârlit-o o dată ş-o picat la fratele cel mijlociu drept deasupra genunchiului, ş-o şi-nceput a ţâşni sângele.

Atunci Alexandru o luat degrabă apă de cea moartă, l-o uns pe frate-su acolo şi l-o vindecat ş-o zis aşa:

— Tu, măi frate, cu-atâta eşti vinovat, că m-ai hăcuit; da' nu eşti vinovat de tot, că nu de bună voia ta m-ai tăiet, fără de frica celui câne de frate mai mare.

Apoi o mai zvârlit o dată lancea-n sus, şi când o picat, o picat drept dinaintea lui. Aista o fost semn că el era bun. Cu fratele cel mai mare, iacă ce-o făcut: o chemat toţi oamenii din sat, cu toţi câniі lor. La tot omul da câte-o sută de zloţi într-o basma, iar carnea o da câte-o bucată la câni. Pe fratele cel mijlociu l-o-nsurat c-o fată de crai, iar el o făcut nuntă cu lleana Cosânzeana, şi s-o dat la petreceri şi la jocuri, mă rog... ca la o nuntă împărătească. Eu i-am lăsat acolo, bând şi petrecând, ş-am venit la dumneavoastră călare pe-o roată şi v-am spus-o toată.

Auzită în sara de vineri l februarie 1902, de la T.M. Buchilă.

GRIGORAŞ FECIOR DE-MPĂRAT ŞI PASĂREA BERBECULUI

Era odată un împărat bogat peste samă. Într-o noapte visează un vis că batăr că-i bogat de nu mai are păreche, şi-i mai mare peste toţi împăraţii, el niciun folos n-are să aibă pe cea lume, până n-a face o casă numai de lei şi de leiţe.

A doua zi se scoală împăratul şi spune visul celor trei feciori ai lui.

— Dă, tată, zic feciorii, dacă ţi s-o arătat prin vis aşa, şi dacă ai putere s-o faci, fă-o încaltea.

Amu-mpăratul o cătat un meşter şi meşteru' acela o făcut zidul tot, cum se cade, din lei şi din leiţe, până la acoperiş. Da' acoperişul, ori cum s-o năcăjit să-l facă, nu l-o putut face. Tot prin vis i s-o arătat împăratului, că până n-a aduce pasărea berbecului s-o puie pe zid, nu găteşte casa cea frumoasă. Că pasărea a cânta şi acoperişul singur s-a lucra.

— Da' de unde s-aduci tu pasărea berbecului!?

Amu zice-ntr-o zi feciorul cel mai mare:

— Tată, să-mi dai bani de cheluială şi straie de purtală ş-o sută de oşteni cu mine, că eu mă duc să-ţi aduc pasărea berbecului.

— Bine, dragul tatei... ia-ţi bani cât îi voi, şi oaste şi du-te.

Băietanul ş-o luat ce-o cerut de la tată-său ş-o pornit la drum. Cum mergea el aşa, iată că i se arată înainte un codru mare. Nu mult o mers alaiu-mpărătesc prin codru-acela, că de la o vreme o ajuns aproape de-un bordei. Înaintea bordeiului şedea un moşneag bătrân. Când s-or apropiat drumeţii de bordei, moşneagul le iese-n cale şi întreabă pe feciorul de-mpărat, că unde se duce cu atâta lume?

— D-apoi, unde să mă duc, moşule? Da' ia, să aduc pasărea berbecului, că iacă cum şi iacă cum.

Şi-i spune băietanul toată întâmplarea cu tată-său.

— Apoi, măi băiete, dragul moşului, staţi să vă dau să faceţi două lucruri, şi dacă le-ţi putea face, să vă duceţi înainte; da' de nu le-ţi putea face, înălţate bezedea de-mpărat, nu te mai năcăji a umbla pe drum degeaba.

Atunci moşneagul se duce cu fuga în bordei şi scoate-afară o pâine ş-o carafă de vin şi zice:

— De-ţi putea mânca pânea asta şi de-ţi putea bea toată apa din carafă, duceţi-vă înainte; da' de nu, nu.

Feciorul de-mpărat, văzând ce-i dă moşneagul, numai ce-o glăsuit:

— D-apoi atâta ucru să nu putem face noi? Şi ia pâinea, rupe o bucată, bea o gură de vin, dă pe urmă la ostaşi.

Umbla pâinea şi carafa prin mâinile ostaşilor, drept ca la masa cea mare. Da' ce folos, că pâinea nu se mai găta, şi carafa nu se mai golea. Că pâinea aceea avea o socoteală. Dacă rupeai din ea o bucată, bucata creştea la loc. Din carafă dacă beai pe jumătate, când o luai de la gură ea tot plină era. Or mâncat toţi ş-or băut până ce n-o mai încăput într-înşii, şi văzând că nu se mai găteşte nici pâinea nici vinul din carafă, le-o dat moşneagului:

— Na, moşule, c-am mai bea ş-am mai mânca, da' ne temem că nu ne-a fi-ndămână. Ce socoteală au lucrurile iestea ale dumitale, că batăr nici nu se cunoaşte de unde-am luat!

— Apoi dacă vi-i treaba de-aşa, daţi-vă pace gândului şi vă duceţi de unde aţi venit, că de-ţi apuca-ncolo, îi rău de voi.

Auzind feciorul de-mpărat ce cuvântează moşneagul, o apucat înapoi de unde s-o pornit.

— Da' ce-ai păţit, dragul tatei, de nu te-ai dus în drumul tău?

— D-apoi, tată, iacă ce-am păţit şi iacă ce-am păţit.

— Hei, dragul tatei, mă miram eu s-aduci tu pasărea berbecului! Atunci numai ce zice şi cel mijlociu:

— Tată, iacă m-oi duce eu să văd dacă n-oi putea face ceva.

— Dă, du-te, dragul tatei; numai să nu mă umpli şi tu de brânză ca frate-tău.

Feciorul de-mpărat s-o pornit pe cale, şi cu oşteni mulţi şi cu bani mulţi, ca şi frate-său. Când o ajuns în codrul cela, le-o ieşit moşneagul înainte şi le-o dat pânea şi carafa de vin şi le-o spus că de-or putea mânca pâinea şi de-or putea bea vinul din carafă, să se ducă să caute pasărea berbecului; da' de nu, apoi să şadă binişor şi să se întoarne acasă.

Ş-apoi gândeşti c-o putut-o dovedi!? Ţi-ai găsit. Văzând ei că nu-i niciun chip, s-or întunat acasă.

— Da' ce-i, măi băiete?

— D-apoi ce să fie, tată? Iacă cum şi iacă cum.

Şi-i povesteşte băietanul ce-o păţit în cutare codru.

— Apoi dară, şezi acasă, dragul tatei! Mă miram eu să faci şi tu vreo treabă.

Da' Grigoraş, feciorul cel mai mic al împăratului, şedea supărat văzând cum mustră tată-său pe cei doi fraţi ai lui. Într-o zi, cum mergea el blăznit[9] prin ograda curţii împărăteşti, iată că la poartă dă cu ochii de-o babă bătrână. S-o dus la ea. Zice baba:

— Grigoraş, fecior de-mpărat, fă-ţi o milă ş-o pomană cu mine şi dă-mi o bucată de pâine, că n-am mâncat de trei zile, şi mai am acasă ş-o copilă, ş-abia ne putem târâi de foame.

— D-apoi, mătuşă, de ce nu mi-ai spus mai de mult? Cum de te-o răbdat inima să şezi trei zile la poartă să nu zici nimica?!

Şi n-o mai stat mult la vorbă Grigoraş; iară că s-o dus fuga-n casă ş-o luat ca un miertic de galbeni ş-o venit şi i-o dat babei.

— Na, mătuşă, zice el, să ai cu ce-ţi cumpăra pâine, pe mai multă vreme.

— Aai, bogdaproste, Grigoraş fecior frumos de-mpărat. Pentru binele-aiesta, nu te teme că şi eu ţ-oi fi de vreun ajutor şi iacă ce ajutor; ştiu că eşti scârbit din pricină că nu te poţi duce s-aduci pasărea berbecului, şi ţi-i frică să nu păţeşti ruşinea ca fraţii dumitale. Apoi, dragul mătuşii, iacă ce să faci: să te duci la-mpăratul şi să zici

[9] blăznit – supărat, scârbit, fără curaj (*nota culegătorului*)

că te duci s-aduci pasărea berbecului, dacă ţi-a da calul şi straiele care le-o avut el când o fost mire. Ai să cunoşti calul aşa: când te-i duce în grajd, să iei o tabla cu jăratic, şi s-o pui în mijlocul grajdului. Şi care cal va veni să mănânce jăratic, acela-i... să pui mâna pe el. Să nu-ţi iei mulţi ostaşi cu dumneata. la numai un om vrednic, mai mult să ai cu cine vorbi la drum. La moşneag dacă-i ajunge şi ţi-a pune pâinea şi carafa ḑinainte, pânea s-o tai cruciş în patru. Două bucăţi le-i mânca dumneata, iar două, le-a mânca tovarăşul dumitale. Asemenea şi cu carafa: jumătate s-o bei dumneata, iar jumătate tovarăşul.

— Mulţămescu-ţi, mătuşă, de vorba cea bună.

Baba s-o dus în drumul ei, iar Grigoraş s-o dus la tată-său.

— Ştii ce una, tată?

— Ştiu dacă mi-i spune, dragul tatei.

— Eu m-oi duce să-ţi aduc pasărea berbecului, da' dacă mi-i da calul cu toate podoabele lui şi straiele care le-ai avut dumneata când ai fost mire.

— Apoi, dragul tatei, poate nici ţărnă nu s-o ales din calul acela şi din straiele acelea.

— Tată, nu te mai codi, şi zi că mi le dai!

— Ei.. dăruite să-ţi fie, măi dragul tatei.

Atunci băietanul o luat o tabla cu jăratic, s-o dus ş-o pus-o în mijlocul grajdului jos, între cai. Nici n-o apucat a se depărta bine de tabla, când numai ce vede ieşind din fundul grajdului un cal urât şi dupuros, de-ţi era greu să te uiţi la dânsul, şi ia o gură bună de jăratic. Văzând Grigoraş ce urâciune de cal o ieşit la iveală, o-nceput a plânge; da' pe urmă ş-o făcut socoteală că tot să-l ieie, c-acela poate-i partea lui. Şi nu stă mult la gând, fără îi pune căpăstru-n cap şi iese cu dânsu-afară.

Când s-o văzut calul afară, numai de vreo trei ori s-o scuturat şi s-o făcut un lucru de cal ca acela... de-o prăjină de falce[*] de lung şi de vreo jumătate de prăjină de nalt şi-o zis aşa:

— De-amu, stăpâne, sui pe mine şi hai!

— la, oi merge, calule, numai să mă duc să mă gat de cele ce-mi trebuie la drum.

Şi s-o dus băietanul şi ş-o cătat tot ce trebuie pentru cal, ş-o luat un tovarăş, bani de cheltuială, straie de purtală, o pus şaua pe cal, ş-o luat ziua bună de la tată-său şi

[*] falce – veche unitate de măsură pentru suprafeţe agricole

s-o dus... O mers el cu tovarăşul ce-o mers, până ce-o ajuns în codrul cel mare. Acolo le iese moşneagul înainte şi-i întreabă:

— Unde vă duceţi voi, măi băieţi?

— D-apoi, moşule, ne ducem să căutăm pasărea berbecului, c-o pornit tata o casă şi i s-o arătat în vis că acoperişul nu l-a putea face şi găti altmintrelea, fără numai dac-a aduce pasărea berbecului s-o puie pe zid. Că pasărea a cânta şi acoperişul singurel s-a lucra. Şi iacă asta-i vorba, moşule.

— Apoi, măi băieţi, haidaţi la mine-n bordei. Şi de-ţi putea face ce voi da-vă, să vă duceţi înainte; da' de nu, să vă înturnaţi înapoi, să nu păţiţi ceva pe drum.

O intrat băietanul cu tovarăşul în bordei; iară dac-o intrat, moşneagul le-o pus pe masă o pâine ş-o carafă de vin. Grigoraş nu s-o apucat deodată să rupă din pâine şi să beie din carafă. Întâi o luat ş-o tăiet pâinea cruciş în patru bucăţi. Două le-o mâncat el, iar două, tovarăşul; da' pâinea n-o mai crescut la loc.

Asemenea şi cu carafa: o băut el jumătate şi cealaltă jumătate a dat-o tovarăşului s-o beie. Da' zice moşneagul:

— Ai grijă, Grigoraş fecior de-mpărat, doară mi-i lăsa şi mie pe fund oleacă.

Ce să-i lase, că şi pâinea s-o gătat, şi vinul din carafă tot pe-aceea urmă.

— Moşule, nu cumva-i mai avea vreo pâine să ne dai să mai mâncăm?

— Ce-ţi mai trebuie pâine, că doar ai destulă. Iar dumneata Grigoraş, să te duci înainte, că dumneata ai s-aduci pasărea berbecului. Mergeţi sănătoşi, dragii moşului!

— Rămâi sănătos, moşule.

Grigoraş o mers prin codrul acela multă vreme... de dimineaţă până mai o cumpănit soarele de-amiazi. Şi-o ieşit la o lumină de câmp, în marginea codrului. De-acolo se vede hăt departe strălucind. Pune ocheana la ochi şi i s-arată: că-i sat, că-i oraş, că-i numai o curte în mijlocul câmpului. Apoi zice către tovarăşul lui:

— Bre, ştii ce una? Ia-ţi o păreche de desagi de bani, ia-ţi caii amândoi şi du-te, că eu de-amu mă duc singur înspre curţile acelea.

— D-apoi, stăpâne, de ce să nu merg şi eu cu dumneata?

— Apoi, dragul meu, am de trecut prin multe primejdii şi greutăţi, şi tu nu le-i putea suferi. De-aceea-ţi zic să te duci înapoi...

Şi se pornesc amândoi: tovarăşul spre casă, iar Grigoraş spre curţile din câmp.

O mers el Grigoraş multă vreme, până ce-o ajuns acolo. Curţile erau mari şi frumoase ş-aveau de jur împrejurul lor un zid mare şi nişte porţi ca acelea, de cu tunul să fi dat şi nu le-ai fi putut zdrobi.

Când s-o apropiet de curţi, porţile erau deschise. În curţi locuia o fată de zmeu. Fata aceea avea o socoteală: un an de zile nu dormea nici zi nici noapte, iar când se-mplinea anul, pica într-un somn ca acela, că trei zile şi trei nopţi puteai să tai lemne la cap, că nimica n-auzea, atâta de greu dormea.

Tocmai atunci fata dormea pe-un pat, aşa cum o apucat-o vremea: încălţată, îmbrăcată şi pe faţă acoperită c-o pânzişoară. După ce-o intrat în casă, Grigoraş s-o uitat cu ochii în toate părţile ş-o văzut în cui, aproape de uşă, o săbiuţă. Nu bine-o dat cu ochii de săbiuţă, când iacă un cucoş la prag:

— Cugurigu!

Atunci Grigoraş a strigat degrabă:

— Săi din cui, săbiuţă, şi taie capul cucoşului.

Săbiuţa în scurt o tăiet capul cucoşului şi iar s-o dus în cui. De nu striga Grigoraş degrabă, avea să strige cucoşul ş-avea să-i taie lui capul; da' aşa, norocul lui Grigoraş. De-acolea ce-o făcut Grigoraş? O luat săbiuţa ş-o pus-o la brâu. Apoi s-o uitat pe masă şi-o văzut o pâine şi-o carafă de apă. Rupe el din pâine şi mănâncă; şi pe urmă trage şi-o gură bună de apă. Când se uită, pâinea tot întreagă şi carafa tot plină.

— Taci, zice, că voi sunteţi de mine.

Pe urmă se duce la fată. Măi! Şi când i-o luat pânzişoara de pe obraz obraz şi i-o văzut faţa, pare că i s-or tăiet picioarele de pe la genunchi... aşa de frumoasă era. Rămăsese bietul Grigoraş cu mâinle-ncrucişate, şi fără să zică batăr mâc. Las' nu-i vorbă, că şi el era aşa de frumos şi de voinic, de nu mai era altul să-i steie-mpotrivă pe faţa pământului. O stat ce-o stat uitându-se la fată, şi pe urmă ce şi-o făcut socoteală... să se lege de ea.

După ce s-o iubit cu fata, nu s-o pornit de-acolo numai aşa făr' de nicio socoteală. O luat o hârtie şi-o scris aşa:

„Tu, fată frumoasă ce eşti! Să nu te superi aşa de rău c-am umblat cu tine; că nu-s cine ştie ce păcătos din lume. Iacă să ştii că eu îs Grigoraş feciorul cutărui împărat, şi mă duc în cutare loc după cutare treabă. Da' tu, de te-i trezi şi-i vedea că trece multă vreme şi eu nu mai vin, să te iei şi să te duci la împărăţia tatălui meu şi să m-aştepţi; cum oi veni, cum ne-om cununa."

După ce-o gătit de scris scrisoarea, o pus-o pe masă. Apoi s-o mai uitat prin casă ş-o văzut un colan frumos, nici de ac cusut, nici de mătasă ţesut, făr' din văzduh* făcut. Cum l-o văzut, mult s-o minunat de el şi l-o luat şi l-o pus în sân. De-acolea, o mai văzut o pereche de papuci, nici de sulă bortiţi, nici de calup bătuţi, iar din văzduh făcuţi. I-o luat şi pe-aceştia şi i-o pus în sân. O mai luat şi inelul fetei din deget şi s-o pornit de-acolo cu şase lucruri: săbiuţa, carafa cu apă, pâinea, colanul, papucii şi inelul.

Cum o ieşit din ogradă o văzut aşa de departe ceva strălucind. Pune ocheana la ochi şi i s-arată că-i oraş. Se ia şi se porneşte într-acolo. Dac-o ajuns ş-o intrat în oraşul acela, o dat cu ochii de-un moşneag ţiind un cal de căpăstru. Da' ce cal! Frumos de nu mai avea pereche, şi păru-i strălucea pe el de-ţi lua ochii.

Moşneagul acela era tatu lui Manea Câmpului şi venise cu calul de vânzare.

— Ce cei, moşule, pe cal? zise Grigoraş.

— Cine l-a acoperi cu galbeni, aceluia i-l dau.

— Iacă, eu l-oi acoperi.

— Apăi ţie ţi l-oi da, măi băiete, că văd că ţi-o picat la inimă. Da' ştii, bre, ce să-mi dai? Un stambol de galbeni, şi de nu-i fi împăcat cu calu' ista să mă blăstămi tu pe mine. El mai are doi fraţi, tot un stat, tot un păr: da' el îi mai voinic decât fraţii lui.

O luat moşneagul galbenii, iar Grigoraş s-o suit călare şi calul nu altmintrelea mergea, fără zbura cum zboară vântul. De la o vreme o ajuns pe moşia lui Manea Câmpului. Cum o ajuns ş-o intrat în ograda curţii lui Manea, o băgat calul în grajd şi pe urmă o intrat în casă. Manea dormea. Grigoraş nu l-o trezit, fără s-o culcat lângă dânsul. Iată că-ntr-un târziu, calul lui Grigoraş muşcă pe-al lui Manea aşa de tare, de când o nechezat o dată, s-o cutremurat palatul; iară Manea o sărit în sus şi s-o dus de-a dreptul în grajd. Când colo, vede doi cai în loc de unul. Şi nu-i putea cunoaşte care-i al lui şi care-i cel străin. Dacă se băgă în casă, vede un voinic culcat.

— Măi, zice, cine să fie aiesta?

Şi scoate paloşul să-l taie. Da' iar îşi face socoteală şi zice:

— Păcat să prăpădesc voinic tânăr şi frumos ca aista, că şi el când m-o găsit dormind, putea să mă facă numai bucăţi. Ia, mai bine să-l trezesc. Măi flăcăule, măi! Scoală!

— Da' ce-ţi trebuie?

* din văzduh – nefăcut de mână de om (*nota culegătorului*)

— Bre, spune-mi cine eşti tu, de-ai venit aici şi nu mi-ai dat pace să dorm?

— Apoi eu îs Grigoraş fecior de-mpărat.

— Tu eşti, măi? Apoi să fii sănătos, că de mult te-aşteptam eu pe tine.

— D-apoi de ce?

— D-apoi iacă de ce: este aici aproape de moşia mea o babă, care-i zic Baba Bârcoşa. Şi baba asta are un lucru de fată aşa de frumoasă, că nu se mai află alta împotriva ei. Iară eu, de doisprezece ani mă bat cu baba să iau fata şi tot n-o pot dovedi, că are o socoteală de ţese ostaşi. De câte ori dă cu vatala, zice din gură: „Trei ţes, trei desţes, trei la mama-n poală“ şi tot câte trei face, îi dă în cada cu puterile şi-i trimite la mine. Nu ştiu de ce să mă mai apuc, că de când am văzut fata înaintea mea, nu mi-o mai ieşit şi nu-mi mai iese din minte.

— Şi nu i-ai putut face nimica dracului de babă?

— Nu.

— Măi, ce-mi dai să mă duc să-ţi aduc fata?

— Alta nu ţi-oi putea face, făr' decât mă dau rob ţie pe câte zile-oi avea.

De-acolea Grigoraş o-ncălecat pe cal şi când ş-o făcut calul un vânt, o ajuns la Baba Bârcoşa, drept pe-amiază, pe când dormea şi ea şi ostaşii. Numai fata era trează, şi nu ştia ce să facă de inimă bună, dac-o văzut pe Grigoraş.

— Aai, Grigoraş, fecior de-mpărat, zice fata, mult te-am aşteptat să-ţi văd faţa!

— Nu mai lungi vorba şi spune-mi hotărât: mergi ori nu după mine?

— Cum să nu merg? Numai altuia să nu mă dai.

Şi învaţă fata pe Grigoraş de taie ostaşii şi pe mama ei, şi apoi să beie apă din cada cu puterile. După asta se duc amândoi spre Manea Câmpului.

— Ei, măi, zice Grigoraş, tu doisprezece ani te-ai bătut cu mamă-sa şi n-ai putut pune mâna pe fată, iară eu, numai cât am ajuns acolo şi iacă n-am umblat degeaba.

Da' Manea unde se pune pe-un plâns ca acela, de se scutura cămeşa pe dânsul.

— Şi de ce plângi tu, măi?

— Cum n-oi plânge, că de-amu văd bine că mă leşi fără fată.

— Taci, bre, din gură! Nu ţi-am spus că ţi-o dau ţie?

Iară Grigoraş o zis cătră Manea să deie şalvarii în jos; o-ncălzi potcoava calului de dinapoi ş-o pus-o pe şoldul lui Manea, ca să ştie că el de azi înainte-i rob. Atunci numai ce zice fata:

— Sărace Grigoraş! N-am ştiut eu că mi-i da după Manea, că nu mai scăpai cu zile.

— Ei, lasă şaga, fată drăguţă, şi spune-mi, nu ştii cumva de pasărea berbecului? Ori poate ştii tu, măi Manea?

— Dacă ni-i crede, nici n-am auzit de numele ei.

— Apoi, bre, rămâneţi sănătoşi, că eu mă duc în drumul meu.

Şi se porneşte Grigoraş şi merge până ce ajunge pe moşia Harapului Negru. Multă putere mai avea harapul! Se necăjea şi el de optsprezece ani să ieie fata lui Vid-Babă, dar degeaba se necăjea, că nici măcar nu putea să se apropie de curţile babei, că-l făcea stană de piatră.

Grigoraş o intrat în ogradă la Harapul Negru. Harapul dormea. Grigoraş o băgat calul în grajd şi pe urmă s-o dus în curte şi s-o culcat lângă harap. Nu după multă vreme, calul lui Grigoraş o muşcat aşa de tare pe-al harapului, de când o nechezat o dată, o sărit harapul drept în sus şi s-o dus fuga în grajd să vadă ce-i. Când colo, ei erau doi cai în loc de unu. Da' aşa erau caii, că nu-i puteai cunoaşte care-al cui e. Amândoi aveau tot un stat, tot un păr.

De-acolea harapul, dacă s-o băgat în casă, o dat cu ochii de Grigoraş. Atunci numai ce scoate paloşul. Pe urmă-şi face socoteala:

— Măi, pentru ce să pierd eu frumuseţe de om ca aista? Că şi el putea să mă piardă când m-o găsit dormind. Ia, mai bine să-l trezesc.

— Măi flăcăule, scoală, măi!

— Da' ce-i, măi?

— Cine eşti şi ce vânturi te-or adus pe tine prin părţile-aiestea?

— Bre, eu îs Grigoraş, fecior de-mpărat.

— De numele lui am auzit, da de văzut nu l-am văzut.

— Apoi eu îs acela. Da' ce eşti aşa de somnoros, măi harapule?

— Nu-s somnoros, îs trudit, că de optsprezece ani mă bat cu Vid-Babă să ieu fata, şi n-o poci lua nici ca acum. Ş-aşa-i de frumoasă, de mă usuc de dorul ei!

— Măi, ce mi-i da să ţi-o aduc?

— Alta nu ţi-oi putea da, iară mă prind să-ţi fiu rob câte zile oi avea.

Atunci Grigoraş se porneşte la drum, ş-aşa de răpede o mers, că pe când o ajuns la curtea babei, toţi dormeau. Numai fata ţesea la voinici; dar nu le dase încă viaţă, nici nu-i dase în cada cu puterile. Când o văzut pe flăcău că vine şi-i aşa de frumos, o luat un ciucitoriu ş-o omorât oştenii cei ce i-o fost făcut, şi pe urmă s-o dat la dezmierdat şi la drăgostit cu Grigoraş.

— Ha, ce zici, îi merge după mine, fată hăi?!

— Cum să nu merg?! Da' iacă ce să faci: să nu cumva să se trezească mămuca; să iei şi să bei apă din cada cu puterile, ş-apoi să te duci la ea, la mămuca, şi când îi da cu sabia, să-i sară capul. Eu, până a nu veni tu, m-oi face a-i căta în cap. Tu, după ce-i tăie să pui sabia pe tăietură, că iar are să vie capul să se prindă la loc. De n-a fi sabia pé tăietură, mama învie şi te face stană de piatră.

Aşa o făcut Grigoraş. Când o dat cu sabia, o sărit capul cine ştie unde ş-o vrut să se prindă la loc; da' n-o avut chip că era sabia pe tăietură. Atunci s-o mai zvârcolit capul şi ceea parte de trup o bucată de vreme, ş-apoi o murit ca toţi morţii.

De-acolea o-ntrebat Grigoraş:

— Spune-mi, drăguţă, nu ştii tu şi n-ai auzit de pasărea berbecului?

— O, Doamne! D-apoi cum să nu ştiu, dacă eu îs împărătească peste toate păsările?!

— Apoi mi-i îndrepta la ea?

— Stai, întâi să le chem pe ele, să-mi spuie în ce parte se află pasărea berbecului.

După ce-o gătat fata de cuvântat, o scos trei cercuri de fier. O băgat unul în cap, o cercuit bine capul ş-apoi o scos o mărgică ş-o pus-o la gură. Ş-aşa de tare-o suflat, că s-or cutremurat munţii şi dealurile ş-or început a curge la păsări câtă frunză şi iarbă.

— Ce vrei şi ce porunceşti, stăpâna noastră?

— Să-mi spuneţi unde şede pasărea berbecului?

— Apoi, nu ştim.

Atunci fata o luat alt cerc mai gros şi ş-o cercuit capul ş-o suflat prin mărgică aşa de tare, de gândeai că-i pocneşte capul. Şi iară o mai venit un rând de păsări.

— Ce porunceşte, stăpâna noastră?

— Să-mi spuneţi unde şede pasărea berbecului.

— Nu ştim, stăpână.

Ş-o luat fata al treilea cerc şi ş-o cercuit capul, ş-o mai suflat prin mărgică a treia oară. După ce trece o bucată de vreme, iată că vine un ciocârlan şchiop.

— Ce porunceşti, stăpâna mea?

— Să-mi spui, nu ştii unde şede pasărea berbecului?

— E heee, cum să nu ştiu? Că doară de-acolo vin, păcatele mele! Pasărea o scos pui ş-o făcut cumătrie; de-aceea n-o putut veni. Ş-am mâncat şi eu trei fire de ovăz şi m-am îmbătat, şi pe urmă nu ştiu ce-am mai păţit că văd că-s şchiop.

— Ei, da ai putea duce tu pe flăcăul ista pân' acolo?

— Cum să-l duc, când vezi că abia mă târâi pe mine?

— Nu aşa, măi: te-a duce el pe tine; tu numai să-i arăţi calea.

— Aşa se poate.

Şi rămâne fata acasă, iar Grigoraş o-ncălecat pe cal, o luat ciocârlanul şi mână, băiete! Mai şedea ciocârlanul pe şaua calului, mai zbura câte un răstimp, şi dacă ostenea iarăşi venea la şa, şi tot aşa or mers ei cale de trei zile, până ce-or ajuns la pasărea berbecului. Cum l-o văzut pasărea, cum l-o cunoscut.

— Ei, Grigoraş fecior de-mpărat, zice pasărea, aşa-i că după mine-ai venit, că nu poate tatu dumitale să mântuie casa?

— Aşa-i.

— Eu, Grigoraş, n-am să am chip de mers, că am pui mici, n-are cine îngriji de ei. Da' iacă îţi dau doi pui de-ai mei şi ei or face treaba cum ţi-aş face-o şi eu. Numai, iacă ce mâncare să le dai: orez cu lapte dulce.

Apoi pasărea o aşezat puişorii într-o cuşcă, i-o spus lui Grigoraş că numai să-i puie pe zid şi să le deie mâncare, că treaba or face-o ei cum se cade. Ei or cânta şi acoperişul s-a lucra.

Grigoraş o mulţămit păsării, o luat puii, o venit la fată, o luat-o şi pe ea şi s-or pornit apoi spre Harapul Negru. El amu se dase la bocit, că trei zile trecuse de când nu văzuse pe Grigoraş şi se temea să nu-l fi făcut baba stană de piatră.

Când o văzut fata cui are s-o deie, numai o zis:

— Grigoraş, Grigoraş! De ştiam că mi-i da harapului, stană de piatră te făceam, nu omoram eu pe mama!

— la taci, fa, din gură! Da' ce, aista nu-i om?

Ş-o zis Grigoraş către harap să deie nădragii jos, o-ncălzit potcoava de dinapoi a calului ş-o pus-o harapului pe şold, ca-n chip de pecete, să ştie că de-amu-i rob. Apoi i-o dat de grijă că el (harapul) şi cu Manea nu mult să zăbovească şi să se pornească spre-mpărăţia tătâne-său.

Da' să lăsăm pe Grigoraş şi să vedem ce-o mai fost cu fata cea frumoasă de la care luase el cele şase semne.

Amu, ea, după ce s-o trezit din somn, s-o simţit nu ştiu cum, cam grea, ca şi cum ar fi având un fel de friguri. Se mai gândeşte ea ce se mai gândeşte, până ce dacă se dezmeticeşte, vede că s-o apropiet trup omenesc de dânsa. Deodată s-o scârbit biata fată; da după ce-o dat cu ochii de scrisoarea lui Grigoraş, i-o venit inima la loc. Apoi o luat ş-o pocnit dintr-un bici ş-o făcut palatul ei un măr de aur, l-o pus în sân şi s-o pornit spre împărăţia socru-său, tatăl lui Grigoraş. Acolo dac-o ajuns, o aşezat palatul ei lângă palatul împăratului. Al ei palat era cu două rânduri şi un pod de aur de jos până sus.

Din ceasul când o fost Grigoraş pe la dânsa, ea o purces îngreunată, şi la vremea hotărâtă, o născut un băiet care semăna ruptă bucăţică cu tată-său.

Amu, Grigoraş viind spre casă, iată că se-ntâlneşte c-o mulţime de oameni care-şi lăsaseră ţara lor şi se duceau în lume, că pe-acolo şapte ani nu se făcuse nimic; până şi izvoarele secaseră.

— Da' unde vă duceţi, oameni buni?

— D-apoi ne ducem... că la noi nu s-o făcut nimica de şapte ani... murim de foame şi de sete, nu alta.

— Haidaţi înapoi, oameni buni.

Oamenii l-or ascultat, iar când o intrat Grigoraş pe moşia lor, o luat ş-o rupt din pâine ş-o dat la oameni. O luat apoi apă din carafă ş-o turnat prin fântâni, pe ţarini, şi-n scurt s-o umplut pământul de apă ş-o dat roadă de-ndestulare.

Văzând împăratul ţării aceleia că oamenii or venit înapoi, i-o întrebat cine i-o îndemnat să se întoarne. Atunci oamenii or spus tot cum o fost. Auzind împăratul cum îi socoteala, o trimes după Grigoraş şi l-o chemat la curte şi tare l-o rugat că să-i lase carafa şi pânea pe vreo şapte ani, că se teme să nu mai deie iarăşi foametea în ţara lui; că tare ţi-om aduce lucrurile frumos acasă!

Grigoraş nu s-o pus de pricină.

— Iacă-mpărate, îţi dau: şi carafa şi pânea; numai cată să te ţii de vorbă, că de nu, apoi vai ş-amar de capul dumitale.

Şi s-o pornit înainte spre casă.

Mergând el pe drum, numai ce-aude un huiet mare... era o bătălie. O lege rea bătea pe-o lege bună. Atunci el o scos săbiuţa din teacă şi i-o zis:

— Pe legea cea rea, tată, să mi-o tai şi de-acolea să vii la mine.

Numai ce s-o repezit sabia prin oastea cea de lege rea şi ca de când am prins a povesti, toată o culcat-o la pământ. Atunci zice împăratul ist de lege bună:

— Mă rog dumitale, Grigoraş fecior voinic de-mpărat, dă-mi mie sabia pe şapte ani, că mă tem să nu se mai scoale vreo oaste asupra mea. Că de mi-i da-o, tare ţi-oi aduce-o frumos înapoi şi ţi-oi mulţămi pentru mare facere de bine.

Grigoraş i-o dat sabia, ş-apoi o mers înainte până ce-o ajuns la marginea unui codru. Acolo dac-o ajuns, s-o pus jos să se hodinească, pentru că era trudit peste samă.

Da' acasă, la-mpăratul cel bătrân, altă socoteală: trecuseră şapte ani, şi Grigoraş nu se arătase nici dintr-o parte. Aştepta împăratul, aştepta şi nevasta cea tânără. De la o vreme, cei doi feciori mai mari s-or luat şi s-or dus să caute pe fratele lor. Când ajung în codrul cela şi ies la marginea lui, găsesc pe Grigoraş dormind. Nici una, nici două, îi taie picioarele de la genunchi, îi iau cuşca cu puii şi se pornesc spre acasă, lăudându-se că ei or adus puii de pasărea berbecului.

Împăratul, văzând că fecioru-său nu mai vine, o vrut să ieie el pe nevasta lui Grigoraş. Decât că oricum s-o trudit, n-o putut izbândi, c-avea nevasta ajutor bun pe Manea Câmpului şi pe Harapul Negru.

Grigoraş, după ce i-or tăiet fraţii picioarele, s-o tot zvârcolit până ce-o ajuns la un moşinoi de ţărnă. Şi cum o dat cu tăietura în ţărnă, sângele s-o oprit de curs şi rănile s-or tămăduit. Nu-l mai durea nimica, fără decât că nu putea să umble.

Şezând el aşa, iată că vede un om fugărind un iepure. Ş-aşa de tare fugea omul acela, c-ajungea iepurele şi-l tot pleznea cu picioarele, că n-avea mâini să-l prindă, că-i erau tăiete de prin coate. Omul acela era lutele pământului.

— Ce te năcăjeşti atâta, măi ciontute? zice Grigoraş văzând pe lutele pământului învăluindu-se cu iepurele.

— Taci, măi ologule! Nu te vezi pe tine şi încă mai zici de mine!

— Bre, ştii ce una? Hai şi ne-om prinde fraţi de cruce. Tu eşti ciont, şi eu olog. Eu am să fac o coşarcă ş-am s-o aşez în spatele tale, şi tu să mă porţi pe mine, că eu cu mânile oi face bună treabă, ş-amândoi ne-om putea hrăni.

— Măi Grigoraş, da' ai tu vreo leacă de putere în mâni?

— Despre asta nu duce grijă.

Ş-o făcut Grigoraş o coşarcă şi s-o aşezat bine în spate la lutele pământului. N-o mers mult ş-o văzut un iepure. Numai ş-o făcut lutele un vânt şi l-o ajuns pe iepure; Grigoraş l-o prins. Apoi s-o dat jos, l-o tăiet, l-o fript şi pe urmă s-or dat la

ospătat. După ce-or ospătat s-o suit Grigoraş în spatele tovarăşului şi s-or urcat amândoi pe-un dâmb, ş-acolo s-or pus jos. Şi zice lutele pământului:

— Măi frate Grigoraş, vezi tu ceva lucind colo înspre răsărit?

— Cum să nu văd?

— Noa, dacă vezi, apoi acolo-i târg, ş-amu nişte negustori or sosit cu poloboacele de vin din ţara de jos. De-ai fi tu bărbat, apoi căpătăm noi de băut şi de mâncat. Cam ce fel de putere ai tu în mâni, măi?

— Eu, bre, într-o mână pot să duc cinci sute de oca şi-n alta tot pe-atâta.

— Noa, dacă-i aşa, apoi sui în spate la mine şi să te ţii bine; iar când îi ajunge acolo, dintr-o dată să pui mâna, că de prins, nu te teme că nu ne prinde cât a fi lumea asta. Numai atâta o fost greu până s-o grepsănat* Grigoraş şi s-o aşezat în coşarca aceea, că lutele pământului când ş-o făcut un vânt, o fost în târg şi numai o zis către Grigoraş:

— Pune mâna!

Grigoraş din fugă o luat un antal de vin; apoi o mai trecut pe la o tarabă de pâine, şi cu ceea mână o luat taraba cu totul. Ş-aşa de iute le-o luat, că nici n-or avut negustorii vreme să zică batăr mâc; negustorii s-or uitat lung după dânşii, până ce i-or prăpădit din ochi.

— Noa, măi Grigoraş zice lutele pământului, după ce-ajung pe muchea unui deal, ia, de-amu om avea ce mânca şi ce bea.

— Avea, măi frate, avea.

După ce-o mâncat ei şi s-or mai hodinit oleacă, zice lutele pământului:

— Amu să-mi spui tu din ce pricină n-ai tu picioarele de la genunchi în jos?

— Apoi bre, mi le-or tăiet nişte fraţi ai mei. Da' tu de ce n-ai mâni?

— Iacă de ce: am vrut să ieu fata unei babe, tot lutele pământului; da' baba aceea-i mai iute decât mine şi m-o prins şi mi-o tăiet mânile de prin coate. Ia te uită tu departe, vezi două femei?

— Le văd.

— Noa, iacă aceea-i lutele pământului cu fată-sa. Să te sui pe mine şi să ţii sabia-n mână gata, că eu când mi-oi face vânt, în scurt oi fi acolo şi când oi zice „dă", tu în patru s-o tai că eu oi purta mânile în sângele cela ş-au să-mi crească la loc. De-acolo te-oi da jos pe tine şi te-oi purta prin singe ş-ai să scapi şi tu cu picioare.

* a grepsăna – a se căţăra folosindu-se de gheare

— Apoi, bine.

Pe când vorbeau ei acolo în deal, baba era culcată şi fată-sa-i căta în cap. Atunci s-o aşezat Grigoraş în spatele tovarăşului, şi-n cât timp te-ai şterge la un ochi, o fost acolo. Şi când o zis lutele pământului „dă", Grigoraş în patru mi-o despicat pe babă. lutele pământului o purtat mânile lui prin sângele babei, şi i-or crescut mânile la loc. De-acolea o dat jos pe Grigoraş şi l-o purtat cu picioarele prin sânge, ş-o scăpat şi el teafăr, că i-or crescut picioarele la loc.

— Noa, măi frate Grigoraş, de-amu am scăpat de-asupra nevoii.

— Scăpat, măi, de-amu; da' cu fata ce faci? (Că ea se băgase în vizuină, în pământ.)

— Apoi eu oi şedea la gura vizuinei, iar tu să te bagi s-o stârneşti, că eu, când a ieşit, când o prind.

— Bre, da' oare să te bagi tu şi să stau eu?

— N-ar fi mare lucru; da-i vorba că tu ai s-o scapi, de nici n-ai să ştii când o ieşit, că fuge mai dihai decât mine. Iară dac-oi sta eu la gură, mai uşor îmi vine să pun mâna pe dânsa.

— Hai ş-aşa.

Şi se bagă Grigoraş în vizuină la fată; dar ea ţuşti, pe lângă dânsul şi dă să iasă; când la gura vizuinei, lutele pământului pune cabja pe dânsa.

— Ho, leliţă de muiere, ce socoţi tu că de-amu mi-i scăpa? Să-ţi iasă din gând acea treabă.

Apoi o ieşit Grigoraş din vizuină, ş-o luat ziua bună de la lutele pământului şi s-o pornit spre împărăţia tătâne-său.

Da' amu iacă cum îi vorba: băietul care l-o născut fata cea frumoasă, a lui Grigoraş nevastă, crescuse mărişor, era de şapte ani, pe când se tot trudea bătrânu-său să ieie pe mămucă-sa. Femeia şedea scârbită că vedea că nu-i mai vine soţul. Manea şi Harapul Negru nu ştiau ce să mai facă. Ostenise şi ei de-atâta luptă.

Iată că-ntr-o zi s-aude un huiet şi cântări frumoase ca acelea. Ce era? O oaste de fete. Împăratul cel ce luase sticla şi pânea de la Grigoraş, s-o ţinut de vorbă, că se-mpliniseră şapte ani de când i le-o fost dat, ş-amu i le-o trimes înapoi.

Băietul s-o dus cu fuga la trăsură ş-o-ntrebat ce-aduc acolo.

— O carafă ş-o pâne.

Îndată s-o dus ş-o spus mâni-sa:

— Taci, măi băiete, dragul mamei, c-aieste-s lucruri de-ale tătâne-tău. De-amu nici el nu-i pe departe.

Nu multă vreme o mai trecut şi iată că altă oaste de călăraşi aducea sabia lui Grigoraş; dar n-o vrut s-o deie în mâna băietului, fără le-o dat în mâna stăpânei ş-amu aştepta şi pe Grigoraş.

Grigoraş dac-o ajuns pe moşia părintească s-o-mbrăcat în nişte straie rele ş-o tras la un ţigan zlotar în gazdă.

Împăratul cel bătrân se trudea de tot să ieie pe noră-sa, dar n-avea chip, că Harapul Negru şi Manea Câmpului, robii lui Grigoraş, toată oastea o dovediseră. Până şi pe popi i-or pus să se lupte cu ieşti doi voinici, dar degeaba.

Amu împărăteasa asta tânără o dat de ştire împăratului c-a merge după dânsul, dacă i-a trimete un colan, nici de ac cusut, nici de mătasă ţesut, făr' din văzduh făcut. Cine să facă lucru ca aista!?

Văzând împăratul ce spune noră-sa o dat de veste că cine i-a face un colan, nici de ac cusut, nici de mătasă ţesut, făr' din văzduh făcut, aceluia-i dă un stambol de galbeni.

Aude şi ţiganul zlotar vestea asta şi vine acasă.

— Când ai şti ce-o zis împăratul!

— Ce-o zis, măi?

— Că cine i-a face un colan nici de ac cusut, nici de mătasă ţesut, fără din văzduh făcut, aceluia-i dă un stambol de galbeni.

— Du-te, măi ţigane, şi te prinde că-l faci tu, că l-oi face eu.

Ţiganul se duce şi spune. De-acolea, după ce se-ntoarnă acasă, zice Grigoraş că el nu poate lucra, fără numai noaptea. Să-i aducă un stambol de alune, o batcă ş-un ciocan ş-o vadră de vin, că el până dimineaţa îi dă colanul gata.

Aşa o făcut ţiganul, iar Grigoraş s-o dus într-o odaie numai singur, o astupat fereştile să nu se vadă nimica ş-apoi s-o dat la stricat alune şi la băut vin, săracu', să-şi mai prindă inima! Când s-o luminat de ziuă, alunele şi vinul erau gata. Atunci Grigoraş o scos colanul de unde-l avea şi l-o dat ţiganului.

— Na, măi, du-te şi du-i-l împăratului.

S-o mirat ţiganul când o văzut colanul; dar pe urmă o lăsat miratul la o parte şi s-o dus la-mpăratul; iar împăratul i-o dat un stambol de galbeni, după cum o avut în vorbă.

Vine apoi ţiganul acasă, voios de gândeai că nu calcă pe pământ, şi zice:

— Da' oare să-mpărţim banii frăţeşte?

— Taci şi ţine-ţi-i ţie, c-aieştea-s partea ta, măi!

După ce împăratul o trimis nurori-sa colanul, ea o zis aşa, că cine i-o făcut colanul, să-i facă ş-o păreche de papuci: nici de sulă bortiţi, nici pe calup bătuţi, fără din văzduh făcuţi.

Împăratul iarăşi o chemat pe zlotar şi i-o poruncit să-i facă papucii, că i-a da un stambol de galbeni. Ţiganul vine şi spune lui Grigoraş cum îi socoteala.

— Lasă, măi, că i-oi face eu, numai să-mi mai aduci un stambol de alune ş-o vadră de vin.

Şi se mira ţiganul ce tot ciocăneşte Grigoraş toată noaptea. El gândea că acela lucra la papuci. A doua zi ţiganul ia papucii şi-i duce la-mpăratul, care foarte tare s-o bucurat ş-o dat ţiganului stambolul de galbeni. Apoi o trimes papucii la locul unde s-o cerut.

Atunci noră-sa zice aşa şi trimete răspuns, că de vrea împăratul numaidecât, să vie până la ea la palat, ori să trimeată pe cineva. Cum aude vorba asta, se porneşte feciorul cel mai mare, călare pe-un cal frumos şi îmbrăcat numai ca el. Dară băietul îl vede de departe.

— Mămucă, ia amu vine tătuca!

— Dragul mamei, de-a veni pe pod, îi tată-tău; da' de-a veni pe-alături, nu-i el.

— Apoi nu vine pe pod.

— Ia degrabă săbiuţa şi să-i tai o ureche.

Pe când s-apropie feciorul-mpăratului, băietul o luat sabia şi harşti, îi taie urechea. Cela, de ruşine, nu ştia ce să mai facă; s-o-nturnat înapoi.

Împăratul o trimes pe celălalt fecior al lui.

— Ia amu, mamă, vine tătuca.

— Ia sabia, şi de-i vedea că vine pe pod, îi tată-tău; da' de nu, apoi îi altul, şi să-i tai urechea.

O păţit ruşinea ş-aista fecior.

Văzând împăratul că nu-i niciun chip să poată lua pe noră-sa, sta la gând. Numai ce primeşte veste, că cine i-o făcut colanul şi papucii a fi vrednic să vie singur, să-l vadă ea ce fel de meşter îi.

Atunci împăratul chemă pe ţigan şi-i porunceşte că pe mâine să se ducă acolo la palat. Scârba ţiganului! Cum să se ducă el să s-apropie, când atâtea oşti nu s-or putut apropia din pricina celor doi păzitori: Harapul Negru şi Manea Câmpului.

— Taci, măi ţigane, nu te îngriji tu de asta, că m-oi duce eu.

Şi s-o-mbrăcat Grigoraş în straiele cele rele ş-o-ncălecat pe calul lui şi s-o pornit asupra palatului.

Măi, şi când s-o răpezit Manea Câmpului, mai-mai să-l dovedească pe ţigan, adică pe Grigoraş. Da' iesta când o strunit calul, cât pe ce să-l fărme pe Manea şi când de când să-i taie capul. Numai ce vine şi Harap Negru, măi, şi năvale de tăt la Grigoraş; da' nu i-o putut face nimica.

Văzând păzitorii amândoi că i-o dovedit ţiganul, s-or dus plângând la stăpâna lor.

— Ia, de-amu, stăpână, îi rău de noi, că ţiganul acela mai-mai să ne ieie capetele.

— Nu vă temeţi, c-acela e stăpânu' vost'.

De-acolea Grigoraş s-o pornit spre pod. Şi pe unde mergea calul, săreau scândurile podului tocma-n naltul ceriului. Atunci, băietul, fuga la mă-sa.

— Mamă, ia amu vine un răulean de om, aşa de cumplit, că pe unde trece el, sar podelele cât colo.

— Ia, acela-i tată-tău, dragul mamei.

Şi când o intrat Grigoraş în palat, s-o sărutat cu soţia lui şi s-or dezmierdat, ca unii ce nu s-or fi văzut de şapte ani. Atunci zice ea către băiet:

— Pupă-i mâna, dragul mamei, c-aista ţi-i tată ţie.

— Ei bre, zice Grigoraş către Manea şi către harap, nu mă cunoşteaţi când am venit asupra voastră?

— Ba ne venea nouă prin minte, da' nu tocmai bine, bine.

— De-amu mă cunoaşteţi?

— Să fii sănătos, stăpâne, şi bine că te-o adus Dumnezeu, că tatu ista al dumitale o pierdut o mulţime de lume drept degeaba.

— Apoi, să trăiţi măi, că v-aţi purtat numai după inima mea.

Amu o cunoscut împăratul că i-o venit feciorul.

Grigoraş, după ce s-o mai drăgostit cu puiculiţa lui, s-o pornit spre tată-său.

— Ei, tată, da' ce-ţi trebuie amu nevastă tânără?

— Apoi iartă-mă, dragu' tatei, c-am greşit şi eu!

— Pe domnia-ta te-oi ierta, că eşti om bătrân; da' pe câinii de fraţi i-oi învăţa minte, să mă cunoască cine sunt.

Ş-o şi poruncit să-i puie la opreală. În vremea asta, puii de pasărea berbecului erau mai morţi acolo în cuşcă, pentru că cei doi fraţi n-or ştiut ce fel de mâncare să le deie. Atunci Grigoraş o trimes în târg ş-o cumpărat orez şi l-o fiert în lapte dulce; o scos puii din cuşcă, i-o pus pe zid şi le-o dat de mâncare.

Puii după ce-or mâncat, o-nceput a cânta: „ţâr, ţâr, ţâr, ţâr", până ce acoperişul s-o gătat de făcut. Apoi or zburat, şi s-ooo dus la mama lor.

După ce-o văzut Grigoraş că-i gata casa, o dat la un meşter de i-o făcut o lance grea ca de cinci sute de oca. După ce-o făcut-o, o chemat fraţii în ogradă şi s-or aşezat tustrei alături. Apoi o zvârlit lancea-n sus şi când o picat jos, o crăpat pe fratele cel mai mare drept în două. De-acolea o mai zvârlit lancea şi când o picat, o ucis şi pe cel mijlociu. Pe urmă o mai zvârlit-o a treia oară, să vadă, el are vreo vină. Şi când o venit lancea-n jos, i-o luat un fir de păr din frunte.

— Iacă, atâta greşală am făcut şi eu, pentru c-am umblat cu fata asta.

Şi pe urmă o dat de ştire la toţi oamenii din satul acela, să se strângă la curtea-mpărătească cu câini cu tot. Cum or venit oamenii, lua şi tăia câte o bucată de carne din fraţii lui şi da la câini, zicând:

— Na, măi fraţilor, câini aţi fost la inimă, câinii vă mănâncă.

Pe urmă s-o cununat cu fata cea frumoasă. Ş-apoi după asta, chef şi veselie.

Fost-o la nunta lui Grigoraş lume multă; împăratul cel cu carafa şi pânea, împăratul cel cu săbiuţa, şi alţi împăraţi şi crai, ca la o nuntă ca aceea.

După ce s-o mântuit nunta, împăratul cel bătrân s-o dat jos de pe scaunul împărătesc ş-o lăsat treaba împărăţiei lui fecioru-său, lui Grigoraş.

Şi iaca aşa-i, oameni. Şi m-am suit pe-o roată şi v-am spus-o toată.

Auzită în sara de sâmbătă 17 august 1902, de la Toader M. Buchilă.

CIPERI VITEAZUL LUMII, VEREA VITEAZUL ŞI MUCEA-FĂR-DE-MOARTE

Cică în vremea de demult era un boier bogat. Boierul acela avea trei fete frumoase de nu se mai aflau altele să le-ntreacă pe lumea asta. Iată că-ntr-o vreme dă o boală peste boier. Umblat-o ea cucoana lui după leacuri, lumea amară, dar n-o putut folosi nimica. La v-o săptămână mai bine, moare boierul şi rămâne cucoana vădană, numai cu fetele.

Într-o sâmbătă cam pe-amiazi, zice cucoana către fete:

— Iacă, dragul mamei, eu mă duc din astă sară la cumătrul. Da' voi să şedeţi acasă, să faceţi mâncare.

Şi se ia cucoana şi se duce în satul acela.

Amu, acasă, fetele se scoală dimineaţă, mătură prin casă, deretică, pun mâncarea la foc şi după ce-o gată de făcut cum îi rânduiala, o pun pe masă. De-acolea or ieşit olecuţă pe prispă afară, la soare.

Cum şedeau ele aşa pe prispă, numai ce se ridicară trei neguri de pe trei văi ş-or venit ş-or luat fetele şi s-ooor dus în lumea lor.

Acele neguri erau trei zmei.

Pe-aproape de-amiazi, ajunge cucoana acasă. Când colo, dă de fete că nu-s. Da' mâncarea era pusă pe masă de-atunci. Cată-ncolo, cată-ncolo, fetele nicăieri. Se duce prin vecini, întreabă, da' degeaba, că fetele parcă intraseră în pământ.

Într-un târziu, numai ce vine o femeie şi-i spune, „c-aşa pe când era soarele la prânzişor s-or rădicat trei neguri de pe trei văi, ş-or venit la casa dumnitale".

— Apoi nu-i alta, fără zmeii mi-or furat fetele.

Scârba ei, săraca! Mă rog, cum n-ar fi scârbită, dac-amu o rămas drept singură, singurică. Vine-acasă, se dă la bocit şi se trânteşte cu capul de laiţă, îşi smulge părul din cap. La vreo câteva zile se lasă de bocit, c-o văzut ea că tot degeaba se crămăluieşte*.

S-apucă ea biata cucoană să deretice prin casă, să mătură că de v'o trei zile nu s-o fost prins cu mâna de nimica.

Într-o dimineaţă, pe când s-o fost dat la măturat, iată că găseşte jos un fir de ciperi. la firul de ciperi şi-l pune pe masă.

— Lasă, zice, că mi te-oi pune colea în borş, nu-i mai şedea să te calce oamenii. Nu bine-o apucat a pune mâna pe mătură, că firul de chiperi o sărit jos de pe masă în gunoiul de dinaintea ei. Atunci femeia îl pune pe policioară. Firul de chiperi iarăşi o sărit jos. Văzând ea una ca asta, se mânie şi-l pune în gură cu socotinţă ca să-l ţie până ce-a găta de măturat.

Ţiindu-l aşa, o uitat de dânsul, şi-ntr-o vreme când ş-o tras sufletul, numai ce-o înghiţit firul de chiperi. Cât o măturat prin casă ş-o dat gunoiul afară, n-o simţit nimica. Pe când s-o-nturnat în casă, de-o trecut pragul, cucoana s-o cunoscut groasă. La vreo trei luni de zile, se cunoştea hăt bine. Amu, de ruşine să n-o judece lumea, ea nici nu mai ieşea prin sat. Şedea toată ziulica numai acasă. După trecerea de şapte luni, văzându-se greoaie, s-o aşezat pe cuptoriu şi mai nici afară nu ieşea.

Iată că-ntr-o sară vin la fereastră doi moşnegi.

— Avem gospodari acasă? zic moşnegii.

— Avem v'o doi.

— Ni-ţi primi să mânem la dumneavoastră în ies' noapte?

— Primi, oameni buni, primi.

Atunci femeia se dă cum poate jos de pe cuptoriu, le deschide uşa ş-apoi de-acolea se suie iarăşi pe cuptoriu.

---

* a se crămălui – a se zbate, a se agita, a se tângui

— Da' de ce şezi acolo, draga moşului, de nu te dai jos?

— D-apoi, moşule, iacă ce-am păţit: am înghiţit un fir de „ciperi", şi de cum l-am înghiţit m-am simţit grea. Ş-amu, mi-i ruşine să mai ies printre oameni... nu de alta, da' de cum mi-a murit soţul, eu nici prin gând nu mi-o trecut să am grija păcatelor lumeşti. Şi iacă stau aici ş-aştept ceasul numai.

— D-apoi a da Dumnezeu şi te-i uşura-n pace, draga moşului.

Cum o zis vorba asta, femeia o şi născut pruncul, fără s-o doară ceva, măcar câtuşi de cât. Da' zice unul din moşnegi:

— Apoi, să-l moşeşti!

— L-oi moşi.

Şi se dezbracă moşneagul de suman, îşi suflică mânicile la cămeşă şi-şi face treaba drept cum trebuia s-o facă o moaşă.

— Apoi, eu l-am moşit, dumneata să-l botezi.

Şi l-o botezat şi i-o pus numele Ciperi Viteazul lumii.

Amu zice moşneagul:

— Ce giuruieşti finului dumnitale?

— Apoi, iacă ce giuruiesc eu finului meu: să nu mai fie altul mai tare decât el pe faţa pământului. De-acolea îi dau o puşcă, o sabie ş-un arc. El, când a da cu arcul sau cu puşca, degeaba să nu deie. Îi mai dau un buzdugan cântărit pe dânsul, numai ca al lui. Şi cum cresc ieştilanţi băieţi în zece ani, el să crească într-o zi şi-ntr-o noapte. Şi-i mai dăruiesc ş-un cal, înşăuat şi-nfrânat, numai bun de-ncălecat. Da' tu ce dăruieşti nepotului tău?

— Eu ce să mai dăruiesc? Eu zic că altul mai frumos decât el să nu fie pe faţa pământului.

Nici bine n-or ieşit zările, şi moşnegii ş-or luat ziua bună de la femeie şi s-or dus prin lume.

Până dimineaţa, băietul se făcuse hăt mărişor. El amu umbla prin casă. La trei, patru săptămâni crescuse ca un flăcăuaş trecut de şaisprezece ani. Da' nici faţă frumoasă ca a lui... da' nici putere ce-avea el nu se mai găsea altul să-l întreacă pe lumea asta.

Într-o duminică, Ciperi Viteazul lumii, se ia şi se duce la joc. Când l-or văzut fetele aşa de frumos, li se scurgeau ochii după el. Da' zic vreo câteva:

— Sărac, măi Ciperi Viteazul lumii! Ce eşti tu frumos... da' ai avut trei surori şi mai frumoase decât tine, da' le-or furat într-o dimineaţă trei neguri de pe trei văi.

— Aşa?

— Aşa.

— Hm, şi mama nu mi-o spus. Tu, da' aşa-i cum ziceţi voi, ori numai m-amăgiţi?

— Ba-i drept aşa cum îţi spunem noi.

Atunci Ciperi nu mai stă la joc, fără se porneşte spre casă. Cum ajunge-acasă, cum zice către mă-sa:

— Mamă, da' bine... mai avut-am eu surori ori fraţi?

— N-ai avut, dragul mamei, n-ai avut.

Mă-sa se temea să-i spuie, că-i era să nu se ducă-n lumea lui şi ea să rămâie iar singură.

— Şi n-am avut, mamă, fraţi ori surori?

— Nu, dragul mamei, nu.

Atunci se supără bietul băiet; da' nu zice nimica, fără numai se duce în casă, se lasă oleacă pe pat ş-adoarme. Nu mult o şezut aşa şi s-o trezit văitându-se:

— Da' ce-ţi este, dragul mamei? Ce te doare?

— Mamă, tăte alea mă dor... ş-am visat aşa că dacă nu mi-i da ţâţă pe subt talpa casei, eu mor.

— O, Doamne, dragul mamei... ce stai de vorbeşti?! D-apoi tată-tău când o făcut casa asta, o adus talpa cu doisprezece bivoli ş-o aşezat-o unde e ea. Cine-a mai fi în stare s-o urnească?

— D-apoi eu, mamă.

Văzând mă-sa că n-are-ncotro, cârni, o cătat să facă tocmai cum a zice fecioru-său. El s-o dus la talpa casei, şi numai cu degetul cel mic o rădicat-o aşa de sus, că putea să umble omul pe subt ea. Atunci mă-sa o dat ţâţa pe subt talpa casei. Ciperi o prins-o cu mâna şi de-acolea o zis aşa:

— Mamă, mai avut-am eu fraţi ori surori pe lumea asta?

— N-ai avut, dragul mamei, n-ai avut.

Când o auzit el că mă-sa nu se dă să spuie adevărul, cum ţinea c-o mână ţâţa, cu cealaltă mână tot da câte olecuţă drumul tălpii în jos. Da' mă-sa:

— Vaaai de mine, dragul mamei, da' ce faci?

— D-apoi ce să fac, mamă? Nu fac nimic. Da' am mai avut eu surori ori ba, ori să dau drumul tălpii în jos?

Mă-sa, văzând că nu mai are-ncotro şovârcăi*, o cătat să spuie adevărul, cum îi.

— Ai avut, dragul mamei, trei surori; da-ntr-o duminică dimineaţă or venit trei neguri de pe trei văi şi le-or luat şi-s bune luate.

— Noa, ia aşa să-mi fi spus din capul locului, mamă hăi!

— Ţi-aş fi spus, dragul mamei, da' m-am temut că te-i duce să le cauţi, şi eu iar rămân singură singurică.

— Oricum ar fi, mamă, eu am să mă duc să le caut, să văd de n-oi da de ele. Iată ce să-mi faci: fă-mi o turtă frământată cu lapte din ţâţa dumitale, că eu mă duc să dau de urma surorilor.

Atunci mă-sa, rogu-te pe lângă băiet să şad' acasă, că s-ar prăpădi prin lume. Da' n-o fost să-i schimbe gândul, fără o trebuit să-mplinească voia băietului. O făcut o turtă frământată în lapte de-al ei. Băietul o luat turta şi-o învălit-o într-o năframă, o pus năframa în sân, o pus şaua pe cal, buzduganul la oblânc, şi-o luat ziua bună de la mă-sa şi s-o dus!

O mers el de una v'o trei zile şi trei nopţi. După aceea o ajuns la un scruntariu** de pădure. O intrat în pădure, o mai mers oleacă şi-aşa cam pe-aproape de-amiază, o văzut înaintea lui un zid. Zidul acela aşa era de mare, c-o zi întreagă să fi umblat, abia-l puteai încunjura.

Când o ajuns acolo, era pe vremea perelor. Zidul era nalt de tot, că nimenea nu putea să treacă peste el. Da' Ciperi Viteazul lumii s-o alăturat de zid, o zvârlit buzduganu-n sus ţiind cu mâna de zelele lui. Din zvârlitura aceea, buzduganul o picat de ceea parte în ogradă. Şi cum o picat acolo, l-o zmucit pe Ciperi de-o ajuns tocmai pe zid deasupra. Apoi o dat drumul buzduganului afară, iar el, ţiindu-se de lanţ, s-o lăsat jos în ogradă, trăgând şi buzduganul după dânsul!

Acolo ce-o văzut, foarte s-o minunat: era o curte frumoasă peste samă, şi-o livadă numai de pere. El o luat buzduganul şi când l-o zvârlit într-un păr, toate crengile s-or dejdinat şi toate perele jos or picat.

Atunci numai ce iesă în cerdac o domniţă tânără şi frumoasă, cu coroană pe cap.

---

* a şovârcăi – a încerca să ocolească adevărul

** scruntariu — pâlc

— Alelei, voinice...decât zvârleai cu buzduganul şi făcea atâta răsipă, mai bine te suiai în copac şi-ţi luai câte îţi trebuiau, şi rău nu era.

— Alelei, măre cuconiţă ce eşti! Decât îmi zicei vorba asta, mai bine mă chemai în curte şi-mi dai un corn de prescură ş-un pahar de băutură, şi beam şi mâncam şi sătul eram.

— Dacă ţi-i vorba de-aşa, vină-năuntru, voinice.

Atunci Ciperi Viteazul lumii o intrat în curte. Când l-o văzut femeia aşa de frumos, nu ştia ce să mai facă. Se-nvârtea cum îi sfârnelul[*] şi-aducea mâncare şi băutură.

Amu, voinicul, după ce-o stat la masă, o scos turta din sân, o rupt o bucăţică şi i-o dat domniţei să mănânce. Cum o gustat din bucaţica aceea, o-nceput cu-n ochi a plânge şi cu-n ochi a râde.

— Da' bine, drăguţă, cum îi asta, de cu-n ochi plângi şi cu unul râzi?

— Cum n-oi râde... că eu pe când m-o luat zmeul, n-aveam frate, ş-amu văd că tu, voinice, eşti frate cu mine! Cu cela ochi plâng că tu eşti un băiet, ş-amu când a veni zmeul, te prăpădeşte, nu alta.

— Ce semne are zmeul tău când vine?

— Iată ce semne are: zvârle buzduganul de treizeci de mile de loc. Buzduganul se izbeşte în poartă, din poartă în uşă, din uşă s-aşază pe masă, de pe masă în cui la locul lui. Bucatele să fie gata: nici reci, nici fierbinţi: treizeci de ialoviţi[**] fripte, treizeci de cuptoare de pâne şi treizeci de buţi de vin.

Nu bine-o sfârşit vorba, şi numai ce-aude vâjâind. Venea buzduganul. Ciperi Viteazul lumii nici nu l-o mai lăsat să intre-n casă, fără că l-o prins cu mâna, cum ai prinde un pai... şi l-o aruncat de şaizeci de mile înapoi. Atunci zmeul vede buzduganul cum venea şuierând pe deasupra capului. S-o dus şi l-o rădicat de unde căzuse ş-o zis:

— Mare lucru ş-aista! De-ar fi oaste grea la casa mea, trei zile şi trei nopţi am să mă lupt cu ea; da' de-a fi Mucea-făr-de-moarte, am să-l strig să mă mănânce.

Şi se porneşte spre casă. Cum o ajuns la poartă, n-o intrat în casă, iară o şezut afară răzămat cu cotu-n buzdugan ş-o strigat:

— De este oaste grea la casa mea, să vie sa mă lupt cu ea; da' de-a fi Mucea-făr-de-moarte, să iasă să mă mănânce.

---

[*] sfârnel – titirez

[**] ialoviţă – vacă mare şi grasă

Atunci iese Ciperi Viteazul lumii în prag.

— He heee, măi Ciperi Viteazul lumii, cumnatul meu! D-apoi tu, măi, eşti un băiet de ieri de-alaltăieri, ş-amu vrei să te lupţi cu mine?! Măi, când te-oi strânge o dată, pocneşti ca un purice.

— Lasă las' zmeule, nu te mai lăuda. Hai, cum vrei? Din săbii să ne tăiem, ori din luptă să ne luptăm?

— Ba din luptă, că-i mai dreaptă.

Şi se iau la luptă. Şi când o trântit zmeul pe Ciperi Viteazul lumii, o intrat în pământ până la genunchi. Atunci se zmuceşte Ciperi Viteazul şi când trânteşte o dată pe zmeu, o intrat cu totul de-o palmă în pământ.

— Ei, măi câne de zmeu! Amu să sap pământul, să-ţi tai gâtul?

— Ba, mă rog, măi cumnate, asta să n-o faci. Scoate-mă de aici, că de mare folos ţ-oi fi.

— Măi, te-oi scoate, dacă mi-i spune unde-s curţile lui Verea Viteazu, că eu eram zămuşlit în pântece la mama de trei zile şi l-am auzit răcnind aşa de tare, că trei ani o ţiuit pământul.

— Tăte celea ţi le-aş face, da' de Verea Viteazul nu ţi-oi şti spune nimic.

— Eee, apoi văd că-mi spui drept.

După aceea l-o scos pe zmeu afară şi pe urmă o intrat în casă. Ciperi o mâncat cât mănâncă un om, da' zmeul o mâncat tot ce era pe masă. Apoi Ciperi o-ntrebat pe zmeul ista că mai încolo cine şade. Cela o răspuns că frate-su cel mijlociu.

De-acolea, Ciperi ş-o luat ziua bună de la zmeu şi de la sora-sa, o dat vânt calului şi după alte trei zile şi trei nopţi, o ajuns la curţile zmeului celui mijlociu, pe vremea merelor. Tot aşa o trecut peste zid ca şi la zmeul cel mai mare. Când o zvârlit buzduganul într-un măr, toţi cracii s-or dejdinat şi toate merele jos or picat. Da, o cuconiţă tânără şi frumoasă zice:

— Alelei, voinice ce-mi eşti! Decât zvârleai cu buzduganul şi făceai atâta răsipă, mai lovit lucru era să te fi suit în copac şi să fi mâncat câte-ţi trebuiau.

— Alelei, drăguţă! Decât îmi ziceai vorba asta, mai bine mă chemai înuntru, îmi dai un corn de prescură ş-un pahar de băutură, şi beam şi mâncam şi sătul eram!

Atunci l-o chemat în casă... şi când l-o văzut aşa de frumos, în braţe l-o luat, în faţă l-o sărutat şi-n divan l-o aruncat. Pe urmă i-o dat de mâncare. După ce-o mâncat mâncare de-a ei, o scos şi el turta din sân şi i-o dat şi soră-sii o bucăţică să mănânce.

Cum o gustat domniţa aceea, o cunoscut că turta-i frământată cu lapte de la mamă-sa, ş-o mai cunoscut că Ciperi Viteazul lumii îi e frate. Îndată o-nceput c-un ochi a râde şi c-un ochi a plânge.

— Da' bine, drăguţă... ce ai, de c-un ochi râzi şi cu unul plângi?

— Alelei, voinice, fratele meu! Cum n-oi râde, că pe când m-o luat zmeul, n-aveam frate, iar amu văd că am! Şi cum n-oi plânge, că te vad aşa de frumos, şi cum a veni zmeul, cum te prăpădeşte!

— Ce puteri are zmeul tău?

— Zvârle buzduganul înainte de şaizeci de mile de loc. Buzduganul se izbeşte în poartă, din poartă în uşă, din uşă se învârte de trei ori pe masă ş-apoi se pune-n cui la locul lui. Atunci mâncarea trebuie să fie nici rece, nici caldă: şaizeci de ialoviţe grase, şaizeci de cuptoare de pâne şi şaizeci de buţi de vin.

Nu bine-o gătat vorba, că numai ce-o auzit vâjâind. Venea buzduganul.

Ciperi Viteazul nici nu l-o lăsat să se mai izbească în poartă, fără l-o prins cu mâna de sus, şi l-o zvârlit de patruzeci de mii de ori mai departe în urma zmeului. Văzând zmeul cum merge buzduganul şuierând, tare s-o minunat ş-o stat la gânduri... şi după ce s-o dus şi l-o luat de jos, o zis aşa:

— De-a fi oaste grea la casa mea, trei zile şi trei nopţi am să mă lupt cu ea; da' de-a fi Mucea-făr-de-moarte, am să-l strig să mă mănânce.

Când o ajuns acasă ş-o intrat în ogradă, s-o răzemat cu cotu-n buzdugan, în mijlocul ogrăzii ş-o zis aşa:

— De este oaste grea la casa mea, trei zile şi trei nopţi am să mă lupt cu ea; da' de-i Mucea-făr-de-moarte, să vie să mă mănânce.

Atunci iese afară Ciperi Viteazul lumii.

— He, heei, măi Ciperi Viteazul lumii, cumnatul meu! D-apoi tu, măi, eşti un băiet făcut de ieri, de-alaltăieri, şi te bizui să te lupţi cu mine? Când te-oi strânge o dată, îţi fărm ciolanele.

— Hai, hai, câne de zmeu, nu te mai lăuda, că te-oi vedea eu amuşi câte parale faci.

— Cum vrei? Din săbii sa ne tăiem, ori din luptă să ne luptăm?

— Ba din luptă, că-i mai dreaptă.

Şi se iau la luptă. Şi când o trântit o dată zmeul pe Ciperi Viteazu, o intrat în pământ până la brâu. Măi şi când s-o zmuncit Ciperi Viteazul o ieşit de-acolo... şi când l-o trântit pe zmeu, o intrat de patru palme în pământ. Şi zice Ciperi Viteazul lumii:

— Ei, măi câne de zmeu! Amu să săp pământul, să-ţi tai gâtul?

— Ba, măi cumnate, fă-ţi o milă de mă scoate de-aici şi lasă-mă să trăiesc şi eu pe lumea asta.

— Eu, bre, te-oi scoate dacă mi-i spune ce te-oi întreba.

— Ce mi-i întreba?

— Măi, să-mi spui tu unde-s curţile lui Verea Viteazul, că eu eram zămuşlit în pântece la mama de trei zile şi l-am auzit c-o răcnit aşa de tare, că trei ani o ţiuit pământul.

— Apoi, măi cumnate, văd eu c-aici îmi putrezesc ciolanele.

— D-apoi de ce, măi?

— De ce, că eu nici măcar n-am auzit de Verea Viteazul, da' încă să ştiu unde şede! Să te duci la frate-meu cel mai mic, că el îi împărat peste toate păsările de pe lumea asta, şi poate că el ţ-a spune unde şade Verea Viteazul.

— Apoi dară, tot te-oi scoate.

După ce l-o scos din pământ, o zis zmeul:

— Hai, cumnate, în casă, ş-om ospăta.

— Ospătează-te tu, măi păcătosule, că eu mă duc în drumul meu.

— Hai, mă rog, şi-i ospăta, zice şi soră-sa de colo.

Văzând el atâta rogu-te, o luat o bucăţică de pâne ş-o bucăţică de carne. Apoi o băut o duşcă de vin şi de-acolea o-ntrebat pe zmeu, că cine şade de la el încolo.

— Frate-meu cel mai mic.

— Apoi rămâneţi sănătoşi, că eu mă duc în lumea mea.

Ş-o mers el multişoară vreme până ce-o ajuns la zmeul cel mai mic, pe vremea poamelor. Tot aşa era încunjurată curtea cu zid; iar înăuntru o livadă numai de poame. Tot aşa o sărit peste zid, ca şi la ceilalţi doi zmei. După ce-o sărit zidul, o luat buzduganul şi când l-o zvârlit într-un pom, toţi crăcii s-or dejdinat şi toate poamele din el or picat. Da' zice o femeie tânără şi frumoasă care şedea în cerdac:

— Alelei, voinice! Decât zvârleai cu buzduganul şi făceai o răsipă ca asta, să te fi suit să mănânci cât îţi trebuia şi mai bine era.

— Alelei, soră, surioară! Decât îmi ziceai vorba asta, mai bine mă chemai în casă şi-mi dai un corn de prescură ş-un pahar de băutură şi beam şi mâncam şi sătul eram.

— Vină-n casă, voinice!

Dac-o intrat în casă şi l-o văzut aşa de frumos, nu ştia biata femeie cu ce să-i mai intre în voie. Amu, după ce-o ospătat, o scos Ciperi turta din sân ş-o dat şi soră-sii o bucăţică. Cum o gustat, cum o cunoscut că îi e frate. Atunci o-nceput c-un ochi a plânge şi c-un ochi a râde. Şi zice Ciperi Viteazul lumii:

— În ce fel, c-un ochi râzi şi cu unul plângi?

— Oi, voinice! Cum n-oi râde dacă am frate pe lumea asta... şi cum n-oi plânge cu cela ochi, de părere de rău, c-are să vie zmeul să te prăpădească!

— Despre aceea, soră draga mea, nici capul să nu te doară. Ce semn are zmeul când vine?

— Aruncă buzduganul înainte de optzeci de mile de loc, şi se izbeşte-n poartă, din poartă-n uşă, apoi se-nvârte de trei ori pe masă şi se pune-n cui la locul lui. Atunci bucatele trebuie să fie puse pe masă, nici calde nici reci; optzeci de cuptoare de pâne, optzeci de ialoviţe grase şi optzeci de buţi de vin.

Nu bine-o sfârşit vorba şi numai ce s-o auzit vâjâind. Venea buzduganul.

Ciperi Viteazul lumii nici nu l-o mai lăsat s-ajungă-n poartă; l-o prins cu mâna de sus şi l-o zvârlit de patruzeci de mii de ori mai departe în urma zmeului. Amu zmeul văzând cum mergea buzduganul pe sus, o zis aşa:

— Măi, mare minune şi asta! Oare cine să fi venit la casa mea, unde nici pasăre măiastră nu s-arată, da' de cum om pământean?! Mare lucru! De-a fi oaste grea la casa mea, eu trei zile şi trei nopţi m-oi lupta cu ea; da' de-a fi Mucea-făr-de-moarte, am să-i zic să vie să mă mănânce.

Şi se duce zmeul, ia buzduganul şi porneşte spre casă. Cum ajunge-n ogradă, se reazemă în buzdugan şi zice:

— Măi, de este oaste grea la casa mea, eu trei zile şi trei nopţi m-oi lupta cu ea; da' de-i Mucea-făr-de-moarte, să vie să mă mănânce.

Atunci iesă afară Ciperi Viteazul lumii.

— Ei, măi cumnate, măi Ciperi Viteazul lumii! Tu eşti un băiet; nici nu eşti încă de-un an, şi vrei să te lupţi cu mine? D-apoi eu, când te-aş trânti o dată, nici praful nu s-alege de tine.

— Lasă, las', câne de zmeu... nu te mai lăuda, că ştiu eu ce lucru şi ce poamă bună eşti.

— Ei, măi cumnate... cum vrei? În săbii să ne tăiem, ori în luptă să ne luptăm?

— Ba în luptă, că-i mai dreaptă.

Şi s-or luat la luptă. Şi când l-o trântit zmeul pe Ciperi, o intrat în pământ până-n umeri. Dar şi Ciperi Viteazul când s-o zmucit şi-o ieşit de-acolo şi când l-o trântit o dată pe zmeu o intrat cela de-un stânjen în pământ.

— Ei, măi câne de zmeu... amu să sap pământul să-ţi tai gâtul?

— Ba numai asta să n-o faci, măi cumnate! Mai bine să mă scoţi de-acolea, că poate ţ-oi fi de vreun folos.

— Măi, eu te-oi scoate, dacă mi-i spune tu unde şade Verea Viteazu, că eu eram de trei zile zămuşlit în pântece la mama, şi l-am auzit răcnind aşa de tare, că trei ani o ţiuit pământul.

— Bre cumnate, nu ştiu; da' dacă mi-i scoate de-aici, eu oi chema toate păsările câte-s pe lumea asta – că eu îs împăratul lor – şi trebuie să-mi spuie vreuna din ele unde şade Verea Viteazu.

Atunci Ciperi l-o scos pe zmeu din pământ, s-or dus amândoi în casă şi-or stat la bucate. Ciperi Viteazu o mâncat cât mănâncă un om, da' zmeul o mâncat tot ce era pe masă, nu mai rămăsese nimic, de parcă le-ar fi suflat vântul.

După ce-or stat la bucate, se duce zmeul şi ia un cerc de fier, de-o palmă-n doagă, şi-l bate pe cap, cum l-ai bate la un poloboc; apoi o luat o mărgică, şi-aşa de tare o suflat prin mărgica aceea, că cercul o pleznit şi s-o făcut numai prav. Dac-o gătat de suflat, o-nceput a curge la păsări, de nu le mai ştiai numărul.

— Ce este, stăpânul nostru, de ne-ai strigat?

— Voi, păsărilor, nu ştiţi unde-s curţile lui Verea Viteazul?

— Nu ştim, stăpâne, şi nici batâr n-am auzit de ele.

Atunci zmeul intră-n casă, ia un cerc şi mai gros decât cel dintâi – de patru palme-n doagă – l-o băgat în cap, l-o bătut bine, şi-o luat altă mărgică, şi-o suflat prin ea aşa de tare, că s-o făcut cercul numai ţăndări. O mai prins a veni şi-amu câte-o pasăre, când şi când.

— Ce este, stăpânul nostru, de ce ne-ai chemat?

— Iată ce este: nu ştiţi voi unde şade Verea Viteazul?

— Nu ştim, nu ştim, stăpâne; nici batâr n-am auzit de numele lui.

Se supără bietul zmeu, şi nu tocmai cu inimă bună o intrat în casă.

— Mai am de suflat o dată, măi cumnate, şi de nu mi-or spune păsările nici amu, apoi drept ţ-oi spune, n-am ce-ţi face.

Şi ia un cerc şi mai straşnic decât cele două dinainte. Aista era de nouă palme-n doagă. L-o băgat şi l-o cetlulit bine pe capul lui... ş-aşa de tare-o suflat – că munţii s-or detunat, pietrele s-or despicat, apele s-or tulburat; iar cercul din cap a plesnit ş-o sărit tot câte-o bucată. Când o şuierat a treia oară, iacă numai ce-n târzie vreme vine un ciocârlan şchiop.

— Da' ce dracu' ai avut, de-ai venit aşa de târziu, măi păcătosule?

— C-apoi lasă-mă, stăpâne; nu mă mai probezi şi dumneata, că doară nu vin cu pacătoasele iestea, de ici de colea; vin tocmai de la curţile lui Verea Viteazul. Eu, stăpâne, te-am auzit când ai strigat întâia oară; da' iacă ce-am păţit; am o femeie beţie de nu mai are margină. Iacă un cal se balegă lângă drum, aproape de curţile lui Verea Viteazul. Eu şi cu vreo câţiva ciocârlani ne-am apucat de ciocănit nişte fire de orz din baliga aceea. Da' cindră-că plouase, se făcuse un fel de zamă în baligă, ş-am băut ş-o gură de zamă de-aceea şi m-am îmbătat oleacă. Cu toate acelea, era el cum era; da' aduce dracu' (că mai bine n-oi zice) un motan tocmai din ograda lui Verea Viteazul. Ceilalţi ciocârlani or zburat cum or zburat; da' eu n-am putut zbura deodată, ş-o pus motanul laba pe mine. Cât m-am vânzolit acolo, abia am putut scăpa, că numai de-un picior mă prinsese, da' am scăpat aşa cu piciorul rupt. Dacă mă prindea cu gura de cap, nu mai ajungeam pe la dumneata, stăpâne. Ş-amu cu toate cu-acelea, spune-mi la ce m-ai chemat?

— Iacă la ce te-am chemat: să duci omul iesta la curţile lui Verea Viteazul.

— Ptiu drace... da' cine-a putea duce omul acela cu cal cu tot!?

— Nu aşa, măi ciocârlane.

— Apoi dară cum, stăpâne?

— N-ai să-l duci tu, măi; are să te ducă el pe tine. Tu numai să-i arăţi calea.

— Aşa mă prind, că tot îs eu şchiop.

Bucuria lui Ciperi Viteazu, când o auzit că are cine-l duce la Verea Viteazul! Ş-o luat ziua bună de la zmeu şi de la soră-sa, o pus ciocârlanul pe oblâncul şeii şi s-o pornit la drum.

Tot or mers ei sfătuind, hai-hai, hai-hai, vreme de trei zile şi trei nopţi. După aieste trei zile şi trei nopţi, aşa cam după ce-o asfinţit soarele ş-o prins a se amesteca ziua cu noaptea, o intrat într-o pădure. Pe când să iasă din pădure, zice ciocârlanul:

— Ian uită-te, Ciperi Viteazu, aşa de departe, de vezi ce-i zări?

— D-apoi ce să zăresc? Răsare soarele.

— Ce vorbeşti bre de răsăritul soarelui... n-ai văzut că mai înainte-o asfinţit soarele?

— Apoi dară ce să fie?

— Hm, cică ce să fie! Acolo, Ciperi Viteazu lumii, nu-i soarele; acolo-s curţile lui Verea Viteazu. Le vezi?

— Le văd... şi socot că-ntr-o zi om ajunge noi până la ele.

— Ei într-o zi! Da' nu zici că de-am ajunge în trei zile şi trei nopţi! Amu, eu iată ce-aş zice, ca să mă laşi s-apuc mai pe de-a dreptul, că mi-i voia s-ajung mai degrabă acasă. Nu de alta, da' femeii mele nu-i mai ies beţiile din cap şi-mi părădueşte[6] toată casa; iar băieţii mă tem că mi-or muri de foame. De aceea m-aş ruga să-mi dai drumul, că de-amu-i nimeri dumneata la curţile lui Verea Viteazu.

— Dă, măi ciocârlane, mergi sănătos şi-ţi mulţămesc că m-ai adus pân-aici şi mi-ai arătat calea.

— Mergi sănătos şi dumneata, Ciperi Viteazu lumii.

Ciocârlanul o apucat pe câmp, cum îi treaba lui, iar Ciperi o dat vânt calului, şi trei zile şi trei nopţi o mers până ce-o ajuns la curţile lui Verea Viteazu. Cum o ajuns acolo, o tras la poarta curţii. Nici n-o apucat a descăleca de pe cal, şi când ş-o aruncat ochii în ogradă, s-o minunat de ce-o văzut. Ce era? Trei câni legaţi în lanţuri de fier, înfăşuraţi cu cercuri de fier – gura şi trupul. Apoi de-acolea, calul lui Verea Viteazul iarăşi legat în lanţuri peste tot, de mai nu-i cunoşteai trupul.

— Heei!, zice Ciperi Viteazul lumii, amu cam pricep eu de ce-s legaţi cânii şi calul, şi de ce-o răcnit Verea Viteazul.

Cum se-nvârtea pe lângă cal, iată că vede în ogradă o fetişoară aşa de frumoasă, că la soare te puteai uita, da' la ea ba. Era sora lui Verea Viteazul.

— Fată, hăi, ia vin' oleacă pân' la poartă!

Când l-o văzut fata că-i aşa de frumos, parcă i s-o tăiet nu ştiu cum picioarele, şi mai nu putu deschide gura să răspundă cuvânt.

— Da' unde-i Verea Viteazul, că mi-i voia să mă-ntâlnesc cu el?

— Îi dus în ţarină, c-avem vreo trei fălci de mălai mânânţăl şi pe când se face de cules, se ridică o turtură (pasăre), se face mare cât un stog, de-acolea se face ciubăr şi tot mălaiul îl bătuceşte la pământ... ş-aşa se năcăjăşte bădiţa de vreo trei ani cu păzitul mălaiului şi n-are niciun folos.

[6] a părădui – a se dărăpăna, a se strica

— Încotro îi lanul acela, că mă duc până la frate-tău?

— Pe cărarea asta dac-apuci, ieşi drept acolo; dară dumneata nu te sili cu dusul, că bădiţa amuşi vine.

— Apoi nu stau, mă duc.

Şi face omul pe cărare, iar fata o dus calul în grajd şi i-o purtat de rânduială.

O mers Ciperi Viteazul un răstimp bun pe cărarea aceea. Era soarele la vremea mâncării, când o ajuns la lanul cu mălai mânânţăl.

Verea Viteazu şedea răzimat în buzdugan şi se uita pe lan, că mălaiul era frumos de-ţi lua ochii. Când se-ntoarce aşă cu capul, dă cu ochii de Ciperi Viteazul lumii. Atunci lui Verea Viteazu numai o-nceput a-i da lacrimile din ochi...

— Sărace, măi, Ciperi Viteazul lumii! Bine c-ai venit, că de mult te-aşteptam. Hai bre acasă ş-om bea, ş-om mânca.

— Du-te-nainte, măi Verea Viteazu, că te-oi ajunge eu îndată. Mie mi-i voia să mai stau oleacă să mă hodinesc.

Şi s-o dus acasă Verea Vitezu. Da' nu bine-o apucat a se depărta, că Ciperi vede cum se rădică o turtură, se face cât un stog, apoi se face ciubăr şi dă să se scoboare în lanul cel de mălai mânânţăl.

Atunci Ciperi Viteazul o azvârlit buzduganul acela în ciubăr, aşa de tare, că tot câte-o doagă s-o făcut; iar turtura o picat jos cât o căpiţă de măsură. De-acolea Ciperi o tăiat un par lung, l-o ascuţit bine, o ucis movila aceea, o-nfipt paru-n ea, o luat-o în spate, şi pe cărare la deal. Nici n-apucase Verea Viteazul să intre în ogradă, şi Ciperi l-o ajuns din urmă.

— Ai ucis dihania, măi Ciperi Viteazul lumii?

— Ucis, măi Verea Viteazul.

— He, hee, dragul meu! Şi eu am fost voinic ca tine, da' amu am slăbit, că-s bătrân!

— Eii, eşti bătrân! Spune bre ce ai, că mie nu mi se pare, după cum te văd eu pe tine.

— N-am nimica.

Prea bine pricepea Ciperi ce are Verea Viteazu, că-l vedea cam buged[*] la faţă şi fără leac de voie bună în el. Când se uita Verea Viteazu la Ciperi, şi-l vedea aşa de voinic, numai îl înăbuşea plânsul.

[*] buged – buhăit, puhav

— Hai măi, în casa mea, ş-om bea ş-om mânca.

Ş-or intrat amândoi în ogradă ş-apoi de-acolea în casă.

— Ei, tu soră, gata bucatele, gata?

— Gata, bădiţă.

— Da' cu calul lui Ciperi Viteazu ce-ai făcut?

— L-am băgat în grajd, i-am dat mâncare, apă, mă rog, i-am purtat eu de rânduială. Ş-amu, cu toate cu-acelea, daţi-vă colea şi ospătaţi.

Şi s-or dat ei pe lângă bucate, iar fata s-o dus în tevniţă, le-o adus vin, ş-apoi pe urmă chef şi voie bună. Satana de fată nu-şi mai lua ochii de la Ciperi Viteazul lumii.

— Apoi, măi frate Ciperi Viteazu, bine c-ai venit, că ţ-oi da pe soră-mea, şi te-i cununa cu dânsa şi v-or rămânea vouă curţile mele.

— Bine, bine, pe soră-ta mi-o dai, da' pentru ce nu-mi spui din ce pricină eşti aşa de prăpădit la faţă?

— Las', nu mă mai întreba. Nu ţi-am spus că n-am nimica?

— Ba prea bine văd că ai ce ai, da' nu vrei să spui.

Or şezut ei tot într-o petrecere vreo trei zile şi trei nopţi. De la trei zile, Ciperi Viteazu se duce la vânat.

În una din zile, zice Verea Viteazu:

— Măi frate Ciperi, să nu te duci în cutare pădure, că-i păţi vreo istorie.

Amu o priceput mai bine Ciperi Viteazu pricina beteşugului lui Verea Viteazul.

— Da' cum, bre, să nu mă duc; doară nu-s muiere să-mi fie frică a merge prin pădure?! Nişte câni voinici ai tu, măi?

— Cum să n-am?

Şi scoate Verea Viteazu trei câni – el le zicea şoimi. Da' aieştia erau câni, nu să socoţi ceva cumva. Când i-o văzut Ciperi Viteazu, pare că i-o crescut inima de bucurie.

— Măi şoimilor, ia luaţi voi bradu' ista şi mi-l daţi la pământ!

Atunci şoimii, numai de vreo câteva ori s-or opintit, ş-or întors bradul cu rădăcina în sus.

— Ia, aşa-mi place mie, zice Ciperi Viteazul lumii, voi sunteţi drept după inima mea.

De-acolea ş-o luat ziua bună de la prieteni ş-o plecat la vânat. Cum o intrat în pădure, i-o ieşit înainte o căprioară. Ciperi o dat cu arcul, o tăiet-o ş-o dat-o la câni.

O mai mers prin pădure şi i-or ieşit înainte nişte iepuri. Şi pe-aceia i-o săgetat şi i-o dat la şoimi.

Amu la urmă, după ce-o mai săgetat o căprioară, iacă o ajuns la pădurea aceea unde păţise pozna bietul Verea Viteazu. Când o întrat în pădure, s-o întunericit aşa de tare, că nu se vedea nici mâna. O căutat apoi un brad cam uscat şi l-o arătat cânilor.

— Măi şoimilor, ia să mi-l daţi voi la pământ!

Şi s-or dat şoimii pe lângă brad şi-n scurt l-or făcut ţăndări. Apoi Ciperi o scăpărat ş-o făcut un foc ca acela, că nu te puteai apropia cât colo de el. De-acolea o făcut două crăcane, le-o bătut în pământ, o aşezat căprioara pe-o ţiglă[*] şi pe crăcane, ca să se frigă, că-i era voia să ospăteze.

Calul păştea mai încolo oleacă, da' nu departe. Asemenea şi şoimii. Ei, de lângă stăpânu-său nu se duceau nicidecum.

Amu pe când Ciperi Viteazu frigea carnea, aude hăt mai încolo glas dintr-un copac:

— Vaaai de mine, frig mi-i!

Da' Ciperi nu s-o spăriet, nici nu s-o sfiit măcar.

— Apoi, dacă ţi-i frig, dă-te jos, holeră de babă, şi vină de te-ncălzeşte.

— Cum nu m-aş da, făr' decât mă tem că m-or mânca şoimii tăi.

— Heei, te-or mânca! Da' nu te-or mai mânca!

— Na mai bine-aieste trei fire de păr şi dă-le pe cal şi pe şoimi, c-apoi m-oi da jos.

Ciperi o luat perii şi-n loc să-i deie pe cal şi pe şoimi, el o făcut ca omul, că i-o dat pe foc.

— Ei, voinice, zice baba, ai dat perii pe câni, ori mi se pare că i-ai pus pe foc?

— Ba nu i-am pus nimica... şi vină la foc dacă ţi-i de venit... nu mai lehăi atâta.

Atunci baba se dă încetişor jos c-o ţiglă plină de broaşte. După ce vine la foc, nu să şadă binişor?! Potriveşte ţigla aşa, de se scurgea zamă din broaşte pe căprioara lui Ciperi Viteazu lumii.

— D-apoi bine, tu babă... pesemne eu te-am chemat la foc să te-ncălzeşti, nu să mă batgiucureşti şi să mă spurci tu pe mine în fel ca aiesta!

— Hee, băiete! Cine frige căprioară, are să mănânce broaşte; iară cine frige broaşte, are să mănânce căprioară.

— Aşa ţi-i treaba? Ia stai să mi te hrănesc eu de căprioară.

---

[*] ţiglă – vergea de lemn în care se înfige carnea pentru frigare

Şi când o luat ţigla cu căprioara şi când i-o dat babei una peste ochi, o amuţit baba, nu ceva.

— Aşa ţi-i treaba, măi băieţele? Odată cei trei perişori ai mei, faceţi-vă lanţuri şi-mi legaţi cânii!

Perii s-or făcut lanţuri, da' acolo pe foc, nu pe cal şi pe câni. Baba socotea că i-a merge ca pân-amu; da' nu mai pleaşcă.

Atunci, Ciperi Viteazul lumii:

— Odată şoimii mei şi căluţul meu, să mi-o judecaţi numai ca pe dânsa.

Măi! Şi unde mi s-or dat cânii, şi unde mi-or început a o flocăi de-i mergea colbul. Las' nu-i vorbă că şi calul o ardea la maţe când îi da câte-o copită.

Baba văzând că nu-i de şagă, o schimbat vorba.

— Mă rog dumnitale, Ciperi Viteazul lumii, nu mă omorî.

— Legea ta de babă... nu te las până nu mi-i spune unde-ai pus inima lui Verea Viteazu.

— Strigă, mă rog, la câni să mă lase că-ţi spun.

— Ia, mai îngăduiţi-o oleacă, măi şoimilor! Spune, babă, unde-i inima lui Verea Viteazul?

— Ia, acolo-n răchita aceea; da' să mă laşi să mă duc eu să ţ-o aduc, că am acolo o copilă numai de trei zile făcută, şi tare mă tem să nu se spărie.

— Lasă, că m-oi duce eu, numai să-mi spui în ce parte-i pusă inima lui Verea Viteazu!

— Apoi s-o cauţi în cutare odaie, c-a lui se cunoaşte că-i mare cât un bostan de cei nemţeşti.

— Tu, babă, da' acolo ai apă întrupătoare şi apă învietoare?

— Am două şipurele.

— Noa, atâta mi-o trebuit. De-amu stai aici, că după ce m-oi scoborî jos, ţ-oi da eu drumul.

— Ai grijă, dragul mătuşii, să-mi spui şi mie când îi ajunge sus.

— Lasă las'.

Şi se duce Ciperi Viteazu la răchită şi se suie în vârful ei. Acolo în vârful răchitei era casa; iar în casă dormea copila babei cu faţa-n jos şi-n pielea goală. Da' ce copilă! Că numai o bucă era mai cât o faţă de arie! El o luat inima lui Verea Viteazu, o pus-o-ntr-o traistă, de-acolea o cătat ş-o găsit şi şipurile cu apă întrupătoare şi apă

învietoare. Pe urmă o venit la fată şi când o dat o dată cu paloşul, o tăiat-o drept în două, de-a lungul spinării. Apoi o luat apă întrupătoare ş-o spălat-o şi s-or prins bucăţile la loc, pare că n-ar fi fost tăiate. I-o picurat în gură apă învietoare şi iată o-nviat. Văzând el cum îi socoteala, o luat din nou paloşul ş-o hăcuit fata babei de nu se mai ţinea bucăţică de bucăţică.

Voi sunteţi de mine, zice Ciperi Viteazul în gândul lui. Şi tace mâlc, se dă jos şi se depărtă mai încolo oleacă, de la rădăcina copacului.

— Iacă, babă, am ajuns în vârful răchiţii.

— Bine, dragul mătuşii, bine. Ţine-te cât ce poţi, dragul mamii, de lanţul cel mai lung, care-i legat de torţile ceriului. Auzi ce-ţi spun?

Şi după ce-o gătat vorba asta, baba o aruncat răchita tocmai în înaltul ceriului, cu carat că-l aruncă şi pe Ciperi Viteazul lumii. Fata o căzut jos tot câte-o bucăţică.

— D-apoi tu ai socotit că mi-i prăpădi? Pe dânsa, şoimilor, şi bucăţi să mi-o faceţi!

Când s-or dat şoimii la treabă, toată or crămpoţit-o. Ce-or crămpoţit-o, că drept or ucis-o. După ce-or ucis baba, îndată s-o luminat în pădure, numai din pricina diavolului de babă era aşa de-ntuneric acolo. De-acolea Ciperi Viteazu o tăiat-o bucăţi ş-o dat-o la câni s-o mănânce. Apoi o-ncălecat pe cal ş-o plecat spre curţile lui Verea Viteazul.

Amu el, dac-o ajuns acasă, nu i-o spus c-o ucis baba şi i-o adus inima lui.

— Ei, măi frate Ciperi, fosta-i la vânat, umblata-i bine pe unde-ai umblat? N-ai păţit nimica?

— Nu, măi frate!

După ce stau cu toţii la masă şi ospătează, zice Ciperi Viteazul lumii:

— Măi Verea Viteazul, pe unde-ai umblat tu, n-ai dat de vreo crâşmă?

— Nu, bre.

— Eu am dat, zice Ciperi scoţând şipuşorul cel cu apa întrupătoare. Ia gustă şi tu de vezi ce fel de băutură-i în şipuşorul ista. Verea Viteazul o luat şipuşorul, şi când l-o pus la gură, numai de vreo câteva ori o-nghiţit ş-o căzut mort pe spate. Atunci soră-sa începe-a se boci: vai de ea şi de ea, cine i-a purta ei de rânduială, de-amu, dacă i-o murit fratele!?

— Taci, fată, din gură, nu mai zice nimica. N-avea nicio nevoie, că ţ-oi purta eu de grijă. Nu ţi-am spus mai de mult de treaba asta? Vină încoace să-l rădicăm şi să-l punem pe masă.

Şi l-or aşezat pe masă, mort ca toţi morţii. Apoi Ciperi Viteazul o scos de unde avea el inima lui Verea Viteazul ş-o spălat-o cu vin. De-acolea o luat un cuţit şi i-o spintecat pieptul. Şi colo, ce să vadă? Se cunoşteau numai băierile inimei, iar în loc de inimă, un putregai cât un bostan nemţesc de mare.

— Ia, de-aceea n-aveai tu vlagă în tine, zice Ciperi Viteazul scoţând putregaiul de-acolo.

După ce-o spălat bine cu vin inima lui Verea Viteazul, o aşezat-o frumos la locul ei, cum o fost mai înainte. Apoi l-o spălat cu apă întrupătoare şi i-o aşezat şi inima în piept la loc, parcă n-ar fi fost tăietură cu cuţit. De-acolea o scos Ciperi şipuşorul cel cu apă învietoare, ş-o-nceput să-i toarne pe gură lui Verea Viteazu. Cela o-n-ceput a înghiţi câte-oleacă, şi deodată o sărit în sus, şi când s-o simţit el în putere, o chiuit aşa de tare, că douăzeci de ani o ţiuit pământul. Da' nu ştia din ce i se trage puterea asta. Atunci zice Ciperi Viteazul lumii:

— Ia uită-te supt laiţă, măi frate Verea Viteazul şi vezi ce-am scos din tine.

Când se uită şi vede putregaiul, zice Verea Viteazul:

— Apoi, cum se vede treaba, măi Ciperi, tu ai ucis baba.

— Ucis, măi frate, şi ţi-am pus şi inima la loc.

— Mulţămesc şi bogdaproste de facere de bine. Ia amu văd şi eu că mi-or venit puterile care le-am avut în tinereţă. Măi Ciperi Viteazul lumii, fiindcă m-ai făcut om în putere, iacă-ţi dau pe soră-mea de nevastă... şi câte averi îs aici, toate-ţi rămân ţie, că eu bre, mă duc de-amu să-mi caut şi mie soţie. Da' pân-atunci, hai şi v-oi cununa.

După ce i-o cununat, Verea Viteazul i-o spus lui Ciperi Viteazul lumii, că el curţile le poate face patru mere de aur, să le puie în sân, iar când a ajunge acasă, să pocnească cu biciul că s-or face curţile întocmai cum or fost aici.

— Numai să ai grijă, măi Ciperi Viteazul, să nu treci pe moşiile lui Mucea-făr-de-moarte, că de-acela nu scapi cu zile.

— Bine, măi frate.

Apoi de-acolea s-or despărţit. Verea Viteazul o apucat într-o parte, iar Ciperi Viteazul o pocnit din bici, o făcut curţile patru mere de aur, o-ncălecat el pe calul lui şi nevasta pe alt cal şi s-or pornit spre casă.

După ce-or făcut cale de o zi, Ciperi Viteazu o ajuns la hotarul moşiilor lui Mucea-făr-de-moarte.

— Cum să nu trec eu înainte? Pe unde am să mai înconjur amu? Ş-apoi de-acolea, cine-i Mucea-făr-de-moarte, să mă tem de el?

Şi trece hotarul pe moşiile lui Mucea-făr-de-moarte. Da' n-o apucat a merge cale de patru obraţe*, că numai ce-i iese înainte un om mititel ca de doi coţi mai bine, iară mucii îi spânzurau de la nas de-un cot în jos. Aista om era Mucea-făr-de-moarte.

— Stăi, stăi, măi omule, stăi! zice Mucea făcând semn cu mâna.

— Ce să stau, măi; da' cine eşti tu să stau înaintea ta?

— D-apoi nu ştii tu c-aiste-s moşiile mele, şi n-ai voie să treci pe ele?

— Măi, taci din gură şi du-te-n treabă!

— Ce să tac; întoarnă-te-napoi, băiete!

— Ţ-oi arăta eu înturnat!

Şi când o dat Ciperi o dată cu paloşul, l-o tăiet pe Mucea drept în două, ş-o plecat înainte. Da' Ciperi n-o apucat a se depărta cale de-un obraţ, că Mucea învie şi-i iese în cale.

— Da' stai măi, stai; nu te duce mai departe! Nu ştii tu c-aieste-s moşiile mele?

— Măi, ce tot îmi baţi capul cu moşiile tale? Na moşii!

Şi l-o tăiet în patru cu paloşul. Da' Ciperi n-o apucat a se depărta ca de două obraţe, că acela o-nviat şi i-o ieşit înainte.

— Măi băiete, zice Mucea, fă-napoi, înţălege-te ce-ţi spun!

Ciperi Viteazul, când ştie că l-o tăiet în patru ş-amu-l vede iară înaintea ochilor, s-o cam scârbit. Pesemne înţelegea el că nu-i a bine, dar nu l-o lăsat pe Mucea să vorbească mult; l-o hăcuit tot bucăţele, apoi o făcut foc, l-o pus pe foc, şi după ce l-o ars, o dat cenuşa în vânt.

— Na, urâciunea dracului, de-amu mi-i mai sta în cale când a bucina** Adam.

Ţi-ai găsit să fie-aşa! N-o apucat a se depărta bine de vatra focului, că iară se trezeşte-n faţă cu Mucea-făr-de-moarte. Ia amu le-o dat şi Ciperi toate pe una:

— Ei, măi păcătosule, glăsuieşte Mucea, de câte ori ţi-am tot spus să faci drumul înapoi şi nu m-ai ascultat! Na!

Şi l-o tăiet în două pe bietul Ciperi Viteazu, şi l-o lăsat acolo, iar către fată o zis aşa:

— Tu de-amu hai cu mine, că eu pe tine te aşteptam. Păcătosului istuia, dacă nu i-o fost drag să trăiască, lasă-l să şadă aici, că bine şade.

---

* obraţ – veche unitate de lungime, egală cu 26,6 metri

** a bucina – a sufla într-un corn de vânătoare

Fata, vrând-nevrând, o cătat să meargă cu Mucea-făr-de-moarte la curţile lui. Ciperi Viteazul o rămas acolo, tăiet, în pădure.

Amu, după ce-o ajuns acasă, Mucea năvălea de tot să sărute frumuseţe de fată cum era sora lui Verea Viteazul. Dară ea, nici măcar nu l-o suferit să s-apropie de dânsa, c-o pălea greaţa când se uita şi vedea ce dihanie urâtă îi Mucea făr-de-moarte. El când îşi trăgea sufletul, toţi mucii ieşeau de-un cot de la nas în jos.

Biata fată nu ştia ce să mai facă. El tot una spunea, că i-i dragă.

— Să-mi dai pace un an de zile, că eu vreau să-mi jălesc bărbatul; iară dac-a trece un an de zile, om merge şi ne-om cununa.

— Bun cuvânt ş-aista, drăguţă, iacă eu mă-mpac şi cum zici tu.

Da' Mucea-făr-de-moarte avea o socoteală: el, toată noaptea lipsea de-acasă, iar în ziua când venea, mânca, se culca, şi dormea toată ziua; mai nici mâncare nu-i trebuia. Ce la deal, la vale... era somnoros peste samă.

În una din zile, după ce-o venit Mucea de unde-o venit, n-o mai stat la masă, fără s-o culcat ş-o adormit mort. Atunci fata l-o lăsat dormind şi s-o răpezit în pădure să-şi mai vadă bărbatul, pe Ciperi Viteazul lumii. El, saracu, amu mai începuse a putrezi.

După ce l-a plâns cât l-a fi mai plâns, o cătat în buzunările lui ş-o găsit şipurelele cele cu apă întrupătoare şi apă învietoare. O aşezat apoi bucăţile de trup la locul lor, şi pe urmă le-o spălat cu apă întrupătoare. Cum le-o spălat, cum s-or prins la locul lor, parcă n-ar fi fost tăiete. De-acolea i-o turnat în gură apă învietoare. Atunci acela numai o-nceput a înghiţi, ca un om care-i torni apă în gură când doarme. Înviase, dar dormea. Ea l-o hâlţinat aşa, iar el s-o trezit şi se freca la ochi, ca şi cum s-ar fi trezit dintr-un somn lung, ş-o zis:

— Ei dragă... din greu somn m-am trezit!

— Că dormeai tu hăt şi bine, de nu-mi aduceam aminte de tine şi nu veneam aci.

— Da' bogdaproste că m-am mai văzut odată viu, precum am fost, pe draga lume! De-amu nici să socoţi că scapă el Mucea-făr-de-moarte, până ce nu l-oi curăţi de pe lumea asta. Am să-i fac capătul aşa cum mi l-o făcut şi el mie. Iată ce-i vorba: ce face el amu?

— Doarme.

— Tu du-te acasă, să cauţi o petică să-l ştergi pe la nas, ş-aşa prin somn să-ncepi a-l drăgosti ş-a-l pupa, şi defel să nu-i dai pace până nu s-a scula. Dacă s-a scula,

pune-i masa să mănânce, şi după ce-a mânca, iarăşi să-l iei la drăgostit şi să-l întrebi în ce-i stau puterile, că ţi-i voia să le cinsteşti. De ţi-a spune, tu vină la mine, ş-apoi las' c-a vedea el cu cine ş-o pus boii în plug.

— Aşa oi face, drăguţul meu, zice fetişcana (că era numai o fetişcană... mult să fi avut cincisprezece ani; da' voinică, nu ceva; sora lui Verea Viteazul) şi se porneşte spre casă.

Cum o ajuns ş-o intrat în casă, o luat o petică, l-o şters pe Mucea pe la nas, ş-aşa prin somn o-nceput a-l pupa ş-a-l mitosi* vrând să-l strângă în braţe. Da' el, de colo, somnoros:

— Dă-mi pace, lasă-mă să mă hodinesc!

— Ia, te-oi lăsa... că de-aceea m-ai luat, numai să mă uit la tine!

Şi nu-l slăbea din drăgostit şi din pupat.

— Scoală, puiuţule, şi-i mânca!

— Dă-mi pace, că nu-mi trebuie nicio mâncare.

Da' parcă satana de fată l-o slăbit, până nu l-o făcut să se scoale? Unde era de chip? Cum s-o sculat, fata o luat îndată un ibric de apă ş-un ştergar; i-o turnat de s-o spălat pe ochi, ş-apoi de-acolea s-or pus amândoi la masă.

— Uite ce te-aş întreba eu, zice fata. De-atâta vreme trăiesc cu dumneata şi eu nu ştiu în ce-ţi stau puterile, că tare mi-ar fi voia să le cinstesc.

— Ehei, unde-s puterile mele! Da' ia, în stâlpul hornului.

Nu mult după vorba asta, o venit sara. Mucea o plecat la treaba lui, iar fetişcana, cu fuga la Ciperi Viteazul lumii.

— Ce ţi-o spus?

— Ce să-mi spuie? O zis că puterile i-s în stâlpul hornului.

— Ei, în stâlpul hornului! Te-amăgeşte; da' tu fă-te a nu şti, te du acasă şi să plăteşti la un zlotar, să-l facă până dimineaţa, numai diamante şi pietre scumpe.

Aşa o făcut fata. Mucea-făr-de-moarte, când o venit ş-o văzut stâlpul că-i aşa de împodobit, o şi-ntrebat-o:

— Da' bine, drăguţă, pentru ce-ai ghintuit stâlpul cu-atâtea pietre scumpe?! Pentru ce ai făcut o mulţime de răsipă?

— Ce grăieşti de răsipă, dragul meu?! Eu ţi-am cinstit puterile.

— Degeaba ai făcut treaba asta, că puterile mele nu-s acolo, îs în stâlpul porţii.

---

* a mitosi – a da cuiva ghiont

După ce s-o-nserat, Mucea-făr-de-moarte iarăşi s-o dus d-acasă; da' nici sora lui Verea Viteazul n-o stat locului. O tras şi ea o fugă la Ciperi Viteazul lumii.

— Amu, cum îi? zice Ciperi.

— D-apoi cum să fie? O zis că puterile i-s în stâlpul porţii.

— Te-amăgeşte, spurcăciunea oamenilor. Da' du-te fuga acasă şi plăteşte la un zlotar să-ţi facă stâlpul până dimineaţă numai diamante şi pietre scumpe, ş-apoi de-acolea om vedea noi ce-a mai răsufla.

Fata, după ce-o ajuns acasă, o plătit la un zlotar ş-o făcut stâlpul porţii, numai diamante şi pietre scumpe. Atunci zice Mucea-făr-de-moarte:

— D-apoi bine, drăguţă, de ce te-ai mai apucat?

— Nu ţi-am spus că vreu să-ţi cinstesc puterile?

— Că puterile mele nu-s acolo.

— D-apoi unde-s? De ce nu vrei să-mi spui?

— Iac-amu ţi-oi spune drept ş-adevărat: puterile mele îs la iezerul de lapte dulce, la Muntele Didiotat. Acolo în iezerul acela îi un porc, în porc îi o capră, în capră-i o raţă, în raţă-i o prepeliţă, în prepeliţă-i o tabacere, iar în tabacere-s trei gărgăuni. Şi când or muri gărgăunii aceia atuncea mor şi eu. Da' acolo nu mai poate-ajunge nimenea, şi nu mai ştie nimenea să se ducă – de aceea eu, sfârşit şi moarte nu mai am.

„Ba-i muri şi tu ca toţi morţii, zice fata în gândul ei, că ţi-ai pus boii-n plug cu Ciperi Viteazul lumii."

După ce-o-nserat, Mucea-făr-de-moarte s-o dus de-acasă, că el în toată noaptea păştea porcul; de aceea ziua era somnoros, că noaptea nu dormea nici oleacă. Cum s-o dus Mucea de-acasă, fata o luat-o la goană la bărbatu-său, la Ciperi Viteazul lumii.

— Ei, ce ţi-o spus?

— Mi-o spus că puterile lui îs tocmai în iezerul de lapte dulce de la Muntele Didiotat. Ş-o zis că-n iezer este un porc, în porc o capră, în capră o raţă, în raţă o prepeliţă, în prepeliţă o tabacere şi-n tabacere trei gărgăuni. Şi când or muri gărgăunii aceia, atunci moare şi el. Da' mi-o spus c-acolo nu ştie nimeni, şi nu se poate duce nimeni, de-accea el moarte şi sfârşit nu mai are.

— Ba de-amu îi vedea, cum a avea. Să-l învăţ eu cum se ucide voinic ca mine. Tu du-te acasă şi să ştii că nu vin până n-oi pune mâna pe gărgăuni.

Şi s-o luat şi s-o pornit la drum Ciperi Viteazul lumii, ş-o mers el multă vreme până ce-o ajuns pe-aproape de iezerul de lapte dulce. Lângă iezerul acela era un sat.

În satul acela locuia un popă care avea vreo douăzeci de capre. Avusese el, popa, vreo trei sute de capre, dar cum le lua ciobanul din urmă să le ducă la păşune, ele c-an hăţaş se duceau la iezer şi se dau la băut lapte dulce. Şi azi mănâncă porcul din iezer o capră, mâine două-trei, până ce amu rămăsese numai cu cele douăzeci de capre.

Aşa cam pe la asfinţitul soarelui, Ciperi Viteazul lumii ajunge-n satul acela, îşi schimbă straiele, să nu-l cunoască, şi se duce-ntins la popa.

— Buna seară, cinstite părinte!

— Mulţămesc dumitale, fiule; da' ce vânt te poartă prin locurile-aiestea?

— D-apoi, părinte, m-aş pune un argat, dac-aş găsi la cine.

— la, eu ţi-s omul, fiule, şi nu la altă treabă te-oi pune, fără cioban la capre.

— Mă pun dară, cioban la caprele sfinţiei tale, părinte.

Şi din două vorbe, se alcătuieşte cioban la popa. Amu, popa acela avea o fată, şi fata când o văzut pe Ciperi Viteazul, nu-şi mai afla locul.

— Tată, zice, dacă nu mi-i da după flăcăul ista, să ştii bine că-mi fac o samă.

— Lasă că te-oi da eu, draga tatei, dar să vedem deodată ce fire de om îi.

A doua zi dimineaţă, Ciperi Viteazul lumii, cioban.

— Ai grijă, fiule, zice popa, să nu te duci la iezerul de lapte dulce, că iese porcul şi năvăleşte la capre.

— Despre-aceea treabă, nici capul să nu te doară, cinstite părinte, că doară port căciulă nu tulpan.

Caprele, cum or ieşit din ogradă, ca-n hăţaş s-or dus drept la iezer şi s-or dat la mâncat scradă* şi la băut lapte dulce. Pe când o ajuns Ciperi Viteazu, iacă o ieşit şi porcul. Atunci Ciperi s-o răpezit la el, l-o prins de urechi şi s-or luptat ei până cam de către sară. Amuşi era Ciperi Viteazul pe porc, amuşi porcul pe Ciperi Viteazul. Da' se vede că porcul s-o smucit cumva, c-o scăpat din mâni, şi ţuşti!, în iezer. După ce-o-nserat, ciobanul ş-o luat caprele şi s-o dus cu ele-acasă. Când la muls, popa s-o-ncrucit, nu alta. Până amu mulgea de la toate caprele o doniţă de lapte, da' în cea seară, de la toată capra, doniţa mai plină.

— Oare pe unde să le fi păscut ciobanul ista, zice popa către fată, că uite, caprele or dat o mulţime de lapte. la să te iei mâne în urma lui, da' să te păzeşti să nu te vadă, şi să bagi samă ce face el, de aduce caprele aşa de sătule.

---

* scradă – un fel de iarbă care se face numai prin pădure şi la loc umbros (*nota culegătorului*)

A doua zi, ciobanu-şi ia mâncare-n glugă, şi caprele dinapoi. Caprele s-or dus întins la iezer şi s-or dat la băut lapte. Da' fata, cât colea în urma ciobanului. Pe-aproape de-amiazi, iese şi porcul. Cum o ieşit, Ciperi Viteazul i-o ţinut calea şi s-o luat la luptă, da' luptă, nu ceva. Amuşi dovedea porcul pe Ciperi Viteazul, amuşi Ciperi Viteazul punea pe porc dedesupt. Şi s-or luptat ei aşa, până era soarele cruce-amiază.

Aşa erau ei de osteniţi, că abia-şi puteau trage sufletul. Da' Ciperi ţinea bine porcul. Iată că un corb trece pe-acolo: cronc, cronc, cronc! Atunci zice porcul:

— Măi corbule, când te-ai duce-n iezer să-ţi moi aripile şi să vii să le scuturi pe mine, să-mi ud gura, eu ţi-aş da un hoit, să ai ce mânca multă vreme din el.

Da' zice şi Ciperi Viteazul lumii:

— Că nu-mi aduce cineva un corn de prescure ş-o cană de vin, că ţi-aş da eu hrană pe trei luni, măi corbule!

Atunci fata popii care şedea tupilată în nişte tufe, auzind vorbele ciobanului, o fugit acasă, fără să mai aleagă drum ori cărare, prin ciocleji, prin spini, ş-o spus tătâni-su, abia ţiindu-şi sufletul:

— Tată, tată! Dă degrabă un corn de prescură ş-o cană de vin, să duc ciobanului, că se luptă cu porcul şi nu mai poate şi de flămând şi de ostenit.

Popa, tot cu fuga o dat fetei prescura şi vinul, iară fata, cât te-ai şterge la un ochi, a fost la Ciperi Viteazul, şi i-o dat ea în gură prescură şi vin, că el nu-şi putea lua, că ţinea porcul.

Cum o mâncat prescura ş-o băut o duşcă bună de vin, Ciperi o prins la putere, şi când o trântit o dată porcul de pământ, numai o icnit şi nici n-o mai mişcat. Pierise.

Văzând el că porcul o înţăpenit, o scos cuţitul şi l-o spintecat, da' cu băgare de samă să nu scape capra. După ce l-o spintecat pe jumătate, o pus mâna pe capră. O spintecat şi capra, da' atunci raţa o rădicat capul ş-o vrut să zboare. Ciperi i-o sucit gâtul, o spintecat-o ş-o scos prepeliţa. O spintecat şi prepeliţa şi-n ea a găsit tabacerea. O deschis tabacerea şi-n tabacere o dat de cei trei gărgăuni. O pus mâna ş-o ucis doi gărgăuni, apoi o-nchis tabacerea ş-o pus-o în sân.

Cum o ucis cei doi gărgăuni, Mucea-făr-de moarte o căzut la boală.

— Vaai de mine şi de mine! Ia, de-amu nu-i mult pân' departe.

Femeia, amu îl ghiontea.

— Scoală, păcătosule, ce tot te ţine dracul lungit!

— Lasă-mă, că de-amu mor! Oof, of, of!

Ciperi Viteazul lumii, după ce-o făcut treaba cum se cade acolo la iezerul de lapte dulce, ş-o luat ziua bună de la popă, şi-ntr-o zi cam de cătră sară, ajunge la casa lui Mucea-făr-de-moarte!

— Ei, măi Mucea dracului! Ai socotit, bre, că să-ţi faci râs de toată lumea. Nu ţi-o venit ţie prin minte că nici tu n-ai s-o durezi mult cu răutăţile tale?

— Tare te-aş ruga, măi Ciperi, să mă leşi să trăiesc pe lume măcar aşa cum mă găsesc amu!

— Da' tu pe mine, de ce nu m-ai lăsat cu zile, măi păcătosule? Ce pagubă ţi-am făcut, dacă mi-o venit vremea să-mi fie drumul pe moşia ta?

— Dă, măi Ciperi, aici văd şi eu c-am greşit.

— Măăi, nu te-o durut pe tine inima să omori un voinic tânăr şi frumos ca mine?

— Dă, măi Ciperi...

— Apoi, dacă nu m-ai lăsat să mă duc în drumul meu, nici eu nu te-oi lăsa pe tine cu zile.

Ş-o scos gărgăunul şi l-o dat pe foc. Gărgăunul o plesnit, şi cum o plesnit gărgăunul, o plesnit şi Mucea-făr-de-moarte.

Ciperi Viteazul lumii şi cu soţia lui, după ce-or scăpat de Mucea-făr-de-moarte, or rămas stăpâni pe toate moşiile lui, c-avea nouăsprezece mii de moşii. De-acolea o luat un bici din cui, o pocnit în patru părţi ş-o făcut palatele lui Mucea patru mere de aur. Le-o luat şi le-o pus în sân, o-ncălecat pe cai şi s-o pornit spre casa părintească.

Când o ajuns pe la curţile celor trei zmei, ei erau morţi. Muriseră o dată cu Mucea-făr-de-moarte, că puterile lor se trăgeau tot de-acolo de unde se trăgeau ş-ale lui Mucea-făr-de-moarte. Surorile or zis o mie de bogdaproste fratelui, că le-o scăpat de zmei. Apoi or pocnit şi ele din bici ş-or făcut curţile în mere de aur, or pus merele în sân ş-or pornit cu toţii spre casă.

Mare bucurie o avut bătrâna, când ş-o văzut feciorul şi fetele.

Apoi de-acolo o pocnit fiştecare din bici; iar a doua zi, în locul casei bătrâneşti, mai răsipită, ca din pământ se făcuse o mulţime de curţi care de care mai frumoasă. Cele care-or fost ale lui Verea Viteazul ş-a lui Mucea-făr-de-moarte erau mai frumoase decât toate.

Ciperi Viteazul lumii nu mult o lăsat pe surorile lui să şadă singure, că le-o măritat; iar el trăia cum era mai bine.

De dragă ce-i era nevasta, şedea cât îi ziulica de mare numai lângă dânsa.

— Doamne, drăguţul meu, zicea femeia ce ai tu de nu te mai desparţi de mine nici măcar oleacă? Când erai la bădiţa, în toată ziua te duceai cu arcul la vânat, şi numai carne de iepure şi de căprioară mâncam; da' amu nu te urneşti măcar de ici până colo.

— Apoi tu, de frumoasă şi de dragă ce-mi eşti nu mă-ndur a mă urni de lângă tine.

O văzut şi el, saracul Ciperi Viteazu, ce-i aceea dragoste femeiască.

— Ş-apoi de-aceea nu te mai duci la vânat?

— Apoi, iacă, de-aceea.

— Lasă dară, că ţi-oi face potretul meu ş-ai să-l iei cu tine; iar când te-ajunge dor de mine, tu-i scoate potretul din buzunar, te-i uita la el şi ţi-a trece dorul.

După ce i-o făcut chipul, el l-o pus în buzunar ş-apoi o plecat la vânat. Când îl ajungea dorul de nevastă, scotea potretul din buzunar, îl pupa ş-apoi se ducea înainte. Dinspre partea vânatului, nu era nimenea care să-l întreacă, aşa era de meşter. Pân-amu nu se da urnit de-acasă, iar amu, dac' avea chipul nevestei, se întărâtase la vânat şi rar când venea acasă. Când vâna câte ceva, trimetea cu vânatul pe-o slugă, iară el rămânea în pădure.

Amu într-o zi, fiindu-i sete, s-o dus la un şipot. Când s-o plecat să beie apă, i-o căzut potretul din buzunar, dar el n-o băgat de samă.

Nu bine-o apucat Ciperi Viteazul a se depărta de şipot, că-n urma lui o venit la apă un fecior de-mpărat. Când s-o plecat să beie, o găsit potretul. Văzând el cât îi de frumos, s-o dus întins acasă, ş-o spus tătâne-său să caute unde-a şti, să-i aducă femeia aceea, că de nu, el în lumea lui se duce ori o samă-şi face.

Da' nu putea s-o aducă aşa, cum ai aduce o fată de ieştelante, pentru că femeia lui Ciperi Viteazul era tare, mai ceva decât un bărbat... ş-apoi nici în palatul ei nu putea nimenea să răzbată.

Feciorul de-mpărat se frământă cu mintea, ce să facă şi cum să facă, doar a putea căpăta de soţie acea femeie de pe potret. Atunci iacă vine înaintea împăratului o babă şi zice:

— Ce mi-i da să-ţi aduc eu fata?

— Ce-i zice, aceea ţi-oi da.

— Nu cine ştie ce mare socoteală: ia, vreo trei stamboale de mălai mânânţel, că n-am ce da la nişte pui de cei mici, c-amu i-o scos cloşca.

— Da' nu trei stamboale ţi-oi da pentru că mi-i face binele iesta; ţi-oi da patruzeci de stamboale.

— Bine, dragul mătuşei. Să-mi faci un papuc de aur, bătut cu pietre scumpe. De-acolea să-mi dai o trăsură cu doi cai buni, un viziteu bun ş-un poloboc, că nu-mi trebuie oaste, cum socoţi dumneata.

În puţină vreme toate or fost gata. Baba s-o suit în căruţă ş-o mers până la palatul lui Ciperi Viteazul lumii. Cum o ajuns în dreptul lui, o-nceput a striga că ea are marfă bună. Nevasta lui Ciperi o auzit ş-o ieşit afară. Baba s-o dat jos din trăsură, cu papucul cel de aur în mână.

— Mi-l dai să-l cerc, mătuşă?

— Ţi-l dau, dragul mătuşii. Da' dacă vrei să-ţi cumperi lucruri frumoase, hai şi te suie în căruţă la mine şi te-i uita la poloboc, să vezi ce lucru de papuci am eu.

Nevasta n-o ştiut ce drac zace în babă. Când s-o plecat să se uite la marfă, baba o dat-o cu capu-n jos în poloboc, iar vizitiul mâna caii de se cutremura pământul.

Amu nevasta cea frumoasă, dac-o ajuns la împăratul acela, nu s-o spăriet aşa de tare, că nu era dintr-aceea sămânţă de oameni spărioşi. După ce s-o dat jos din trăsură, s-o dus drept la feciorul de-mpărat.

— Şi la ce m-ai adus tu pe mine-aici?

— De dragă ce-mi eşti.

— Degeaba m-ai adus, că doară eu nu-s nici fată, nici vădană; eu am tânăr şi frumos şi voinic bărbat, nu ca tine-un blăstămat. Da' dacă vrei şi vrei numaidecât să-ţi fiu soţie, apoi un an de zile n-ai să te apropii de mine, c-am să mă cernesc ş-am să-mi jălesc bărbatul. Şi făr' de aceea, să-ţi cerneşti şi tu toţi oamenii din împărăţia ta. De nu, te las cum te-am găsit, că am la cine mă duce... că palatele tale nici nu stau pe lângă ale mele.

Ş-o dat poruncă feciorul de-mpărat de s-or cernit toţi oamenii din împărăţia lui. De-atunci, oameni buni, or ieşit sumanele cele cernite, că până atunci oamenii purtau tot straie albe şi lăi. Amu toţi erau îmbrăcaţi în negru. Blăstămau oamenii şi ziceau că „n-ar fi mai ajuns muierea aceea să vie pe locurile noastre c-o făcut pe-mpărat să-şi cernească toată poladia[s]".

[s] toată poladia – toată populaţia unei ţări, a unui ţinut (*nota culegătorului*)

Ş-apoi socoţi că multă vreme o stat femeia acolo? Nu se află. La câtăva vreme, Ciperi Viteazul, umblând prin pădure, îl păleşte dor de nevastă, şi când caută în buzunar să vadă portretul, ia potret dacă ai de unde. L-o fost prăpădit colo la şipot.

Atunci văzând el că nu-i potretul, s-o dus acasă să vadă ce-i şi cum îi. Când colo, nevasta nu-i.

— D-apoi bine, mamă, unde mi-i soţia?

— Dragul mamei, iacă o venit o trăsură şi o babă, bag samă, cu nişte marfă. Femeia ta s-o dus să vadă ce marfă-i. Când s-o plecat să se uite în poloboc, baba o dat-o cu totul în el, iar vizitiul mâna caii de crăpa pământul.

— Şi în ce parte-o apucat, mamă?

— la, pe drumul ista, dragul mamei.

— Hm, muierea dracului... se vede că s-o hrănit de mine; da' las' că-ndat-oi găsi-o.

Şi porneşte la drum, ş-aşa pe-nserate, o ajuns la poarta curţii împărăteşti, unde i se găsea nevasta. În seara aceea era lună ca ziua. Amu Ciperi Viteazul lumii, după ce-ajunge acolo, trimete răspuns pe-un om să vie tânăra-mpărătească, că are să-i spuie o vorbă.

Femeia, îndată, a venit.

— D-apoi bine, drăguţă?!

— D-apoi bine... ce-am avut să fac dacă m-o luat de-acasă cu-nşelăciune? Da' nici nu l-am suferit măcar să puie mâna pe mine.

— Da' ce zici, îi merge cu mine acasă?

— Merge, cum nu; numai să mă duc în curte să-mi iau hainele mele şi calul din grajd.

Până să se ducă nevasta în casă, Ciperi Viteazul s-o lăsat aşa într-un cot ş-o adormit, că era trudit de multă cale ce făcuse. Cum dormea el, vine un harap de la curtea-mpărătească şi s-aşază lângă dânsul. După ce-o ieşit nevasta din casă ş-o ajuns la poartă, o zis aşa:

— Gata eşti, Ciperi Viteazul?

— Gata, răspunde harapul.

— Noa, de-amu pe cai şi la drum.

Şi încalecă harapul pe un cal şi hai cu nevasta celuia, la drum. Da' acolo la poartă fiind locul umbros, ea nu s-o uitat de-ales să vadă cu cine-i alăturea. Pe când mergea

prin pădure, şi luna ieşise din nouri, o aruncat ochii înapoi când o băgat de samă c-acela-i harap, o dat pinteni calului, care fugea ca săgeata. Harapul, cale de-un ceas rămăsese în urma ei. Da' mâna şi el.

Amu fugind ca înainte, o ajuns într-un târg, bunăoară cum îi la Folticeni. În târgul acela se-mpribla un fecior de negustor, carea avea nouăzeci şi nouă de dughene.

Şi era negustoriul bogat, plin de bani, că nu le mai ştia sama. De la el se împrumuta cu bani mai toţi boierii din târgul acela.

Ajungând nevasta în târg şi dând cu ochii de negustor, s-o rugat cu mare rugăminte s-o scape de-un harap care vine în urma ei. Uşor i-o fost negustorului să facă binele-aiesta, că o luat pe biata femeie ş-o ascuns-o într-o cămară.

La un ceas, iată că soseşte şi harapul.

— Domnule, domnule, nu cumva ai văzut trecând pe-aici o nevastă frumoasă?

— Ba văzut, măi; da' pe când se făcea târgul iesta, şi eu eram băiet mititel... şi uite c-amu îs om mai mult bătrân decât tânăr.

Şi de ciudă harapul suduie pe negustor că-i spune vorbele aiestea. Las' nu-i vorbă că şi negustorul l-o sfinţit pe harap numai ca pe dânsul.

Amu harapul, văzând că n-are ce alege de la negustor, s-o luat şi s-o-nturnat înapoi. Negustorul o intrat în cămară la femeie şi bărănea de tăt că să-i fie soţie.

— Degeaba ţi-i gândul de-aşa, măi, că eu nu-s nici fată, nici vădană; eu am tânăr şi frumos şi voinic bărbat, nu ca tine un blăstămat. Da' cu tăte cu-acelea, de vrei şi vrei să trăieşti numaidecât cu mine, să-mi aduci douăsprezece fete tot una de frumoase şi de tinere ca şi mine, să mă-mprimblu cu ele pe uliţa târgului, vreme de-un an de zile, şi de-acolea m-oi cununa cu tine. Până atunci să nu pui mâna pe mine, c-ai pus-o pe foc.

Ce-o fost negustorului de douăsprezece fete!

Amu ele s-or suit în trăsură şi s-o dus la primblare. Da' zic fetele către cea străină:

— Doamne, tare ni-i drag să umblăm cu dumneata ori în câtă vreme.

— Dacă vi-s dragă şi vi-i drag de mine, îţi merge unde v-oi duce eu?

— Unde-i zice stăpâna noastră, acolo mergem. Atunci nevasta lui Ciperi Viteazul s-o dus la un croitor şi i-o făcut treisprezece rânduri de straie soldăţeşti. Ale ei straie le-o făcut precum ar fi împărăteşti. Apoi o dat la un zlotar de i-o făcut o corună, o pus coruna pe cap ş-o zis către fete:

— De-amu haideţi cu mine!

Ş-or zburat cu toatele în văzduh ş-or ajuns la un oraş pe altă împărăţie.

Acolo se-ntâmplase că murise împăratul cel bătrân, şi dacă n-o avut băieţi, amu nu era cine să fie în locul lui. Se sfădeau sfetnicii între ei, că pe cine să puie împărat. Unul zicea că să fie el împărat, altul, că de ce n-ar fi el. Mă rog, nu erau doi să se potrivească la cuvânt, ori să ţie toţi într-un curmei.

Pe când se bălăbăneau ei, iată că unul mai bătrân aude că-n oraşul acela o venit un împărat tânăr cu doisprezece sfetnici.

— Să-l punem pe-acela împărat, zice bătrânul, şi noi tot sfetnici om rămânea.

S-o lovit cuvântul bătrânului, că toţi s-or împăcat cum o zis el: o ales împărat pe împăratul cel tânăr (femeia lui Ciperi Viteazul lumii), cu cei doisprezece sfetnici ai lui. Nu-i vorbă, că şi cei bătrâni tot sfetnici împărăteşti or rămas.

Iacă soţia lui Ciperi Viteazu, împărat! Împăratul ist nou o aşezat potretul în straie bărbăteşti la marginea oraşului într-un stâlp, ş-o pus păzitori: care s-a uita la potret ş-a zice ceva, să-l aducă la curtea-mpărătească.

Nu în târzie vreme, ajunge harapu. Aista când vede potretul, zice:

— Ce folos că la faţă samănă să fie ea; da-i socoteala că-i în straie bărbăteşti; şi nu-i ea.

Păzitorii, cum l-or auzit grăind, l-or dus la curte. Aici împăratul l-o-ntrebat ce caută.

— Apoi, am avut o femeie frumoasă, şi pe când treceam printr-un târg, s-o ascuns şi nu i-am mai dat de urmă.

— Duceţi-l la gros, măi!

Amu, pe feciorul de negustor îl puneau boierii pe foc, că de ce i-o amăgit şi le-o luat fetele. Să se bage în pământ şi unde-a şti să se ducă, da' fără ele să nu vie.

Văzând tânărul că nu-i de şagă, s-o luat prin lume, doar a găsi fetele, că femeie nu-i mai trebuia. Iată c-o ajuns la marginea oraşului şi dac-o dat cu ochii de potret, aşa o zis:

— Ce folos că la faţă parc-ar semăna, da' straiele i-s bărbăteşti?

Auzindu-l păzitorii, l-or luat şi l-or dus la curtea-mpărătească. Aici l-o întrebat ce caută, iar el o spus ce-i şi cum îi, şi că toţi cei doisprezece boieri îl pun pe foc.

— Duceţi-l, măi, în cutare odaie şi daţi-i mâncare şi băutură, că poate-i flămând şi ostenit săracu'!

Cunoştea ea, cine-i; de aceea nici nu l-o pus la-nchisoare, iară numai la opreală. Amu împăratul aştepta să vie şi Ciperi Viteazul lumii.

Iată cum o fost şi cu el: acolo la poarta curţii celeia împărăteşti când s-o trezit, s-o trezit singur-singurel. Văzându-se rămas iarăşi flăcău, s-o luat pe drum înainte ş-o tot mers până ce-o ajuns şi el la marginea oraşului. Cum o văzut potretul o şi zis:

— Ce folos că faţa-i a ei, dar trupul şi l-o îmbrăcat în straie bărbăteşti?!

Atunci păzitorii l-or dus la curte ş-acolo a fost luat la cercetare.

— Da' tu, măi, ce umbli pe-aici, şi ce vânturi te poartă prin locurile-aiestea?

— Iată cum îi socoteala: m-am fost pornit la vânătoare ş-avem potretul femeii în buzunar. La un şipot, când m-am plecat să beu apă, o picat potretul şi l-o găsit, în urmă, un fecior de-mpărat. Fecioru-aiesta de-împărat o trimis la casa mea o babă şi mi-o luat femeia cu înşelăciune. Eu, dând de portret că nu-i, am venit acasă şi m-am luat pe cale ş-am ajuns la curtea unde era oprită femeia mea. Femeia o venit la mine pe-nnoptate ş-o zis că merge-napoi. Eu fiind ostenit, până să vie ea, am adormit; iar pe când m-am trezit, femeia nicăieri. Dac-am rămas singur, m-am pornit iarăşi la drum ş-am ajuns la marginea oraşului aista. Acolo am văzut potretu-n stâlp. Ce folos că la faţă semăna cu femeia mea, da' straiele i-s bărbăteşti!

De-acolea împăratul o scos la judecată şi pe negustor şi pe harap. După ce-o fost cercetat harapul, din poruncă slujitorii i-or tăiet capul.

Negustorului îi ţâţâia inima de frică; nu ştia în cât s-a alege şi cu el. După ce-o fost cercetat, l-o dat deoparte.

Amu la urmă vine rândul şi lui Ciperi. El o spus toată jitiunea[*] cum o fost. Apoi împăratul l-o luat şi l-o dus într-o odaie ş-acolo s-or cunoscut ei unul pe altul. Ş-apoi de-acolea bucurie şi inimă bună!

După asta, femeia o luat coruna-mpărătească ş-o pus-o-n capul lui Ciperi Viteazul.

— Ţie ţi se cuvine să porţi corună-mpărătească.

Şi iată c-o ajuns Ciperi Viteazul împărat!

Feciorul cel de negustor, pentru că i-o scăpat soţia de harap, o fost ţinut în mare cinste, şi i-o mai spus că fetele cele de boieri îs cei doisprezece sfetnici tineri. Apoi o trimes răspuns la cei doisprezece boieri să vie la curte, şi după ce-o venit, o măritat fetele după nişte sfetnici împărăteşti.

Ş-apoi de-acolea, petreceri şi bucurie mare la curtea împărătească. Iară Ciperi Viteazul lumii o rămas împărat peste ţara aceea.

Auzită în seara de marţi, 14 ianuarie 1903, de la Toader Mihai Buchilă.

[*] jitiune – întâmplare, păţanie

POVESTEA LUI PETRIŞOR ŞI A LUI PETREA TÂLHARIU

Era odată un negustor bogat. Negustorul ista avea atâta avere, că singur el nu-i mai ştia capătul; da' un lucru îi strica inima că n-avea băieţi, şi n-avea cui să rămâie toată bogăţia lui.

Amu într-o seară se culcă omul să se hodinească, iar a doua zi dimineaţă, o pus doi cai la o căruţă, ş-o luat ziua bună de la nevastă şi s-o dus în negustorie. Cât o umblat prin lume, o câştigat o căruţă de galbeni.

La un an de zile s-o pornit spre casă. Mergând pe drum, de la o vreme ajunge cu căruţa într-o vale. Când să se urce la deal, caii nu vreu să prindă nici oleacă. Dă, învârte, suceşte, cârneşte, dar degeaba-i era toată osteneala.

Cât s-o năcăjit el acolo, l-o apucat asfinţita soarelui, şi nu putea urni căruţa din loc. Ce să facă? Îl apuca noaptea şi se temea că i-a ieşi cineva înainte şi i-a lua banii.

Şezând negustorul şi crămăluindu-se, iacă vede de departe un om viind spre dânsul. Era diavolul.

— Da' ce şezi, mai omule a te năcăji şi a-ţi bate caii?

— D-apoi, uite că m-apucă noaptea şi hărămurile* nu vreau să urnească din loc căruţa.

— Măi, ce mi-i da să-ţi scot căruţa din locu-aiesta?

— D-apoi ce să-ţi dau?

— Să-mi dai ce ai tu acasă şi nu-i la ştirea ta.

— D-apoi ce să am eu acasă şi să nu fie la ştirea mea?

— Mă rog, ce-i avea. Dacă te prinzi că mi-i da ce-ţi cer, eu îţi fac treaba cum se cade.

Stă omul şi se gânduluieşte, că nu ştia să aibă ceva acasă şi să nu fie la ştirea lui; da' el uitase că de cum s-o pornit la drum, femeia i-o purces groasă, şi la câtăva vreme o născut un băiet, căruia i-o pus numele Petrişor. Băietul ista nu era la ştirea negustorului, şi iacă pe băiet l-o cerut diavolul.

Negustorul văzându-se la mare strâmtoreală, se-mpăcă aşa cum o zis necuratul. De-acolea diavolul scoate o hârtie şi scrie pe ea tot ce avea negustorul acasă. Până şi lingurile le-o pus la socoteală, c-aşa o fost cuvântul, că tot ceea ce are, să scrie, iar ceea ce n-are, să fie al diavolului. După ce-o gătat de scris zapisul, o-ntrebat diavolul pe negustor:

— Ei, măi, te-mpeci aşa?

— D-apoi cum să nu mă-mpac?

— Noa, dacă te-mpeci, vină şi pune degetul!

Şi după ce-o pus omul degetul, când o strigat o dată la cai, cât te-ai şterge la un ochi, căruţa o fost în deal. Şi nu mult, ş-o ajuns ş-acasă. Când să intre în tindă, aude ţipând: uăă!, uăă!

Ia, amu ş-o adus aminte că băietul ista n-o fost la ştirea lui. Intră omul scârbit în casă. Da' femeia cum l-o văzut c-o intrat, l-o şi întrebat de ce-i supărat.

— Ori poate ţi-o ieşit cineva înainte, ori ai prăpădit banii?

— Da' nu i-am prăpădit nimica.

— Apoi dară de ce eşti cu inimă rea, în loc să te bucuri că ne-o dat Dumnezeu fecior ş-am scăpat la gloată?

O ţinut omul cât o ţinut, dar văzând că femeia şi soacră-sa nu-i mai stau de pe cap, le-o spus ce-o păţit pe drum, şi că el n-o ştiut de băiet şi l-o juruit dracului. Prins-o atunci femeile a plânge, dar degeaba se crămăluiau; ce s-o apucat a face, era bun făcut.

---

* haram – vită slabă, prăpădită

La trei zile după asta, veni diavolul la fereastră.

— Măi omule!

— Ce-i?

— D-apoi ai uitat cum ne-o fost vorba?

— Ba.

Atunci grăieşte băietul din leagăn:

— Tată, roagă-te să mă mai lase batăr trei luni de zile, să mai sug ţâţă de la mama, ş-apoi de-acolea mi-i da.

Omul, cum aude, zice către drac:

— Bre, iată ce te-aş ruga: să-mi mai laşi băietul batăr trei luni de zile, să mai sugă de la mă-sa, ş-apoi de-acolea tot al tău are să fie.

— Ei, bre, dăruit să-ţi fie aieşte trei luni de zile.

Cum se-ntoarnă negustoru-n casă, zice băietul:

— Tată, să te duci să cauţi un dascăl, care-a fi mai învăţat, să mă înveţe şaptezeci şi şapte de limbi şi jumătate.

— M-oi duce, dragul tătucăi.

Şi i-o adus un dascăl, şi dascălul l-o învăţat pe băiet toate limbile; ştia amu şaptezeci şi şapte de limbi şi jumătate. La trei luni, iară vine dracul la fereastră.

— Măi omule, da' acasă eşti?

— Acasă.

Da' băietu de colo:

— Tată, roagă-te încaltea să mă lase un an de zile, şi de-acolea tot al lui am să fiu.

Cum iese negustorul afară, îi şi zice diavolul:

— Ştiu ce-ai să-mi spui, măi.

— Lasă-mi băietul un an de zile c-apoi de-acolea nu mai zic nimica.

— Apoi ţi-l las, bre.

Băietul, în timpu-aiesta o crescut mărişor.

Când să se pornească la diavol, mai erau trei săptămâni până la împlinirea anului. Da' pân-a nu se porni, ş-o luat o trăistuţă, ş-o luat ziua bună de la părinţi ş-o plecat pe drum înainte.

De la o vreme, o ajuns la marginea unui codru. O intrat în codru şi mergând el aşa, iacă vede înaintea lui nişte curţi, iar deasupra curţilor un cap de om. Da' băietul nu s-o spăimântat; el ş-o cătat de-a lui gânduri. Când s-o apropiat mai bine,

o aruncat ochii înainte ş-o văzut în faţa porţilor o fântână; iar lângă fântână, un măr domnesc. Supt măr şedea culcat un moşneag voinic de tot, ş-avea lângă el un paloş lat ca de-o palmă.

Acel moşneag era Petrea Tâlhariu.

Da' zice băietul când s-o apropiat de fântână:

— Bună ziua, moşule!

— Mulţămesc dumitale, măi băiete. Da' unde te duci, măi băiete?

— D-apoi ia, pe drum, moşule.

— Cum aşa, măi, spune unde te duci.

Amu, cum a fi grăit moşneagul, că băietul s-o cam spăimântat oleacă ş-o spus că la dracu' se duce.

— Ce spui tu, măi, unde te duci?

— D-apoi nu ţi-am spus că mă duc la dracu', că m-o juruit tata, lui?

Şi-i spune băietul toată istoria de la capăt:

— Apoi, măi băiete, tot era să te tai şi să te mănânc, da' pentru că-mi spui că te duci la dracu', nu-ţi fac nimica.

— Da' moşule, ce rost are capul cel de om, colo pe curţile dumitale?

— D-apoi, măi băiete, eu în vremea mea am fost – nu-i vorbă ca ş-amu-s om straşnic. La care mă duceam, îi luam banii, şi d-acolea îl tăiam şi-l mâncam. Am fost om rău, măi băiete până şi pe tata şi pe mama şi pe soră-mea i-am tăiat şi i-am mâncat. De la o vreme m-am fost hotărât că să mă las de blăstămăţiile şi răutăţile-aiestea. Şi la care popă mă duceam să-mi deie canon, el zicea că după câte fapte am făcut, nu ştie singur ce canon să-mi deie. Eu, dacă vedeam aşa, îl tăiam şi-l mâncam. Ş-amu era mai-mai să te mănânc şi pe tine, măi băiete. Şi iacă aista-i rostul căpăţânei celeia de pe curtea mea.

— Că nu mi-i mânca, moşule, dar nici nu-i mai ucide şi mânca oameni de-amu-nainte.

— D-apoi dă, măi băiete, ce să fac, dacă n-am eu cui să mă spovăduiesc şi n-are cine să-mi deie canon?

— Stăi colea, moşule, că de-a fi să vin înapoi, ţi-oi da eu canon.

— Da', măi băiete... iată ce-i vorba: dacă te duci tu la dracu', să-ntrebi încaltea şi de patul meu.

— Oi întreba, moşule; da' să-mi dai paloşul dumnitale semn, ca să mă creadă că nu vorbesc degeaba.

— D-apoi, ai să-l poţi duce, după cât îi de greu?

— Putea, moşule.

— Apoi mergi sănătos şi să vii sănătos, măi băiete.

— Apoi rămâi sănătos, moşule.

Şi s-o luat băietul, cu paloşul târâiş şi s-o pornit înainte pe un drum.

Da, amu, cât mersese până a nu ajunge în pădure, şi cât stase de vorbă cu Petrea Tâlhariu, trecuse o bucată bună de vreme, că mai avea numai trei zile până la-mplinirea anului. După ce-o ieşit din pădure, o mai făcut cale de-o zi, ş-aşa cam pe amiazi, vede înaintea lui, hăt depărticior, un corb şezând pe ghizdele unei fântâni.

— Ia, acela-i dracu', zice băietul în gândul lui.

— Da-mi vii? zice corbul către băiet, când s-o apropiet de fântână.

— Apoi vin, măi.

— Noa, de-amu dă-ţi drumul după mine.

Şi ş-or dat amândoi drumul în fântână şi s-ooor dus tocma-n fundul tărtărului.

După aceea o scos o carte ş-o prins a ceti. Cum o prins a ceti, o prins iadul a pocni şi dracii a alerga cu toţii la Caraoschi.

— Da' ce este, măi, de pare că vrea să se prăbuşească iadul pe noi?

— D-apoi ce să fie, zic dracii, ia, păcătosul ista o adus acolea un băiet.

— Duceţi-vă şi spuneţi-i să se ducă de-aici!

Ce folos că dracii i-or spus să se ducă; da' el o zis că nu se duce, până nu i-a da zapisul înapoi.

— Spuneţi, măi, celuia să-i deie băietului zapisul şi scoateţi băietul afară de-aici.

Dar dracul nu voia nicidecum să-l deie. Atunci Caraoschi o poruncit de l-o bătut asemenea cu moartea, dar cela tot n-o vrut să scoată zapisul. Văzând că nu se dă supus, o poruncit de i-o tăiet, l-o ars, i-o dat cenuşa în vânt, şi iar l-o făcut cum o fost; dar necuratul tot nu s-o dat ascultării.

Atunci, dac-o văzut Caraoschi că acela nu se-nţălege cu una cu două, o strigat de colo, cu mare ciudă:

— Dacă nu vrea şi nu vrea, daţi-l în patul lui Petrea Tâlhariu.

Când o auzit dracul ce i se pregăteşte, o scuipat jos zapisul, că-l ţinea supt limbă, şi l-o dat băietului. Băietul s-o uitat bine şi l-o cunoscut c-acela-i.

Dar zice băietul:

— Iată ce-i vorba: care-i patul lui Petrea Tâlhariu?

— Hei, măi băiete, îi mai departe acela pat, ş-aşa-i de fierbinte, că nimeni nu se poate apropia de el.

— D-apoi dară ce semn să-i duc eu lui Petrea Tâlhariu?

— Ia rădică paloşu-n sus şi te uită spre răsărit.

Şi şi-o aruncat băietul ochii înspre răsărit şi-o văzut aşa cum ar fi o roşaţă. Ş-aşa de mare arşiţă era, că de cum ţinea paloşul rădicat, atâta s-o topit de-o rămas numai cât sânceaua cuţitului.

— Noa, măi băiete, ai văzut unde-i patul lui Petrea Tâlhariu?

— Văzut...

— Hai, luaţi-l şi scoateţi-l de-aici!

Şi l-o scos pe băiet afară la lumină. Bucuria lui, când s-o văzut iarăşi pe draga lume! N-o mai stat mult pe gânduri, fără s-o pornit spre casă. Da' în drumul lui s-o abătut pe la Petrea Tâlhariu. L-o găsit culcat tot supt mărul acela.

— Ei, ai fost, măi băiete?

— Fost, moşule.

— Da' de patul meu auzit-ai?

— D-apoi cum să n-aud? Cu patul tău am avut noroc de-am scos zapisul meu.

— Da' cum îi povestea, măi băiete?

— D-apoi cum am intrat în iad, am prins a ceti. Şi cum am prins a ceti, o prins iadul pocni; iar Caraoschi o poruncit să mă scoată afară. Eu am zis că nu ies, pân' nu mi-a da zapisul. Dracul nu se da supus să mi-l deie. Atunci o poruncit de l-o bătut, l-o ars, i-o dat cenuşa-n vânt şi l-o făcut iarăşi cum o fost; da' el tot nu vrea să scoată zapisul. Dacă o văzut Caraoschi că nu se înţelege nicicum, o strigat să-l deie în patul lui Petrea Tâlhariu. Auzind dracul ce i se pregătea, l-or apucat toate boalele ş-o scuipat zapisul de supt limbă şi mi l-o dat.

— Ei, da' patul meu văzutu-l-ai?

— D-apoi am putut să mă apropii, de fierbinţeală mare ce avea? Numai paloşul l-am rădicat în sus şi s-o topit de-o rămas numai cât sânceaua cuţitului. Na, îl cunoşti?

— Pe mănunchi îl cunosc, măi băiete; da-ncolo, cât a fi veacul nu l-aş mai cunoaşte.

Şi s-o scârbit rău Petrea de cele ce i-o spus Petrişor.

— Apoi, măi băiete... să mai scăp eu vreodată de pedeapsă?!

— Ai să scapi, moşule, ai să scapi; numai să mă asculţi pe mine.

— Te-oi asculta, măi băiete.

— Vină după mine.

Şi s-o dus Petrişor cu moşneagul într-un deal. Aici o zis către Petrea Tâlhariu:

—Face-i canonul care ţi l-oi da eu?

— L-oi face.

— Împlântă bota în pământ.

Ş-o-mplântat moşneagul măciuca în pământ.

— Vezi, moşule, bota asta? zice Petrişor. Să cari apă cu gura, în coate şi-n genunchi, de colo din vale, până când îi vedea că are să-nfrunzească, are să-nflorească, ş-are să facă mere. Atunci, nici să te tocmai bucuri, nici să te tocmai superi, iară să m-aştepţi pe mine, c-oi veni eu la dumneata.

— Aşa oi face, zice moşneagul.

— Apoi mai rămâi sănătos, moşule.

— Mergi sănătos.

Şi s-o pornit băietul spre casă, iar moşneagul s-o apucat de lucru.

Amu, părinţilor lui Petrişor, nici prin capul gândului nu le venea că s-or mai întâlni cu băietul lor, pe astă lume. Când l-o văzut viind acasă, gândeau că nu calcă pe pământ, de bucurie. Ş-apoi şi mai tare s-or bucurat când le-o arătat zapisul care l-o scos de la diavol.

După ce-o venit acasă, poate-o trecut el un an-doi şi Petrişor s-o însurat.

Iacă, în oraşul acela tâmplându-se să moară popa, nu s-o găsit nimeni altul în locul lui mai bun, fără numai Petrişor. La câtăva vreme o ajuns şi pătrupop.

Într-o zi o pus pătrupopul patru cai la trăsură, o luat doi argaţi cu dânsul şi s-o dus în plimbare.

De la întâmplarea cu necuratul poate să fi trecut vreo zece ani mai bine.

Amu după ce-o ieşit pătrupopul din oraş ş-o mers o bucată bună, ş-o adus aminte de Petrea Tâlhariu.

— Iii!!! Că eu aveam de făcut o treabă!

Şi se întoarnă degrabă acasă, îşi ia ce i-o trebui lui, ca pentru rânduiala preoţiei, şi se porneşte unde lăsase pe Petrea Tâlhariu.

Da' în zece ani se schimbaseră lucrurile. Amu pe-acolo era o sihlă deasă, iar popa, numai prepunea locurile. Curţile din pădure s-or fost răsipit.

Văzând Petrişor că n-are să poată nimeri aşa degrabă, o împânzit argaţii: unul pe aici, unul pe colo şi mergeau înainte. Iată că-ntr-o vreme un argat o dat de-o cărăruşă şi s-o dus pe cărăruşă la deal prin sihla aceea. Când rădică argatul ochii, vede un măr aşa de frumos, de nu mai avea margină; iar pe jos nişte mere mari cât un cap de om. Cum le vede, aşa de frumoase, dă să ieie unul. Atunci numai ce se aude un glas slab de supt măr:

— Nu lua, măăă, nu lua! Las' să vie să ieie cine le-o pus!

— Era glasul lui Petrea Tâlhariu, care şedea şi păzea; da' aşa de schimbat la faţa lui şi la firea lui, că numai cât avea chip de om. Pe argat l-or apucat toate boalele, când s-o uitat supt măr. N-o mai stat mult locului fără o luat-o la fugă spre popa.

— Da' ce-i, măi?

— D-apoi, părinte, iacă am dat de-un măr colo mai în deal, iar o matahală de supt măr nu m-o lăsat să ieu mere. O zis că să las să vie cine le-o pus.

— Apoi duceţi-vă acasă, c-aceea nu-i matahală, îi om, măi, şi cu acel om am eu treabă.

Când o ajuns popa în deal, nu-l mai cunoştea pe Petrea Tâlhariu. Mânile şi picioarele îi erau numai o rană; iar la faţă, negru-galbăn.

— Hee, Petre, Petre... mulţi te-or iertat, dar mulţi nu te-or iertat.

Merele erau sufletele celor ucişi de Petrea cu bota aceea. Merele de pe jos erau sufletele celor ce l-or iertat, iar cele din copac, ale celor care încă nu-l iertaseră.

— Da' nu te supăra, Petre, c-au să te ierte ş-aceia. Sui în măr şi scutură.

Când o scuturat Petrea o dată, or curs la mere, de s-o făcut alb pe jos.

— Vezi, Petre, or mai rămas mere?

— Or mai rămas, părinte.

— Mai scutură, Petre, o dată!

O mai scuturat ş-o picat ş-amu; da' tot o mai rămas şi-n copac.

— Îi greu, Petre, nu se dau sufletele să te ierte!

— Nu, părinte, nu! D-apoi oare ce să mai fac?

— Apoi să te mai sui o dată şi să scuturi cât ce-i răsputea tu, c-au să te ierte.

Şi s-o suit moşneagul ş-o scuturat aşa de tare că toate merele-or picat, dar trei tot nu.

— Vezi, Petre, zice popa cu glas blajin, toţi câţi i-ai omorât, te-au iertat; numai tată-tău şi mamă-ta şi soră-ta nu vor să te ierte.

— D-apoi, părinte, ce să fac să mă ierte şi ei? Ori poate nu m-or ierta?!

— Ba au să te ierte, numai de-i face ce ţi-oi zice eu.

— Da' oi face, părinte.

— Na bărdiţa asta şi taie spinii ieşti de porumbrel[*].

După ce i-o tăiet, o zis popa de-o făcut un gărduş dintr-înşii. Lângă gărduşul iesta, o mai făcut unul, şi puţin loc o lăsat printre ele. Dacă le-o gătat de făcut, s-o aşezat popa la un capăt şi-o zis către Petrea:

— Vină până la mine (printre gărduşuri).

Atunci moşneagul o intrat printre spinii aceia. Când o ajuns la preot, o picat un măr, zoap, de pământ.

— Ei, Petre... tată-tău te-o iertat, dar mamă-ta şi cu soră-ta nu vor să te ierte.

— Ce să fac, părinte, să mă ierte şi ele?

— Au să te ierte. Te-i mai putea duce-o dată încolo?

— Putea, părinte.

Şi s-o mai dus o dată bietul moşneag. Când o ajuns în cela capăt, o mai picat un măr din copac.

— Apoi, Petre, te-o iertat şi mamă-ta, da' soră-ta tot nu vrea să te ierte.

— Oare, părinte, nu m-a ierta şi ea?

— Are să te ierte, Petre. Mai vin o dată-ncoace.

Moşneagul era numai oasele. Da' s-o pornit ş-amu. Câtă carne se mai ţinea pe oase, când o mers ş-a treia oară, toată o rămas printre spini. Iară dac-o ajuns la popa, o picat şi cela măr.

Ş-o murit Petrea Tâlhariu.

Şi asta-i povestea lui Petrişor ş-a lui Petrea Tâlhariu.

[*] porumbrel – arbust sălbatic, cu flori albe şi ramuri spinoase

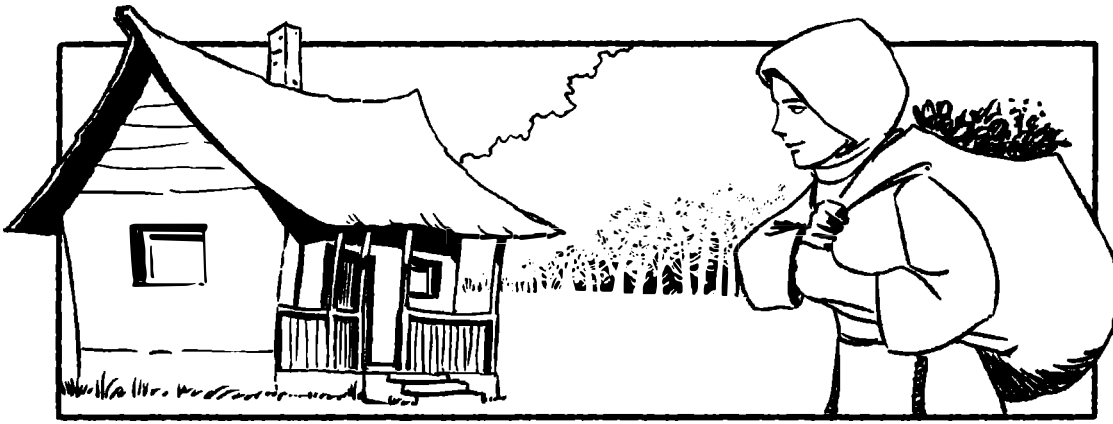

MANEA CÂMPULUI

Amu cică era odată un om.

Într-o zi s-apucă femeia omului celuia şi ia o traistă în mână şi s-o pornit pe-un câmp. Ş-o strâns din toată buruiana câte-o floare, mă rog, din toate buruienile câte erau pe câmp, o strâns câte-o floare şi le-o luat şi le-o pus în traistă ş-o venit cu ele acasă. După ce-o venit acasă, o luat toate florile acelea, le-o pus într-o oală ş-o pus oala la foc să fiarbă. Şi din fiertura aceea s-o făcut un fel de zamă.

Femeia o luat ş-o băut zamă de-aceea şi s-o scăldat în zamă de-aceea, şi din ceasu-acela o purces groasă... s-o cunoscut de facere. Nu după multă vreme, o făcut femeia un copil şi copilului aceluia i-o pus numele Manea Câmpului. Că, vezi dumneata, femeia, din zama cea de flori s-o cunoscut de facere, de-o făcut băietul ista.

Amu, băietul cât era mic, şedea pe lângă casă; de la o vreme o-nceput a se face mare... creştea care nu se mai afla. Cât creştea unu de ieştialanţi într-un an, el creştea-ntr-o lună, creştea ca din poveste. Tată-său se ducea în toată noaptea la târla lui în ţarină, cum s-ar duce-amu popa Dumitru colo la margină. Da' nu spunea nimănui de ce se ducea. Într-o zi, cică zice băietul:

— Tată, în ce fel te duci dumneata la târla ceea?

Da' tată-său n-o vrut să-i spuie. Într-o sară se porneşte omul la târlă; da' şi băietul, tupiluş-tupiluş, în urma tătâne-său. Moşneagul, dac-o ajuns la târlă, ş-o luat un hârleţ şi s-o dus la o movilă, care era nu tocmai departe. La movila aceea ardea o comoară, şi omu ista, cât se năcăjea şi săpa, de comoară tot nu mai da.

Manea Câmpului, tot în urma tătâne-său. Când o ajuns tată-său la movilă, băietul s-o dat într-un dos, iar tată-său s-o dat la săpat.

De la o vreme, băietul numai ce iese înaintea tătâne-său, da' tată-său o-ngheţat.

— Dar ce caţi, tătucă, acolea, şi ce te-ai apucat să faci?

— Apoi, măi băiete, iată ce: văd în toată noaptea arzând o comoară pe movila asta, şi tot săp de-o mulţime de vreme şi nu mai dau de ea.

— Hai, tătucă, acasă, iară mâne dimineaţă să te duci la târg şi să cumperi trei ţuhali* de bumbac, ş-apoi de-acolea ţi-oi spune eu ce să mai faci.

A doua zi se duce moşneagul la târg şi cumpără bumbacul şi vine cu el acasă. Apoi o zis Manea către tată-său aşa:

— Hai, tătucă, să mergem. Da' pe urmă o schimbat cuvântul şi iată ce-o zis: du-te, tătucă, acolo, aproape de movilă, şi fă o groapă adâncă aşa cam cât ar încăpea un om cu totul în ea.

Şi s-o dus moşneagul ş-o făcut groapa. Nu după multă vreme or venit apoi amândoi la movilă, iar după ce Manea o aşezat pe tată-său în groapă, o zis aşa:

— Ia bumbacul şi-nvăle capul.

Ş-o luat moşneagul bumbacul ş-o-nvălit capul; da' numai c-un ţuhal. Apoi Manea s-o suit pe movilă, ş-aşa de tare o şuierat că munţii s-or detunat, văile s-or răsturnat, pietrele s-or cufundat, apele s-or tulburat, luna-n sânge s-o-nchegat; da' şi el la tată-său c-o alergat.

— Ce faci, tătucă, acolea?

— Scoate-mă din groapă, c-aici mi-i sfârşitul.

Manea Câmpului o luat un alt ţuhal de bumbac ş-o-nvălit pe tată-său la cap, ş-apoi s-o dus iar la movilă. Ş-aşa de tare o şuierat, că munţii s-or detunat, văile s-or răsturnat, pietrele s-or cufundat, apele s-or tulburat, luna-n sânge s-o-nchegat; da' şi el la tată-său c-o alergat.

— Scoate-mă de-aici, măi băiete, mă rog, măi, c-aici mi se sfârşesc zilele!

— Ba să stai acolo.

---

* ţuhal – sac mare, folosit de obicei pentru boabe de porumb

Ş-o mai luat Manea şi cela ţuhal de bumbac ş-o-nvălit capul tătâne-său, şi iarăşi s-o dus la movilă! Ş-asa de tare-o şuierat că munţii s-or detunat, văile s-or răsturnat, pietrele s-or cufundat, apele s-or tulburat, luna-n sânge s-o-nchegat şi el la tată-său c-o alergat. Da' tată-su era mai mult mort decât viu. Şi l-o luat Manea şi l-o scos din groapă afară şi s-or dus amândoi în deal la movilă. Iară dac-or ajuns acolo, movila era detunată. Şi s-or uitat în fundul ei ş-or văzut o harabă plină de galbeni, şi la harabă, înjugaţi doi bivoli, iară deasupra pe bani, un paloş.

Ş-o luat Manea paloşul şi s-o încins cu el, o pus pe moşneag în harabă,o luat bivolii de funie ş-o plecat acasă. Acolo o umplut locul de galbeni, că amu nu ştia unde să-i mai puie. După ce-o descărcat banii, o luat ş-o dus bivolii în grajd şi le-o dat mâncare.

Într-o zi, Manea Câmpului încalecă pe bivoli, iară bivolii or zburat cu el tocmai în naltul ceriului, cine ştie unde, şi pe urmă s-or înturnat acasă. După ce-or ajuns acasă, o-nfipt paloşul în stâlpul porţii ş-apoi o zis către tată-său:

— Tată, eu de-amu mă duc tocmai în naltul ceriului în văzduh. Dumneata să-ngrijeşti de bivoli, că ai tăi rămân. Da' când îi vedea colo unde-o fost înfipt paloşul că curge sânge, să te-apuci să faci două cuptioare de pâne şi să le pui pe-un bivol; iară dumneata să-ncaleci pe celălalt bivol, să vii la mine acolo unde-oi fi eu. Şi dacă-i ajunge acolo, eu de bună seamă c-am să fiu mort. Cum îi ajunge, să zici către gazda ceea a mea să prindă o ţarcă* vie, şi după ce-a prinde-o, să-i taie gâtul şi să lase să curgă sângele în gura mea, că atunci eu oi învia.

Ş-o-ncălecat Manea pe bivoli şi s-o suit în văzduh şi după ce-o ajuns acolo, apoi o trimes bivolii acasă. Acolo în văzduh, o dat peste un sat şi-n satul acela era numai o fântână, iar în fântâna aceea şedea un balaur mare de tot, cic-avea şapte capete. Ş-acel balaur nu lăsa pe nimeni să ieie apă, până nu-i da pe fiştecare an câte-un suflet.

Amu Manea o tras deodată în gazdă la o babă ş-o zis aşa către babă:

— Mătuşă hai, mi-i primi dumneata pe mine la sălaş, că tare-s trudit?

— Te-oi primi, dragul mătuşii, primi, primi, că tot îs eu singură şi n-am pe cine lăsa acasă, când aş vrea să mă duc undeva.

— Da', mătuşă, nu mi-i da oleacă de apă, că tare mi-i sete.

— N-am niciun strop de apă, că iacă s-o-mplinit anul ş-o venit rândul împăratului să deie fata balaurului, şi încă de trei zile n-am băut apă, că pe cine s-a duce la fântână, îl mănâncă balaurul.

---

* ţarcă – coţofană

Atunci Manea, dac-o auzit vorbele babei, o zis aşa:

— Mătuşă, ia cofa şi te du pe-aproape de fântână şi de-i vedea balaurul pe fântână, aşa să glăsuieşti: laur balaur, cu solzii de aur, iacă m-o trimes Manea Câmpului să mă laşi să iau apă din fântână, c-o venit la mine la sălaş. Şi de s-a scoborî balaurul în fântână, să te duci să iei apă.

Babei îi tâţâia inima de frică, da' cu toată frica o luat cofa şi s-o dus la fântână prin nişte răchiţi, ş-o strigat la balaur:

— Laur, balaur, cu solzii de aur, lasă-mă să iau o ţâră de apă, că m-o trimes Manea Câmpului, c-o venit la mine la sălaş.

Balaurul, dac-o auzit aşa, s-o lăsat în fundul fântânii, iară baba, cam cu frică, nu-i vorbă, s-o dus de o umplut cofele de apă ş-o venit acasă.

Amu, după ce-o ajuns baba acasă, în sat s-or făcut gătenii mari, că era să ducă fata-mpăratului s-o deie balaurului. Ş-apoi să nu gândeşti dumneata că doară împăratul o făcut pregătiri straşnice, de cum ar fi dus-o la groapă.

Da-mpăratul o zis aşa, că acela care i-a scăpa fata de la balaur, i-o dă de soţie şi-i mai dă şi jumătate de-mpărăţie.

Şi venea lumea de pe lume la petrecere, mă rog, ca la o fată de-mpărat. Manea Câmpului o auzit făgăduiala împăratului, o tăcut mâlc şi s-o dus acasă la babă.

Popa, după ce-o cetit tot ce-o trebuit ca la îngropare, s-o-nturnat acasă cu toată lumea; iară fata o rămas în nişte răchiţi aproape de fântână ş-aştepta numai să vie balaurul s-o înşfece şi s-o mănânce.

Manea Câmpului, dacă s-o-nturnat acasă, ş-o ascuţit paloşul şi s-o dus acolo la fântână, să-şi cerce norocul, să vadă de n-a putea să scape fata de la un necaz ca aiesta.

Iară fata, când l-o văzut, o-nceput a striga la el:

— Voinice, voinice,
Nu veni aice,

să nu cumva să te mănânce şi pe tine balaurul, că-i păcat de tinereţea şi de voinicia ta.

Cum şedeau ei aşa de vorbă, numai iacă se aude un huiet mare la fântână.

Ieşea balaurul. Întâi o ieşit un cap. Manea, hârşt!, îi taie capul. Şi mai iese unul şi-l taie şi pe-acela, şi tot aşa o făcut până ce i-o tăiet toate cele şapte capete, că balaurul

avea şapte capete. Cât o fost dihania aceea de mare, Manea i-o venit de hac, iar amu şedea hoitul împrejurul fântânii de te spăriai ce-i acolo.

Manea Câmpului, după ce-o omorât balaurul, s-o dus la fată, i-o luat inelul din deget şi năframa, o pus inelul în năframă, apoi s-o dus la balaur, i-o tăiet vârful limbilor de la tusşapte capetele, le-o pus şi pe acelea în năframă, o pus năframa în sân ş-o zis către fată să steie acolo. Iară el s-o dus acasă la babă.

Împăratul, de la o vreme, s-o luat pe samă să trimeată vreun om la fântână, să vadă dacă fata lui îi acolo, ori o mâncat-o balaurul. Da' nu se găsea nimeni să se ducă. Iară într-un târziu s-o găsit un băietan, s-o dus ş-o zis către-mpărat:

— Iacă-mpărate, m-oi duce eu.

— Apoi, du-te tu, măi!

— Să mă duc, să mă duc, da' cu mâna goală? Dă-mi o sabie, două părechi de pistoale, că poate tocmai când oi ajunge eu să iasă balaurul din fântână, şi cu ce m-oi apăra?

Împăratul o cătat să-i deie băiatului ceea ce o cerut. Amu dumneata ştii ce-o fost la fântână, şi ce-o făcut Manea.

Băiatul, când o ajuns ca la o azvârlitură de băţ de fântână, unde-o-nceput a da drumul la pistoale. De-acolea s-o apropiet ş-o-nceput a tăia cu sabia în hoitul cel de balaur, de gândea că cine ştie ce ispravă mare face. Mă rog, ce vorbă, băiatul se găsea şi el în treabă, doară a putea pune mâna pe fata-mpăratului.

Ş-o umplut de sânge toată sabia şi straiele.

Apoi s-o dus la răchiţi la fată ş-o-nceput a o spărie:

— De nu-i zice c-am omorât eu balaurul, apoi să ştii că aici te găseşte moartea.

Fata, de frică să n-o omoare, o spus că are să zică întocmai cum zice el. Pe urmă s-or pornit amândoi la curte.

Când o văzut-o împăratul, o-ngheţat. Da' de-amu trebuia să facă nuntă şi să se ţie de vorbă. Băiatul era fudul, fudul, de nici cu prăjina nu i-ai fi putut ajunge la nas.

— Împărate, dă poruncă să se ducă cu nişte boi şi cu nişte tânjăli, să tragă hoitul acela de la fântână, că face mare putoare pe-acolo.

Da' amu, gătenii de nuntă. Lumea de pe lume o fost chemată la petrecere, de bucurie c-o scăpat fata şi satul de balaur.

Manea nu ştia nimica de-o treabă ca asta. Baba s-o gătit să se ducă şi ea la nunta-mpărătească, da' n-avea ce dar să ducă, fără numai o legătură de alune.

— Mătuşă, zice Manea, îi duce şi basmaua asta? Că eu nu mă mai duc acolo.

— Duce, duce, dragul mătuşii, că eu mă am bine cu fata-mpăratului. Da' de ce nu mergi dumneata?

— Apoi, eu nu mai merg; du-te numai dumneata. Da' iată ce-i: să-i dai basmaua drept în mână, să nu cumva s-o pui pe masă; iară după ce îi da-o, să nu mai stai acolo, să ieşi afară.

Şi s-o dus baba la masă la-mpăratul. Cum o intrat pe uşă, o mers întins la mireasă. Basmaua cu alunele o pus-o pe masă, iar cealantă, cu inelul şi vârful limbilor, o zvârlit-o drept în poala miresei, ş-apoi o ieşit pe uşă afară.

Mireasa, când o văzut basmaua cu semnele, unde-o-nceput a striga:

— Babacă, babacă, iată cine-o omorât balaurul!

Da-mpăratul o sărit ars de la masă, că era c-o mulţime de boieri, ş-or venit cu toţii în iastă odaie unde erau mirii.

— Iacă, babacă, cine-o omorât balaurul şi m-o scăpat de la moarte, zice fata şi dă tătâne-său basmaua cu inelul şi vârful limbilor.

Atunci şi perinele de supt băiat or sărit toate, ş-o rămas pe laiţa goală.

Împăratul o pus să întrebe cine o adus basmaua.

— D-apoi cine s-o aducă? Ia, baba ceea pe care-o cunosc eu.

Îndată o trimes după babă, ş-o venit baba la-mpărat. Amu baba nu cam vrea să spuie cine i-o dat basmaua; da' dac-o văzut că n-are încotro cârni, o spus că i-o dat-o un pui de voinic, care-i zic Manea Câmpului.

Să te duci şi să-l aduci numaidecât aici la noi.

Şi s-o dus baba ş-o spus lui Manea, cum îi socoteala.

— Spune-le, mătuşă, aşa: cum o să merg eu la feţe de oameni cu straiele mele ieste urâte şi ponosite?

Când o auzit împăratul care-i pricina, o trimes degrabă şi l-o fereduit, apoi i-or adus slujitorii un rând de straie împărăteşti. Pe urmă l-or îmbrăcat, colea cum trebuie, mi l-o pornit cu mare alai la curtea împărătească.

Ş-apoi de-acolea nuntă cu temei, măi, şi cu tămbălău, că n-o fost de când lumea nuntă ca aceea, şi te mira de-a mai şi fi.

Iară băiatul fudul ş-o luat şi el plata. Avea împăratul o iapă aşa de afurisită, că numai dracul era vrednic să puie mâna pe dânsa. O făcut ce-o făcut ş-o prins-o; o pus pe ea un tăbultoc de nuci; iară pe băiat l-o legat de coada iepei, şi i-o dat

drumul iepei să fugă pe câmp. Şi unde pica nuca din tăbultoc, pica şi bucăţica din băiat. Ş-atâta ce-o fugit iapa, că o crăpat ş-o pierit; iar din băiat nu s-o ales nimica.

* * *

După ce s-o sfârşit nunta, numai ce vine ştire de la Împăratul Negru către socrul lui Manea să se gate de bătălie. Manea i-o trimis răspuns Împăratului Negru, că dacă numaidecât are gust de bătălie, să vie el cu oastea lui aici, să nu mai umble a trudi o mulţime de norod până la dânsul.

Şi s-o pornit Împăratul Negru c-o oaste aşa de mare, că duduia pământul pe unde mergea. Ş-o venit numai să s-apuce de bătaie.

Dar Manea Câmpului o ieşit numai colo până-n uşă ş-o zvârlit paloşul în sus. Şi unde o-n-ceput paloşul a tăia la oastea Împăratului Negru, până ce-o ajuns la dânsul. Văzând împăratul nevoia, o-ngenuncheat înaintea lui Manea şi s-o rugat de iertare.

Manea, bun la inimă... l-o iertat. Vrăjmaşul dacă s-o dus acasă, o strâns oaste de două ori pe cât o fost cea dintâi, şi iară o venit la Manea să se bată. Şi Manea, ş-amu i-o tăiet oastea cu paloşul. Împăratul Negru iarăşi s-o rugat de iertare. O căpătat el iertare ş-a doua oară; da' dacă s-o văzut la larg, o strâns oaste de trei ori pe cât o fost cea dintâi; da' degeaba, că tot Manea s-o ales cu izbânda.

Şi l-o iertat pe-mpărat ş-a treia oară. Şi era scârbit de tot Împăratul Negru.

Amu la Împăratul Negru era o babă. Ş-o zis baba aceea, c-altmintrelea nu l-o putea bate pe Manea, fără numai dacă i-o fura paloşul, c-acela îi e toată puterea.

— D-apoi cine-a fi vrednic să fure paloşul, că nimenea nu poate intra în curţile lui Manea?

— Ia, numai eu ţi-oi face aceea slujbă, înălţate-mpărate.

Şi s-o-mbrăcat baba cu nişte straie de călugăriţă şi s-o pornit spre curţile lui Manea.

După ce-o ajuns acolo, s-o rugat de tot s-o primească tânărul împărat în casă la el, că i-a mai povesti câte ceva. Lui Manea nu-i venea prin minte ce-a să fie mai pe urmă. Numai, dă: ce-i scris omului să păţească, oricum s-a păzi, tot are să tragă ce are de tras.

O primit pe babă în camera unde dormea Manea cu soţia lui. Da' călugăriţa (hâjul de babă) s-o aşezat colo dinaintea focului ş-o-nceput a horăi – pesemne o pălise ori o ajunsese somnul.

Manea cu împărăteasa bătea cărţile. Tot or bătut ei cărţile până spre miezul nopţii. Atunci numai ce le-o venit şi lor somn şi s-o aşezat la culcare. Baba, până amu o dormit, iar amu, după ce-or adormit tinerii, ea s-o trezit. Şi cum s-o trezit, o luat degrabă din cui paloşul lui Manea, ş-o pus altu-n loc (adus de dânsa), care sămăna bine cu-al lui Manea.

După ce-o şterpelit paloşul, o luat-o la papuc, ş-o fugă o ţinut până la-mpăratul Negru. Împăratul Negru, cum s-o văzut cu paloşul în mână, o şi trimes ştire lui Manea pe cum să se gate de bătălie.

Da' lui Manea, nici prin gând nu-i trecea că baba i-o făcut pozna. Şi făr' de aceea, nici nu s-o uitat aşa de-ales în cui să vadă de-i paloşul lui drept, ori îi altul străin.

Iacă, nu după multă vreme, ajunge şi Împăratul Negru cu oastea.

Iese Manea în uşa curţii, azvârle o dată paloşul în sus, şi paloşul pică jos. Îl mai azvârle o dată, el iară pică jos.

Atunci Împăratul Negru zvârle paloşul cel fermecat, şi l-o tăiet pe Manea... şi după ce l-o tăiet, s-o dus acasă.

* * *

Cum l-o tăiet pe Manea, o şi început a curge sânge din stâlpul porţii, unde-o fost înfipt paloşul, colo acasă la tată-său.

Moşneagul, dac-o văzut curgând sânge, s-o apucat degrabă să facă pâne; da' n-o apucat a face două cuptioare cum o fost vorba. Ş-apoi o pus pânea pe-un bivol şi s-o suit în văzduh, acolo unde era fecioru-său mort.

După ce-o ajuns acolo, bivolul o început a-l linge pe Manea. Şi pe unde-l lingea, tăieturile nu se mai cunoşteau. Amu, trupul era făcut întreg, numai că trebuia înviet.

Atunci moşneagul o spus să prindă o ţarcă vie. După ce-o prins-o, i-o tăiet gâtul ş-o lăsat de-o curs sângele în gura lui Manea, şi cela îndat-o înviet ş-o zis aşa:

— Eeei, tătucă, greu somn am mai dormit!

— Dragul tatei, măi băiete... că de nu veneam eu, cât lumea aveai să dormi!

— De-amu, tătucă, eu am să mă fac un cal frumos, şi dumneata să mă duci în târg la iarmaroc. Ş-aceluia să mă vinzi, care m-a acoperi cu galbeni. Dacă nu mi-i putea da în târgul ista, să mă duci în alt târg. Adică de nu l-a putea da în Lespezi, să cerce la Paşcani; de nu l-a putea da la Paşcani, să cerce la Folticeni, că trebuie să-l deie.

Şi altul n-are să vie să cumpere, iară numai Împăratul Negru, că numai el are bani mulţi. Dumneata să iei banii şi bivolii şi sa te duci acasă, ş-apoi de-acolea, pe ceea lume dacă ne-om mai întâlni amândoi.

O lăcrămat bietul moşneag că de-amu n-a să-şi mai vadă feciorul; da' o lăsat scârba deoparte ş-o împlinit voia fecioru-său. Cela s-o făcut un cal frumos, de nu mai era altul pe supt soare. Moşneagul o luat calul şi dac-o ajuns la târg, nu mai încăpeau oamenii împrejurul lui.

— Ce cei, moşule, pe cal?

— Cine l-a acoperi cu galbeni.

Iacă s-o-ntâmplat de-o venit şi Împăratul Negru pe acolo.

— Ce cei, om bun, pe calul ista?

— Cine l-a acoperi cu galbeni.

— Hai cu mine-acasă.

Şi l-o luat împăratul pe moşneag şi l-o dus acasă ş-o început a aduce cu stambolul galbeni din tevniţă. Ş-o tot adus până ce-o acoperit calul cu galbeni. Apoi a adus calul în grajd; iară galbenii i-o pus într-o haraba şi i-o dus la gazda omului. Omul s-o-ntors acasă la satul lui.

Baba de la curte, cum o văzut calul, cum o zis:

— Doamne, împărate, tare mă tem că acel cal să nu fie Manea Câmpului! Să te-apuci mâine să-l tai, c-altmintrelea n-are să fie bine de tine.

— Ia, l-oi tăie.

Da' o fată, auzind ce-o grăit baba cu împăratul, s-o dus în grajd ş-o-nceput a zice cu lacrimi în ochi:

— Oi, sărace de tine, măi calule, cum te-or tăie mâine, şi cum ţi-or da hoitul la câni!

— Apoi, fată hăi, dacă-i treaba de-aşa, vină la mine-ncoace şi ia două fire de păr din urechea mea cea dreaptă.

— Da' nu vin, că mă tem.

— Nu te teme, că nu ţi-oi face nimica.

Fata s-o apropiet de cal şi i-o luat două fire de păr din urechea dreaptă. De-acolea, o grăit calul:

— După ce m-or tăie, să iei cele două fire de păr şi să le pui la poartă în pământ.

Nu multă vreme o trecut, că numai ce-or răsărit la poartă doi peri frumoşi, cu frunza de aur; da' aşa de frumoşi, că-ţi era mai mare dragul a te uita la ei. Şi iarăşi zice baba:

— Împărate-mpărate, tare mă tem că perii cei doi să nu fie Manea Câmpului! Să-i tai, să-i arzi şi cenuşa s-o zvârli în vânt.

Fata aceea, dac-o auzit planul babei, s-o dus la peri.

— Oi, săracii de voi, măi perilor, cum v-or tăie mâine, şi cum v-or da cenuşa-n vânt!

— Când ne-a tăie, să furi o aşchie şi s-o zvârli în iazul cel de după curte.

A doua zi, or şi venit oameni ş-or tăiet perii. Fata o furat o aşchie ş-o dat-o în iazul de după curte. Din aşchia aceea, s-o făcut un răţoi mare şi frumos, cu penele de aur. Când l-o văzut baba, o şi zis:

— Să-mpuşti răţoiul, împărate, că tare mă tem să nu fie el Manea Câmpului.

— Ba numai asta n-oi face-o. M-am potrivit ţie şi mi-am tăiet bunătate de cal şi frumuseţă de peri; da' răţoiul l-oi lăsa să trăiască. Uite cât de frumos îi!

Amu-ntr-o zi, împăratul vine de la un drum şi se duce să se scalde. Da' el avea în mijlocul iazului un fel de foişor. S-o dus cu luntrea acolo, s-o dezbrăcat, o pus paloşul în cui... şi huştiuluc în apă. S-o mai învârtit cât s-o fi mai învârtit prin iaz, ş-apoi de-acolea ş-o făcut socoteală să prindă răţoiul. Da' răţoiul, amu era ici, amu era dincolo, şi se tot ferea din calea împăratului. Fugărindu-se aşa, împăratul s-o depărtat hăt bine de foişor. Atunci răţoiul s-o cufundat în apă şi tot o venit şi el pe supt apă, până ce-o ajuns la foişor. Aici dac-o ajuns, s-o dat peste cap, s-o făcut om, o pus mâna pe paloş ş-o răcnit la-mpărat să vie-ncoace.

— Oi veni, dacă mi-i ierta.

— Te-oi ierta.

Amu împăratul, dac-o ajuns la foişor, o-ngenuncheat înaintea lui Manea. Da' Manea o zis:

— Când ai fost în mâna mea, de trei ori te-am iertat; iară eu, o dată ţi-am picat în mână, şi tu m-ai tăiet.

Şi l-o tăiet şi pe-mpărat şi pe babă. Apoi, pe fata aceea o măritat-o după un boier; iară Manea s-o dus la-mpărăţia lui, ş-o făcut altă nuntă din nou.

Ş-am fost şi eu acolo ş-am băut ş-am mâncat ş-am jucat.

Şi m-am suit pe-o roată şi v-am spus povestea toată. Şi m-am suit pe o şa şi v-am spus povestea aşa.

Auzită în luna decembrie 1895, de la moşneagul Toader al lui Vasile Ipate, care a murit în decembrie 1897, în vârstă de peste 107-108 ani. El a învăţat-o în copilărie de la un argat al tatâne-său, numit Cozma Jitariu.

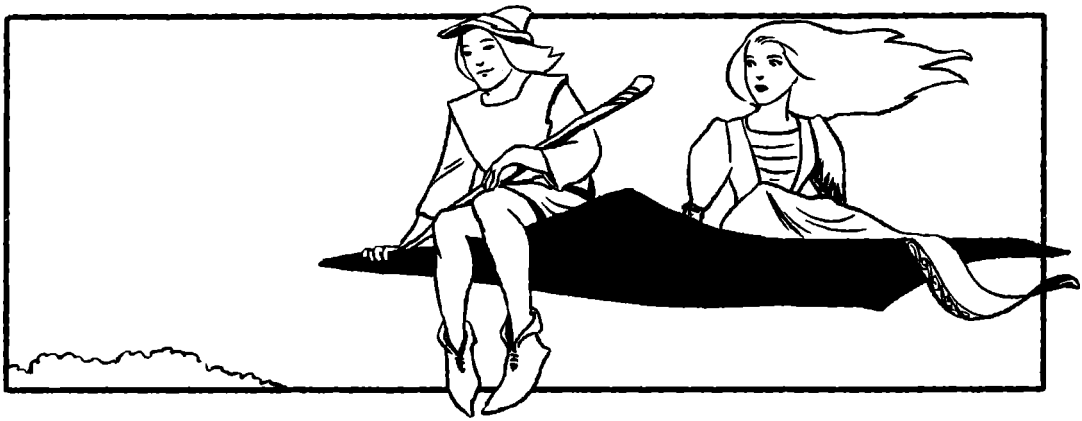

FĂT-FRUMOS ŞI FATA LUI ROŞU ÎMPĂRAT

A fost odată un împărat, care avea un băiat cu numele Făt-Frumos, şi roabe multe. După moartea împăratului, băiatul s-a drăgostit cu o roabă. Auzind mumă-sa de aceasta, l-a certat, şi el, dintr-acel ceas, s-a supărat şi a plecat la norul vânăt, la porţile de fier, la fata lui Roşu împărat.

Mergând pe drum călare, a dat de un pod de aramă. Acolo erau trei zmei, care îi ziseră:

— Făt-Frumos! Făt-Frumos! Ce-ţi porţi osul pe unde ciorile nu-şi duc soţul?

Făt-Frumos le răspunse:

— De ce să nu-mi port eu osul pe unde ciorile nu-şi duc soţul? Mă duc la norul vânăt, la porţile de fier, la fata lui Roşu împărat.

Atunci zmeii îi ziseră:

— Descalecă să ne batem; şi dacă ne vei birui, te lăsăm.

El descălecă şi îi birui. Apoi plecând şi mergând mai înainte, dete de un pod de argint, la care se aflau nouă zmei. Aceşti zmei îl întrebară ca şi cei trei; el le răspunse ca şi acelora, şi îi bătu şi pe aceştia.

După aceea merse mai înainte, şi dete de un pod de aur, la care erau zmei câtă frunză şi iarbă pe câmpie. Aceştia îi ziseră ca şi ceilalţi; el însă le răspunse şi lor ca şi acelora; şi a descălecat şi s-a luptat cu dânşii trei zile şi trei nopţi, şi tot i-a biruit.

Apoi, mergând pe câmp dete de nişte case mari, în care era împăratul zmeilor, cu fata lui Roşu împărat, pe care o furase de trei zile. Făt-Frumos intră înăuntru şi-i zise:

— Împărate al zmeilor, dă-te jos să ne batem şi cine o birui, a lui să fie fata.

Atunci împăratul, dându-se jos, fu omorât de Făt-Frumos.

Şezând Făt-Frumos cu fata de vorbă, începură de-şi schimbară inelele. Acolo era un covor, o căciulă, un baston şi o pereche de papuci.

Şi întrebă Făt-Frumos pe fată ce făcea împăratul zmeilor cu aceste lucruri, şi fata îi răspunse:

— Pe covor punea cât de multă greutate, şi dacă îl ridica după pământ de o palmă se înălţa sus, şi se ducea oriîncotro vrea; cu căciula, când o punea în cap, se ducea în orice casă vrea, fără ca să-l vadă cineva; cu bastonul învia mortul de şapte ani, dacă îl punea încruciş pe mormânt; cu papucii trecea marea fără ca să se ude.

După ceea ce-i spuse fata, Făt-Frumos şi fata uitându-se pe câmp, văzură o jumătate de om. Atunci fata zise:

— Acest om este de la tatăl meu.

Aflând Făt-Frumos aceasta, se armă şi se dete jos ca să se lupte cu acea jumătate de om, pe care îl şi omorî. Când Făt-Frumos puse piciorul pe treapta dintâi a scării, jumătatea de om învie şi îl strigă să se lupte iarăşi.

Atunci Făt-Frumos îi zise:

— De vei mai învia, îţi voi da sabia mea, şi mă vei tăia tu pe mine.

Făt-Frumos îl tăie din nou, şi când puse piciorul pe treapta a doua a scării, învie iarăşi jumătatea de om, şi îl chemă pe Făt-Frumos să se lupte din nou. Atunci Făt-Frumos scoase sabia şi o dete jumătăţii de om, după cum vorbise, şi acesta omorî pe Făt-Frumos în acel ceas.

Atunci jumătatea de om intră în casă, luă fata şi toate lucrurile, şi se duse la Roşu împărat.

Împărăteasa, mumă-sa, nemaiştiind nimic de Făt-Frumos, plecase să-l caute. Mergând, mergând cale lungă să-i ajungă, dete peste dânsul mort; şi începând a-l boci, veni un pui de şarpe care îl muşcă de picior; mumă-sa luă şi ea un gătej şi, lovind pe şarpe, îl omorî. Atunci veni muma şarpelui pe acolo şi văzând pe fiul său

mort, se duse iute şi veni cu o buruiană în gură, o dete pe la nasul şarpelui şi îl învie; apoi lăsă buruiana acolo şi plecă.

Împărăteasa luă şi ea buruiana aceea, dete pe la nasul lui Făt-Frumos şi îl învie. El îşi luă atunci ziua bună de la mumă-sa, încălecă pe cal şi plecă iar la fata lui Roşu împărat. Ajungând acolo lăsă calul la o casă de ţăran şi el se făcu un cerşetor, intră în curtea împăratului şi se puse lângă cuhnie*.

Fata de împărat chemă atunci una din slugi şi porunci să-i facă o azimă. Pe când slujnica făcea azima, cerşetorul îi zise:

— Dă-mi să fac eu azima.

Slujnica îi dete să o facă şi-i zise s-o facă bună, că este pentru fata împăratului.

Îndată cum auzi cerşetorul acesta, scoase inelul fetei pe care îl schimbase cu ea pe când era în casele zmeilor, şi-l puse în azimă. După ce s-a copt azima, slujnica o duse sus în casa fetei şi o puse pe masă. Luând fata azima în mână, o văzu cam necoaptă, şi se dete jos la slujnică. Pe când se ducea la cuhnie, o rupse în două şi dete peste inel; îl luă şi-l băgă în degetul ei. Ajungând la cuhnie, întrebă pe acea slujnică:

— Cine a făcut acea azimă?

Ea îi răspunse că ea a făcut-o. Dar fata de împărat o întrebă:

— De unde e inelul ce l-am găsit în azimă?

Ea îi zise că poate a fost în făină. Atunci fata de împărat o sili ca să spună cine a făcut-o, şi numai astfel spuse că cerşetorul care venise de curând în curtea palatului. Fata chemă îndată pe cerşetor şi, cunoscând-l, îl întrebă cum a înviat. El îi spuse istoria, şi-i zise ca să întrebe pe jumătatea de om unde îi stă puterea. Întrebându-l, îi spuse că în vatra de la cuhnie. Ducându-se fata la Făt-Frumos, îi spuse că puterea îi stă în vatra de la cuhnie. Făt-Frumos îi spuse că minte, şi să-l mai întrebe încă o dată. Întrebându-l fata a doua oară, îi spuse că în muntele Hiriului este un lac de lapte dulce, şi acolo este un porc, şi în porc este un iepure, şi în iepure un cocoş, şi în cocoş sunt trei gândaci, şi în gândacii aceia îi stă puterea.

Ducându-se fata la Făt-Frumos, îi spuse unde stă puterea jumătăţii de om. Atunci Făt-Frumos crezu, şi rugă pe fată se poruncească cuiva să facă un cuptor de pâine, să gătească vreo şase putini de brânză şi să le puie pe toate într-o pereche de dăsagi.

Gătindu-i-se toate acestea, îşi luă ziua bună de la fată, puse desagii pe cal, încălecă şi plecă la satul unde se afla muntele Hiriului. Ajungând acolo, s-a tocmit

* cuhnie – bucătărie.

cioban la un popă. Când s-a sculat a doua zi de dimineaţă, îi numără popa oile şi i le dete în seamă; apoi îi zise să se ducă peste tot locul din sat, numai în muntele Hiriului să nu se ducă, că este rău de dânsul. El îşi luă oile şi plecă de-a dreptul la muntele Hiriului. Ajungând acolo strigă:

— Vino, porcule, se ne batem.

Atunci porcul se miră, că cine să-l strige; şi plecând către partea de unde a auzit glasul, dete peste Făt-Frumos şi începură a scoate buturugi din pământ şi azvârliră unul într-altul, şi se bătură până seara fără ca să se omoare niciunul, numai că porcul ostenise. Făt-Frumos atunci se repezi iute şi luă două găleţi de lapte din lac şi se duse acasă. A doua zi se sculă mai de dimineaţă, şi se duse la muntele Hiriului şi, după o luptă înverşunată, omorî porcul, îl spintecă şi găsi în el iepurele, şi găsi în iepure cocoşul, spintecă cocoşul şi găsi în el gândacii, luă gândacii şi se duse acasă.

A treia zi se îmbrăcă cu hainele cele bune, lăsă toate lucrurile la popă, încălecă pe cal, se duse la poarta împăratului, şi îndată ce ajunse acolo omorî cei trei gândaci, şi din acel ceas se îmbolnăvi jumătatea de om.

Împăratul, avându-l pe dânsul cel mai puternic în curtea şi în oştirea sa, trimise pe un soldat după doctor. Când ajunse soldatul la poartă, Făt-Frumos îl întrebă încotro se duce. Soldatul îi răspunse că se duce după doctor.

Cum auzi Făt-Frumos, se duse în casele lui Roşu împărat şi-i zise:

— Dacă vrei să trăiască jumătatea de om aşa precum este, să-mi dai pe fata ta de nevastă şi lucrurile de la zmei. Dacă vrei, bine; dacă nu, îl omor.

Împăratul îi zise că-i dă toate acestea, numai să-l facă să trăiască. După aceea împăratul luă covorul, îl întinse pe pământ şi puse pe dânsul pe fată, pe Făt-Frumos şi toate lucrurile de la zmei; apoi ridică covorul de-o palmă de la pământ şi plecară la palatul lui Făt-Frumos. Pe când mergeau ei, văzură că s-au rătăcit, şi se lăsară cu covorul într-o pădure, unde erau trei poteci. Făt-Frumos lăsă fata şi lucrurile acelea, şi apucă pe o potecă, unde dete de nişte case în care se aflau tot felul de pasări, care cântau tot fel de fel de cântece; şi intrând în case, începu să se mire de cântecul acestor păsări! Un papagal însă îi zise:

— De ce te miri pentru că cântăm! Cântăm fiindcă am avut şi noi un stăpân al nostru, care a murit de trei ani.

Atunci întrebă Făt-Frumos:

— Unde e mormântul lui?

Şi, arătându-i-l, se duse acolo şi învie mortul. Îndată ce s-a deşteptat mortul, începu să-i mulţumească şi să-l întrebe ce bine să-i facă pentru că l-a sculat din acel somn greu. El îi zise că nu vrea nimic, decât numai să-l ducă acasă, întrebând mortul toate pasările care erau acolo, găsi numai un ciocârlan care ştia casa lui Făt-Frumos, şi care chiar în acel ceas venise din acea parte. Plecară dar împreună, şi ducându-se, deteră de fată şi de covor, se puseră pe dânsul şi se duseră acasă. Ajungând Făt-Frumos acasă se cunună cu fata lui Roşu împărat şi făcură o nuntă cum nu s-a mai dat pe faţa pământului.

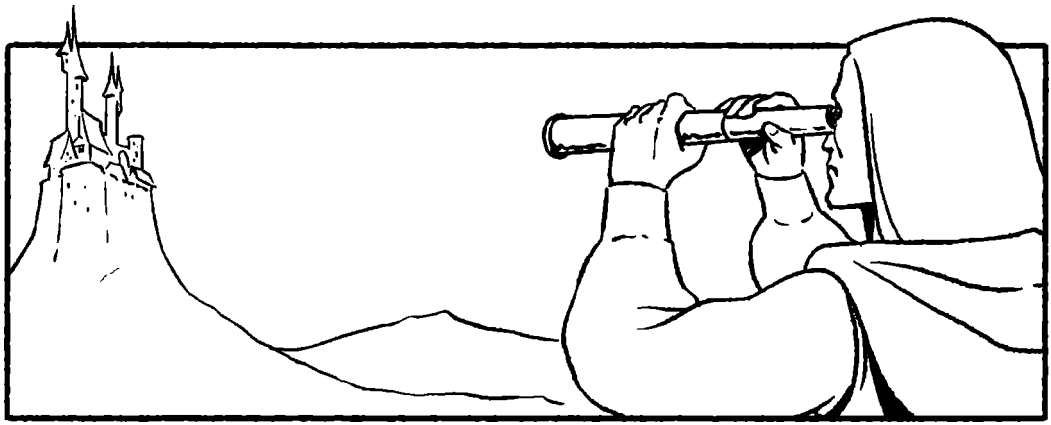

DAFIN ÎMPĂRAT

A fost odată, un împărat şi o împărăteasă, amândoi tineri şi frumoşi, dar nu făceau copii.

Într-o zi veni la împărat un arap buzat şi-i zise:

— Să trăieşti, luminate împărate! Am auzit că împărăteasa nu face copii şi am adus buruieni pe care, cum le va bea, rămâne grea.

Împăratul luă buruienile de la arap şi porunci să-i dea calul împărătesc şi un rând de haine de aur, ce-ţi luau vederile de frumuseţe; apoi chemă pe împărăteasă şi-i dete buruienile să le fiarbă şi să le bea. Împărăteasa chemă pe bucătăreasă să le fiarbă, fără să-i spuie de ce treabă sunt. Bucătăreasa, neştiind puterea lor, gustă dintr-însele şi apoi le dete împărătesei să le bea. Nu trecu multă vreme la mijloc şi rămaseră grele şi împărăteasa şi bucătăreasa. Iar când veni vremea, născură amândouă câte un coconaş mai frumos decât tot ce este frumos pe lumea aceasta, şi le puse nume unuia *Dafin* şi altuia *Afin*.

Într-o zi împăratul plecă la bătălie, şi lăsând pe fiul său în locu-i, îi dete o mulţime de chei în mână şi-i zise:

— Fiule, în toate casele ce se deschid cu aceste chei să intri, iar în casa ce se deschide cu cheia de aur să nu-ţi calce piciorul, căci nu va fi bine de tine.

Când plecă împăratul din oraş, fiul său intră în toate casele, şi văzu o mulţime de pietre nestemate foarte frumose; dar nu-i plăcu niciuna dintr-însele; în cele din urmă ajunse şi la casa ce se deschidea cu cheia de aur, stătu puţin înaintea uşii, se gândi la porunca ce-i dăduse tată-său, dar biruindu-l nerăbdarea, intră înăuntru şi văzu un ochean de sticlă, se uită prin el şi văzu un palat cu totul şi cu totul de aur, încât la soare te puteai uita dar la dânsul ba.

Ş-apoi mi-ţi vedea
Că-n palat şedea
Doamna Chiralina,
Tânără copilă,
Floare din grădină.

După ce o privi mai mult timp, puse ocheanul iarăşi la locul lui şi ieşi afară cu ochii plini de lacrimi.

Nu trecu mult timp şi împăratul se întoarse de la bătălie biruitor; dar în loc să-i iasă fiul său înainte, să-l primească cu bucurie, ieşi numai împărăteasa şi-i spuse că fiul său este bolnav. Împăratul pricepu numaidecât de unde-i venea boala, şi chemă pe toţi doctorii şi doctoriţele din lume; dar toţi îi ziseră că până nu va da fiului său de soţie pe Doamna Chiralina, el nu se va însănătoşi. Împăratul trimise soli peste soli la Doamna Chiralina; dar fu peste putinţă, căci tatăl nu voia să o mărite.

Auzind feciorul împăratului toate acestea, hotărî să se ducă el însuşi să o ceară de la tatăl ei. Aşadar, spuse toate acestea fratelui său de cruce; şi, într-o zi, plecară amândoi şi se făcură nevăzuţi. Merseră, zi de vară până seară, şi ajunseră la muma crivăţului; bătură la uşă şi ieşi înaintea lor o babă zbârcită, şi-i întrebă ce caută? Ei răspunseră că cer să-i găzduiască până a doua zi şi să le spună pe care drum să apuce ca să ajungă la împărăţia Doamnei Chiralina.

Baba se uită la dânşii cu milă şi le zise:

— V-aş primi în casă cu mare bucurie; dar mi-e frică că va veni fiul meu, şi vă va face sloi de gheaţă; duceţi-vă mai bine la sora mea cea mai mică, că ea poate să vă găzduiască şi să vă spună şi drumul la Doamna Chiralina.

Feciorul de împărat plecă înainte şi ajunse la muma vântului turbat; plecară şi de acolo şi ajunseră la muma vântului de primăvară; bătură la uşă şi ieşi o femeie înaltă, tânără şi frumoasă. Această femeie, cum văzu pe feciorul de împărat, îi zise:

— Dragă Făt-Frumos, ştiu că ai plecat să cauţi pe Doamna Chiralina ca s-o iei de soţie; dar nu vei putea să ajungi până la împărăţia ei fără ajutorul fiului meu. Rămâneţi aici; însă trebuie să vă ascund foarte bine; căci, cum o simţi fiul meu că se află la mine om de pe tărâmul celălalt, îl omoară.

Zicând aceste vorbe, plesni de trei ori din palme şi îndată sări după sobă o pasăre de aur cu ciocul de diamant şi cu ochii de smarald şi-i băgă sub aripi pe amândoi, apoi se sui iarăşi pe sobă.

Nu trecu mult timp şi se auzi o dulce vâjietură de vânt care aducea un miros de trandafiri şi de rozmarin; uşa se deschise singură, şi intră în casă un flăcău frumos cu părul lung, de aur, cu aripi de argint şi cu un băţ în mână împletit cu de tot felul de ierburi şi flori. Cum intră în casă, zise mă-sii:

— Mamă, mie-mi miroase a om de pe tărâmul celălalt!

— Ţi-o fi mirosind, mamă; dar pe aici nu au ce căuta oameni de pe tărâmul celălalt.

Vântul se linişti şi se puse la masă; iar după ce mâncă o strachină de lapte dulce de căprioară, şi bău apă de micşunele dintr-o oală de marmură, se puse la povestit.

Mă-sa, văzându-l cu voie bună, îi zise:

— Fiul meu, ia spune-mi unde este împărăţia Doamnei Chiralina, şi cum ar face cineva s-o ia de nevastă?

— Greu lucru mă întrebaşi, mamă; dar haide, treacă, meargă. Împărăţia Doamnei Chiralina este departe de aici, cale de zece ani; şi se poate face cât te ştergi la ochi, dacă cineva s-o duce în pădurea cea neagră de lângă gârla de păcură care aruncă cu pietre şi foc până la cer, şi dacă o încăleca pe buşteanul ielelor cu care poate să treacă gârla; însă cine aude şi va spune cuiva, acela să se facă de piatră până la genunchi. După ce va ajunge la împărăţie, trebuie să facă un cerb de aur şi să intre într-însul ca să ajungă în odaia împărătesei şi s-o fure; cine aude şi va spune cuiva, să se facă de piatră până la brâu. După ce o va lua de soţie, muma Crivăţului de pizmă o să trimită un evreu cu nişte cămăşi frumoase şi mai subţiri decât pânza păianjenului; Doamna Chiralina o să cumpere cămăşi, şi dacă nu le va uda cu lacrimi de turturică, cum se va îmbrăca cu dânsele va muri; cine aude şi va spune cuiva, să se facă cu totul şi cu totul de piatră.

Pe când vântul spunea toate acestea, feciorul de împărat adormise; iar feciorul bucătăresei rămăsese deştept şi auzise tot.

A doua zi, după ce plecă vântul de acasă, feciorul de împărat întrebă pe muma vântului dacă i-a spus fiul său ceva; dar ea, temându-se să nu se facă piatră, îi răspunse că n-a aflat nimic.

Atunci feciorul bucătăresei şi cel de împărat luară drumul înainte şi se duseră zi de vară până seara; dar când fu pe la scăpătatul soarelui, auziră un zgomot şi un urlet mare; apoi văzură o gârlă mare de păcură aprinsă, aruncând pietre până-n înaltul cerului. Feciorul de împărat se sperie, dar feciorul bucătăresei îi zise:

— Nu te teme de nimic şi vino cu mine în această pădure şi fă ce ţi-oi zice eu.

Ajungând în mijlocul pădurii, zăriră buşteanul ielelor. Încălecară amândoi pe dânsul şi dându-i pinteni de trei ori se prefăcu într-o căruţă cu doisprezece cai de foc, şi într-o clipă se înălţară până la vântul turbat şi se coborâră la porţile palatului doamnei Chiralina. Apoi, după ce se deteră jos, căruţa se prefăcu iar în buştean, şi ei rămaseră dinaintea unui palat de safir şi cu porţile de chiparos, iar la una din ferestre stătea Doamna Chiralina, îmbrăcată în haine de aur ţesute cu mărgăritar.

Cum văzu Doamna Chiralina pe feciorul de împărat, prinse o aşa de mare dragoste de dânsul, încât căzu la grea boală şi ajunsese la ceasul morţii.

Ce nu făcu bietul împărat ca să o scape? Dar toate erau în zadar! În cele de pe urmă veni o babă şi-i zise:

— Luminate împărate, să trăieşti întru mulţi ani! Dacă vrei să se facă sănătoasă fiica împărăţiei tale, să cauţi cerbul care cântă ca toate păsările şi să-l aduci în casă numai trei zile, şi vei vedea cum se va face sănătoasă.

Împăratul puse să strige pristavul* în toată împărăţia; iar după trei zile feciorul bucătăresei lovi buşteanul de trei ori şi se făcu un cerb de aur frumos; apoi băgă într-însul pe feciorul de împărat, şi se duse dinaintea palatului.

Împăratul, văzând cerbul, se dete jos şi întrebă pe feciorul bucătăresei dacă este de vânzare.

— Nu-mi este de vânzare, ci de închiriere, răspunse cu semeţie feciorul bucătăresei.

— Ei bine, ce să-mi ceri ca să mi-l dai numai trei zile?

— Să-mi dai o mie de bani de aur.

---

* pristav – slujbaş care anunţa în trecut norodului ştirile de la curtea domnească

Tocmeala se făcu, şi împăratul luă cerbul şi-l băgă în odaia doamnei Chiralina; apoi se duse la treaba lui.

Cerbul, cum se văzu numai cu doamna Chiralina, începu să cânte un cântec de dor de plângeau lemnele şi pietrele. Doamna Chiralina adormi, iar feciorul de împărat ieşi din cerb şi o sărută pe frunte, apoi intră iarăşi în cerb.

A doua zi doamna Chiralina spuse femeilor sale că a visat de două ori că a sărutat-o un tânăr frumos. Atunci una din femei, fiind mai pricepută, zise doamnei Chiralina, că pe dată ce va începe cerbul să cânte, să se prefacă că doarme; şi cum va simţi că o sărută cineva, să pună mâna pe dânsul.

Cum veni noaptea, cerbul începu să cânte un cântec de jale. Doamna Chiralina se prefăcu că doarme; şi când veni Făt-Frumos să o sărute, îl strânse în braţe şi-i zise:

— De acum înainte nu vei mai scăpa, că mult am dorit să te dobândesc.

Ei se giugiuliră ca nişte porumbei, până-i apucă ziua; apoi Făt-Frumos intră în cerb; iar când fu pe la prânz veni împăratul şi cu fiul bucătăresei ca să-i dea cerbul. Doamna Chiralina începu să plângă şi nu vrea nicidecum să se despartă de cerb; dar fiul bucătăresei zise încetinel:

— Cere de la împăratul voie să petreci cerbul până afară din oraş; acolo ne aşteptă o căruţă cu doisprezece cai de foc, în care o să ne suim cu toţii şi o să ne ducem la împărăţia lui Făt-Frumos, iubitul tău.

Doamna Chiralina ceru şi dobândi de la împăratul acea voie, şi petrecu pe cerb cu mare alai până afară din oraş. Atunci Afin lovi cerbul de trei ori în burtă şi îndată se făcu o căruţă cu doisprezece cai de foc; apoi, luând pe doamna Chiralina c-o mână şi pe Dafin cu alta, sări într-însa şi se făcură nevăzuţi. Şi după ce umblară zi de vară până-n seară, că cuvântul din poveste ce de-acilea încolo mult mai este, ieşiră pe tărâmul celălalt şi ajunseră în ţara lor.

Împăratul, cum primi ştire despre sosirea fiului său, îi ieşi în cale cu o mulţime de oşti; apoi îl însoţi cu doamna Chiralina şi făcu nuntă împărătească care ţinu trei zile şi trei nopţi.

Într-o zi, doamna Chiralina şedea la fereastra palatului şi se uita la drum, când văzu un evreu cu cămăşi de vânzare. Doamna Chiralina, îl chemă sus şi luă de la el două cămăşi mai subţiri decât pânza păianjenului, şi se îmbrăcă cu una dintr-însele. Nu trecu mult şi doamna Chiralina se îmbolnăvi atât de greu, încât ajunse pe mâna morţii.

Afin află despre boala împărătesei şi intră pe la miezul nopţii în odaia unde dormea ea; apoi o stropi peste tot cu lacrimi de turturică şi ieşi afară, dar străjerii de la uşă se duseră la Dafin împărat şi-l pârâră că l-au văzut sărutând pe împărătească.

Împăratul, cum auzi, se făcu foc de mânie, şi porunci să taie capul lui Afin; dar când ajunse la locul de pierdere, Afin zise împăratului:

— Mulţi ani să-ţi dea Dumnezeu, împărate! Pentru toată frăţia şi dragostea cea către tine, te rog să strângi pe toţi boierii cei mari ai împărăţiei, că am să spun înaintea lor un mare cuvânt şi apoi vei porunci să-mi taie capul.

Împăratul porunci să se adune divanul împărătesc în care să fie de faţă şi doamna Chiralina; şi aducând pe Afin îi zise:

— Spune nelegiuitule, ceea ce ai de spus!

Atunci Afin începu aşa:

— A fost odată un fecior de împărat, care prinse dragoste asupra unei fete de împărat după tărâmul celălalt; şi fiindcă nu putea să trăiască fără dânsa, a plecat împreună cu fratele său de cruce ca, ori s-o găsească, ori să-şi răpună capul prin pustii. După ce umblară lumea în cruciş şi în curmeziş, ajunseră la muma crivăţului care-i trimise la muma vântului de primăvară, care îi găzdui şi le făgădui să întrebe pe fiul său. Ea s-a ţinut de vorbă; căci, cum a venit fiul său, l-a întrebat, şi el a început se spună aşa:

— Împărăţia doamnei Chiralina este de la noi cale de zece ani; dar această cale se poate face într-o clipă de ochi, dacă s-o găsi cineva care să se ducă în pădurea cea neagră de lângă gârla de păcură care aruncă pietre şi foc până la cer, unde va găsi buşteanul ielelor şi va încăleca pe dânsul ca să treacă gârla. După ce va ajunge la împărăţie, trebuie să facă din buştean un cerb de aur şi să intre într-însul ca să ajungă în odaia doamnei Chiralina şi să o fure. După ce o va lua de soţie, sora vântului turbat o să trimită un evreu cu nişte cămăşi mai subţiri decât pânza păianjenului, şi dacă nu va şti să le ude cu lacrimi de turturică, cum se va îmbrăca cu dânsele, în trei zile va muri.

După ce vântul spuse toate acestea mumă-sii, jură că de va spune cuiva ceea ce a auzit, să se facă cu totul şi cu totul de piatră.

A doua zi feciorul de împărat întrebă pe muma vântului dacă a aflat ceva de la fiul său, dar ea, temându-se să nu se facă piatră, îi zise că n-a aflat nimic. Iar fratele de cruce al feciorului de împărat nu adormise în noaptea aceea şi auzise tot. Astfel

fără să spună feciorul de împărat această taină, se duse împreună cu dânsul în pădurea neagră, încălecară pe buştean şi trecură gârla dincolo.

Cum sfârşi Afin aceste vorbe, se făcu de piatră până la genunchi. Boierii din divan, cum văzură această minune, se speriară. Afin începu iarăşi şi zise:

— După ce ajunse la palatul doamnei Chiralina, fratele de cruce lovi buşteanul de trei ori şi se făcu un cerb de aur şi băgă pe feciorul de împărat într-însul care prin această şiretenie se cunoscu cu fata şi o fură.

Zicând aceste cuvinte, Afin se făcu de piatră până la brâu.

Împăratul şi împărăteasa, văzând nevinovăţia lui Afin, începură a plânge şi a-l ruga să înceteze din povestire. Dar el nu voi, ci merse înainte zicând:

— După ce împăratul se cunună cu Chiralina, nu trecu mult şi împărăteasa cumpără două cămăşi de la un evreu, se îmbrăcă cu una dintr-însele şi îndată căzu la grea boală. Afin, ştiind din ce venea boala, intră pe la miezul nopţii la împărăteasă şi, găsind-o dormind, o stropi cu lacrimi de turturică, şi o scăpă de moarte.

Cum sfârşi Afin această povestire, se făcu cu totul şi cu totul de piatră, iar Dafin împărat şi cu doamna Chiralina plânseră trei zile şi trei nopţi; apoi luară trupul cel împietrit al făcătorului lor de bine şi-l puseră în odaia lor ca să-şi aducă aminte de dânsul totdeauna.

După aceea ei trăiră mai mult timp şi născură un copil.

Într-o dimineaţă, Dafin împărat intră în camera împărătesei şi-i spuse că a visat o femeie îmbrăcată în haine albe care i-a zis că, dacă voieşte să învie pe fratele său cel împietrit, să taie copilul lor şi să ungă piatra cu sângele lui. Împărăteasa spuse că şi ea a visat tot un astfel de vis. Apoi, unindu-se amândoi, tăiară copilul şi, stropind piatra cu sânge, Afin începu să se mişte; apoi învie cumsecade şi zise:

— O! Doamne, dar greu somn am adormit!

— E! E, frate, răspunse împăratul, ai fi dormit mult şi bine dacă nu tăiam copilul ca să te stropim cu sângele lui.

Atunci Afin se crestă la un deget cu cuţitul şi lăsă să curgă sângele său peste copil, care învie numai într-o clipă; iar împăratul de bucurie porunci să se facă veselie mare în toată ţara.

Şi încălecai pe o şea, şi vă spusei dumneavoastră aşa.

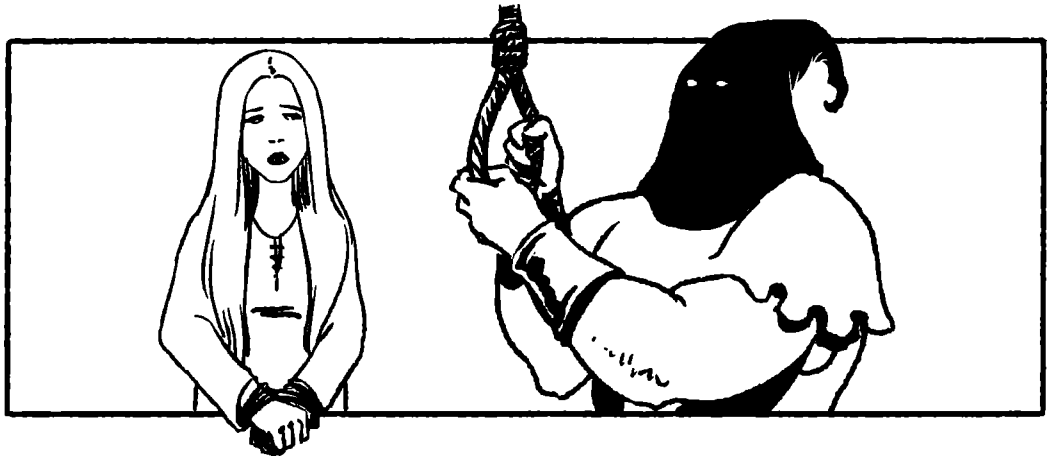

FATA DE ÎMPĂRAT ŞI PESCARUL

A fost odată ca niciodată, că de n-ar fi, nu s-ar povesti, pe când se băteau urşii în coade.

A fost un pescar, nici prea bogat, nici prea sărac; el era tânăr, cu mustaţa răsucită, ştii colea, şi chipeş. De câte ori trecea cu peşte pe la curtea împărătească, fata împăratului trimitea să-l cheme, cumpăra de la el peşte şi-i da bani de zece ori cât făcea peştele lui. Pescarul nostru se spurcase la bani; el de câte ori avea ceva peşte bun şi proaspăt, trecea pe la curtea împărătească, şi nu era ziulică lăsată de la Dumnezeu în care să nu cumpere fata împăratului peşte, dacă trecea pe acolo pescarul. Într-una din zile fata împăratului, când îi plăti peştele ce cumpărase, îl strânse de mână, iar pescarul se făcu roşu ca sfecla şi puse ochii în pământ; dar pe urmă, ridicându-i, îi trase şi el cu mustaţa.

După aceea fata împăratului se luă la vorbă cu dânsul, şi află că era flăcău; el dase nişte răspunsuri la toate întrebările ei de te minunai, şi cum era de nurliu, prinse dragoste de dânsul fata împăratului, şi îi dete o pungă de bani, ca să-şi cumpere un rând de haine bune, şi apoi să vină la dânsa să-l vadă îmbrăcat.

După ce-şi luă haine ca de boier şi se îmbrăcă cu ele, pescarul veni să le arate fetei împăratului. Ea cât pe-aci era să nu-l cunoască; fiindcă umbletul şi boiul lui semănau de boier mare. Atunci ea nu mai putu să ţină focul ce avea la inimă, şi-i spuse că vrea să-l ia de bărbat! Pescarul se cam codea, căci cunoştea şi el că nu e de nasul lui aşa bucăţică; dar, dacă văzu că-l iubea într-una, primi şi el; însă cu ruşine şi uitându-se la căciuliţa lui pe care o tot întorcea mereu în mână.

Împăratului nu prea îi venea la socoteală căsătoria aceasta; dar fiindcă-şi iubea fata, numai una fiind la părinţi, se înduplecă la rugăciunile ei. Fata mai dete o pungă de bani pescarului, şi-i zise să-şi ia alte haine şi mai frumoase. Pescarul se întoarse cu nişte haine muiate numai în fir, iar fata îl duse de-l arătă împăratului, care îi şi logodi.

Nu trecură multe zile şi se făcu nuntă de-alea împărăteşti. Când se puseră la masă, le aduseră şi lor un ou cu zeamă, după lege, din care amândoi trebuiau să mănânce. Fata împăratului, când voi să întingă el, îl opri zicându-i:

— Eu trebuie să înting întâi, fiindcă sunt fată de împărat şi tu un pescar.

Pescarul nu răspunse nimic, se sculă de la masă şi se făcu nevăzut. Mesenii, care nu ştiau ce se petrecuse, se uitau unii la alţii şi se întrebau cu mirare, ce să fie asta, pentru că ei nu auziseră nimic despre ginerele împăratului că ar fi fost pescar.

Se căia fata şi-şi muşca buzele pentru nesocotinţa ei. Mâncă ce mâncă, dar părea că aruncă la spate, căci nu-i mergea la inimă nicio îmbucătură. Se duse dar după masă în odaia ei. Toată noaptea nu închise ochii, căci nici somnul n-o prindea, aşa de tristă era; şi cum avea gândul tot la dânsul, se temea foarte să nu dobândească lipici. Focul ei era de ce să plece fără să-i zică măcar o vorbă.

A doua zi ea merse la împărat şi-i spuse că se duce după bărbatul său să-l găsească, atât o încinsese dorul lui. Împăratul voi s-o oprească, dar ea nu-l ascultă şi plecă.

Umblă prin tot oraşul, căută în sus şi în jos şi nu-l află nicăieri. Plecă dar din oraş în oraş şi-l află băgat slugă la un han. Cum îl văzu se duse drept la el şi începu să-i vorbească; dar el se făcu a n-o cunoaşte, întoarse capul încolo, nu-i răspunse nimic şi se duse la treaba lui. Ea se luă după el şi-l rugă să-i vorbească un cuvinţel, dar în zadar. Ea dacă o văzu stăpânul lui că din pricina ei se face zăticnire la treburile ce face sluga lui, îi zise:

— Cum de nu-mi laşi sluga în pace să-şi sfârşească treburile? Nu vezi că e mut? Fă bine şi te cară de aici dacă eşti femeie de treabă.

— Nu este mut, strigă ea; acesta este bărbatul meu, care pentru o greşeală m-a lăsat şi a fugit.

Toţi oamenii din han rămaseră uimiţi, când auziră vorbele ei, care nu glumea; iar stăpânului hanului nu-i venea a crede una ca asta, căci, zicea el, nu se poate să ştie om ca să vorbească şi să ţină o săptămână întreagă fără să dea măcar un cuvinţel; şi în adevăr toţi îl cunoşteau de mut; se înţelegeau cu dânsul prin semne şi-l iubeau pentru vrednicia lui. Atunci fata împăratului făcu prinsoare cu toţi că, în soroc de trei zile, are să-l facă a vorbi, numai să aibă voie a fi cu dânsul; iar dacă nu, ea să fie spânzurată. Se făcură înscrisuri, le arătă la stăpânire şi o rugă să ţină în seamă învoiala lor. Tocmeala fu făcută şi sorocul de trei zile începu de a doua zi.

Pescarul nu ştia de la început de aceste istorii, dar apoi află, iar fata împăratului se ţinu mereu de capul lui.

— Dragul meu, îi zicea ea, tu ştii că eu sunt cea greşită; eu te-am ales pentru că te-am iubit; mă leg să nu mai fac asemenea greşeli; îndură-te de-mi vorbeşte numai un cuvânt şi mă scapă de ruşinea asta care mă omoară. Ştiu că ai dreptul să fii supărat, dar pentru dragostea noastră, iartă-mă!

El, întorcându-şi capul către dânsa, da din umeri, şi cu chip de batjocură se făcea că n-o cunoaşte şi că nu ştie despre ce este vorba. Trecu o zi, trecură şi două şi nu zise nici măcar bob. A treia zi fiica de împărat se înfricoşă grozav, şi oriunde mergea mutul, ea îi tot ieşea înainte şi-l ruga să-i vorbească.

Pescarul, din partea lui, când simţea că-l prididesc rugăciunile, fugea ca un sălbatec de dinaintea ei, ca să nu-l podidească lacrimile şi pe el, ca şi cum i-ar fi fost inima sloi de gheaţă; iar ea nu înceta a-i face mii de rugăciuni de ar fi înmuiat şi chiar inimile fiarelor sălbatice. În sfârşit trecură trei zile, şi pescarul nu zise măcar cârc.

Toată lumea se mira de această întâmplare. Nu era altă vorbă în acel oraş decât despre argatul cel mut de la han şi despre fata cea frumoasă şi gingaşă, care, ziceau oamenii, s-a amăgit asemuind pe mut cu altcineva, şi singură s-a nenorocit.

A doua zi spânzurătoarea era gata. Se adunară deci toţi cu totul ca să vadă sfârşitul istoriei. Oamenii stăpânirii fură chemaţi la faţa locului şi siliţi, fără voia lor, a pune în lucrare ceea ce cuprindea învoiala ce făcuseră. Veni gâdea şi o chemă la osândă, căci nu izbutise a împlini legăturile la care singură se îndatorase; iară fata se întoarse încă o dată şi, suspinând, se mai încercă a înmuia inima pescarului, dar în zadar. Dacă văzu şi văzu că nu e scăpare, îşi lăsă părul despletit pe spate şi începu a se

jeli, ferească Dumnezeu, mergând către locul osândei. Iar oamenii, cu mic cu mare, lăcrimau de mila ei şi nu puteau să-i ajute întru nimic.

Iar dacă ajunse la spânzurătoare, plină de nădejde se uită la mut, care venise şi el cu gloata de omeni, şi sta ca un nesimţitor, şi îi zise:

— Dragul meu bărbat, scapă-mă, dragul meu, care numai cu o vorbă mă poţi mântui!

Iar el da din umeri şi se uita anapoda peste câmpii.

Gâdea sta cu laţul în mână; doi slujitori o urcară pe scară, şi gâdea îi puse laţul de gât. O clipă de ochi, şi fata era să fie moartă. Dar tocmai în minutul când era să-i dea drumul şi s-o lase atârnată, pescarul întinse mâna şi strigă:

— Ho! Ho! Staţi!

Toată lumea încremeni; lacrimi de bucurie curseră din toţi ochii celor care erau de faţă; iar gâdea scoase laţul de la gâtul fetei. Atunci pescarul, uitându-se la fată, îi zise de trei ori:

— Îmi mai zici pescar?

Iar fata se grăbi a-i răspunde:

— Iartă-mă, scumpul meu bărbat; o dată am zis, şi chiar atunci din greşeală; făgăduiesc a nu-ţi mai zice.

— Daţi-o jos, strigă el; căci aceasta este femeia mea.

Şi o luă de mână şi plecară la casa lor. După aceea trăiră în fericire, şi trăiesc şi până în ziua de astăzi, dacă n-or fi murit.

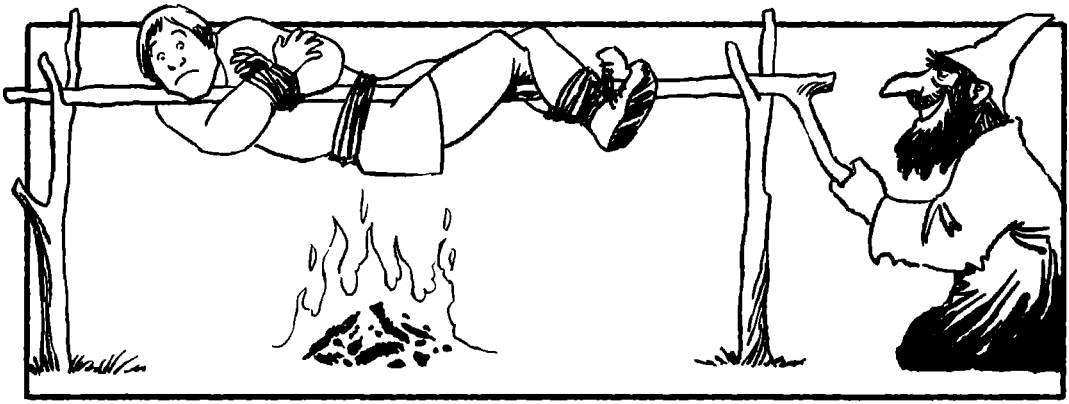

O PRINSOARE

A fost odată ca niciodată, când n-ar fi, nu s-ar povesti. A fost şi este şi de aceea se povesteşte. Basmul de aici înainte se găteşte. Dumnezeu în casă soseşte. Au fost trei flăcăi ciobani. Ducându-se ei într-o zi la vânătoare, au rătăcit într-o pădure şi, înnoptând, au rămas acolo lângă un copac. Şezând ei acolo, li se făcu foame, şi fiindcă n-aveau foc ca să frigă vânatul ce-l aveau, fratele cel mai mare se sui pe copac gândind că doar va vedea vreo licărire de foc, ca să ia şi ei foc pentru ca să frigă vânatul şi să mănânce. După ce se sui în copac, zări o flacără mică în depărtare şi, dându-se jos, se duse acolo. Acolo găsi o jumătate de om frigând un om.

— Ce minune mare, mă! zise el. O jumătate de om să frigă un om! Lucru neauzit şi nevăzut!

— Dar ştii că o să te frig şi pe tine, dacă nu-mi vei spune o minciună bună, îi răspunse jumătatea de om.

— Nu ştiu nicio minciună, îi răspunse ciobanul.

Atunci jumătatea de om îl legă cot la cot de un copac şi se puse iar la foc. Fraţii ceilalţi aşteptară câtva timp şi, văzând că nu vine celălalt frate al lor, fratele cel mijlociu se sui şi el pe un copac şi văzu aceeaşi flacără şi, ducându-se acolo, păţi tot

ca fratele său cel mare. După aceea se sui şi fratele cel mai mic şi, văzând flacăra, se duse şi el acolo.

— Ce fel? zise el, când văzu jumătatea de om că frige un om; dar o să poţi tu să mănânci un om întreg?

— Dar nu ştii că te frig şi te mănânc şi pe tine dacă nu-mi vei spune o minciună bună?

— Pe cine? răspunse ciobanul.

— Pe tine, îi zise jumătatea de om.

— Ei bine, îi zise ciobanul, o să-ţi spun o minciună, dar dacă vei zice că mint, să ştii că te omor.

— Bine, zise jumătatea de om, să mă omori dacă voi zice că minţi.

Atunci ciobanul începu a spune aşa:

La nunta tatii, ducându-mă la moară ca să macin porumb, să-l fac mălai, am înjugat sacii la car, am pus porumb în car şi am plecat. Acolo am măcinat, pe urmă am pus boii în car, am înjugat sacii şi am plecat acasă. Când am ajuns acasă, rămase mama grea cu mine. Mă făcu sâmbătă şi se cunună duminică. După aceea într-o zi tata îmi dete o bardă şi mă trimise la pădure să tai lemne tocmai din vârful unui copac, care ajungea la cer şi care nu avea crăci decât numai în vârf: îmi spuse că dacă voi să mă urc în vârful lui, să caut să înfig barda în pom şi să pui piciorul pe dânsa; după aceea s-o iau şi s-o înfig mai sus, şi iar să pui piciorul pe dânsa, şi aşa să mă urc până în vârful lui; dar îmi spuse să bag de seamă să înfig barda mai bine în copac, ca să nu cad că, dacă voi cădea, barda va face şapte barde şi un bărdoi şi va zbura cu mine la cer, unde sunt nişte pui de rândunică şi aceia, dacă mă vor vedea, mă vor mânca.

Aşa ducându-mă eu în pădure, făcui după cum mă învăţase tata, şi din întâmplare scăpă barda şi căzui jos. Barda făcu şapte barde şi un bărdoi şi zbură cu mine la cer unde, dacă mă văzură puii de rândunică, în loc să mă mănânce, mă luară şi mă băgară înăuntru în rai. Acolo, cum intrai, văzui o fântână şi mă dusei la dânsa să beau apă. După ce băui apă mă dusei mai încolo să mă plimb; dar băgai de seamă că mi-am uitat capul la fântână. Când mă întorsei la fântână văzui că acel cap făcuse două picioare şi se da pe gheaţă. Îl luai şi, după aceea, nu ştiu ce-mi veni mie, că deodată îmi băgai iar capul în fântână. Când îl scosei afară, astă-dată mă pomenii

pe pământ, şi văzui pe tata şi pe tatăl tău că şădeau jos pe un trunchi de stejar şi făceau oale; însă tata trântea în capul tatălui tău toate oalele care nu le făcea bune.

Atunci jumătatea de om, care-şi uitase de legământul ce-l făcuse, îi zise că minte.

— Ştiu că minţii, răspunse băiatul, dar ţi-ai uitat de legătura ce am făcut amândoi: că dacă vei zice că mint să te omor?

Şi zicând aceasta, trase una în capul jumătăţii de om şi-l omorî.

După aceea dezlegă pe fraţii lui şi, luând foc, se duseră iar în pădure, fripseră vânatul şi mâncară.

N-AUDE, N-A VEDE

A fost odată ca niciodată, când n-ar fi, nu s-ar povesti. A fost un unchiaş şi o mătuşă. Amândoi aveau câte o fată şi un băiat; căci mătuşa mai fusese măritată o dată şi unchiaşul încă o dată însurat. Copiii babei erau forte bine îngrijiţi şi hrăniţi, iar ai unchiaşului umblau trenţăroşi, nu le da de mâncare, îi bătea şi-i ocăra, cu toate că ei erau cei mai buni.

Mătuşa nu se mulţumea numai cu atâta; văzând că acei copii ai unchiaşului întrec prin bunătate şi frumuseţe pe copiii săi, prinsese pizmă şi într-o zi zise unchiaşului:

— Copiii tăi sunt nişte leneşi, nişte molatici; să-i goneşti din casă, căci altfel pâine şi sare pe un taler cu tine nu mai mănânc.

— Dar unde să-i duc? întrebă unchiaşul.

— Unde vei şti.

Văzând unchiaşul că nu poate să scape de mătuşă, se oţărî şi plecă a doua zi cu copiii printr-o pădure mare şi deasă. Băiatul luase o mână de mălai şi fata o mână de cenuşă. Ducându-se ei aşa, presărau unul mălai şi altul cenuşă.

Ajungând într-o răspântie, unchiaşul le zise să-l aştepte aici, că el are să taie lemne de foc şi le lăsă merinde, zicând că el poate să zăbovească ziua jumătate.

El se duse în pădure, legă o tigvă de un copac; apoi plecă acasă. Când bătea vântul, tigva se lovea de copac şi făcea zgomotul unei securi care loveşte într-un lemn, iar copiii auzind acest zgornot, ziceau:

— Auzi cum taie tata lemne!

Aşteptând ziua jumătate şi văzând că tatăl lor nu mai vine, se duseră la copac, dar văzând că nu este acolo, începură să plângă, căci se gândiră că nu ştiu drumul să se întoarcă îndărăt acasă.

Atunci se întoarseră la răspântie, cum putură, şi aici, văzând mălaiul risipit, se luară pe urma lui şi ajunseră acasă.

Baba şi unchiaşul cu copiii babei, mâncau la foc azimă; dar o parte din coji fiind arse, baba zise:

— Unde sunt şi copiii tăi, unchiaşe, să mănânce aste cojiţe?

— Iată-ne şi noi, mamă, iată-ne şi noi, strigară după coş copiii, şi apoi intrară în bordei şi mâncară cojile.

Mai trecând câteva zile, mătuşa iar începu a se certa cu unchiaşul, zicându-i că nu mai poate trăi cu copiii lui şi să-i ducă să-i piardă în lume.

Unchiaşul plecă iar, şi iar făcu ca întâi; dar copii se întoarseră şi de astă dată.

A treia oară plecând unchiaşul cu copiii, îi lăsă şi mai departe. Astă dată însă trecând păsări multe pe poteca pe unde trecuseră ei, mâncară mălaiul, şi dând şi o ploaie, cenuşa se amestecă cu pământul şi nu mai găsiră drumul.

Umblară toată ziua până seara. Apoi se urcară într-un copac stufos şi cu crăci multe, făcute ca un pat, de frică de fiare sălbatice, şi dormiră acolo până dimineaţa.

Când se făcu ziuă, se deteră jos din copac şi plecară iar prin pădure. Astfel umblând, li se făcu foame. Ce era de făcut? Căci ei nu aveau nimic de mâncare! Băiatul tăie un băţ şi fata scoase câteva fire din părul său cu care băiatul făcu un arc. Cu el vână mai multe păsări şi scăpărând, făcu un foc mare unde fripseră vânatul şi mâncară.

Mai multe zile le petrecură prin pădure. Într-o zi plecând iar la vânătoare, întâlni în drum o vulpe. Cum văzu, trase din tolbă o săgeată, o puse în arc şi voi să o omoare.

Dar vulpea îi zise:

— Nu mă săgeta băiete, că-ţi voi da un pui de-ai mei care mult bine îţi va face.

El o lăsă; luă puiul şi plecă înainte. Mai mergând întâlni un lup. lar voi să-l săgeteze, dar lupul îi zise şi el că, dacă nu-l va omorî, îi dă un pui. Băiatul nu-l omorî şi luă şi de la el un pui.

Apoi mai mergând, se întâlni cu un urs. Ursul îi zise asemenea şi, lăsându-l neîmpuşcat, îi dete şi el un pui.

Mai mergând înainte mult, cu căţeii după el, dete de un palat mare şi frumos încât de strălucire îţi lua ochii. Intrând înăuntru, la poartă, într-o chiliuţă găsi un maldăr de chei. Erau cheile de la toate uşile palatului.

El deschise şi intră în toate casele, dar când se duse în una, cea mai mare şi mai bogată, cu uşă de oţel, aci găsi un zmeu legat cu trei cercuri de fier. Cum îl văzu zmeul, îi zise:

— Tinere, tinere, dă-mi o doniţă de apă că mult îmi este sete!

Dar băiatul nu voi să-i dea şi plecă îndărăt la soră-sa şi, luând-o, veniră în palat.

El dete soră-sii cheile şi-i zise să intre în toate casele, numai în aceea cu uşa de oţel să nu intre, că va fi rău de dânsa; şi apoi plecă iar cu cei trei câini ai săi la vânat.

Fata, după ce se duse frate-său, intră şi văzu toate casele, dar venind şi înaintea uşei de oţel, îşi zise:

— De ce oare frate-meu m-a oprit să intru în această casă? Dacă va fi vreo taină, de ce frate-meu o ascunde de mine, care-i sunt soră? la să vedem ce este înăuntru!

Şi astfel zicând, intră. Aici văzu pe zmeu care îi zise:

— Fetiţo, fetiţo, dă-mi o doniţă de apă că mult bine ţi-oi face şi eu.

Fata s-a dus şi i-a adus o doniţă de apă şi zmeul bând-o, îndată i-a plesnit un cerc.

Şi iară i-a zis:

— Fetiţo, fetiţo, mai adu-mi una, că mult bine-ţi voi face.

Fata s-a dus şi i-a mai adus încă una, pe care bând-o, a mai plesnit un cerc.

— Fetiţo, fetiţo, mai adu-mi una, ca să ies de aici că mi s-a urât de atâţia ani de zile de când şed aici legat, şi voi face tot ce voieşti!

Fata îi mai aduse una şi când o bău şi pe aceea, o dată se desfăcu şi al treilea cerc; şi zmeul văzându-se slobod zise fetei:

— Unde este frate-tău?

Fata-i răspunse:

— Nenea s-a dus la vânătoare.

— Eu voi să omor pe frate-tău, zise zmeul şi să trăieşti cu mine în acest palat frumos, decât să trăieşti cu vânatul. Voieşti tu aceasta? Dacă voieşti, spune-mi, că eu nu mai pot trăi fără tine de dragă ce-mi eşti!

— Dar cum o să faci să-l omori, zise fata, căci el se duce cu căţeii săi la vânătoare?

— Când s-o duce altă dată, să-i opreşti câinii acasă, şi eu mă voi duce şi-l voi mânca.

Fata îi făgădui, şi zmeul intră iar în casa cu uşa de oţel.

Venind băiatul de la vânătoare, soră-sa îl giugiuli mai mult ca întotdeauna.

Apoi găti vânatul, mâncară şi se culcară.

A doua zi de dimineaţă, când băiatul voi să plece iar la vânătoare, soră-sa, îmbrăţişându-l, îi zise cu un glas de pisică:

— Frate, tu petreci cu vânătoare, iar eu stau singură în casă toată ziua. De ce nu-mi laşi şi mie câinii să mă joc cu ei?

Băiatul se înduioşă de rugăciunea sa şi-i lăsă căţeii. După ce a plecat el, zmeul a ieşit şi a zis fetei să închidă câinii chiar în casa cu uşa de oţel, care se deschidea pe afară, şi la uşă să puie un bolovan mare de piatră.

Apoi făcându-se astfel, zmeul plecă la băiat. Când văzu el de departe pe zmeu venind ca un nor, bănui că soră-sa a intrat în casă şi i-a dat drumul, şi se urcă într-un copac înalt.

Zmeul cum sosi, zise băiatului să se dea jos ca să-l mănânce.

Dar băiatul îşi aruncă jos căciula, şi-i zise să mai roadă până va cânta un cântec de dorul părinţilor. Zmeul luă căciula şi începu să roadă; iar băiatul începu să strige astfel:

U! N-aude!
N-a vede!
N-a greul pământului,
Uşurelul câmpului,
Că vă piere stăpânul.

Vulpea auzi acest strigăt şi zise:

— Auzi? Ne strigă stăpânul.

— Taci, urechi de cârpă! ziseră cei doi.

Zmeul isprăvi căciula şi îi zise să se dea jos; dar băiatul îi mai aruncă o opincă şi-i zise să roadă până va mai cânta o dată cântecul, şi strigând al doilea, auzi lupul şi zise:

— Adevărat că ne cheamă stăpânul!

Dar ursul îi răspunse:

— Taci, urechi de ac!

Zmeul isprăvind şi opinca, îi zise iar să se dea jos, iar băiatul îi mai aruncă şi cealaltă opincă şi-l mai rugă să-l lase măcar o dată să cânte. El începu să roadă şi a doua opincă, iar băiatul mai strigă o dată.

Acum însă auzi şi ursul şi zise:

— Într-adevăr, stăpânul nostru este în mare primejdie, dar cum să ieşim de aici, căci suntem închişi?

Vulpea zise:

— Voi deschide eu!

Apoi se trânti cu spatele de uşă, dar nu putu s-o deschidă. Făcu şi lupul asemenea, însă când se trânti ursul, uşa cu piatră cu tot sări cât colo.

Când se văzură afară slobozi, lupul zise:

— Cum să mergem, ca vântul ori ca gândul?

— Ca vântul, zise ursul; ca gândul prea ne prăpădim.

Şi plecând, numaidecât fuseră la băiat.

Cum văzu zmeul că vin câinii cu atâta furie, se făcu un buştean. Iar băiatul zise câinilor săi:

— Să-mi mâncaţi acest buştean, şi să-mi lăsaţi numai inima şi ficaţii.

Aşa se şi făcu. Apoi plecând şi ajungând acasă, în mirarea soră-sii, băiatul făcu o frigare, puse inima şi ficaţii în ea, le sără şi le dete ei să le frigă, zicând că sunt ale vânatului din ziua aceea.

După ce se fripseră binişor, băiatul luă frigarea şi, lovind pe soră-sa peste ochi, îi zise:

— Aceasta este pentru că ai dat drumul zmeului şi ai voit să mă omoare. Mai vezi?

— Mai văd ca prin ciur.

Mai sărând friptura şi mai frigând-o, a lovit-o iar peste ochi şi i-a zis:

— Mai vezi?

— Mai văd ca prin sită.

Sărând-o şi frigând-o pentru a treia oară, a mai lovit-o şi a întrebat-o iar:

— Mai vezi?

— Nu mai văd.

Atunci i-a pus nouă butoaie fără fund şi i-a zis că nu-i va veni vederea până nu va umple acele butoaie cu lacrimi.

Iar el a plecat în lume.

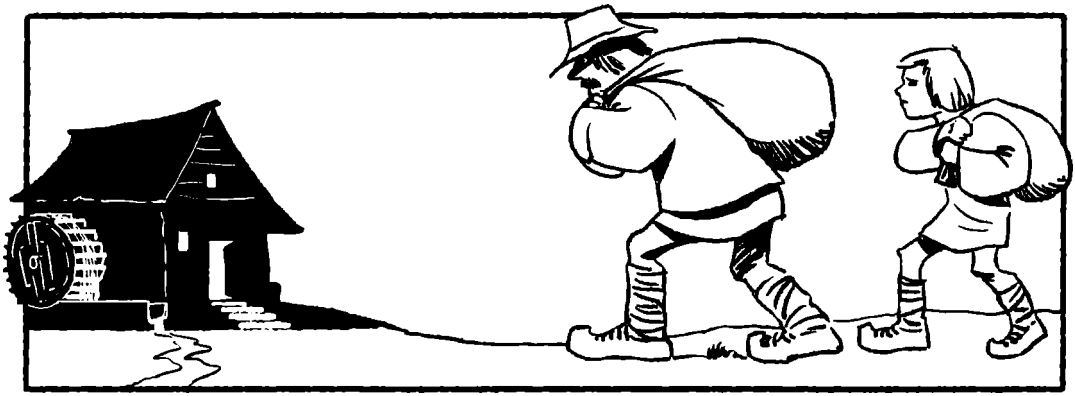

BASMUL CU MINCIUNILE

Un ţăran se dusese la moară să macine grâu şi porumb. El era însoţit de un băiat al său, cam de vreo paisprezece ani. Găsind moara prinsă, el se aşeză cu fiul său lângă foc, aşteptând să-i vie şi rândul lui. Aşteptând ei, se făcu noapte. Morarul făcu o azimă şi o puse în foc.

— Până să se coacă azima, zise morarul, să spună fiecare câte o minciună care să fie crezută. Acela care va spune-o, va fi cel dintâi care va mânca din azimă.

Toţi ţăranii spuseră câte-o minciună, dar nu fură crezute. Morarul, uitându-se la băiatul ţăranului, se adresă către dânsul şi-i zise să spună şi el o minciună.

Tatăl băiatului, fiindu-i teamă ca băiatul să nu spună ceva rău de acasă, îi zise:

— Ia lăsaţi pe băiatul în pace, că el nu ştie astfel de secături.

— Ba ştiu, răspunse băiatul. Ce, eu nu sunt om ca d-voastră?

— Atunci spune şi tu o minciună, zise morarul.

Băiatul începu astfel:

„Ştiţi ce mi s-a întâmplat mie mai alaltăieri, rămânând acasă singur? Jucându-mă pe bătătură, dând cu praştia, am lovit vaca noastră cea bălţată. Mama venind din sat

şi văzându-mă mi-a dat vreo două palme. Eu, începând a plânge, ieşii pe poartă afară şi mă dusei pe malul gârlii care e pe marginea satului. Ajungând la mal, văzui o sămânţă de pepene plutind pe apă. Mă plecai şi, luând-o, o înfipsei cu degetul în pământ pe mal. Mai plimbându-mă eu puţin în sus şi-n jos, pe malul apei, ca să-mi treacă necazul, când eram să plec, sămânţa mea de pepene răsărise şi vrejul ei crescuse aşa de mare încât trecuse pe malul celălalt al apei. Acolo în vârful vrejului, văzui un pepene mare grozav. Mă dezbrăcai şi trecui la dânsul. Când mă apropiai de el, îmi veni poftă să mănânc dintr-însul. Mă uitai jur împrejurul lui şi văzui că e copt bine. Dar vrând să-l încerc şi neavând cu ce, mă dusei în târg şi-mi cumpărai un briceag. După ce cumpărai briceagul, venii iar la pepene şi, şezând lângă dânsul, începui să-i fac dop, ca la o proprietate a mea, căci eu sădisem sămânţa în pământ din care crescuse el. Dar, întâmplare ciudată, briceagul căzu înăuntru. Atunci intru şi eu în pepene ca să-l caut.

Caut briceagul în sus, caut în jos, nu e nicăieri. Căutând mereu, mă întâlnii c-un herghelegiu care mă întrebă ce caut. Eu îi răspunsei că tot caut briceagul meu.

— Ei! Eu caut de trei zile herghelia mea de cai, care am pierdut-o prin pepene, şi nu am prăpădit aşa rău miezul pepenelui!

Apoi luându-mă de mână, îmi dete şi el două palme şi *mă scoase din pepene*.

Ieşind din pepene afară, plecai peste câmp necăjit, gândindu-mă că sămânţa fusese a mea, prin urmare şi pepenele al meu, şi prin urmare cum a putut să mă dea afară un străin?

Privind peste câmpii, văzui nişte ţărani care arau. Uitându-mă bine, văzui albina tatii înjugată cu un bivol la plug. Mă dusei şi luai albina. Când mă uitai bine la dânsa, o văzui stricată la ceafă de jug. Mergând mai înainte niţel, găsii o nucă mare. O spărsei în două şi, după ce scosei miezul, oblojii albina la ceafă. Când mă uitai mai pe urmă, ce să văd? Pe ceafa ei crescuse un nuc aşa de mare, încât abia îi vedeam vârful. El era plin de nuci, şi cine trecea lua dintr-însul.

Eu stând şi uitându-mă la nuc, mă gândii că, dacă albina e a tatei, şi nucul e al meu, şi luai o zburătură şi azvârlii în nuc ca să dărâm câteva nuci. Dar zburătura nu se mai întoarse, ci se făcu deasupra nucului o poiană de nu se vedeau marginile. Eu iar stătui şi mă gândii: albina e a tatei, nuca e a mea, prin urmare şi moşia e tot a mea. Mă urcai dar sus. Acolo ce să văd? O mulţime de oameni care secerau.

Cum mă văzură, îndată mă şi rugară să le ajut. Eu le cerui dijma, ca după pământul meu. Ei mă duseră să-mi-o dea. Pe când umblam pe câmpie, văzui un iepure cu o oală legată de coadă fugind aşa de tare, încât culcă tot grâul la pământ într-o clipă, şi lăsă pe omeni fără niciun bob de grâu. Atunci mă apucai şi eu şi dijmuii pe acela care era strâns. Apoi luându-mi dijma, mă dusei acasă şi, luând pe tata, venii cu el aici la moară."

Morarul fusese mulţumit şi-i dete lui azima ca s-o frângă şi să-şi ia partea. Apoi venindu-le rândul măcinară şi se întoarseră acasă.

ION BUZDUGAN

A fost odată ca niciodată, când se coceau ouăle în gheaţă şi noaptea se făcea de dimineaţă, atunci erau o mătuşă şi un unchiaş. Ei, către bătrâneţe, făcură un copil pe care-l botezară Ion; dar fiindcă erau săraci lipiţi şi nu aveau cu ce să trăiască şi cu ce să-şi crească copilul, unchiaşul se băgă văcar la sat şi păştea vacile oamenilor.

Ducându-se el vreo două, trei luni cu vacile pe câmp, găseşte într-o pădure o comoară.

Cum văzu el cazanul cu galbeni, se duse în sat cu vacile pe la stăpânii lor, şi, dându-le îndărăt, le zise:

— Na-vă vacile îndărăt, creştini buni, că prea sunt rele şi nu pot să le mai păzesc. Astăzi le-am scos de douăzeci de ori din grânele oamenilor.

Apoi dând vacile în primire fiecăruia, şi-a primit leafa şi s-a întors acasă; iar cu banii din leafa sa şi-a cumpărat un măgar şi o pereche de desagi, şi s-a dus cu ei în pădure la comoară. El umplu desagii îndată şi apoi porni acasă. Pe drum, întâlnind mai mulţi din ţăranii cărora le păzise vacile, ei îi ziseră:

— Mai bine e, moşule, să cari pământ cu măgarul decât să păzeşti vacile?

— De, tată... răspunse unchiaşul... mai bine; că-mi lipesc spărturile de la casă cu el! Dacă aş fi rămas cu vacile, n-ar fi avut cine să mi le lipească, că baba este mai bătrână şi mai neputincioasă decât mine, şi la iarnă am fi degerat de frig.

Duse apoi banii acasă, şi pe urmă se mai duse şi mai cără încă de vreo două ori cu desagii şi, ducându-i şi pe aceia, îi puse în lacră.

Fiindcă fiul său se făcuse mare şi avea cu ce să trăiască, tată-său îi zise:

— Acum, tată, ai bani destui, nu ai decât să şezi pe saltea şi să porunceşti. Carte ai învăţat destulă cât să scrii şi să citeşti, nu-ţi trebuie mai multă că n-o să te faci popă.

— Nu vreau, tată, zise băiatul; eu vreau să-mi dai ceva ca să alerg toată ziua, dar noaptea să mă odihnesc.

— Dacă odată ai bani, ce trebuie să mai alergi şi să mai munceşti?

— Nu, nu, aşa vreau eu, să alerg toată ziua şi noaptea să mă odihnesc.

— Bine, zise tată-său, o să-ţi iau o prăvălie.

— Aşi! O prăvălie! Să şed toată ziua pe scaun, or veni muşterii n-or veni?!

— Să-ţi iau, dar, capre, că numai alea te fac să alergi toată ziua, dar această alergătură te va prăpădi!

— Ia-mi atunci capre, că eu mă mulţumesc cu atâta!

În sfârşit îi cumpără capre şi băiatul se duse cu ele să le pască.

Trecând ele printr-o pădure, la marginea ei văzu un pârâu limpede ca cristalul, iar în el se scăldau trei zeiţe.

Ion se duse şi luă hainele celei mai mari şi începu să fugă cu ele, lăsând şi capre şi tot.

Zeiţa, văzând aceasta, începu să strige:

— Ioane, Ioane, ia uită-te la mine de vezi ce frumoasă sunt! Ce fugi aşa de mine, care te iubesc?

Atunci Ion stătu şi aşteptă până veni zeiţa la dânsul.

Dar ea, apropiindu-se de el, îi trase o palmă şi îi luă hainele din mână. Văzând el aceasta, s-a întors supărat la tată-său şi i-a spus ce i s-a întâmplat.

— Prostule, i-a zis tată-său, la ce te-ai uitat îndărăt? Când îi mai lua altă dată hainele vreunei zeiţe, să nu mai asculţi ce-ţi zice ea şi să vii la mine îndată.

El îi făgădui că altă dată va face aşa cum i-a zis tată-său.

Când se duse iar cu caprele, dete iar peste zeiţe scăldându-se, şi luă hainele zeiţei celei mijlocii şi începu să fugă, dar zeiţa îi zise şi ea:

— Ioane, Ioane, Făt-Frumos, uită-te îndărăt la mine, că eu te iubesc încât te voi lua de bărbat şi ne vom cununa amândoi.

Ion auzind aceasta se înşelă iar, şi iar se întoarse îndărăt. Zeiţa atunci îi trase două palme şi îi luă hainele înapoi. El plecă iar necăjit acasă şi spuse tată-său ceea ce i se întâmplase.

— Păi bine, mă prostule, îi zise tată-său, nu ţi-am mai spus să nu asculţi ce-ţi vor zice zeiţele şi să nu te mai uiţi îndărăt?

— Bine, tată! De acum înainte, dacă oi mai face aşa, să-mi zici ce vrei.

— Du-te cu caprele iar, zise tată-său, şi să-mi vii ori cu hainele ori cu zeiţa.

Ion plecând iar cu caprele unde se scăldau zeiţele, luă hainele celei mai mici şi începu a fugi cu ele, iar zeiţa începu să strige:

— Ioane, Ioane, Făt-Frumos, vino să te sărut că tu eşti acela ce iubesc mai mult în lumea asta.

— Ce gândeşti, zise Ion, că o să mă înşeli şi tu precum celelalte? Nu mai sunt eu prost acum.

Şi o luă de-a fuga până acasă, fără a se mai uita îndărăt.

Ajungând acasă zise tată-său:

— Uită-te, tată, la haine, ce frumoase sunt! Le-am luat; acum te las pe tine să faci ce-i vrea, numai să o iau de nevastă.

Atunci tată-său le ascunse într-o lacră*, aşteptându-se să vină zeiţa după ele.

Într-o zi, tatăl băiatului ducându-se în podul grajdului găsi pe zeiţă învelită într-un cearşeaf. El îi zise că, dacă voieşte să-i dea hainele, i le dă cu condiţia să ia pe fiul său de bărbat.

Zeiţa primi, căci toată puterea sa îi sta în haine, şi fără ele nu putea să zboare.

Atunci Ion de bucurie chemă pe toţi megieşii la nuntă şi se făcu o nuntă împărătească. Iar pe zeiţă o îmbrăcă cu nişte haine făcute de el numai de aur.

Toţi începură se joace fel de fel de jocuri, dar când începu zeiţa, juca aşa de frumos, încât nu atingea de pământ, iar celelalte femei se minunau de uşurinţa şi mlădierea ei.

— Nu vă miraţi, zise zeiţa, de jocul care-l joc acum; nu este nimic; voi juca şi mai frumos, când îmi va da hainele mele socrul meu.

---

* lacră – raclă

Atunci toate femeile începură să se roage de bătrân ca să-i dea hainele, şi abia îl înduplecară; când se îmbrăcă însă zeiţa cu hainele şi începu să joace, puţin câte puţin se înălţă până când ajunse la tavan, şi când era aproape să zboare, zise lui Ion:

— Ioane, Ioane! Tu m-ai făcut să vin după tine, acum să vii şi tu după mine în cetatea din aer, dacă mă vei putea găsi.

Şi zbură în mirarea mulţimii.

Ce se facă, bietul băiat, în urma acestei întâmplări? Îşi luă arcul şi săgeţile şi, plecând prin pădure, găsi un copac foarte înalt şi mare şi se pune sub umbra lui. Deasupra copacului erau puii împărătesei păsărilor. Ei cum îl văzură, îi ziseră:

— Ioane, Ioane! Cu cât eşti tu de viteaz, dar zmeul care vine la noi cu douăzeci şi patru de aripi te va omorî când te-o vedea aici.

Ion însă le zise:

— Uşi!, păsări fără de minte, că nu ştiţi ce vorbiţi; lasă să vină douăzeci de zmei că nu-mi este frică.

După un ceas însă se auzi că vine zmeul cu douăzeci şi patru de aripi, care numai când zbura se cutremura pământul. Cum veni, voi să ia un pui, dar Ion îi zise:

— Lasă puiul, că slobod săgeata în tine şi te fac praf.

Deocamdată zmeul lăsă puiul, dar iar îl luă în gură. Atunci Ion trase arcul să dea în zmeu, zicându-i:

— Lasă puiul, că dau în tine numaidecât.

Iar zmeul îi răspunse:

— Nu las puiul, că nu-mi e frică de tine.

Atunci trase cu săgeta şi zmeul căzu mort jos. Apoi îl făcu cu paloşul bucăţi.

Văzând puii aceasta, îi ziseră:

— Ioane, Ioane, vino să te pitim aici la noi, că dacă va veni muma noastră te va înghiţi de bucurie că ai omorât zmeul.

— Ce spuneţi voi, că mă înghite? Dar îi trag şi ei o săgeată cum va veni.

Iar puii îi ziseră:

— Dar nu ştii, Ioane, că pomul sub care te umbreşti tu este al ei, şi ea este împărăteasa păsărilor?

— Ei bine, dar unde vreţi să mă pitulaţi voi?

— Urcă-te la noi sus.

Urcându-se el sus, l-a pus unul sub aripă.

Venind împărăteasa păsărilor la pui, îi întrebă de ce miroase aşa a carne de om, dar puii îi ziseră:

— Uită-te jos şi vei vedea de ce miroase a carne de om.

Când se uită muma lor în jos şi văzu zmeul făcut bucăţi, zise:

— Cine mi-a făcut mie acest bine?

— Nu-ţi spunem, că dacă ţi-om spune îl înghiţi, ziseră puii.

— Nu-l înghit, dacă mi-a făcut aşa bine mare!

— Iacă-l aici, zise un pui; l-am pitit sub aripa mea.

Ridicând puiul aripa şi muma lor văzând pe Ion, îl înghiţi, iar puii începură se se roage de muma lor, zicând:

— Scoate-l afară, mamă, că el ne-a făcut un mare bine.

Şi aşa pasărea l-a scos afară mai viteaz de cum a fost, şi i-a zis:

— Ce bine să-ţi fac eu ţie în schimbul aceluia care mi-ai făcut tu? Vrei să-ţi dau comori, să te fac împărat? Ce vrei?

— Nu voi să-mi dai nimic. Voi numai să-mi spui unde este cetatea din aer, că mi-a fugit nevasta acolo.

— Nu ştiu eu unde este, dar să chem păsările că ele poate or şti.

Apoi sună cu cornul o dată şi veniră toate păsările de peste tot pământul. Iar împărăteasa lor le întrebă dacă ştiu unde este cetatea din aer unde stau trei zeiţe; toate răspunseră că nu ştiu. Între păsări însă era un piţigoi care, la întrebare, răspunse:

— Slăvită împărătească, eu ştiu. Când ai trâmbiţat, eu tocmai mâncam nişte fărâmituri de la masa lor.

— Bine, zise împărăteasa. Du-te cu Ion acolo.

Plecând, au mers cam la o jumătate de zi şi deodată, auzind un zgomot foarte mare într-o parte de loc în nişte case, ei s-au dus acolo şi au văzut că era o sumă foarte mare de zmei ce se certau pe trei lucruri. Ion zise piţigoiului:

— Şezi aici, că eu mă duc la ei.

Şi plecă acolo. Când intră în casă, văzu un bici foarte mare în care stătea puterea zmeilor, şi îl luă.

Asigurat de puterea sa, Ion întrebă pe zmei de ce fac ei aşa gălăgie. Ei îi răspunseră că se ceartă pe o coroană, pe o batistă şi pe o pereche de papuci.

— Şi la ce sunt bune acestea? întrebă Ion.

Iar zmeîi răspunseră:

— Cu corona când o pui în cap nu te mai vezi, cu batista când o legi de mâna dreaptă zbori, şi cu papucii când îi încalţi treci orice apă ca pe uscat!

— Dacă le voi lua eu, zise Ion, n-o să mai aveţi pentru ce vă certa.

Şi deodată se înfăşură cu batista la mâna dreptă, îşi puse corona şi papucii, luă pe piţigoi, zbură în aer şi se opri tocmai în palatul zeiţelor.

Ele se pregăteau să şadă la masă, când el intră în casă fără să fie văzut.

Apoi tocmai când şezuseră toate zeiţele la masă şi mâncau, el îşi ridică puţin coroana şi zise nevestei sale:

— Dar pentru mine nu pui un tacâm la masă ca să mănânc şi eu?

Zeiţa, văzându-l, sări de gâtul său şi îi zise:

— Dar cum ai venit până aici?

El îi spuse, iar ea îi zise:

— De vreme ce ai putut să vii până aici, apoi voi merge cu tine pe tărâmul celălalt să trăim împreună.

Şi după masă au şi plecat pe pământ la casa bătrânului.

Aici şi-au făcut un palat frumos, de strălucea ca soarele, în care au trăit fericiţi şi trăiesc şi acum.

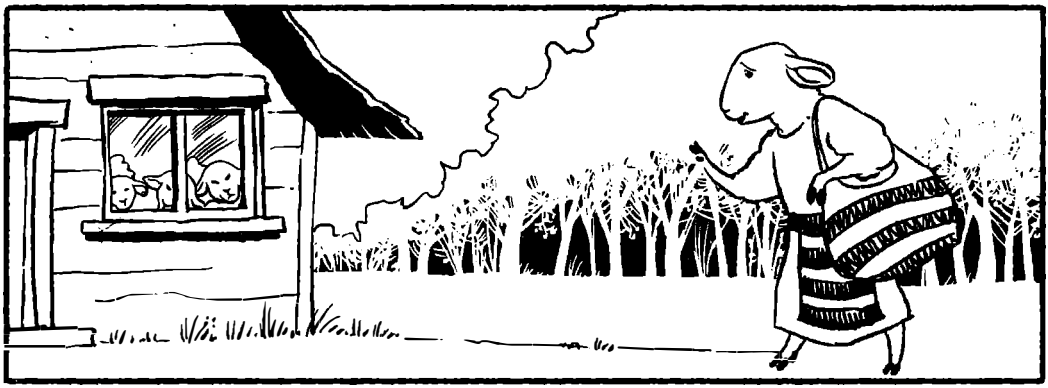

UNUL PATE PENTRU TOŢI

A fost odată ca niciodată, pe când se potcovea puricele cu nouăzeci şi nouă ocale de fier la un picior şi tot îi rămânea călcâiul gol, se suia în slava cerului şi se lăsa pe frunza teiului.

A fost odată o oaie care avea trei fete (oiţe). Ea se ducea totdeauna la iarbă şi lăsa pe fetele ei la bordei, şi apoi, când se întorcea, apropiindu-se de uşa bordeiului, zicea:

— Deschideţi, maică, uşile, că vine maica cu ţâţele pline de lapte, date după spate, cu frunza-n buză şi cu iarba-n barbă.

Fetele deschideau uşa şi ea intra şi le dădea să sugă.

Apoi dimineaţa, când pleca la iarbă, le zicea să nu deschidă uşa la nimeni până nu le va arăta coada pe crăpătura uşii.

Odată un urs, voind ca să le mănânce, veni la dânsele şi le zise:

— Deschideţi, maică, uşile, că vine mama cu ţâţele pline de lapte date după spate, cu frunza-n buză, cu iarba-n barbă.

Însă ele nu deschiseră uşa ci îi ziseră:

— Arată coada pe crăpătură, ca să vedem dacă eşti mama.

El arătând coada, fetele îi ziseră:

— Fugi de-aici că nu eşti mama, ci eşti ursul care ai venit să ne mănânci.

Şi astfel ursul nu putu să le mănânce.

După aceea venind lupul, asemenea n-a putut să le mănânce. În fine, veni vulpea şi, apropiindu-se de uşă, le zise:

— Deschideţi, maică, uşile, că vine maica cu ţâţele pline de lapte, date după spate, cu frunza-n buză, cu iarba-n barbă.

Iar fetele răspunseră iarăşi:

— Arată-ţi coada pe crăpătura uşii, ca să vedem dacă eşti mama.

Vulpea arătând coada, ele crezură că este mama lor, şi deschizându-i uşa ea chemă pe lup şi pe urs, mâncară fetele şi maţele le puseră înşirate între zăbrelele ferestrei; iar căpăţânile le puse lângă fereastră.

Atunci muma lor venind şi de departe văzând maţele şi capetele la fereastră, zise râzând:

— Uite, fetele mele au tors şi au pus torsul la fereastră, şi râd fiindcă mă văd pe mine.

După aceea apropiindu-se, şi văzând fetele mâncate, a început să plângă şi să-şi rupă părul, şi îndată plecă după urs.

Căutând aşa în toate părţile pe urs, dete peste vulpe şi o întrebă:

— Ai văzut fetele mele?

Ea răspunse că nu le-a văzut. Apoi mergând mai înainte dete peste lup, pe care, întrebându-l de fetele ei, el răspunse că nu le-a văzut. În sfârşit mergând mai înainte şi dând peste urs, îl întrebă dacă a văzut pe fetele sale; el îi răspunse că le-a văzut şi le-a mâncat, şi să tacă din gură că o mănâncă şi pe ea, dar ea îi răspunse:

— Ursule, nu te supăra şi vino joi la noi ca să mănânci plăcinte moi.

Atunci ursul îi răspunse:

— Oi veni, oi veni.

După aceea, ducându-se pe la lup şi pe la vulpe, le zise asemenea să vină, şi lupul cu vulpea răspunseră că vor veni. Ea, ducându-se acasă, făcu trei gropi adânci, dintre care două cu trei care de lemne, iar cea de-a treia cu nouă care de lemne; şi după ce veniră vulpea, lupul şi ursul, ea pofti pe urs să şadă pe scaunul cel de ceară care era deasupra groapei celei arse cu nouă care pline de lemne, iar pe lup şi pe vulpe îi puse

pe scaunele de lemn care erau pe celelalte două gropi. După aceea topindu-se scaunul cel de ceară, ursul căzu în groapă, şi începând să ardă, începu a striga:

— Oaie, oaie, scoate-mă din groapă că-ţi voi da pe fetele tale!

Însă ea îi zise:

— Nu! Cum mi-ai mâncat tu fetele, aşa să te ard şi eu pe tine; cum mi-ai ars tu inima mea, aşa ţi-o ard şi eu pe a ta.

Iar lupul şi vulpea fugiră.

SFÂNTA VINERI

A fost odată un unchiaş şi o mătuşe. Unchiaşul avea o fată de la nevasta dintâi şi mătuşa o fată de la unchiaşul dintâi, căci amândoi mai fuseseră căsătoriţi câte o dată. Fata unchiaşului era atât de bună şi de harnică, şi atât de frumoasă, încât toată lumea se mira de ea. Iar fata babei era atât de rea şi de leneşă, şi atât de urâtă încât toată lumea o ura.

Mătuşa era totdeauna necăjită: de ce fata unchiaşului să fie aşa de frumoasă şi iubită de toată lumea? Ea nu putea s-o vadă şi o certa în toate zilele, că doară se va deznădăjdui şi va lua lumea în cap; dar văzând că ea răbda cu linişte toate ocările şi toate certurile sale, se necăji şi mai mult şi zise într-o zi unchiaşului:

— Unchiaş, fata ta e o bezmetică, o nevoiaşă, o neascultătoare. Eu nu mai pot să o mai sufăr prin casă. Ori o duci unde oi vedea cu ochii, ori, de unde nu, pâine şi sare pe un taler cu tine nu mai mănânc.

Se gândi unchiaşul, se chibzui, dar ştiind cine e mătuşa, chemă pe fata sa şi-i zise:

— Fata mea! Tu acum te-ai făcut mare. Eşti înţeleaptă şi harnică: poţi să-ţi câştigi singură hrana. Du-te, dar, unde te-o învăţa Dumnezeu, căci altfel eu nu mai pot trăi în casă cu muma ta cea vitregă.

Fata la aceste cuvinte începu să plângă şi, cu inima sfârşită, după ce-şi luă lucrurile sale şi puţine merinde şi după ce îmbrăţişă pe bătrânul său tată, plecă. Se duse, se duse până ajunse înaintea unei fântâni. Iar fântâna, cum o văzu, îi zise:

— Fată mare şi frumoasă! Ce treci aşa de iute, fără să mă bagi în seamă? Vino de mă curăţă de noroi şi mă slujeşte că la întoarcere îţi voi da şi eu apă rece să bei.

Fata se opri, o curăţi de noroi, o slei, o drese pe unde era stricată şi plecă înainte. Merse înainte până ajunse într-un crâng. Aici un ogar se tot uita la un picior. Cum o văzu îi zise:

— Fată mare şi frumoasă, ce treci aşa de iute, fără să mă bagi în seamă? Vino de-mi scoate un ghimpe ce mi-a dat în picior, că la întoarcere îţi voi da iepure fript.

Fata se opri, scoase ghimpele din piciorul ogarului, îi astupă rana cu clei din ureche şi-o legă cu o cârpă ruptă dintr-o haină de-a ei, apoi plecă înainte. Merse mai înainte, până ajunse în faţa unui cuptor. Cum o văzu cuptorul îi zise:

— Fată mare şi frumoasă, ce treci aşa de iute fără măcar să mă bagi în seamă? Vino de mă lipeşte, mă curăţă şi îmi dă foc, că la întoarcere îţi voi da şi eu pâine caldă.

Fata se opri, lipi cuptorul îl curăţi de foc şi plecă înainte. Merse, merse şi mai departe până dete de un păr. Iar părul cum o văzu îi zise:

— Fată mare şi frumoasă, ce treci aşa iute, fără măcar a te uita la mine? Vino de mă curăţă de frunze şi de pisica popii (un fel de omizi), că la întoarcere îţi voi da pere coapte.

Fata se opri, curăţă părul de omizi şi de frunze şi apoi plecă înainte. Merse, merse şi mai departe, până ajunse înaintea unei viţe. Iar viţa cum o văzu îi zise:

— Fată mare şi frumoasă, ce treci aşa iute, fără a te uita la mine? Vino de mă curăţă, de mă pliveşte şi-mi rupe toate frunzele uscate, că la întoarcere îţi voi da struguri copţi.

Fata se opri, plivi via, o curăţi şi o rupse de ramuri uscate, apoi plecă înainte. Se duse, se duse până aproape de înserat, şi ajunse într-o pădure întunecoasă, la poarta unui palat. Aici i se făcu frică să mai meargă înainte şi se gândi să ceară găzduire la acel palat. Se duse, dar, la poarta palatului şi bătu de trei ori. În acest palat şedea Sfânta Vineri! Cum auzi că bate cineva la poartă, Sfânta Vineri veni şi întrebă cine bate.

— Călătoare, răspunse fata.

— Dacă eşti femeie bună, îi zise Sfânta Vineri deschizând poarta, intră; iar dacă eşti femeie rea, nu intra, că am o căţeluşă cu dinţii de fier şi cu măselele de oţel care te va face mii de fărâme.

— Sunt o fată săracă, gonită din casa părintească de mumă-mea cea vitregă.

— Atunci trebuie să fii bună, intră.

Fata intră, şi Sfânta Vineri o întrebă dacă voieşte să se bage la dânsa. Iar fata primi cu mulţumire. De cu seară Sfânta îi arătă locul unde trebuie să şeadă şi apoi o învăţă ce trebuie să facă a doua zi.

— Să faci, îi zise ea, tărâţe, nici fierbinţi nici reci, şi apoi să strigi toate păsările mele astfel:

Puii mamii ş-ai mătuşii,
Alergaţi de unde sunteţi,
Ca să vă dea mama de mâncare,
Alergaţi în fuga mare.

O să vie o muţime de lighioni, dar să nu te sperii, că nu-ţi fac nimic.

A doua zi de dimineaţă Sfânta Vineri s-a dus la biserică. Iar fata a făcut tărâţele cum i-a zis Sfânta şi apoi a început să strige:

Puii mamii ş-ai mătuşii,
Alergaţi de unde sunteţi,
Ca să vă dea mama de mâncare,
Alergaţi în fuga mare.

Deodată, din toate părţile începură să vină şerpi, broaşte, şopârle, guşteri, nevăstuici, balauri zburători şi nezburători şi o mulţime nenumărată de lighioni. Fata le dete la toate de mâncare, apoi se retraseră toate prin cuiburile lor.

Când se întoarse Sfânta Vineri şi cercetă pe lighioni dacă au fost mulţumite, toate într-o glăsuire răspunseră că au fost prea mulţumite şi nici nu le-a îngrijit vreo slujnică din câte a avut până în acea zi cum le-a îngrijit fata care o avea acum.

Fata a urmat slujba ei astfel mai multe luni de zile, fără să dea prilej nici lighioanelor să se plângă de ea, nici Sfintei Vineri să se nemulţumească.

Într-o zi Sfânta Vineri o cheamă să-i caute în cap. Pe când îi căuta, o lacrimă fierbinte căzu din ochii fetei.

— De ce plângi, fată? o întrebă Sfânta. Ori ţi-e dor de acasă?

— Mi-e dor, maică, răspunse fata, că nu ştiu ce-o fi făcând bătrânul meu tată.

— Dacă este aşa, zise sfânta Vineri, du-te în chelarul meu şi alegeţi de acolo o ladă care o fi mai urâtă; ia-o şi du-te cu ea acasă, dar să n-o deschizi până acolo.

Fata se duse în chelar, luă o ladă care era mai urâtă şi plecă acasă. În drum trecu pe lângă viţa ce o curăţise. Viţa cum o văzu o opri şi îi dete struguri şi vin. Mai merse înainte şi dete de păr; iar părul o opri şi îi dete nişte pere aşa de gustose, încât nu te puteai sătura mâncându-le. Mai înainte întâlni cuptorul care-i dete pâine caldă; apoi ogarul care-i dete iepure fript şi apoi fântâna care-i dete apă rece.

În sfârşit, ajunse şi acasă. Unchiaşul cum o văzu de departe alergă înaintea ei plângând de bucurie şi o îmbrăţişă. Amândoi rămaseră îmbrăţişaţi şi plângând. Apoi intrară în casă şi fata deschise lada.

Ce mare minune! În ladă erau toate lucrurile trebuincioase pentru o mireasă, cusute numai cu fir de cel mai bun şi toate de borangic şi de arnici. Erau cele mai frumoase, era o rochiţă cu luna în spate şi soarele în piept, o brăţară cu totul şi cu totul de aur, şi şase şiruri de mărgăritar.

Mătuşa văzând aceste bogăţii, s-a amărât foarte. Apoi a întrebat pe fată cum a făcut de le-a câştigat; iar fata i-a spus toată şiretenia. Atunci mătuşa a chemat şi ea pe fie-sa şi i-a zis să se ducă şi ea ca să vină cu astfel de bogăţii. Fata mătuşii a început să plângă; dar mătuşa a bătut-o şi a gonit-o, zicându-i să nu se întoarcă în casa ei fără acele lucruri.

Văzând fata mătuşei că nu este nici o nădejde de scăpare, a plecat şi ea. S-a dus pe drum înainte până a dat de o fântână. Iar fântâna i-a zis:

— Fată mare, fată mare, ce treci aşa iute, fără să mă bagi în seamă? Vino de mă curăţă de noroi şi mă sleieşte că la întoarcere îţi voi da apă rece să bei.

— Ba puneţi pofta-n cui, răspunse fata, că nu-mi umplu eu mâinile ce mi le-a spălat mama.

Mai merse înainte şi întâlni şi ea un ogar, un cuptor, un păr şi o viţă, care toţi o rugară să-i cureţe şi să scoată ghimpele; dar ea la toţi le răspunse că nu-şi mânjeşte mâinile pe care i le-a spălat mă-sa. Mai mergând înainte, ajunse în aceeaşi pădure în care era palatul Sfintei Vineri. Fiindcă înnoptase şi fiindu-i frică, se hotărî să ceară şi ea găzduire la locuitorii acestui palat. Bătu, dar, în poartă de trei ori. Cum auzi Sfânta Vineri că bate cineva la poartă, veni şi întrebă:

— Cine bate?

— O călătoare, îi răspunse fata mătuşei.

— Dacă eşti femeie bună, îi zise Sfânta Vineri, deschizând poarta, intră; iar de eşti femeie rea, nu intra, că am o căţeluşă cu dinţii de fier şi cu măsele de oţel care te va face mii de fărâme.

— Sunt o fată gonită de mumă-mea, şi am plecat să-mi găsesc un loc, răspunse fata.

— Intră, dar, la mine, zise Sfânta Vineri.

— Intru; dar cu legătură să-mi dai o rochie cu luna în spate şi soarele în piept, o brăţară cu totul şi cu totul de aur şi şase şiruri de mărgăritare.

— Dacă îmi vei face slujbă bine şi voi fi mulţumită, îţi dau şi aceea ce-mi ceri şi alte lucruri, mai multe.

Fata făgădui că va face tot s-o mulţumească. Sfânta Vineri îi spuse de cu seară că a doua zi de dimineaţă să facă tărâţe, nici prea reci prea nici fierbinţi, şi să cheme toate lighioanele să le dea să mănânce, strigându-le astfel:

Puii mamii ş-ai mătuşei,
Alergaţi de unde sunteţi,
Ca să vă dea mama de mâncare,
Alergaţi în fuga mare.

A doua zi de dimineaţă Sfânta Vineri s-a dus la biserică. Iar fata a făcut tărâţele şi apoi a început să strige:

Puii mamii ş-ai mătuşii!
Alergaţi de unde sunteţi,
Ca să vă dea mama de mâncare,
Alergaţi în fuga mare.

Deodată din toate părţile au început se vină aceleaşi lighioane ce veniseră la fata unchiaşului. Dar cum le dete tărâţele, ele erau aşa de fierbinţi că îndată ce mâncară cele care veniră întâi se opăriră şi muriră pe dată, iar celelalte, văzând aceasta, fugiră prin găurile lor.

Cum veni Sfânta Vineri de la biserică, toate lighioanele ce mai rămăseseră alergară înaintea ei şi îi spuseră ceea ce s-a întâmplat. Iar Sfânta Vineri, supărându-se foarte mult, a chemat pe fată şi, după ce i-a spus că nu face pentru dânsa, i-a zis să meargă în chelar şi să ia o ladă care va fi mai frumoasă, dar să n-o deschidă până acasă.

Fata mătuşei s-a dus în chelar, a ales o ladă care i-a plăcut mai mult, a luat-o şi a plecat cu dânsa acasă. Pe drum, văzând nişte struguri frumoşi pe viţa ce o rugase s-o cureţe, a voit să culeagă câţiva, dar strugurii s-au făcut îndată aguridă, încât n-a mai putut să-i mănânce. Mai mergând, a dat de păr, şi voind să ia pere, părul a înţepat-o şi n-a putut să ia niciuna. Apoi a voit să ia pâine de la cuptor, dar cuptorul a ars-o; voind să ia iepure de la ogar, ogarul a muşcat-o. Ajungând-o, în sfârşit, setea, a voit să bea puţină apă de la fântâna ştiută; dar ea a început să curgă în schimb noroi.

Făcându-i-se grozav de tare şi foame şi sete, şi crezând că poate să găsească în ladă ceva de mâncare şi băutură, a deschis lada. Dar câtă i-a fost de mare spaima când în locul celor ce căuta şi celor ce se aştepta se găsească, vede o mulţime de lighioni care se reped asupra ei şi care o mănâncă, zicându-i:

— Cum tu ai omorât pe fraţii noştri, aşa te omorâm şi noi pe tine.

Pe când pe fata mătuşii o mâncau şerpii şi nevăstuicele, tot în acea zi şi în acel ceas fata unchiaşului se cununa cu unul din cei mai frumoşi flăcăi din sat la biserică. Nunta a fost din cele mai frumoase. Numai mătuşea era tristă că nu era şi fata ei acolo.

Fata unchiaşului trăieşte şi azi în acel sat. Dacă nu mă credeţi, duceţi-vă acolo de vedeţi!

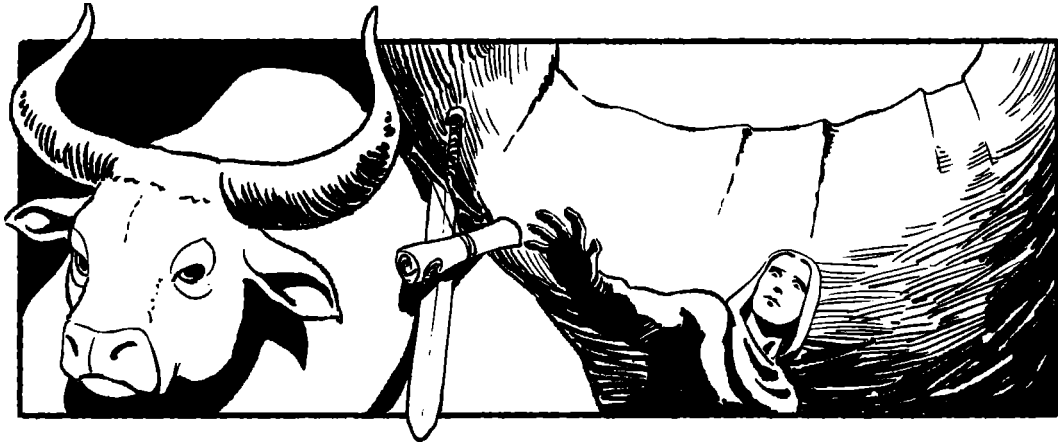

BALAURUL CU DOUĂSPREZECE CAPETE

A fost odată ca niciodată.

A fost un împărat şi o împărătească care singurul lucru ce aveau de la Dumnezeu era un băiat ca de vreo cincisprezece ani. Din copilărie băiatul se obişnuise a trage cu arcul şi a umbla călare. Într-o zi, trăgând el cu arcul, una din săgeţi se duse aşa de departe încât nu se mai văzu. Atunci băiatul se duse la tată-său, îi ceru bani şi calul său cel mai bun că se duce să-şi caute săgeata. Tată-său îi dete bani şi calul cel mai bun din grajd, iar băiatul, încălecând, plecă.

Se duse, se duse, cale lungă să-i ajungă, iar când soarele era la chindii, el ajunse într-un câmp plin numai de flori. Aici opri calul şi începu să se uite peste câmpie. În mijlocul câmpiei văzu cu mirare săgeata sa înfiptă în pământ. Alergă îndată acolo, descălecă, şi când scoase săgeta ieşi şi o mulţime de pământ cu ea, făcându-se o groapă mare. El se coborî în acea groapă şi acolo găsi un bou, şi pe spinarea boului găsi un paloş şi o scrisoare care zicea că „acela care va lua boul, să-i dea pe fiecare zi se mănânce câte trei baniţe de grâu şi câte o vadră de vin să bea; şi dacă va urma aşa, boul acela va învia pe omul care îl va lua, ori de câte ori va muri. Iar despre paloş zicea că poate cu el să împietrească orice lucru.

Băiatul luă boul şi paloşul şi plecă înainte, merse, merse şi mai înainte, până ajunse într-un oraş. Acolo trase la o babă bătrână şi ceru să-i dea să mănânce, lui şi boului, şi să-i dea şi puţină apă lui de băut, iar boului o vadră de vin. Baba îi dete de mâncare, şi lui şi boului, precum şi vadra de vin boului; iar cât despre apă, îi spuse că în acel oraş este numai un puţ, care este păzit de un balaur, şi că fiecare, dacă vrea se ia apă, trebuie se dea balaurului câte o fată ca să o mănânce. Îi mai spuse, că tocmai a doua zi era rândul împăratului ca să dea pe fiică-sa pentru care bătuse pristav că acelui care va omorî pe balaur şi va scăpa fata îi va da bogăţii nenumărate şi pe fiică-sa de nevastă.

Băiatul auzind acestea, zise babei că a doua zi să-i dea lui doniţele ca să se ducă să-i aducă apă de la puţ, fără să dea nimic balaurului. Baba făgădui că i le va da, iar băiatul se culcă liniştit.

A doua zi de dimineaţă, cum se sculă băiatul îşi luă paloşul şi arcul, ceru doniţele babei şi plecă la puţ, unde găsi şi pe fata împăratului aşteptând ca să vină balaurul s-o mănânce. Dar băiatul nu aşteptă nicidecum, ci se apropie de fată îndată ce ajunse, spunându-i că vrea s-o scape din gura balaurului, cu învoire să-l lase să-şi puie capul în poala ei şi, de va dormi, să-l scoale numai atunci când balaurul va scoate capul din puţ.

Fata primi cu bucurie ce-i ceru băiatul. El îşi puse capul în poală-i şi adormi. Iar când ieşi balaurul din puţ, fata, de frică, nu îndrăzni să-l scoale, ci începu să plângă cu lacrimi, astfel că o lacrimă pică pe obrazul băiatului. Această lacrimă a fost atât de fierbinte încât, arzându-l, deodată a sărit în sus şi a văzut pe balaur în faţa lui. Atunci el şi-a scos arcul şi s-a pus în dreptul fetei.

Balaurul, văzând aceasta, a zis băiatului:

— Dă-te la o parte să-mi iau darul.

Iar băiatul nu voi ci îşi întinse arcul.

Atunci balaurul întinse un cap să-l mănânce, iar băiatul trase o săgetă şi i-l reteză. Balaurul începu a se zvârcoli, apoi mai întinse şi capul al doilea, dar băiatul i-l reteză şi pe acela. Atunci începu o luptă grozavă între băiat şi balaur. Băiatul nu avea altă apărare decât voinicia sa şi arcul cu săgeţile, iar balaurul cele douăsprezece capete şi otrava ce arunca mereu din gură.

Se luptară zi de vară până seară; când rămăsese însă soarele de-o suliţă, băiatul nu mai avea nicio săgeată, arcul se rupsese şi el abia se mai ţinea pe picioare; iar

balaurul mai avea numai un cap. Ceru o şuviţă de păr fetei, care era mai mult moartă decât vie, de frică, şi îşi drese arcul. Apoi începu lupta cu balaurul, şi de astă dată îi reteză şi cel din urmă cap; însă cu această din urmă biruinţă căzu şi băiatul jos, mai mult mort, aşa era de leşinat de osteneală.

Pe când băiatul şi fata erau leşinaţi pe marginea puţului, tocmai atunci veni un ţigan de la curtea împărătească ca să ia apă, dar văzând balaurul mort se duse la fată, o căută să vadă dacă nu e moartă, şi văzând că e caldă, stropind-o cu apă, fata se deşteptă şi ţiganul o întrebă cine a omorât pe balaur, iar fata, arătându-i pe băiat, i-a spus că el l-a omorât. Atunci ţiganul a luat paloşul băiatului şi l-a tăiat cu el mii de bucăţi; apoi a luat cele douăsprezece capete şi cele douăsprezece limbi ale balaurului, precum şi pe fată zicându-i să nu spună nimic împăratului că o va omorî, şi au plecat apoi la palat. Fata însă, înainte de a pleca, a lăsat să-i cadă un inel şi o maramă, fără să vadă ţiganul.

Împăratul cum a văzut pe fiică-sa, nemaiputând de bucurie a întrebat cine este mântuitorul ei, iar ţiganul a răspuns cu ifos:

— Eu, slăvite împărate.

— Adevărat e? a întrebat împăratul pe fiică-sa.

— Adevărat, a răspuns fata cu glasul jumătate, fiindu-i frică de ţigan dacă va spune aşa precum fusese.

Atunci împăratul, deşi cu destulă mâhnire că mântuitorul fiică-sii era un ţigan, prin urmare un rob, dar fiindcă făgăduise, se hotărî a i-o da de nevastă.

II

Pe când băiatul zăcea mort şi făcut bucăţi la marginea puţului, baba, gazda sa, tocmai intrase să dea de mâncare şi de băut boului. El cum o văzu nu voi nici să mănânce nici să bea, ci îi spuse că-i este sete de apă, iar nu de vin, şi că trebuie să-l ducă la puţul din oraş că balaurul nu mai trăieşte şi că poate fiecare să bea slobod apă, dar să ia şi un bulgăre de sare.

Baba luă sarea, îl luă de funie şi plecă cu el la puţ. Când ajunse acolo, cum văzu pe băiat făcut bucăţi, baba începu să se vaite, iar boul îi zise:

— Nu te mai văita, babo, ci mai bine adună bucăţică lângă bucăţică, dar fiecare să fie la locul ei.

Baba adună bucăţică lângă bucăţică, până făcu trupul băiatului, cum fusese; iar boul, după ce linse sarea, începu să lingă pe băiat, să sufle peste el, aşa că băiatul numaidecât căpătă viaţă, şi când el deschise ochii zise:

— Dạ' mult am dormit.

— Dormeai şi mai mult, îi zise baba, dacă nu venea boul să mă pună să adun bucată lângă bucată şi el să te lingă şi să sufle peste tine ca să învii.

El nu înţelese nimic dintr-aceasta; dar când îi spuse boul toată şiretenia, atunci înţelese tot, şi chiar de ce fata nu mai era lângă dânsul. Nu se deznădăjdui însă, ci porniră cu toţii acasă la mătuşă, după ce băiatul luă cu el marama şi inelul fetei de împărat.

A doua zi, după moartea balaurului, împăratul a dat sfoară în ţară că peste o săptămână are să se facă nunta preaiubitei sale fiice cu Burcea ţiganul, mântuitorul ei, şi cheamă pe toţi boierii din cuprinsul său să fie de faţă la nuntă, cum şi pe toţi împăraţii vecini. Chemă totodată pe croitorul palatului şi-i porunci să facă pentru ginerele său haine numai cu fir de aur şi cu pietre nestemate, dând şi poruncă hasnătarului să dea lui Burcea oricâţi bani va cere.

La ziua hotărâtă pentru cununie, cei chemaţi erau în palatul împărătesc. Toţi erau trişti pentru că un ţigan urât şi nerod să ia o fată atât de frumoasă şi atât de înţeleaptă. Din toţi însă cel mai trist era împăratul şi, mai cu seamă, fiică-sa, care avea mustrare de cuget că nu poate spune că nu este ţiganul mântuitorul său, ci altul, tot fecior de împărat ca dânsa.

Ţiganul însă era vesel.

Pe timpul acela era obiceiul ca la nunta unei fete de împărat, fiecare locuitor din acel oraş, unde şedea împăratul, să ducă câte un plocon fetei. Băiatul zise mătuşii să facă şi ea o turtă şi s-o ducă la palat plocon.

Baba primi bucuroasă şi începu să cearnă, să frământe şi să facă turta. Când era gata de a o pune în cuptor, băiatul desfăcu la mijloc coca, băgă inelul la mijloc şi apoi drese coca la loc.

După ce turta s-a copt, bătrâna a plecat cu ea la palatul împărătesc. Când a voit să intre în curte, slugile, cum sunt ele, totdeauna obraznice, n-au voit s-o lase, fiindcă avea hainele rupte şi cârpite. Dar tocmai fata împăratului se pusese la fereastră şi se

uita prin curte, că doar va vedea pe mântuitorul ei. Văzând pe slugi că opresc pe o bătrână, le făcu semn s-o lase să meargă până la ea; iar slugile, la poruncile stăpânei lor, o lăsară. Baba îi dete azima, urându-i fericiri veşnice, iar fata, mulţumindu-i, luă azima şi chiar de faţă cu bătrâna o rupse în două.

Dar mare fuse mirarea fetei când, în mijlocul azimei, găsi inelul ei!

— Unde este acela care a pus acest inel în azimă? întrebă fata.

— La mine acasă trebuie să fie, căci eu nu am acasă decât un băiat frumos ca un împărat, pe care l-a omorât robul măriei voastre, dar care apoi a fost înviat de un bou al său şi acesta trebuie să fi pus inelul în azimă.

— Iacă, ia punga asta cu bani pentru tine, zise fata, şi du-te fuga de-i spune să vină acum că îl aştept.

Baba alergă numaidecât, îi spuse ceea ce s-a petrecut, şi îi zise să se ducă că-l aşteaptă fata împăratului cu braţele deschise. Băiatul, plin de bucurie, după ce îşi luă paloşul şi marama se duse la palatul împărătesc. Când intră în sala cea mare a palatului, văzu o mulţime de oameni care se plimbau în toate părţile şi în mijlocul lor pe ţigan, îngâmfat şi mândru ca un vizir. Iar trecând în altă sală, unde era fata, ea cum îl văzu sări de gâtul său şi strigă:

— Ăsta este mântuitorul meu! Ăsta este mântuitorul meu!

Toată lumea se strânse în jurul lor. Iar băiatul vorbi astfel:

— Aşa este! Eu sunt mântuitorul acestei fete care era s-o mănânce balaurul de la puţul din oraş. Am omorât balaurul şi am scăpat-o. Dar de osteneală, leşinând, un rob al împăratului a venit la puţ să ia apă şi, văzând pe balaur mort şi pe fată vie, m-a tăiat în bucăţi, a luat pe fată cu ameninţări ca să zică că el este mântuitorul, luând totodată şi semnele cu care să arate moartea balaurului. Fără un bou al meu, şi astăzi aş fi mort. Acum fiindcă aici este norod mult, şi fiindcă judecata celor mulţi este totdeauna mai dreaptă, judecaţi şi osândiţi pe vinovat.

— La moarte, la moarte! strigă mulţimea.

Atunci împăratul, auzind toate acestea, chemă slugile sale şi le porunci să scoată doi cai din grajd, unul de la munte şi altul de la baltă, iar de cozile lor să lege pe ţigan de câte un picior, împreună cu un sac de nuci.

Aşa se şi făcu. Şi când caii o luară la fugă, fiecare în partea lui, făcură pe ţigan bucăţele, şi unde cădea nuca, cădea şi bucăţica.

După pedeapsa ţiganului, împăratul îmbrăţişă pe băiat şi îi zise că a lui să fie fata. Dar fiindcă nu este pregătit ca să facă o nuntă cum se cade unor fii de împăraţi, să o amâne pentru săptămâna viitoare.

Băiatul primi bucuros, şi aşa se şi hotărî. A doua zi însă, împăratul se pomeni cu o scrisoare de la fiul împăratului vecin, Roşu împărat, în care cerea de soţie pe fiică-sa; căci, nedându-i-o, se va scula cu oaste împotriva lui. Împăratul, cum primi această scrisoare, adună pe toţi boierii împărăţiei, între care şi pe băiat, şi le arătă cele cuprinse într-însa. Cei mai mulţi din boieri găsiră cu cale să dea pe fată, ca să nu pună în primejdie împărăţia, iar alţii găsiră cu cale că mai bine să se bată şi să moară până la unul, decât să primească ruşinea, zicându-se că a primit de frică. Dintre aceştia fu şi împăratul; băiatul însă, ca unul care era la mijloc, n-a zis nici una, nici alta.

Luându-se această hotărâre din urmă, fiind mai mulţi pentru ea, împăratul o şi făcu cunoscut potrivnicului său, iar el, primind-o, se şi sculă cu oaste împotriva împăratului. Împăratul aflând, îşi găti şi el oastea şi o împărţi în trei părţi: o parte pusă sub poruncile lui, a doua a vizirului său, şi a treia a băiatului, şi porniră înaintea vrăjmaşului. Băiatul ceru împăratului să meargă el înainte, ca să înceapă el întâi bătălia, la care cerere împăratul se învoi.

Oştirile cum se întâlniră, pe un câmp mare, deteră în tâmpine şi în surle, şi începură a se tăia cum se taie. Iar când băiatul văzu că oştirea potrivnicului este de o sută de ori mai mare decât a lui şi nu mai poate să ţină, scoase paloşul său, care-l găsise pe bou, şi, cum îl arătă oştirii, toată împietri, numai fiul lui Roşu împărat rămase neîmpietrit. Când veniră împăratul şi cu vizirul şi găsiră toată armata vrăjmaşă împietrită, mult se mirară. Apoi făcură un chef mare de se duse pomina, şi după chef, s-au întors la scaunul împărăţiei.

Fiul lui Roşu împărat văzându-se ruşinat atâta s-a întors la împărăţia sa şi a adunat altă oaste, atât de multă, că frunza şi că iarba le puteai număra, iar oastea lui ba. Tatăl fetei aflând şi de asta, voi să meargă iar cu oştire împotriva lui; dar băiatul îi zise că nu trebuie să mai meargă el, ci să-l lase numai pe dânsul, cu oştirea lui, să-i întâmpine.

Împăratul primi, iar băiatul porni şi făcu la fel ca şi întâia dată, lăsând numai pe fiul lui Roşu împărat neîmpietrit. Atunci fiul lui Roşu împărat văzând că nu e nicio nădejde a birui pe potrivnicul său cu oastea, şi înţelegând că toată nenorocirea îi vine

de la băiat, şi mai cu seamă de la paloşul său, se hotărî să caute un alt mijloc ca să prăpădească pe băiat.

Într-o zi se îmbrăcă în haine proaste şi se duse tiptil în oraşul unde locuia tatăl fetei. Aici căută un vrăjmaş de aproape al împăratului şi al băiatului şi găsi pe muma ţiganului, pe care-l omorâse împăratul în ziua când era să fie nunta. Ea şedea chiar în curtea împărătească. Îi făgădui ei avere mare ca să fure paloşul băiatului când el va dormi şi să-i pună alt paloş în loc care se semene cu al său. Ţiganca, când dormea băiatul, făcu precum îi zise Roşu împărat, schimbă paloşul, îl dete împăratului, apoi plecă cu el la împărăţia lui.

Acum fiul lui Roşu împărat strânse iar oaste şi porni iar împotriva împăratului. Băiatul iar luă şi el oaste şi porni să-l întâmpine. Dar astă dată, când voi să împietrească oştirea vrăjmaşă, se pomeni că se împietreşte toată oştirea lui, iar pe el îl prinse şi îl tăie bucăţi. Apoi fiul lui Roşu împărat porni asupra împăratului, îl bătu şi îi luă fata.

Boul însă, simţind moartea stăpânului său, spuse babii să-l ducă acolo. Baba îl duse, iar boul suflă iar asupra lui, îl linse şi băiatul învie iar. Dar aflând răpirea logodnicii, vorbeşte cu boul să-l facă un cal cu stemă în frunte, pe care boul îl şi face; iar babii îi zice să-l ducă lui Roşu împărat şi să nu-l vândă decât lui. Baba plecă împreună cu el, şi cum îl văzu Roşu împărat îl şi cumpără, aşa de frumos era.

Roşu împărat, cum a luat calul nu s-a mişcat de lângă el două săptămâni de zile. Atunci ţiganca, care era tare şi mare în casa împărătească, înţelegând că acel cal trebuie să fie feciorul de împărat, începu să zică împăratului cu orice preţ să taie calul.

Roşu împărat se încercă în deşert să-i arate că nu are niciun cuvânt să-l taie, dar toate fuseră degeaba, căci ţiganca stăruia într-una să-l taie că n-o să meargă bine nici lui, nici împărăţiei. Atunci calul simţind că i se apropie moartea şi văzând o fetiţă pe drum, o rugă ca să stea acolo când l-o tăia şi să ia două picături de sânge, să le pună o picătură într-o parte a porţii şi alta în cealaltă parte. Fata făcu aşa, şi peste puţin din aceste picături de sânge răsăriră doi meri de aur. Ţiganca zise să taie şi merii ăştia. Pe când se tăiau merii, trecea pe drum iar fata aceea de mai nainte, şi merii îi ziseră să ia câte o coajă de la amândoi şi se le arunce în gârlă. Fata făcu aşa, după cum i-au zis merii. În una din zile, slugile lui Roşu împărat se duseră să ia apă de la gârlă şi văzură pe deasupra apei doi răţoi foarte frumoşi, încât la soare te puteai uita, dar la ei ba; slugile vrură să-i prindă, dar răţoii le spuseră că numai Roşu împărat

poate să-i prindă. Atunci slugile luară apă şi se duseră acasă; când însă împăratul îi întrebă de ce au zăbovit atâta, ei îi spuseră cele văzute la gârlă. Împăratul, auzind acea minune, îşi luă cu sine paloşul său împietritor şi se duse la gârlă. Acolo se dezbrăcă şi lăsă paloşul la mal şi apoi intră în gârlă. Când vru să pună mâna pe răţoi, văzu că se făcură nevăzuţi; dar când se uită la mal văzu pe băiat că-şi luase paloşul. Atunci băiatul îl împietri în mijlocul apei, apoi se duse, îşi luă logodnica şi pe ţigancă, şi porni la tatăl fetei. Aici se făcu o nuntă cum nu s-a mai făcut. Pe când el se cununa cu fata, în răspântia oraşului ţiganca se ardea pe-un rug.

Şi-ncălecai pe-o lingură scurtă,
S-o bag în gura cui ascultă;
Lingură de prun ori de tei,
Plină de minciuni precum vă spusei!

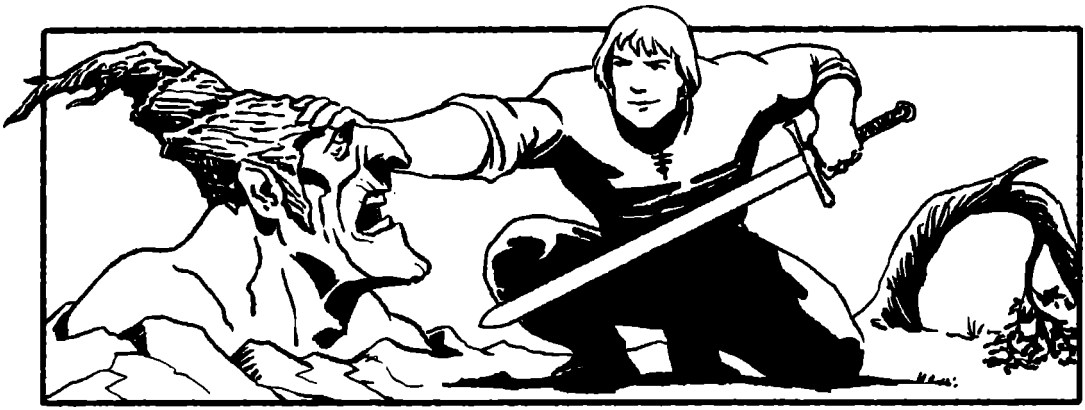

CEI TREI FRAŢI DE CRUCE

A fost odată ca niciodată, când n-ar fi nu s-ar mai povesti. A fost o babă şi un unchiaş. Ei aveau un băiat, anume Vişin. Acest băiat, mărindu-se, îşi ceru voie de la tatăl său şi de la mama sa ca să meargă şi să se hrănească singur. Părinţii îi deteră voie şi el plecă. Vişin ajunse într-o pădure mare şi voi să taie un lemn ca să-şi dreagă arcul; însă îndată ce se apucă să taie, începură a se strâmba toate lemnele. El necăjindu-se zise:

— Căci nu găsesc eu pe acela care îmi face un astfel de neajuns.

Atunci Strâmbă Lemne, căci era el, întrebă pe Vişin:

— Tu eşti Vişine?

— Eu, răspunse.

— Ieşi afară se ne luptăm, zise Strâmbă Lemne.

Aşadar începură a se lupta. Strâmbă Lemne aduse pe Vişin şi-l bägă în pământ până la genunchi, iar Vişin, când îl aduse pe Strâmbă Lemne, îl bägă până la umeri în pământ şi scoase paloşul ca să-l omoare. Strâmbă Lemne însă îi zise:

— Nu mă tăia, Vişine, că ţi-oi fi frate până la moarte.

Aşadar se făcură ei fraţi şi plecară amândoi; şi mergând ei, pe cale i se făcu sete şi Vişin şi văzu un râu; dar aplecându-se să bea apă, începu apa a se tulbura, şi aşa iar Vişin zise:

— Cine o fi acela care îmi tulbură mie apa?

Iar Fărâmă Pietre, căci el era, zise:

— Ţu eşti, Vişine?

— Eu, răspunse dânsul.

— Stai să ne luptăm, adăugă el.

Aşadar începură a se lupta, şi Vişin îl birui şi pe el, şi când voi să tragă paloşul ca să-l omoare, el îi zise:

— Lasă-mă, Vişine, că ţi-oi fi frate până la moarte.

Şi aşa se prinseră ei trei fraţi şi plecară înainte. Ajungând într-o pădure, ei îşi găsiră un loc şi făcură o mică colibă unde stăteau şi se odihneau de osteneală; ei mergeau în toate zilele la vânat, dar la întoarcere găsea în colibă măturat, aşternut, masă pusă, ceea ce îi făcea să se mire. Într-o zi lăsară pe Strâmbă Lemne ca să pândească; dar Strâmbă Lemne, punându-se ca să pândească, se culcă şi adormi. Deodată veniră trei zeiţe şi începură să măture şi să pună masa fără ca Strâmbă Lemne să simtă. Ele apoi plecară. După aceea venind Vişin şi cu Fărâmă Pietre îl întrebară dacă a văzut pe cineva; Strâmbă Lemne răspunse că n-a văzut pe nimeni, fiindcă adormise. Atunci a doua zi rămase Fărâmă Pietre şi tot asemenea nu putu să vadă nimic. Rămase dar Vişin. El se puse după uşă şi, când acele trei zeiţe, după ce măturară şi puseră masa, voiau să plece, el le opri. Văzându-le aşa de frumoase îşi alese una din ele, pe cea mai frumoasă, şi când veniră cei doi fraţi le dete lor pe cele două şi astfel se făcură trei fraţi cu trei neveste.

A doua zi plecând ei la vânătore, lăsară pe femei acasă şi când veniră seara îndărăt nu găsiră pe femei, fiindcă le furase trei zmei. Atunci plecară să le caute. Merseră trei zile şi trei nopţi şi ajunseră într-o pădure mare la un bordei. Acolo se afla un moş bătrân pe care îl întrebară, zicându-i:

— Moşule, nu cumva ai văzut alaltăieri seară trei zeiţe trecând pe aici?

Iar moşul răspunse:

— Ba am auzit tată aseară un zgomot pe deasupra bordeiului meu; treceau trei zmei cu trei zeiţe şi le-a băgat pe tărâmul celălalt.

Merseră dar ei până la groapa pe care trebuia să intre ca să treacă pe tărâmul celălalt, şi ajungând îşi făcură un burduf şi lăsară în jos pe Strâmbă Lemne. Iară acesta zise că îndată ce va scutura funia să-i ridice în sus. Aşa aceştia îl lăsară până la jumătate şi, zguduind funia îl scoaseră afară. Apoi băgară pe Fărâmă Petre, şi acesta tot asemenea zise, şi zguduind funia, îl scoaseră afară. În sfârşit după aceea se lăsă Vişin şi zise că dacă va zgudui funia să-l lase mult mai adânc; şi îl lăsară până ajunse pe tărâmul celălalt. Mergând el pe acolo zări nişte case foarte mari şi văzu pe nevasta sa căutând zmeul în cap; ea văzându-l îi pică o lacrimă pe obrazul zmeului care sculându-se zise:

— Ce este?

Iar ea răspunse că, uitându-se în soare, i-a picat o lacrimă din ochi. Zmeul se sculă şi plecă de se duse la vânat. Atunci Vişin se înfăţişă şi el la nevasta sa, pe care o luase zmeul cel mare, şi-i zise:

— Iubita mea soţie, ce meşteşug are zmeul?

Iar ea răspunse:

— El se duce la vânătore peste nouă mări şi peste nouă ţări, şi când vrea să vină aruncă de acolo buzduganul care se izbeşte în poartă, din poartă în uşă şi din uşă se pune în cui după uşă.

Aflând el toate acestea, puse un mic cleşte în foc ca să se roşească şi, când veni zmeul, îl apucă cu dânsul de limbă şi, dându-i una în cap, îl omorî. Apoi plecă mai înainte şi ajunse la al doilea zmeu care luase pe nevasta lui Strâmbă Lemne, şi venind zmeul de la vânat îl omorî şi pe dânsul. Asemenea făcu şi cu celălalt şi luă pe câte trei zeiţele şi merseră la locul pe unde se coborâse. Aici puse pe zeiţe în burduf şi, trăgând de funie şi strigând la fraţii lui ca să le scoată afară, ei le scoaseră. Când voia însă ca să-l scoată şi pe el, pare că ar fi ştiut că o să-l omoare, el a pus în burduf un pietroi mare, iar în capul pietroiului a pus căciula lui şi a strigat ca să-l scoată. Aceia traseră până la jumătate funia şi îi deteră drumul. El văzând aceasta zise cu mâhnire:

— Ce bine le-am făcut eu lor şi ei voiesc ca să mă omoare!

A plecat el atunci şi a rămas pe tărâmul celălalt. Acolo a umblat multă vreme şi a ajuns la un unchiaş orb. Acesta, când mânca, avea să mănânce un cazan de lapte şi unul de mămăligă. Tocmai el mânca pe când ajunse Vişin, şi când moşul lăsa lingura

el lua şi mânca şi el, şi astfel odată picând lingura din mâna lui Vişin, moşul auzi, şi când voi ca să pipăie dete peste Vişin şi zise:

— Al meu să fii, moşicule.

Iar dânsul zise:

— Al d-tale, moşule.

Moşul spuse că nu vede, fiindcă i-au luat ochii nişte iele şi că are stare două mii de oi şi trei sute de bivoliţe pe care le păzesc câinii, deoarece n-are cine să le păzească. Iar băiatul ceru să le păzească el.

— Bine, zise moşul, dar tată să nu te duci cu dânsele în valea cea mare, că sunt lupi şi te mănâncă. El făgădui că nu se va duce pe acolo, deşi nu-i este frică. Plecând însă cu oile, el se duse drept acolo şi, văzând un lup, el îl apucă de coadă şi dându-i una în cap îl omorî; apoi luă pielea şi o duse la moşul. Moşul se miră de voinicia lui.

Viind iarăşi vremea ca să se ducă cu oile, moşul i-a zis să nu se ducă într-un munte vecin că sunt ielele care i-a luat lui ochii. Iar băiatul a zis că nu se duce. Dar mergând cu oile, ajunse tocmai acolo şi începu a cânta cu fluierul, iar ielele, voind se joace, el le prinse, luă ochii şi îi duse moşului. După aceea plecă şi ajungînd la un arbore văzu nişte pui.

— Vişine, îi ziseră ei, taie balaurul de sub arbore că vrea să ne mănânce. El îl omorî. Când mama puilor veni şi îl văzu mort, începu să întrebe: cine i-a făcut acest bine? El atunci îi spuse.

— Acum ce bine vrei să-ţi fac? zise mama puilor.

Vişin zise să-l scoată pe tărâmul celălalt; aşa şi făcu şi scoţându-l, el se duse acasă unde omorî pe cei doi fraţi, găsi pe nevastă şi petrecură bine amândoi.

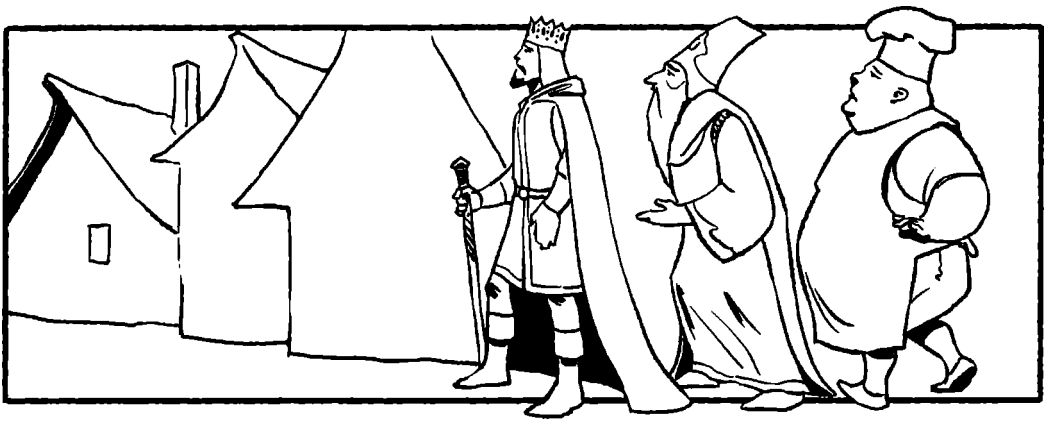

SORA CRIVĂŢULUI

A fost odată ca niciodată, căci de n-ar fi, nu s-ar mai povesti.

Pe timpurile cele frumose şi blagoslovite, era un împărat tare şi puternic, dar se întâmplă ca în timpul împărăţiei sale să ardă toate oraşele celorlalte împărăţii vecine din jurul său. Atunci el, temându-se ca să nu ardă şi ale sale, dete poruncă ca în tot cuprinsul ţinutului său să nu se mai facă focul, nici lumânare să se mai aprindă.

După aceasta, într-una din seri, plimbându-se împăratul prin oraş, împreună cu vizirul şi cu bucătarul său, ca să vadă dacă supuşii săi împlinesc poruncile sale, ocolind aproape tot oraşul, văzu o lumină tocmai la margine. Ajungând acolo, văzură că şedeau la foc trei fete surori care torceau, şi ele între ele vorbeau. Cea mai mare zicea celorlalte:

— Dacă m-ar lua pe mine bucătarul împăratului de nevastă, eu i-aş ţine casa numai cu o pâine.

Cea mijlocie zicea:

— Dacă m-ar lua pe mine vizirul împăratului, i-aş ţine casa numai cu un caier de lână.

Cea mai mică, zicea:

— Dacă m-ar lua pe mine împăratul de nevastă, eu i-aş face doi coconi cu stelele pe inimă, luna pe spate şi o fată asemenea, cu deosebire c-ar avea soarele pe frunte.

Împăratul, vizirul şi bucătarul auziră toate acestea, şi apoi se întoarseră către palat.

A doua zi de dimineaţă, împăratul porunci ca să cheme pe câteştrele fetele, la palat, spre a le întreba pentru ce au făcut foc.

Venind fetele şi întrebându-le, ele au răspuns că n-au făcut niciun foc; atunci împăratul le zise ca să-i spună tot ceea ce au vorbit ele în noaptea trecută; deocamdată, adică cu binele, nu voiră; dară în urmă, silite, spuseră tot ce vorbiseră, aşa întocmai după cum auzise chiar împăratul cu urechile sale.

După toate acestea, împăratul porunci ca să se pregătească de nuntă, şi astfel se şi urmă.

Împăratul atunci luă de soţie pe fata cea mai mică, dete vizirului pe cea mijlocie şi bucătarului pe cea mai mare.

Peste vreo câtăva vreme, împărăteasa rămase grea, iar împăratul plecă pentru câteva luni la vânătoare. Venind timpul să nască împărăteasa, surorile sale îi ziseră că împărătesele nu fac ca toate celelalte femei ci trebuie să se urce în pod şi de acolo să nască.

Atunci auzind împărăteasa aşa, se urcă în pod şi îndată şi născu copilul care căzu într-un ciur ce-l ţinea soră-sa cea mare jos. Ea văzându-l aşa frumos, după cum zisese împăratului, de necaz ca să nu le urască pe ele, luă copilul şi-l puse într-o albie şi-i dete drumul pe un râu vecin, iar în locul lui puse un căţel pe care-l arătă împărătesei, sorei lor.

Albia cu băiatul, ducându-se pe râu, se întâmplă ca mai în jos să scadă râul, şi copilul rămase pe uscat. Tocmai în momentele acelea se întâmplă ca un păstor să vină să-şi adape mica sa turmă de oi; apă însă nu găsi, deoarece scăzuse de tot, dar află copilul în albioara sa, pe care îndată-l şi luă cu sine.

Venind împăratul de la vânătoare, cumnatele sale îi arătară căţelul ce ziceau că-l făcuse împărăteasa. Astă dată dânsul se îndură, iertând-o.

Peste vreo câţiva ani, născu împărăteasa un alt băiat, asemenea celui dintâi, şi care avu aceeaşi soartă, găsind acelaşi cioban; venind împăratul de la vânătoare, o iertă iarăşi.

Nu trecu mult timp şi împărăteasa rămase iar grea, după care şi făcu o fată mai frumoasă decât soarele, căci la soare te puteai uita dar la dânsa ba; dar căţelele de surori ale împărătesei o aruncară şi pe aceasta asemenea celor doi născuţi mai înainte, şi pe care o prinse tot ciobanul acela.

Reînturnându-se împăratul de la vânătoare şi arătându-i cumnăţelele sale aceea ce puseseră ele în locul fetei, se necăji foarte mult când văzu; crezând că femeia sa făcuse şi de astă-dată tot un căţel, se hotărî a porunci ca să o arunce într-o hazna unde se aruncau lăturile şi bucatele cele rămase.

În timpul acela, copiii creşteau în pădure cu turmele de oi şi se luptau cu urşii şi cu lupii care le mâncau mieii sau oile.

Nu trecu mult, şi împăratul dete poruncă să se adune toţi tinerii din împărăţia sa pentru luptă, şi cel ce va fi mai voinic va avea drept răsplată o tipsie cu monede de aur.

Auzind şi copii lui despre aceasta, se duseră şi dânşii, şi se întâmplă ca tocmai ei să biruiască pe toţi ceilalţi tineri; luară tipsia cu monedele de aur ş-o duseră păstorului.

După un an, se chemară iarăşi toţi tinerii de primprejur, biruiră tot ei şi luară două tipsii cu monede de aur.

Atunci surorile împărătesei cunoscură pe băieţi şi trimiseră pe moaşa lor să facă ea cum va şti ca să omoare pe acei copii, căci dacă nu, e rău de ele.

Într-o zi, pe când băieţii erau duşi la vânătoare, veni baba la sora lor, şi-i zise:

— Dragă, fraţii tăi s-au vorbit ca să te omoare; iar tu, când vor veni ei, să zici că ţi-e rău, eşti bolnavă şi că ai visat că dacă ţi-o aduce cămaşa babei din sfârcurile mării, atunci te faci sănătoasă; căci ei acolo au să se prăpădească, şi astfel o să scapi de ei.

Venind fraţii săi acasă, sora lor le spuse toate câte o învăţase baba: iar ei, auzind aşa, îndată şi plecară, luându-şi fiecare câte o traistă la spinare şi o pereche de foarfeci.

Se duseră cale lungă şi lătângă, şi de-abia ajunseră la o mare; acolo deteră de un uriaş culcat cu capul pe o margine a mării şi cu picioarele pe cealaltă margine, şi de mult ce dormise i se lipiseră genele şi nu putea ca să-şi deschidă ochii; atunci băieţii, văzându-l, scoaseră foarfecele şi-i tăiară genele.

Uriaşul, drept mulţumire, îi ţinu trei zile pe mâncare şi pe băutură, iar când fu ca să plece băieţii întrebară unde sunt sfârcurile mării. Uriaşul le răspunse să se ducă mai înainte, că o să dea de fratele său cel mai mare şi acela poate să le spună.

Atunci băieţii şi luară ziua bună şi plecară; ajungând la fratele uriaşului, pe care-l găsiră asemenea adormit, îi tăiară şi lui genele şi îl întrebară şi pe acesta tot de sfârcurile mării. Uriaşul ceru să-i spună ce treabă au acolo. Ei îi spuseră toată istoria, iar uriaşul le zise:

— Duceţi-vă şi luaţi o luntre, iar unul din voi să se dea afund în mare, şi să bage bine de seamă, că acolo se află baba pe care o căutaţi, şi s-o apuce de gât, s-o strângă bine, şi aşa s-o scoată afară; iar celălalt s-o dezbrace de toate cămăşile până la a zecea şi să i-o scoată şi pe aceea; apoi să vă puneţi în luntre şi să fugiţi înainte, căci în urma voastră, o să înceapă baba să ţipe şi o să vină şerpii, balaurii ca să vă înghită; munţii o să cadă în urma voastră; pietrele şi bolovanii pe lângă voi or să pice; dar să nu vă speriaţi şi să nu vă uitaţi înapoi, căci atunci e vai de voi, vă şi înecaţi.

Băieţii mulţumiră acestui om şi plecară înainte; ajungând acolo, luară luntrea şi făcură după cum îi învăţase uriaşul: se dete unul la fund, prinse pe zgripţuroaică, o scoase afară şi o apucă de după gât; îi scoase până la a zecea cămaşă pe care o şi luară, se puseră în luntre şi fugiră; atunci începu baba a ţipa din toate puterile sale, şi îndată începură să cadă munţii şi pietrele; balaurii şi şerpii veneau asupra băieţilor, dar ei nu se uitară înapoi şi, ajungând la uriaş, acesta puse mâna pe ei, şi zise babii: ho! ho!, zgripţuroaica dracului, c-ai călcat pe moşia mea, acum băieţii sunt ai mei.

Aici şezură trei zile de se veseliră; după aceea plecară şi ajungând la sora lor, îi deteră cămaşa, se îmbrăcă cu ea şi îndată se făcu sănătoasă!

În anul al treilea, împăratul iar dete poruncă de se strânseră toţi tinerii din ţinutul împărăţiei sale ca să se lupte; veniră şi băieţii: asemenea se întâmplă ca să biruiască tot ei, şi primiră astă-dată trei tipsii cu galbeni.

Surorile împărătesei, văzând, iar chemară pe moaşe şi-i spuseră ca să facă orice o face să se scape de ei, să-i omoare, căci, de unde nu, vor fi pierdute.

Baba plecă iar la fată, o înşelă tot ca întâia dată şi o învăţă, când vor veni fraţii ei, să zică că dacă nu-i vor aduce pe Sora Crivăţului, dânsa moare.

Fata urmă după sfatul babei, se făcu bolnavă iar, şi când veniră fraţii ei le zise că numai dacă-i vor aduce pe Sora Crivăţului, aşa se va putea înzdrăveni, altfel nu.

Atunci fraţii ei plecară, se duseră şi iar se duseră până ce deteră tot de acel uriaş pe care-l şi întrebară dacă ştie unde se află Sora Crivăţului. El spuse că nu ştie, dar să se ducă să întrebe pe frate-său cel mai mare că el poate să ştie.

Ajungând la uriaşul cel mai mare, îi spuseră pentru ce au venit, iar uriaşul îi povăţui ca să nu se mai ducă, că acolo au murit mai mulţi tineri mai viteji decât ei şi tot nu au putut să o ia. Iar băieţii îi răspunseră că sau vor muri, sau vor lua pe Sora Crivăţului.

Atunci uriaşul le zise:

— Duceţi-vă drept pe poteca aceasta, şi o să daţi de o câmpie frumoasă; cum veţi ajunge acolo, să strigaţi de trei ori: fată frumoasă, fată frumoasă! Dacă vă va răspunde, e a voastră, iar dacă nu, o să vă împietriţi.

Băieţii îi mulţumiră şi plecară; ajungând în câmpie strigară o dată, după cum le spusese, şi, nerăspunzându-le, se împietriră până la genunchi; strigară a doua şi a treia oară şi, nerăspunzându-le, se împietriră şi ei, şi caii lor.

Sora lor, aşteptând mereu şi văzând că nu mai vin fraţii ei, i se făcu dor şi plecă ca să-i găsească. Ajungând şi dânsa la întâiul uriaş, îl întrebă dacă a văzut pe fraţii ei, şi acesta îi spuse că i-a văzut şi să se ducă înainte până ce va da de frate-său, că el o să o îndrepte; ajungând şi la uriaşul cel mare, îl întrebă şi pe acesta, însă dânsul o învăţă ce să zică şi o îndreptă ca şi pe fraţii ei.

Ea merse ce merse până ce dete de câmpia cea frumoasă şi începu a striga: „Fată frumoasă, fată frumoasă, ieşi afară!“ şi, nerăspunzându-i, se împietri până în genunchi; strigă şi a doua oară şi, nerespunzându-i, se împietri până în brâu.

Atunci disperându-se, strigă şi de a treia oară: „Fată frumoasă, fată frumoasă, ieşi afară pentru frumuseţea şi tinereţea mea!“ şi-şi desfăcu hainele la piept. Ea văzând-o atât de frumoasă, nu mai putu răbda, şi răspunse: „Am auzit“, apoi ieşi afară, zicând: „Ce pofteşti, stăpână?“

— Să mă despietreşti.

Apoi îi zise:

— Care sunt fraţii mei?

Ea îi arătă două pietre, şi-i zise:

— Aceştia sunt.

— Despietreşte-i şi pe ei.

Iar dânsa îi răspunse:

— Stăpână, udă-i cu apă din fântâna aceea că vor învia; şi aşa făcu de învie pe fraţii săi.

După aceea mai întrebă:

— Ce sunt acele mulţimi de pietre?

Dânsa-i răspunse că sunt tineri mult mai viteji decât ei.

— Înviază-i şi pe ei.

Iar Sora Crivăţului le zise:

— Duceţi-vă şi vă urcaţi pe fântână, daţi drumul apei, că o să înceapă să învie tinerii, ca frunza şi ca iarba, şi astfel se şi întâmplă.

După toate acestea, porunci ca să-i ducă acasă şi la moment fură duşi acasă; apoi făcu două palaturi; la soare te puteai uita, dar la ele ba.

A doua zi, sculându-se cumnatele împăratului şi văzând acele palaturi, trimise îndată pe babă ca să vadă ce este acolo.

Sora Crivăţului ştiind, zise fetei că îndată ce o veni baba, să-i dea o palmă, şi ea are să se facă un baston, iar ea să-l ia şi să-l puie după uşă; şi tocmai aşa a şi urmat.

Împăratul dete poruncă straşnică ca să se adune toţi tinerii împreună cu fetele din acel oraş şi de primprejur chiar, ca toţi pe rând să spună câte-o istorie.

Se adunară şi se strânseră mai toţi tinerii, unde veni şi Sora Crivăţului cu băieţii şi cu fata; dar după ce spuseră toţi câte o istorie, Sora Crivăţului zise:

— Preaînălţate împărate, acum a venit şi rândul meu ca să spun o istorie.

Împăratul se uită în toate părţile şi întrebă:

— Cine-mi vorbeşte?

Ea îi răspunse:

— Preaînălţate împărate, acum nu mă vezi, dar să mai treacă şi mă vei vedea.

Împăratul îi zise:

— Urmează-ţi istoria.

Şi ea începu aşa, precum s-au urmat:

A fost un împărat mare şi puternic, şi văzând că toate casele din împărăţiile vecine au ars, porunci ca să nu se mai facă foc în ţinutul împărăţiei sale... şi astfel povesti toată istoria pe care am spus-o până acum.

Iar împăratul, auzind tot şirul istoriei, se necăji pe cumnatele sale şi porunci ca să le lege pe fiecare de coada unui cal neînvăţat şi să dea drumul cailor încotro vor apuca, şi aşa se şi urmă.

După toate acestea trimise pe vizirul şi roabele curţii de au scos pe nevasta sa din hazna şi au îmbăiat-o; iar după aceea se cunună de a doua oară cu dânsa şi adună copilaşii, şi astfel se veseliră şi făcură o nuntă strălucită de nu au fost, nici nu sunt, şi nici că s-or mai pomeni.

Încălecai pe-o şea şi vă spusei d-voastră aşa.

SORIN

A fost odată ca niciodată, când sfinţii trăiau pe pământ şi nu era nici zăpadă nici vânt. În acea vreme împărăteasa împăratului din ţara unde s-a petrecut această poveste rămăsese grea. Înainte de a naşte, ea a visat cum copilul care va veni, îndată ce va vedea soarele, va naşte şi el un copil.

Împăratul, auzind aceasta, a zidit nişte case noi de fier fără ferestre, puţin mai departe de palatul său. Îndată ce s-a născut copilul, care a fost o fată, a băgat-o în acea casă de fier şi i-a dat o doică, îndatorând-o să nu scoată pe copilă afară, nici să deschidă vreo uşă prin care să răzbească soarele înăuntru.

Doica şi-a împlinit însărcinarea cu sfinţenie, dar făcându-se fata mare ea a trebuit s-o părăsească. Fata a rămas singură şi i se aducea de mâncare în camera ei printr-o scară care da din pivniţă la ea. Într-o zi, când veni slujnica cu bucate, fata o rugă să o lase puţin să vadă şi ea lumina zilei, căci de când se născuse nu văzuse decât întuneric.

— Am poruncă de la împărat, zise ea. Nu pot să fac aceasta.

— Te rog.

— Nu se poate.

— De unde ştie împăratul că eu am văzut lumina?

Şi fata începu să plângă şi să se jelească că o să moară fără să vadă lumina zilei.

Slujnicei i se făcu milă şi îi deschise uşa tocmai în faţa soarelui. Cum a văzut soarele, fata a rămas grea.

Peste câteva luni veni şi împăratul cu împărăteasa ca să o vadă; când o văzură cu burta mare se mirară şi cercetară cum au ajuns lucrurile până aici. Atunci slujnica de frică a spus tot ce se întâmplase, pentru nenorocirea ei, căci împăratul a poruncit ca pe slujnică să o lege de coada unui cal şi să-i dea drumul în lume, iar pe fată să o pună într-un butoi legat cu cercuri de lemn şi să o arunce în mare.

Aşa s-a şi făcut. Dar butia mergând pe mare şi soarele arzând mereu, partea de deasupra care nu era cuprinsă de apă, a plesnit tocmai în marginea mării şi fata a ieşit la mal. Aici a şezut jos pe iarbă şi a început să plângă. În acel minut o zguduitură puternică a simţit în pântece şi numaidecât a născut un băiat. Tocmai atunci trecea pe acolo Sfânta Vineri. Ea a botezat copilul în mare şi i-a pus numele de Sorin, fiindcă el era născut de la soare, şi îl îmbrăcă în cămaşă făcută de ea. Apoi a dus pe fată într-o pădure vecină şi a poruncit slugilor sale să-i facă o casă frumoasă care a fost zidită numaidecât.

Fata a stat multă vreme în pădure până băiatul s-a făcut mare. Ei trăiau aici cu ierburi şi cu laptele de la nişte capre pe care i le trimisese Sfânta Vineri. Dar ajungând la o vârstă oarecare, începu să simtă că hrana nu le este îndestulătoare. Atunci el îşi făcu un arc şi începu să meargă la vânătoare. Într-o zi, vânând mai mult, se luă după nişte păsări măiestre şi le goni până trecu în altă pădure. Aici găsi un palat care strălucea ca soarele. Intră înăuntru şi găsi nouă zmei, dintre care unul era foarte frumos. El se apucă la luptă cu ei şi omorî pe opt, iar pe al nouălea îl lăsă în viaţă pentru frumuseţea lui. Pe acesta îl puse într-o butie şi îl închise într-o cameră. În acea cameră erau fel de fel de bogăţii, între care un izvor de aur şi altul de argint.

Sorin apoi se duce acasă, ia pe mamă-sa şi o aduce aici. Când pleacă la vânătoare, fiindcă aceasta era slăbiciunea lui, zise mamă-sii să se plimbe prin toate camerele, numai în cea închisă să nu intre că va fi rău de ea.

După ce plecă Sorin, mamă-sa îşi zise: adică de ce să nu intru în acea cameră? Ce taină se ascunde acolo pe care copilul meu mă opreşte să o văd?

Luă cheia din cui şi deschise uşa. Ea văzu butia şi ceva strălucind în ea. Voi să se tragă înapoi, însă zmeul îi zise:

— Nu te speria, fată frumoasă, ci mai bine dă-mi trei picături de apă că mult bine îţi voi face.

Ea îi dete trei picături de apă şi butia plesni.

Fata iarăşi voi să fugă, dar zmeul îi mai zise:

— Fată frumoasă, nu te speria şi ia o nuia, dă-mi trei lovituri cu ea peste coadă că mult bine îţi va fi.

Ea îi dete trei lovituri cu nuiaua peste coadă şi zmeul se schimbă într-un tânăr aşa de frumos, că la soare te puteai uita iar la dânsul ba.

Fata prinse atâta dragoste de el încât uită totul în lume, până şi pe fiul ei. Toată ziua petreceau împreună şi când venea Sorin, zmeul se ascundea într-un grajd.

Într-o zi Sorin găseşte în drumul său o cracă de măr de aur şi o puse în vârful casei, după sfătuirea mamei sale. În curând craca s-a făcut un adevărat pom. Când pleca Sorin de acasă acest pom înverzea, cât sta el acolo prin pădure, înflorea, şi când era pe drum, până ajungea, merele se formau şi se coceau. Zmeul, când vedea că merele s-au copt, se ascundea, căci ştia că vine Sorin.

Într-o zi zmeul, văzând că este foarte des tulburat de băiat, zise iubitei sale:

— Fă-te bolnavă, şi spune fiului tău că ai visat astă noapte că dacă vei bea apă de unde se bat doi munţi în capete, te vei face bine, căci numai astfel mai putem trăi împreună.

Ea ascultă pe zmeu şi se făcu bolnavă. Când veni Sorin o întrebă ce are, iar ea îi răspunse că îi este foarte rău şi că a visat că-i va trece numai când va bea apă de unde se bat munţii în capete.

Ea nu ştia pericolul ce se poate întâmpla fiului său în această întreprindere, dar iubea pe zmeu şi făcea tot ce-i zicea. Însă zmeul era sigur că băiatul nu se mai întoarce, căci putea, când lua apă, să-l strivească munţii între ei.

Sorin plecă numaidecât. În drum îşi aduse aminte că mamă-sa îi vorbise de Sfânta Vineri şi îi spuse că ea l-a botezat. El se duse drept la dânsa şi îi spuse pentru ce a plecat de acasă.

Sfânta Vineri îl opri să doarmă la ea şi apoi îl sculă pe la o vreme, îi dete un cal cu aripi şi o sticluţă legată cu sfoară ca din repeziciune să bage sticla în apă, să o umple şi să fugă înapoi până nu se deşteaptă munţii. Sorin plecă şi acolo când ajunse, băgă sticla în apă, o umplu, dar îndată se deşteptară munţii, se luară după el şi-l goniră, îl goniră până la poarta Sfintei Vineri, dar nu putură intra înăuntru, căci Sfânta era acolo şi îi opri.

Bucuria lui Sorin fuse mare că a scăpat şi că poate să ducă mamei sale apa cu care să se vindece. Sfânta Vineri însă îi luă apa de unde se băteau în capete munţii şi îi dete o altă sticluţă cu apă din fântână, căci ea ştia că mama lui Sorin nu e bolnavă ci îl trimisese numai după povaţa zmeului ca să-l piardă. El voi să plece pe jos îndărăt, însă Sfânta Vineri îi zise să ia calul că este al lui, i l-a dat pentru totdeauna ca una ce-l botezase. Plecă dar călare şi ajunse acasă. Dete mamei sale apă să bea şi o întrebă apoi cum îi este? Ea îi spuse că-i este mai bine.

Sorin iarăşi începu vânătorile sale. Zmeul însă nu mai putea să sufere acea viaţă chinuită, să stea cu ea când el lipsea şi să se ascundă când venea. Se adresă iarăşi iubitei sale şi îi ceru să facă tot ce se poate ca să-l omoare, căci altfel pâine şi sare pe un taler cu dânsa nu mai mănâncă. Fata se opuse, dar îi zise să găsească ceva ca să-l depărteze de ei. Atunci el îi zise ca să se facă iarăşi bolnavă şi să spună că numai dacă va mânca carne de purcel de la o scroafă mistreaţă va putea să se facă sănătoasă.

Când Sorin veni de la vânătoare şi întrebă pe mamă-sa ce are, ea îi spuse că e foarte rău şi că numai cu carne pe purcel de la o scroafă mistreaţă poate să se facă bine, căci aşa a visat.

Băiatul încălecă şi plecă în căutarea scroafei. Se duse însă mai întâi la Sfânta Vineri. Aici Sfânta îl primi iarăşi cu dragoste ca pe un fin al ei. El îi spuse istoria şi ea îi dete un cârlig de fier şi îi zise:

— Dormi puţin şi când va cânta cocoşul să te duci în pădurea vecină. Acolo e scroafa sălbatică. Ea doarme pe vremea aceea. Aruncă cârligul în purcel şi trage unul. Dar pe urmă să fugi, căci la ţipetele purcelului scroafa se deşteaptă şi, dacă te va ajunge, te va sfâşia.

Când cântă cocoşul, Sorin plecă. El aruncă cârligul, apucă un purcel şi plecă în fuga mare cu calul său. Scroafa se deşteptă, văzu că-i lipseşte purcelul şi se luă după el. Îl goni, îl goni şi iar îl goni încât pe aici era să-l ajungă şi să apuce calul de picior, dar tocmai atunci sosi la poarta Sfintei Vineri, intră înăuntru şi poarta se închise în urma lui, rămânând scroafa afară. Sorin după ce mâncă se culcă, fiind ostenit, iar Sfânta Vineri îi luă purcelul mistreţ şi îi puse în loc altul de cei domestici. A doua zi plecă şi, ajungând acasă, dete mumă-sii purcelul.

Văzând zmeul că nici astă dată n-a pierit băiatul şi aflând că toată puterea lui sta în cămaşa pe care i-o dăduse Sfânta Vineri la botez, îndemnă pe mamă-sa să se facă iarăşi bolnavă şi să-i spună că numai cu cămaşa lui se poate vindeca.

Aşa şi făcu. El se cam împotrivi, dar în sfârşit îşi scoate cămaşa şi o dete mamei sale. Zmeul se făcuse şoarece şi sta sub masă. Când văzu pe băiat fără cămaşă, ieşi numaidecât, luă paloşul şi îl tăie în bucăţi, adună toate bucăţile, le aşază în nişte desagi şi le puse pe calul băiatului.

Calul cu desagii se duse drept la Sfânta Vineri şi, fiindcă poarta era închisă, bătu cu copitele dindărăt în ea. Sfânta Vineri, cum auzi, alergă la poartă şi deschise. Ea se aştepta la acest lucru.

Sfânta Vineri desfăcu desagii, luă bucăţelele, le puse una lângă alta şi unde nu se ajungea mai luă din carnea purcelului sălbatec, turnă o picătură de apă pe care o adusese Sorin dintre cei doi munţi şi corpul se făcu complet. Mai turnă apoi câteva picături şi Sorin se sculă.

— Ce somn lung am dormit, zise el.

— Dacă nu te aducea calul aici şi nu aş fi fost eu, ai fi dormit pentru totdeauna.

Ea îi spuse toată istoria cu mama sa şi cu zmeul. Atunci el îi zise să-l facă un porumbel de aur. Ea îl făcu şi el porni la mamă-sa. Acolo se aşeză pe mărul după casă. Mama lui şi cu zmeul erau afară şi cum îl văzură se minunară. Iar mama lui Sorin zise că dacă nu-l va prinde şi aduce porumbelul, ea îl lasă şi pleacă în lume. Zmeul se sui în pom, însă porumbelul fugea din cracă în cracă şi aşa, tot alergând, zmeul a ostenit şi s-a dat jos. Fata însă nu l-a lăsat în pace.

— Dezbracă-te de tot, scoate şi cămaşa, i-a zis ea, că ai să fii mai uşor atunci.

Zmeul se dezbrăcă, îşi lăsă hainele jos cu cămaşă cu tot şi se urcă iarăşi în pom. Când zmeul era în vârful pomului, porumbelul zbură jos, se transformă în om, îmbrăcă iute cămaşa şi zise zmeului:

— Dă-te jos, blestematule, că am să-ţi fac şi eu ţie ce mi-ai făcut tu mie.

Zmeul însă nu se da şi tremura de frică. Atunci el luă o piatră, o aruncă în el şi îl lovi aşa de rău în cap că el căzu jos leşinat. Atunci Sorin îl tăie în bucăţi, puse bucăţile în nişte desagi şi le puse pe calul zmeului, şi îi dădu drumul din grajd. Calul se duse în pădure şi aci ciorile năvăliră asupra desagilor şi mâncară toate bucăţelele.

lară pe mumă-sa o închise într-o cameră întunecoasă pentru toată viaţa ca să nu mai vază nici fiinţă de om, nici lumina zilei.

CUPRINS

Ion Milea 5
Trişti Copil şi Iniia Diniia 13
Povestea lui Paroliţă 23
Povestea vatavului 41
Povestea lui „Nu ştiu“ 60
Boghelţ 79
Curpăn Mare 85
Povestea lupului năzdrăvan şi a Ilenei Cosânzene 100
Grigoraş fecior de-mpărat şi pasărea berbecului 116
Ciperi Viteazul lumii, Verea Viteazul şi Mucea-făr-de-moarte 135
Povestea lui Petrişor şi a lui Petrea tâlharul 167
Manea câmpului 176
Făt-Frumos şi fata lui Roşu împărat 186
Dafin împărat 191
Fata de împărat şi pescarul 198
O prinsoare 202

N-aude, n-a vede 205
Basmul cu minciunile 210
Ion Buzdugan 213
Unul pate pentru toţi 219
Sfânta Vineri 222
Balaurul cu douăsprezece capete 228
Cei trei fraţi de cruce 236
Sora Crivăţului 240
Sorin 246

JURNALUL NATIONAL

Cartea veche

ISBN vol. I-X: 978-606-588-004-7
ISBN vol. IV: 978-606-588-019-1